ZEYTİNBURNU'NUN
TARİHİ MEZAR TAŞLARI



Zamanı Aşan Taşlar

SÜLEYMAN BERK

ZEYTİNBURNU BELEDİYESİ





“Yer üzerinde bulunan herşey fânidir.

Rahman Sûresi 55 / 26



Merkez Efendi Mezarlığı'ndan Lâhitli Bir Mezar Taşı Kitâbesi



Eski Osmanlı mezarlığını gösteren bir gravür


بسم الله الرحمن الرحيم



Zeytinburnu Belediyesi Yayın No: 8

ISBN: 975-92356-6-8

•Yayına Hazırlayan:

Dr. Süleyman BERK

•Mezar Taşı Kitâbeleri Okuması:

Şefik KANYILMAZ

Nevzat SAĞLAM

Fevzi GÜR

•Tashih:

Talip MERT

•Fotoğraflar:

Murat AYDIN

Mustafa YILMAZ

Abdüsselâm FERŞADOĞLU

Mehmet ÖZÇAY

Gökben KANBEROĞLU

Şaban BAL

•Çizimler:

İsmail ORMAN

•Tasarım:

Creatica (asyagroup.com.tr)

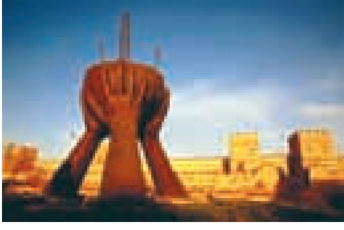
•Baskı-Cilt:

Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.

İstanbul-Kasım 2006

www.zeytinburnu.bel.tr
© Zeytinburnu Belediyesi

İ ç i n d e k i l e r





3. BÖLÜM

4. BÖLÜM (Ek bölüm)





5. BÖLÜM



Fotoğraf: Mustafa YILMAZ



Murat AYDIN / Zeytinburnu Belediye Başkanı

Biz ölmüyoruz. Eğer inanç taşıyorsak; büyüleniyoruz yalnızca.
Yaratanın (c.c.) cemalini görmek için büyüleniyoruz.
Ölüm bir son değil; inanmış bir kişi için Mevlâna'nın deyişiyle **"düğün günü"**dür.

Aynı zamanda hayatımıza anlam veren büyük bir bilinç kaynağıdır ölüm. Öyle bir şuur taşıyoruz ki; ölürken bile Yaratanımızı yüceltmeyi düşünüyoruz.

Her mezar taşının başlığında duran o ölümsüz **"Hûve'l Bâkî"** sözü ezelî ve ebedî bir gerçeği bizlere daima hatırlatıyor: Ölen, öte dünyaya doğru yola çıkarken alnında o gerçeği de taşıyor: **"Bâkî Olan Ancak O'**dur." Evet, mezar taşımız "başımız" olduğunda, "alnımıza" o yazı nakşediliyor.

Bu gün bütün İslâm coğrafyası gibi ülkemizin de mezarlıkları o övgü cümlesinin işlendiği yüz binlerce taşla doludur.
Ölümsüz bir hakikat cümlesini taşa nakşedip saklayan bir milletiz biz. Geçmişten gelen büyük bir zerafet bu. Büyük ve rafine bir kültürün emaresi.
Bu memleketin gerçek tapusu mezarlıklarıdır. Bizi biz yapan değerlerin en önemlilerinden birisidir mezarlıklarımız. Bizim için mezarlıklar başka bir iklimin coğrafyasıdır, bir kütüphanedir, bir inziva yeridir. Mezarlıklar, şairin deyişiyle "âsûde bir bahar ülkesi"dir.

Bizim envaî çeşit taş işlemeciliğimizle meydana getirilen mezar taşlarımız, aynı zamanda tarih düşülen, kayıt tutulan, yerine göre küçük vecizeler, dilekler yazılan, ölenin sosyal statüsünü ve kimliğini belirten ölümsüz belgelerdir.

Bu belgelerin korunarak yarının Türkiye'sine hakkıyla teslim edilebilmesi, bizlerin boynunda manevî bir borçtur.

Bizler geçmişimizi, ecdadımızı, kapılar olmadan, pencereler olmadan, giriş biletleri olmadan girip yeşillikler içinde ziyaret edebilmenin mutluluğunu yaşamalı, çocuklarımıza ve torunlarımıza yaşatmalıyız. Bu manevî eğitim alanlarını gelecek kuşaklara da tanıtmalıyız.

Bütün bunların yanında, birer açık hava müzesi durumunda olan mezarlıklarımızın, tarih bilincimize ve toplumsal hafızamıza da büyük etkileri olacaktır. Bir kere, zaman zaman şaşkınlığa uğrayan, bocalayan, tereddütler geçiren toplumsal hafızamız, şuurunu, kuvvetini ve dirayetini bu ölümsüz anıtlara bakarak tazeleyebilir.

İşte bu düşünce ve duygularla bizler Merkez Efendi, Tahir Efendi, Dedeler, Kozlu, Yeni Kozlu, Silivrikapı, Ayvalık, Seyyid Nizam gibi hazîre ve mezarlıklara sahip Zeytinburnu'nun bir görüntülü envanterini çıkaralım diye düşündük. Taşlar okundu, kimlik tespitleri yapıldı, fotoğraflandı ve ortaya elinizdeki eser çıktı.

Burada, başta proje sorumlusu Dr. Süleyman Berk olmak üzere bütün emeği geçen arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum. Sadece Zeytinburnu için değil; Türkiye için de örnek bir çalışma gerçekleştirdiler.

"Zamanı Aşan Taşlar" kitabımızın bahtı açık olsun.



Fotoğraf: Mustafa YILMAZ

Beşir AYVAZOĞLU

Mezar Taşları: Eşsiz Bilgi Kaynakları

Yahya Kemal, ne zaman memleketin nüfusundan söz edilse ölüleri de hesaba katmak gerektiğini söylermiş. Haklıdır. Coğrafya, üzerinde yaşayanlarla karıla karıla vatanlaşır. Mezarlar ve mezarlıklar, aslında bu sancılı vatanlaşma macerasının somut şahitleridir.

Her mezar, bu toprağa basılmış bir mühür ve tarihe düşülmüş bir not olarak görülmelidir. "Şahide"ler, sadece mezarda yatanın kimliğine değil, bir medeniyete, bir var oluşa da şahitlik eder. Bu bakımdan mezarlıkları yok etmek, nüfus kayıtlarını silmek gibi, müstevlilere yaraşır bir barbarlıktır, soykırımdır.

Yok olan mezarlar ve mezarlıklarla birlikte, bu coğrafyada yaşayanlar ve yaşananlar hakkında en sahih bilgilerin de uçup gittiğini yeni nesillere anlatmak zorundayız. Bir kültürün tarihini mezarlıklardan yola çıkarak yazmak mümkündür. Ömrünü Osmanlı mezarlıklarını araştırmaya vakfetmiş bir kültür adamı olan Fâzıl İsmail Ayanoğlu, "Ortada mevcut yüksek san'at âbidelerimiz -faraza- olmasaydı bile, mezarlıklarımızda bulunan nihayetsiz eserler, bu milleti medeniyet göklerine çıkarmağa kâfi gelirdi" diyor. Özellikle Osmanlı mezarlıkları, bugüne taşıdıkları zengin bilgiler bir yana, benzersiz sanat eserlerinin sergilendiği galeriler gibidir.

Mezar taşlarını ayak izleri gibi takip etmek suretiyle bir kültürün yaygınlığı hakkında açık fikir edinmek mümkündür. Bir mezarın mimarisi ve tezyinatı, hangi dönemde yapıldıysa, o dönem hakkında tartışılmaz bir belge niteliğindedir. Ayrıca süslemelerin ikonografik anlamları çözülerek din ve mezhepler tarihinin karanlık noktaları aydınlatılabilir. Mezar taşı kitâbelerini de, bir ülkenin siyasî, iktisadî ve kültürel tarihi, hatta savaşlar, istilâlar, depremler, yangınlar vb. hakkında bilgi kaynakları olarak kullanmak mümkündür. Bu kitâbelerdeki dil bile, yapıldıkları devrin tercihleri hakkında ipuçları taşır. Mesela 14. yüzyıldan itibaren Türkçe yazılmaya başlanan mezar taşı kitâbeleri, Osmanlı kimliğinin mahiyeti hakkında fikir vermektedir.
Öte yandan, mezar taşı kitâbelerinden yola çıkarak kaligrafideki; motif yapısını ve üslupları inceleyerek tezyinattaki değişmeleri, tercihleri ve modaları kronolojik olarak takip etmek mümkündür. O halde her mezar taşı, hat sanatı ve tezyinat tarihi açısından da büyük önem taşımaktadır. Bazı kitâbeler, büyük hattatların imzalarını taşıdığı için ayrıca önemlidir, bazı mezar taşları da isimleri başka türlü kayda geçmemiş hattatlar, mimarlar, hakkâklar vb. hakkında yegâne bilgi kaynağıdır.

Osmanlı mezarlıklarının bugüne taşıdıkları bilgiler açısından insanlık tarihinde benzersiz olduğu bilinen bir gerçektir. Mezar taşlarının dilini bilen biri, üzerinde hiçbir yazılı kayıt olmasa bile, süslemelerinden, kavuğun şeklinden vb. hem o mezarda yatan kişinin kimliği, hem de yaşadığı devir hakkında şaşılacak zenginlikte bilgiye ulaşabilir.
Elinizdeki kitap, bu bakımdan çok büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Zeytinburnu ilçesi sınırları içinde kalan mezarlıkların belli ölçüde envanteri niteliğini taşıyan bu kitap bir örnek teşkil etmeli, ülke çapında bütün mezarlıklar kayda geçirilip arşivlenmelidir. Bu başarıldığı takdirde ulaşılacak bilginin büyüklüğünü ve zenginliğini tahmin etmek bile zordur.
Aksi takdirde talan bütün hızıyla devam edecek. Bu da -eğer Yahya Kemal'in baktığı noktadan bakıyorsanız-nüfusumuzun büyük kısmını kaybedeceğimiz anlamına gelmektedir. Bizden hatırlatması...



Kabrimi kimse ziyaret etmesin Allah için,
Gelmesin reddeylerim billâhi öz kardaşımı.
Gözlerim ebnâ-yı âdemden o rütbe yıldı kim,
İstemem ben fâtiha, tek çalmasınlar taşımı!

Şâir Eşref (1847-1911)

Kısaltmalar

Ayv : Ayvalık Mezarlığı
Çmlk : Çamlık Mezarlığı
Dedl : Dedeler Mezarlığı
Ekzl : Eski Kozlu Mezarlığı
Etpk : Eski Topkapı Mezarlığı
Mrkz : Merkez Efendi Mezarlığı
Mltp : Maltepe Mezarlığı
s. : Sayfa
Slvk : Silivrikapı Mezarlığı
Snzm : Seyyid Nizam Mezarlığı
sy. : Sayı
Thr : Tahir Efendi Mezarlığı
Ydk : Yedikule Mezarlığı
Ykzl : Yeni Kozlu Mezarlığı
Ynkp : Yenikapı Mevlevihânesi



Fotoğraf: Murat AYDIN

Merkez Efendi Mezarlığı'ndan



Ö n s ö z

Dr. Süleyman BERK

Millî Mücâdele döneminde, Doğu Anadolu'da Ermeni devleti kurma girişiminin bulunduğu sırada, Erzurum'a gelen Amerikan heyetinden General Harbord'a, Erzurum Belediye Reîsi pencereden mezarlıkları işâret ederek: "….İşte Türk mezarlığı, işte Ermeni mezarlığı; bu Ermeniler ölülerini yemediler ya!.." demiştir. Tabii ki, küçücük Ermeni mezarlığı yanında, Müslüman mezarlığı çok daha büyüktü. Böylece vatanın gerçek sahibini tespitte mezarlıklar önemli bir argüman olmuştur. Esasen tarihî eserler, bütünüyle bir memleketin tapusu ve karakteri hüviyetindedir.

Osmanlı mezarlıkları ve mezar taşları dün olduğu gibi bugün de herkesin ilgisini çekmektedir. Çünkü bu mezarlıklar, endamlı servileri, rengârenk çiçekleri ve sanat şâheseri taşlarıyla insana huzur veren mekânlardır. Eski mezarlıklarımızda ölümün, insana ürperti veren soğuk yüzü görülmez. Osmanlı Medeniyeti buraları birer "mânevi istirahat bahçesine" çevirmiştir. Mezar taşı kitâbeleri yapıları itibariyle de sanat ve estetiğin konusu olmuşlardır. Çok ince taş işçiliği, çeşitlilik arz eden başlıkları, taşıdıkları edebî ifadeler ve yazı sanatının çok güzel örneklerini taşımaları onları önemli kılmıştır. Ayrıca kişi ile ilgili en doğru bilgiler mezar taşlarından elde edilmiştir. Meselâ, Sicill-i Osmâni müellifi Mehmed Süreyyâ kitabını telif ederken büyük ölçüde mezar taşlarından faydalanmıştır.

Her zaman övündüğümüz medeniyetimizde mezarlık alanları şehir dışına, hayatın dışına taşınmamış, devamlı göz önünde olan yerlere yapılmıştır. Önemli kişilerin türbelerinin etrafı, cami hazîreleri, bazen mahallenin en mevkî yeri mezarlık alanı olarak tahsis edilmiştir. Bir manada insanlar ölüleri ile birlikte yaşamış, bundan da huzur duymuşlardır. Bu sayede, devam edip giden hayatta faniliklerini hiçbir zaman unutmamış, devamlı iyilik ve güzellik peşinde olmuşlardır. Her gün beraber oldukları yahut önünden geçerken hayır dua ile andıkları bu mezarlık sakinleri, onlara hayatın fâniliğini, geçiciliğini hatırlatarak, kalıcı güzelliklere yönelmelerini sağlamıştır.

Hayatın her safhasında gerçek güzelliği yakalama gayreti, mahallenin bu mezar köşesinin de estetikten nasiplenmesini sağlamıştır. Kadın mezar taşına ayrı bir güzellik, erkek mezar taşına ayrı bir özellik verilmiştir. Mezar taşına yazılan edebî ifadeler, düşürülen tarih mısraları, hayatı şuurla yaşamanın bir ifadesi olarak görülebilir. Mezardaki kişi ile ilgili bilgiler taşa kaydedilmiş; en doğru bilgiler taşa kaydedilerek sağlam bir kaynak oluşturulmuştur.

Surdışında, Merkez Efendi ve Seyyidnizam Hânkâhı, Yenikapı Mevlevîhânesi, Erikli Baba Tekkesi etraflarında ve Topkapı'da geniş mezarlık alanları oluşturulmuştur. Sosyal, dînî ve kültürel açıdan önemli olan bu mekânlarda çok önemli kişiler defnedilmiştir. Osmanlı döneminde olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de önemli kişilerin bu mekânlara defni devam etmiştir. Mûsa Muslihiddin (Merkezefendi), Seyyidnizam, Ahmed Kemâl Dede, Aşçı Dede, Hattat Kayışzâde Hâfız Osman Efendi, Hattat Şevkî Efendi, Tanbûri Cemîl, Tepedelendi Ali Paşa gibi zevâtın defnedildiği bu makberelere, yakın tarihte Halide Edip Adıvar, Tahsin Öz, Ressam İbrahim Çallı, Saadettin Kaynak, Rızâ Nûr, Abdülhak Şinâsi Hisar, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Ekrem Hakkı Ayverdi, Sâmiha Ayverdi, Kenan Büyükaksoy (Rıfâi), Şemseddin Yeşil, Hattat Halim Özyazıcı, Ressam Sami Yetik, Mükremin Halil Yinanç, İbnülemin Mahmud Kemal İnal ve daha birçok zât, eski tabirle "defn-i hâk-i 'ıtır-nâk" edilmiştir.

Eski eserlere karşı süren ilgisizlik yanında, tarihî mezarlıklara yeni defnin devam etmesi mezarlık ve mezar taşı kitâbelerinin büyük ölçüde tahribine sebep olmuştur. Ecdadının mezar taşını okuyamayan neslin tahribi, çok daha acımasız olmuştur.

Tahrip edilen, temel taşı ve bahçe duvarı yapılan taşlar yanında, tamamen sahipsiz kalan tarihî taşlar, kimi mezar taşı ustalarına hammadde olmuştur. Bu yapılanlar sadece taşların yok olmasını intâc etmemiştir; koca bir tarih yok edilmiştir.

Bu çalışmada, günümüze ulaşmış tarihî mezar taşı kitâbeleri için önce alan araştırması yapılarak, Zeytinburnu sınırları içerisindeki tarihî taşların sayısı tespit edilmiştir. İkinci safhada, taşlar basit bir temizliğe tabi tutulmuş, gömülü halde olanlar, taşlara zarar vermeden, mümkün olduğunca açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Sonraki safhada her bir mezarlık için yeniden başlamak üzere taşlara envanter numarası verilerek, her taş dijital ortama aktarılmıştır. Taşlar okunup transkribe edilerek, fotoğrafı ile birlikte bilgi fişine kaydedilmiştir. Aynı işlemler bilgisayar ortamı için de hazırlanmıştır.





Kaynaklarda, Zeytinburnu mezarlıklarında olduğu belirtilen bazı taşlara maalesef bu çalışmada rastlanamamıştır. Ayvalık Mezarlığı'nda varlığından bahsedilen Börklü Yeniçeri taşları ile Eski Topkapı Mezarlığı'nda olması gereken Pierre Loti'nin roman kahramanı Hatice Hanım (Aziyâde) mezar taşı kitâbesine maalesef rastlanamamıştır. Ayvalık Mezarlığı'nda birkaç cellat mezar taşına rastlanmıştır. Fakat Kazlıçeşme Mezarlığı'nda olması gereken cellat mezar taşları maalesef yerlerinde bulunmamaktadır. Esasen Kazlıçeşme Mezarlığı'ndaki tarihi mezar taşları hiç kalmamıştır. Yetkililerin ifadesine göre, tarihî mezar taşları buradan başka mezarlıklara taşınmıştır. Neyse ki, oldukça meşhur olan ve insanı tebessüm ettiren "Karı dırıltısından vefat eden Halil Ağa" mezar taşı kitâbesi, Merkez Efendi Mezarlığı'nda yerinde durmaktadır. Bir hayır (!) sahibi, herkesin okuyup görmesi için bir mermere, mezar taşının okunuşunu yazıp önüne koymuştur.

Mezar taşı kitâbelerinin yanı sıra, Zeytinburnu'nda kitâbesi bulunan tarihî yapıların kitâbelerinin okunuşu ve fotoğrafları da bu çalışmanın içerisinde verilmiştir. Özellikle Merkez Efendi Camii avlu kitâbesi, Yenikapı Mevlevîhânesi kitâbeleri ile Bezmiâlem Çeşmesi kitâbesi yazı sanatı bakımından önemlidir. Takkeci İbrahim Ağa Camii kitâbeleri de celî sülüs yazının tarihî gelişimi bakımından önem arz etmektedir.

On beş mezarlık alanındaki bütün bu çalışmalar bir ekiple gerçekleştirilmiştir. Uyumla çalışan ekip, yoğun mesai harcayarak böyle bir çalışmayı ortaya koymuştur.

Mezar taşlarının bütün fotoğrafları sanatkâr dostum Abdüsselâm Ferşadoğlu ve yardımcısı Gökmen Kanberoğlu tarafından çekilmiştir. Mezarlık alanındaki çalışmalar Ahmet Berk, ve Osman Özdil tarafından gerçekleştirildi. Fotoğraf sanatçısı dostum Mustafa Yılmaz mezarlıklardan artistik pozlar yakalayarak bizleri memnun etti. Fotoğraf sanatının sıkı bir meraklısı olan Sayın Belediye Başkanımız da, yoğun mesaisi arasında, bir gününü bizlere ayırarak, bazı tarihî yapıların fotoğraflarını çekme lütfunda bulundular. Bütün bunların yetişmediği yerde Belediyemiz fotoğrafçısı Şaban Bal imdadımıza yetişti. Mezar taşı kitâbelerinin okumaları Başbakanlık Osmanlı Arşivi uzmanları Şefik Kanyılmaz, Nevzat Sağlam ve Fevzi Gür, tashihler Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arşivcilik Bölümü hocası Talip Mert tarafından yapıldı. Başlıklarla ilgili konunun editörlüğünü ve bazı seçili mezar taşlarının çizimini sanat tarihçisi İsmail Orman yaptı. Bu çalışmada payı olan herkese teşekkür ediyorum.

Şüphesiz bu çalışma kültür, tarih ve san'at konularında hassasiyeti bilinen Belediye Başkanımız Murat Aydın'ın özel ilgi ve takibi ile gerçekleştirilmiştir. Başkan Yardımcısı Av. Ömer Arısoy çalışmanın sınırlarını belirlemiş ve takipçisi olmuş, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürü Mustafa Aydın teknik altyapıyı hazırlayarak bizlere yardımcı olmuştur. Kendilerine şükran borçluyum.

Çalışmanın hatasız olması için azamî gayret gösterilmiştir. Ama hatadan münezzeh olmak ne mümkün; hatalarımızın hoş görülmesini ümit ediyoruz.

"De ki; kendisinden kaçtığınız ölüm muhakkak sizi bulacaktır; sonra gizli ve açık herşeyi bilene götürüleceksiniz de O size yaptıklarınızı haber verecek."

Cum'a sûresi 62/8

"Nerede olursanız olun, ölüm size ulaşır; sarp ve sağlam kalelerde olsanız bile."

Nisâ sûresi 4/78

"Ecelleri gelince ne öne ne arkaya bırakılır."

Araf sûresi 7/34

Her canlı ölümü tadacaktır. Ve ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecek.

Âl-i İmrân Sûresi 3/185

O (Allah), kullarının üstünde yegâne kudret ve tasarruf sahibidir. Size koruyucular gönderir. Nihayet birinize ölüm geldi mi elçilerimiz (görevli melekler) onun canını alırlar. Onlar vazifede kusur etmezler.

En'am Sûresi 6/61

Her canlı, ölümü tadar. Bir deneme olarak sizi hayırla da, şerle de imtihan ederiz. Ve siz, ancak bize döndürüleceksiniz.

Enbiya Sûresi 21/35

(Resûlüm!) De ki: Eğer ölümden veya öldürülmekten kaçıyorsanız, kaçmanın size asla faydası olmaz!

Ahzâb Sûresi 33/16

Her canlı ölümü tadacaktır. Sonuda bize döndürüleceksiniz.

Ankebût Sûresi 29/57

Yer yüzünde bulunan her canlı yok olacak. Ancak azamet ve ikram sahibi Rabbinin zâtı bâki kalacak.

Rahmân Sûresi 55/ 26-27



Fotoğraf: Mustafa YILMAZ

Yenikapı Mevlevihânesi Haziresinden

ZEYTİNBURNU BELEDİYESİ

Zeytinburnu'nun



"Nerede olursanız olun, ölüm size ulaşır; sarp ve sağlam kalelerde olsanız bile."

Nisâ Sûresi 4 / 78

Tarihi Mezar Taşları



Taşlara işlenen kültür

1.1 Zeytinburnu İlçesi Mezarlıkları Mezar Taşı Kitâbeleri

1.1.1. Konunun Önemi

Zeytinburnu, tarihî doku olarak görülen Suriçi İstanbul'unun hemen yanı başında, suriçi ile yakın münasebeti olan bir yerleşim yeri olmuştur. Merkez Efendi Külliyesi, Seyyid Nizam Tekkesi, Kazlıçeşme, Yenikapı Mevlevîhanesi ve Erikli Baba Tekkesi bunun en açık misalidir.

Sur boyunca uzanan mezarlık alanları, buraya ruhânî bir hava kattığı gibi geçmişle olan bağını da güçlü kılmıştır. Geniş mezarlık alanları ve hazîrelerde bulunan binlerce mezar taşı kitâbesi tarihî önemi hâizdir. Mezar taşlarının sanat özelliği, en, boy ve derinlik taşımaları ile özgün oluşları, yazı sanatının güzelliklerini taşıması yanında birçok ifade zenginliğini de barındırmaktadır.



Cumhuriyet Döneminde Hazırlanmış Bir Mezar Taşı Kitâbesi
Merkez Efendi Camii Hazîresi

Eski Türk mezarlıkları açık havada teşekkül etmiş bir kıyafet, mimarî, tezyinat ve hat müzesi hükmündedir. Dindar bir insan için mezarlık, ibret nazarlarının çevrildiği yer, bazı insanlar için de sevdiklerini sırladıkları bir makamdır. Ruhunun derinliklerine inip, yalnız kalmak isteyen çoğu insan da mezarlıklara yolunu düşürür.

Sicill-i Osmâni isimli eserin müellifi olan Mehmed Süreyya Bey, eserini hazırlarken, eserine aldığı şahısların vefat tarihlerini doğru tespit için mezar taşlarından faydalanmıştır.[1]

Mezarlıklar bir millet için, yaşanılan yerin müzesi ve tapusu hükmündedir. Mezarlıklar, müze yanında önemli arşiv vesîkalarıdır. Tarihte yaşamış bir çok önemli şahısla ilgili bilgiler mezar taşı kitâbelerinden öğrenilmektedir. Alman şairlerinden Heine'nin şu sözü ne kadar önemlidir: "Her mezar taşının altında bir dünya tarihi yatar."

Türk mezarlıkları, altında kabirlerin serpiştirildiği tabiî bir bahçe ve bir koruluk gibidir. Özellikle şehir içerisinde, cami hazîrelerinde bulunan mezarlıklar, hayat ile ölümün kısalığını her an insanlara haykırırlar.

Aklı başında mütevekkil insanımız, bu mezarlıklarla her karşılaştıklarında, ecdâdını hayırla yâd etme ve hayatı bir başka yönüyle tefekkür fırsatını yakalar.

Suriçi İstanbul'unda bulunan eski mezarlıklar (hazîreler) yanında Üsküdar Karacaahmed ve Eyüpsultan mezarlıkları büyük tahribatlarla günümüze ulaşmış bulunmaktadır. Zeytinburnu'nda bulunan tarihi mezarlıklar alan olarak tahribata uğramasa da, yeni gömü sebebiyle eski mezar taşı kitâbeleri büyük tahribata uğramıştır; hâlen uğramaktadır. Ayrıca fizîki müdâhale yanında, hava şartları dolayısıyla mezar taşı kitâbeleri hızla bozulmaktadır. Özellikle hava kirliliği ve kuzey rüzgârları, dokusu pek sağlam olmayan taşlara büyük zarar vermektedir.

Zeytinburnu ilçesinde, iki yerde; Merkez Efendi Camii minaresi dibinde, Eski Kozlu mezarlığının bir yerinde, yerlerinden sökülmüş birçok mezar taşı kitâbesi gelişi güzel üst üste yığılmıştır. Topkapı Çamlık mezarlığının bir bölümüne ise eski taşlar, asker nizamında peş peşe dikilmişlerdir.

Zeytinburnu sınırları içerisindeki mezarlık alanları şunlardır:

1 - Merkez Efendi Camii Hazîresi ve Mezarlığı

2 - Tahir Efendi Mezarlığı

3 - Dedeler Mezarlığı

4 - Kozlu Mezarlığı

5 - Yeni Kozlu Mezarlığı

6 - Silivrikapı ve Ayvalık Mezarlıkları

7 - Seyyid Nizam Camii Hazîresi ve Mezarlığı



Erkek Mezar Taşı Kitâbesi
Merkez Efendi 186

Cumhuriyet Döneminde, 1927 Yılında Hazırlanmış Bir Mezar Taşı Kitâbesi

8 - Kazlıçeşme Mezarlığı
9 - Yedikule Mezarlığı
10 - Erikli Baba Tekkesi Hazîresi
11 - Topkapı Çamlık (1-5 Adalar) Mezarlığı
12 - Eski Topkapı Mezarlığı
13 - Yeni Topkapı Mezarlığı
14 - Maltepe Mezarlığı
15 - Yenikapı Mevlevihânesi ve Hâmûşân

Mezarlık alanları idarî bakımdan iki sınıfa ayrılmaktadır. Hazîre olarak adlandırılan mezarlık alanları, idari bakımdan Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bağlı bulunmaktadır. Buralara yeni gömü yapılması ilgili yasa gereği, Bakanlar Kurulu Kararı ve Cumhurbaşkanı'nın onayına bağlı bulunmaktadır. Bu bakımdan, bu sınıfa giren mezarlıklarda bulunan tarihî mezar taşları kısmen korunabilmiştir. Hazîre haricindeki mezarlar, idari bakımdan İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olup, buralara yeni gömü yapılması nedeniyle, tarihî taşlar büyük tahribe maruz kalmıştır.

Zeytinburnu ilçesinde, Merkez Efendi Camii, Seyyid Nizam Camii, Takkeci İbrahim Çavuş Camii, Yenikapı Mevlevihânesi ve Hâmûşân, Erikli Baba mezarlıkları hazîre hükmünde olup, yeni gömü yapılmadığından, buralardaki mezar taşları nispeten muhafaza edilebilmiştir.

1- İsmail Kara, Biraz Yakın Tarih Biraz Uzak Hurafe, İstanbul, Kitabevi, 1998, s. 31

1.1.2.Metod ve Düzen

Çalışmaya önce, tarihî mezarlık alanlarının ve hazîrelerin tespiti ile başlanmıştır. Daha sonra tespit edilen alanlarda bulunan tarihi taşların sayısı belirlenmiştir. Zamanın ve insanların tahribine maruz kalmış, toprağa tamamen yahut kısmen gömülü halde bulunan taşlar, hassas bir çalışmayla mümkün olduğunca ortaya çıkarılmıştır. Bu basit temizlik işleminden sonra, her bir taşa envanter numarası verilmiştir. Sonraki merhalede, envanter numarası verilmiş taşlar, dijital ortama aktarılmıştır.

Kitâbelerin okuma işlemi, dijital ortamda ve mezarlık sahasında yapılmıştır. Takdir edilir ki, zamanın büyük tahribine maruz kalmış taşlar ile, bazı taşların bazı yerlerini okumak mümkün olmamıştır. Böyle yerlere (....) işareti konulmuştur.

Bilgisayar ortamında hazırlanan bilgi fişine, her bir mezar taşının mezarlık adı, envanter numarası, ölçüsü, yazı cinsi, mezar taşı sahibinin adı, ölüm tarihi kaydedilmiştir. Mezar taşı kitâbesinin hattatı varsa notlar kısmında belirtilmiştir. Bilgi fişinin sağ üst kısmına taşın okunuşu, günümüz alfabesi ile kaydedilmiş, alt kısma da taşın fotoğrafı konulmuştur. Bu bilgi fişlerinin A4 formundaki renkli baskıları alınıp, mezarlık adına göre tasnif edilerek klasöre yerleştirilmiş ve Zeytinburnu Belediyesi arşivine konulmuştur.

ZEYTİNBURNU BELEDİYESİ
MEZAR TAŞI ENVANTER ÇALIŞMASI

Mezarlık		Okunuşu
Mezarlık Adı		
Envanter No		
En / Boy		
Yazı Cinsi		
Mevta Adı		
Ölüm Tarihi		
Notlar		
Resim		

Bilgi Fişi



Çamlık Mezarlığı'nda
Hüseyin Hâmi Paşa'nın Mezar Taşı Kitâbesi

1.1.3. İlgili Araştırma ve Kaynaklar

Mezar taşı kitâbeleri, önemli bilgileri ihtiva ettiğinden, tarih araştırmacıları için önde gelen kaynaklardandır. Bu sebeple mezar taşı kitâbeleri üzerine yerli yabancı bilim adamları tarafından pek çok araştırma yapılmış ve yayımlanmıştır.

İstanbul'daki mezarlık alanları ve mezar taşlarının yapısı ile ilgili geniş bir çalışma Almanca olarak 1993 yılında Hans Peter Laqueur tarafından yayımlanmıştır. Aynı müellif, Kadırga Sokullu Camii Haziresini de yayımlamıştır. İlk çalışma, Selahattin Dilidüzgün tercümesi ve "Hüve'l-Bâki" adıyla, 1997 yılında Tarih Vakfı Yurt Yayınları tarafından neşredilmiştir.

Metin Haseki tarafından hazırlanan "Plastik Açıdan Türk Mezar Taşları" mezar taşları hakkında yazılan önemli eserdir. Vefatında, mezarlıklar üzerine geniş fotoğraf arşivi ve araştırmalar bırakan Vakıflar görevlisi Fazıl Ayanoğlu tarafından hazırlanan üç araştırma neşredilmiştir: "Vakıflar İdaresince Tanzim Ettirilen Tarihi Makbereler", Vakıflar Dergisi, II, 1942; Türk Tarihi Vesikalarından Eşsiz Mezar Taşları, Tarih Hazinesi, sy. 12, 1951; Fatih Devri Ricali Mezar Taşları, Vakıflar Dergisi, IV, 1958. Fâzıl Ayanoğlu tarafından zamanında çekilmiş ve mesleklerine göre tasnif edilmiş 2300 fotoğraf, bugün Ankara'da Millî Kütüphane Arşivi'nde bulunmaktadır.Nurhan Atasoy'un, Tarikat Başlıkları ve Sembollerini konu alan eseri "Derviş Çeyizi", mezar taşı başlıkları ve sembollerini de ilgilendiren konusunun en önemli eseridir.

Sanat Tarihi araştırmalarının öncüsü olan Prof. Semâvi Eyice'nin konu ile alâkalı pek çok araştırması yayımlanmıştır. On küsür araştırma içerisinde "Mezarlıklarımız ", Türk Yurdu, sy. 242, Mart 1955 ve "Mezarlıklar ve Hazireler, İslâm Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Gelenekleri Sempozyumu Bildirileri, 1992" önemlidir.

Saman Helvacıoğlu tarafından hazırlanan "Mezarlar, Mezarlıklar, Mezar Taşları Üzerine Küçük Bir Bibliyografya, Tarih ve Toplum, sy. 25, 1986" önemli bir çalışmadır.

1931 yılında yayımlanan Şehabettin'in Şehir Mimarisinde Mezarlıklar, dikkatle incelenmesi gereken bir eseridir. Prof. Dr. Hüsrev Subaşı tarafından kaleme alınan "Bir Tarihî Kimlik Belgesi Olarak Eriyip Giden Mezarlıklarımız, Dergah, sy. 80, 1996; Mezar Taşları Üzerine, Bülten, sy. 5, 1994; Hat Sanatı Açısından Eyüp Mezar Taşı Kitâbeleri, I. Eyüpsultan Sempozyumu, 1997, s. 181-197, makaleleri sahasının önemli makaleleridir.

Mezarlık ve mezar taşları ile ilgili Ahmet Sacit Açıkgözoğlu, Sırrı Akıncı, Hüsameddin Aksu, İbrahim Hakkı Konyalı, H. Örcün Barışta, Zeki Başar, Orhan Bayrak, Tülin Çoruhlu, Cevdet Çulpan, Hikmet Dağlıoğlu, Regis Delbeuf, Yıldız Demiriz, Ernst Diez, Aziz Doğanay, Kurt Erdmann, Osman Nuri Ergin, Sadettin Nüzhet Ergun, Nüzhet Selim Gerçek, Sezai Gülşen, Joseph Von Hammer, Metin Haseki, Beyhan Karamağaralı, M. Mesut Kocaman, Reşat Ekrem Koçu, Zeki Kuşoğlu, Hans Lacqueur, Katharina Otto-dorn, Gönül Öney, Nazım Poroy, Cemaleddin Server Revnakoğlu, Celâleddin Rodoslu, Necibe Saracoğlu, Enver Tuncalp, Bilgin Turnalı, Hüseyin Türkmenoğlu, A. Süheyl Ünver, ve Erdem Yücel'in makale ve kitapları mevcuttur. 16 Kasım 2005-31 Mart 2006 tarihleri arasında Edhem Eldem tarafından İstanbul'da " İstanbul'da Ölüm/Osmanlı-İslâm Kültüründe Ölüm ve Ritüelleri" adıyla bir sergi düzenlenmiş, sergi münasebeti ile aynı adı taşıyan hacimli bir eser neşredilmiştir. Hat Tarihi ile ilgili kıymetli araştırmalarıyla tanınan M. Uğur Derman Bey'in 1975 yılında Turing Belleten'inde yayımlanmış "Mezar Kitâbelerinde Yazı San'atımız" makalesi konusunun önemli yayınıdır. Şüphesiz bibliyografyayı daha da uzatmak mümkündür. Ancak, mezar taşları üzerine hazırlanan bibliyografyalarda bunların daha genişini bulmak mümkündür.


Merkez Efendi Camii Hazîresi'nden

Fotoğraf: Mustafa YILMAZ

2.1 Mezar Taşı Kitâbeleri'nin Yapısı

Mezar taşı kitâbelerinde üç önemli özellik, sanat göze çarpmaktadır. Taş işçiliği, yazı sanatı ve mezar taşlarında bulunan dînî ve edebî ifadeler... Yapı olarak mezar taşları birbirlerine benzer özellikler göstermektedir. Ana farklılık erkek ve bayan mezar taşlarında görülür. Erkek mezar taşlarında ölünün statüsüne göre bir başlık bulunmasına karşın, kadın mezar taşlarında çiçek motifleri, başlık olarak yer alır.

Osmanlı'da batılı anlamda bir heykel geleneği yoktur. Batıda en, boy ve derinliği olan insan ve hayvan figürleri çalışılmasına karşılık, Osmanlı'da özellikle mimari unsurlarda çok farklı bezemelere sahip taş işçiliği kullanılmıştır. Bunun yanında mezar taşı kitâbeleri, taş işçiliği olarak çok zengin örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Genelde, kadın ve erkek mezar taşı olarak iki grupta toplanan bu taşlar, kendi içinde de farklılıklar göstermektedir. Erkek mezar taşlarında, sosyal statü gereği başlıkları çok çeşitlidir. Erkek mezar taşları başlık taşımalarına karşılık, kadın mezar taşlarında daha çok kadın zarâfetini yansıtan çiçek motifleri bulunmaktadır.

Kadın olsun erkek olsun bir mezar taşı kitâbesinin yapısı (farklı tasnifler yapılabilirse de) şu bölümlere ayrılabilir.

1- Başlık ve Sembol

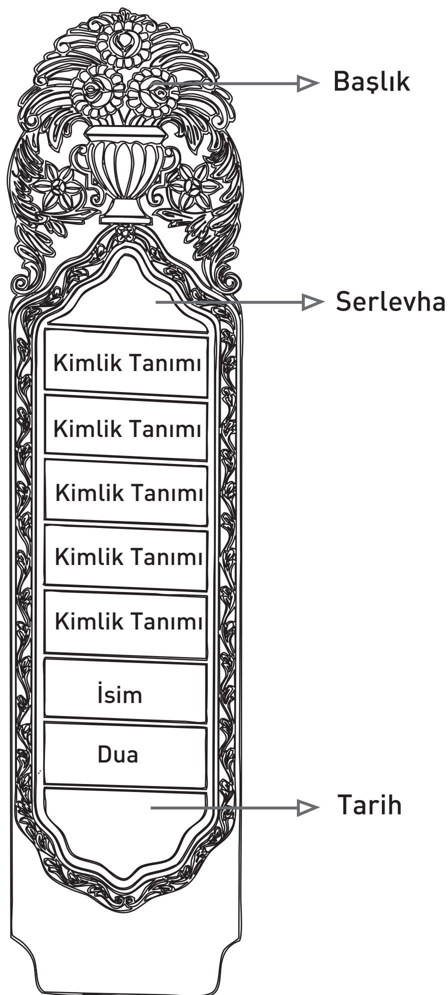
2- Serlevha

3- Kimlik

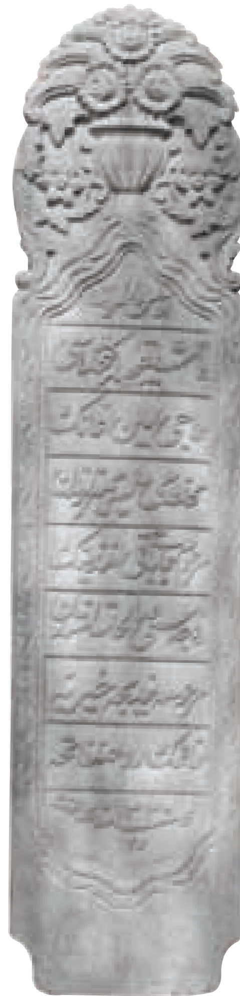
4- Dua

5- Tarih

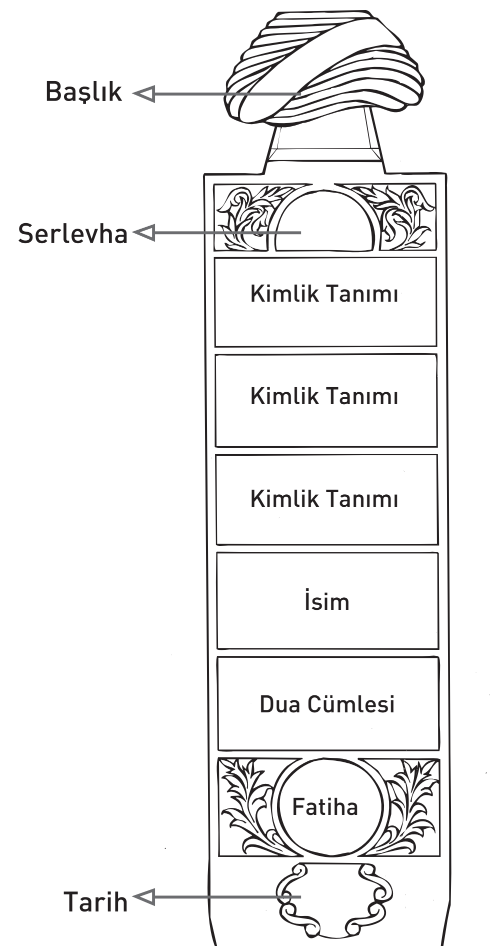
Şüphesiz bu tasnif ana başlıkları itibariyle yapılmıştır. Bu bölümler çoğu zaman yer değiştirebildiği gibi, birbiri içine yedirilmiş olarak da yer alabilmektedir. Yine bazı taşlarda bu bölümlerin biri yahut ikisi yer almamaktadır. Bazı mezar taşlarında manzum ifadeler yer almakta, bazı mezar taşlarında ölüm tarihi bulunmadığı gibi bazı mezar taşlarında, mevtanın ölüm günü saati ile verilmiştir.



Hanım Mezar Taşı Kitâbesi Çizimi
Merkez Efendi 277

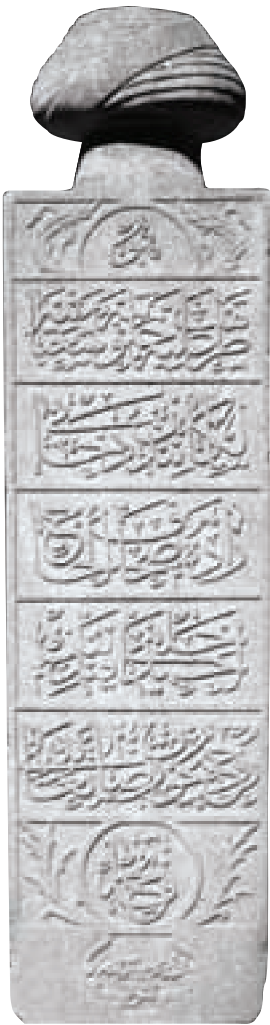


Hanım Mezar Taşı Kitâbesi
Merkez Efendi 277



Erkek Mezar Taşı Kitâbesinin Yapısı
Merkez Efendi 486





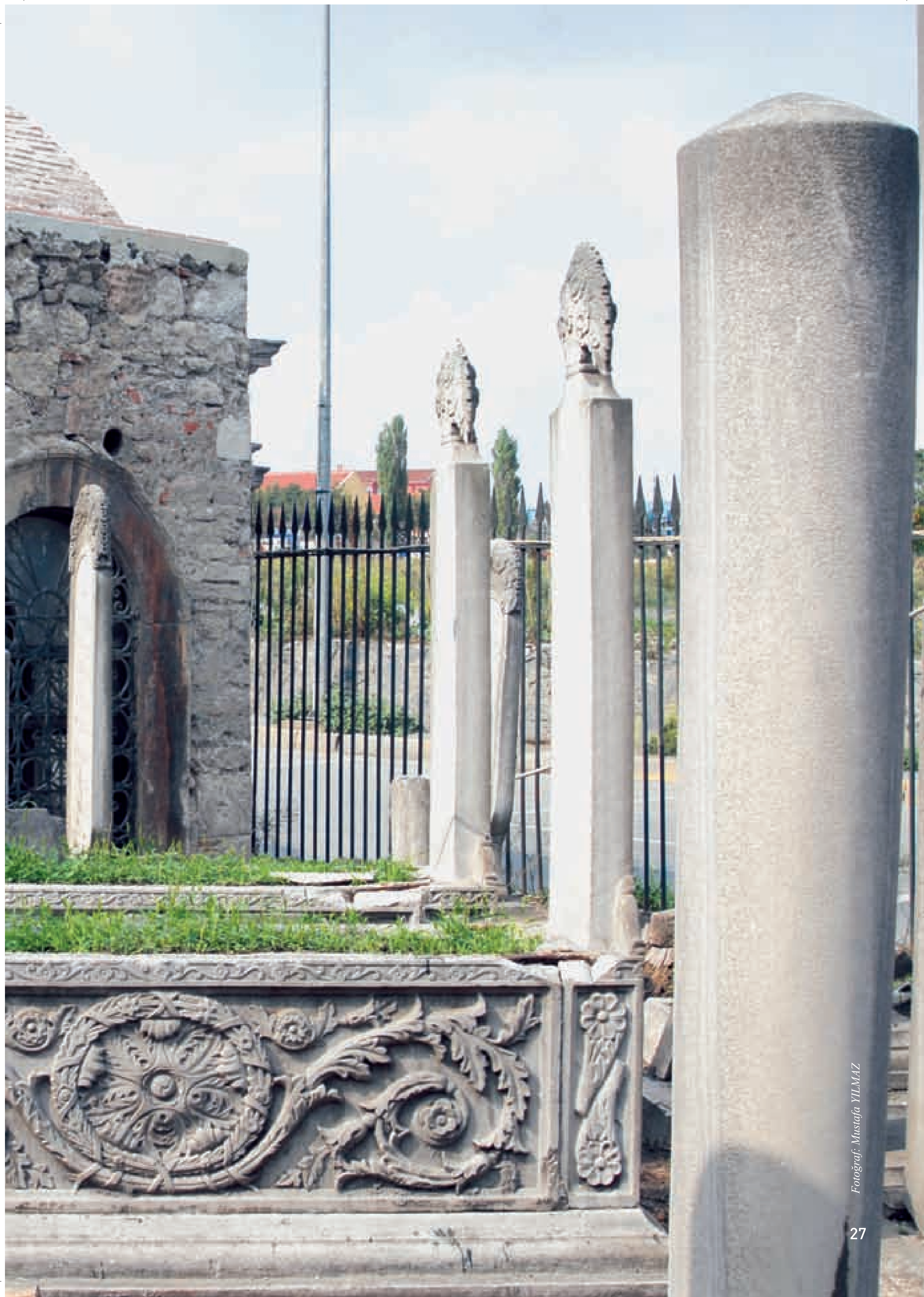
Erkek Mezar Taşı Kitâbesi
Merkez Efendi 486

Merkez Efendi Mezarlığı'ndan

Fotoğraf: Mehmet ÖZÇAY



Yenikapı Mevlevihânesi Hazîresi'nden



Fotoğraf: Mustafa YILMAZ

2.1.1. Başlık ve Semboller

Erkek mezar taşı kitâbelerinde mevtanın sosyal hayattaki statüsünü yansıtan, başlıklar ve semboller mezar taşı kitâbelerine işlenmiştir. Her halde dünya üzerinde pek az toplum, mezar taşlarını usta işi bezemeler, lâleler, sümbüller ve sair nebatat ile süsleyip mezarlıklarını Osmanlılar kadar şenlendirebilmiştir. Şüphesiz erkek mezar taşlarının en dikkat çeken kısmı başlıklardır. Başlıklar üç ana kısma ayrılabilirler:

2.1.1.1. Kavuklar

2.1.1.1.1. Kallavî Kavuk
2.1.1.1.2. Mücevveze Kavuk
2.1.1.1.3. Burma Sarıklı Kavuk
2.1.1.1.4. Kafesî Sarıklı Kavuk
2.1.1.1.5. Kâtibî Kavuk
2.1.1.1.6. Örfî Kavuk
2.1.1.1.7. Yeniçeri Başlıkları

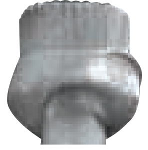

Kallavi Kavuk
Ayvalık A 26


Kallavi Kavuk
Ayvalık A 27


Kafesî Destarlı Kavuk
Merkez Efendi 362

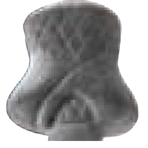

Kâtibi Kavuk (Kafesteki motif, mezar sahibinin meslek hayatının başlangıcında vefat ettiğini ifade etmektedir)
Merkez Efendi 849


Burma Sarıklı Kavuk
Kozlu 30


Kâtibi Kavuk
Yedikule 15


Hâcegân-ı Divân-ı Hümâyun Mensuplarına Ait Kafesî Destarlı Başlık
Eski Topkapı 175

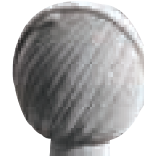

Burma Sarıklı Kavuk
Takkeci 02


Kâtibi Kavuk
Çamlık 93


Azizi Fes Üzerinde Çapa Sembolü
Yeni Kozlu 30


Enderun Mensuplarına Ait Zerrin Başlık
Ayvalık B 47


Örfi Destarlı Kavuk
Çamlık 203


Örfi Destarlı Kavuk
Çamlık 155


Kâtibi Kavuk
Yedikule 19


Dardağanlı Başlık
Çamlık 146


Dardağanlı Yeniçeri Başlığı
Çamlık 142


Örfi Destarlı Kavuk
Merkez Efendi 92


Örfi Destarlı Kavuk
Merkez Efendi 620

2.1.1.2. Fes

2.1.1.2.1. Mahmûdi Fes
2.1.1.2.2. Azîzi Fes
2.1.1.2.3. Hamidî Fes,


Mahmûdi Fes
Merkez Efendi 31


Azîzi Fes
Merkez Efendi 82


Hamîdi Fes
Merkez Efendi 78

2.1.1.3. Tarikat Tâcları

2.1.1.3.1. Mevlevî Tâcı
2.1.1.3.2. Kadirî Tâcı
2.1.1.3.3. Nakşî Tâcı
2.1.1.3.4. Bektaşî Tâcı
2.1.1.3.5. Melâmi Tâcı
2.1.1.3.6. Sünbüliye Tâcı



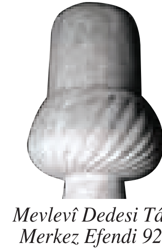
Osmanlı mezar taşlarında, dikkat çeken özellikler bulunmaktadır. Heybeti ile bir anda kendini gösteren bir mezar taşı, itinalı süslemesi ve usta bir hattatın kaleminden çıkan kitâbesi ile gelip geçeni kolaylıkla etkisi altına alabilir. Hazîrelerdeki mezar taşlarında ise bu istek daha da abartılı bir hâl alabilir. Şehzade Camii'nde olduğu gibi, bu alanları kuşatan duvarlar sağır olduğu için, mezarın önüne açılan bir niyaz penceresi vasıtası ile, sokaktan geçenler ile taş arasında iletişim sağlanmaya çalışıldığı görülür. Bunun en önemli nedeni, şüphesiz gelenden geçenden bir "Fâtiha" alma isteğidir.

Ama öte yandan, ulemânın çoğu zaman eleştirdiği bu şatafat ve gösterişin ardında, kimliğini, bir zamanlar mevcut olan varlığını ve sosyal statüsünü yansıtma isteği gibi, toplumsal bir fonksiyonun olduğu da kuşku götürmez bir gerçektir. Hayatlarında, toplumun herhangi bir kesiminin unsuru olmakla birlikte, ölümleri neticesinde yaşayanların belleğinden silinmeye başlayan hatıralarını birkaç nesil sonrasına duyurma isteğinin en açık delili "Artık ben yokum, ama hatıram buradadır!" söyleminin estetik bir ifadesidir mezar taşları...

Osmanlı mezar taşlarının en çarpıcı unsurunun serpuş, yani kavuk olması da, bu isteğin ne kadar güçlü olduğunun bir göstergesidir. Günlük yaşamda, ilmiye ve devlet kadrolarında görev sahibi olanların, tasavvuf hayatında mühim bir yer işgal edenlerin beşeri hayatta söz sahibi konumda olanların, basit sarıklar ya da başlık takan halktan ayıran en önemli fark, taktığı kavuk idi. En basit anlamı ile, kişinin sosyal statüsünü ve kariyerini topluma ilân eden bir simge olan kavuğun önemi, şüphesiz sadece yaşayanlar arasında değildi.

Osmanlı'da, serpuş mezar taşının dili olmuştur. Kavuğun kenarına iliştirilmiş bir gül sayesinde, vefat ettiğinde meslek yaşamının henüz başlarında olduğu anlaşılabilir.

Son derece ilgi çekici bir alâmet-i fârika olan serpuş, ilk bakışta Osmanlı mezar taşının, esas itibariyle antropomorfik, yani insan şekilli olduğunu düşündürür. Gerçekten de, Orta Asya'da ve - Eskişehir taraflarındaki insan suratlı mezar taşlarında olduğu gibi - Anadolu'da rastlanan antropomorfik özelliği çok belirgin olan insan şekilli mezar taşları, bu tezi kuvvetlendiren bir nitelik taşımaktadırlar. Ancak Osmanlı mezar taşları, bu geleneğe bağlı olmakla birlikte, neredeyse bunu dışlayan bir özelliğe de sahiptir. Zira Osmanlı mezar taşlarında kavuğun yansıttığı anlam, her şeyden önce sosyal statünün belirlenmesi ile ilgili idi. Batılılaşma çabalarının sonucu olarak gündelik hayata giren fesin, mezar taşlarındaki kullanımı da, bundan çok farklı anlam taşımamaktaydı. Nitekim Cumhuriyet'ten sonra özel bir kanun ile fesin yerini alan şapka, özel bir statü sembolü olmadığı için, mezar taşlarında kendine yer bulamamıştır.



Mevlevî Dedesi Tâcı
Merkez Efendi 923



Mevlevî Dervişi Tâcı
Yenikapı 143



Bektâşî Tâcı
Seyid Nizam 14



Kadirî Tâcı
Çamlık 231



Kadirî Tâcı
Merkez Efendi 943



Bektâşî Tâcı
Erikli Baba 05



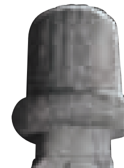
Bektâşî Tâcı
Erikli Baba 07



Sünbülî Tâcı
Merkez Efendi 595



Sünbülî Tâcı
Merkez Efendi 542



Nakşî Tâcı
Yenikozlu 153



Melâmî Mezar Taşı Kitâbesi
Çamlık 109



Yeniçeri Mezar Taşı Kitâbesi
Çamlık 142

Mezar Taşı Kitâbelerinde Semboller

Osmanlılar'da mezar taşlarının asıl amacının bir insan tasviri yaratmak olmadığı, aksine, o insanın pâyesini, daha alt katmanda kimliğini ortaya çıkarmak, kısacası taşın sahibini tanıtmak olduğu görülecektir. Kişinin genç yaşta ölmüş olduğunu belirten çiçek, hacı olduğunu belirten hurma ağacı, idam edildiğini anlatan boyun kısmındaki kement, mesleklerini yansıtan tulumba, çapa, ok-yay – ki namlı bir kemankeş olduğuna işaret eder - ve okur-yazarlığına delâlet eden kalem-divit gibi simgelerde de, kişinin kimliği ile ilgili daha özel bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Bu yüzden, serpuşun ve diğer simgelerin mezar taşlarındaki anlamı, son derece büyüktür. Osmanlılar'da sosyal statünün en önemli göstergesi olan kavuklar, bu nedenle mezar taşlarının da en belirleyici özelliği olmuşlardır.

XV. yüzyıldan itibaren Osmanlı mezar taşlarında kendini göstermeye başlayan kavuk, yatay bir lâhdin başında yer alan kare kesitli bir dikitin üzerine oturtulmaktaydı. Bunların lâhitsiz, doğrudan toprağa gömülen türlerine de sıkça rastlanabilmektedir. Ancak lahdin bir gömü alanı olmadığı, sadece mezarın üzerinde bir belirleyici olarak bulunduğunu ilave etmemiz gerekir. Kare kesitli dikitin ön cephesinde ise, çoğunlukla iyi bir şairin elinden çıkan ölüm manzumeleri veya hemen her taş ustasının repertuvarında bulunan klasik ibarelerden oluşan bir kitâbe bulunur. Fetih sonrası dönemde İstanbul'da karakteristik hale getirilen bu model, XVI. yüzyılın başlarından itibaren değişik şekillerle zenginleştirilmişti.

Bu gelişimin İstanbul'da yaşanmış olması da şaşırtıcı değildir. Zira, payitaht olması nedeniyle hemen her şeyin menşei olan İstanbul, mezar taşları açısından da "Osmanlı" kimliğini belirleyen bir merkez konumunda olmuştu. Nitekim İstanbul'daki Osmanlı mezar taşları ve mezarlıkları, her ne kadar temelde İslâmi olsa da, kendinden önceki veya çağdaşı olduğu toplumların mezar kültüründen ve sanatından bir çok noktada ayrılan, şahsına münhasır bir kültürün ürünleri olarak karşımıza çıkmıştır. Sosyal yaşamdaki gelişmeler ve ortaya çıkan yeni modaların, ölüm kültürü ve bunun yan ürünleri olan sanat ve estetik değerler ile mimarideki etkileri ilk olarak İstanbul'da ortaya çıkmış ve buradan imparatorluğun dört bir yanına ihraç edilmişti.

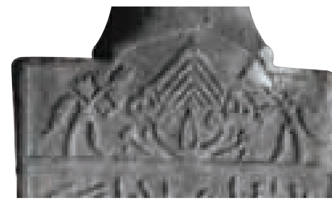
En eski türü, sivri ve dilimli bir külaha geniş olarak sarılmış burma destarla kuşatılan iri kavuklardır. Sahibinin zenginliğinin göstergesi olarak iri sorguç kabartmaları ile süslenen bu tür kavuklar, XVI. yüzyılın başlarından itibaren görülmeye başlar ve XVII. yüzyılın sonlarına doğru ortadan kaybolur. Ancak bu süre zarfında sultanların sandukaları üzerinde, sadrazam, vezir ve paşa gibi üst düzey devlet görevlileri ile, hatta henüz küçük yaşta vefat eden çocukların mezar taşları ve sandukalarında kullanılan bu kavuğun, geniş bir kullanıcı kitlesine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Zeytinburnu Mezarlıklarında bu kavuktan sadece iki tane bulunmaktadır.

Bunların ortadan kalkmasından sonra görülmeye başlayan kallavi ise, aslında sadrazam, vezir ve üç tuğlu paşaların kullandığı, bir tür tören başlığı idi. Gündelik kullanımda çok az yeri bulunan bu kavuğun mezar taşlarındaki kullanımı, tamamen semboliktir. Tepesi kesik koni şeklindeki bu kavuk, yaklaşık 40 cm. yüksekliğindedir.


Sünbülî Sembolü
Merkez Efendi 275


Bektâşî Sembolü
Seyid Nizam 21


Bektâşî Sembolü
Seyid Nizam 79


Sünbülî Sembolü
Merkez Efendi 542


Sünbülî Sembolü
Merkez Efendi 987


Rufâî Sembolü
Merkez Efendi 311


Rufâî Sembolü
Merkez Efendi 266



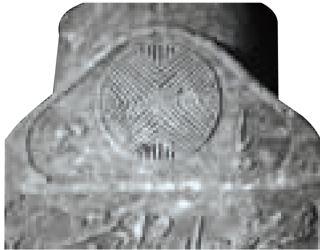
Ayyıldızlı Mezar Taşı Başlığı
Kozlu 40



Kâdirî Sembolü
Merkez Efendi 448



Kâdirî Sembolü
Merkez Efendi 447



Kâdirî Sembolü
Merkez Efendi 270



Mevlevî Sembolü
Merkez Efendi 802

Geniş bir brokar şerit ile kılıçlamasına kuşatılan kavuğun, sahibinin sosyal statüsünü belirtme görevi ise, günümüze intikal etmeyen renklerle sağlanmaktaydı. Zira vezirler ve paşaların kavuğu farklı renkte şeritlerle süslenmekteydi.

Fatih Kanunnamesi'nde zikredildiği için bunlardan daha eski olduğu tahmin edilen mücevveze ise, zaman içinde geniş bir kullanıcı grubu edinmiştir. Nitekim böyle bir kavuk görüldüğünde, sahibinin statüsünü kestirmek, kitâbeyi okumadan mümkün olmamaktadır. Daha çok saray görevlileri, sekbanbaşı, yeniçeri ağası gibi komutanlar ile müteferrikalar ve hünkâr çavuşları tarafından kullanılan bu türde, geniş tepeli bir serpuşa, boylu boyunca uzanan altı şerit destar bağlanmıştır. Diğerleri ile hemen hemen aynı dönemlerde görülmeye başlayan mücevveze, diğerinden daha uzun süre kullanılmış ve Sultan II. Mahmud dönemindeki fes inkılâbından sonra ortadan kaybolmuştur.

Daha çok orta ve alt tabaka ulemâ sınıfı ve kadılar tarafından kullanılan, dilimli ve basık bir takkenin etrafına kılıçlamasına sarılan destar ile oluşturulan tür ise bu grubun üyelerini belirlemektedir. Ancak zamanla yaygınlık kazanan bu tür başlıklar, herhangi bir tarikata mensup olan siviller ve dervişler tarafından da kullanılmaya başlanmıştır.

Bunların farklılığı ise, takkenin dış yüzünde, dikişlerle oluşturulan ve her tarikatta farklı sayıda olan dilimlerle belli olmuştur.

Öte yandan kazasker ve şeyhü'l-islâm gibi üst düzey ulemânın mezar taşlarında, en azından XVIII. yüzyılın ortalarına kadar herhangi bir kavuk kullanımına şahit olunmaz. Kânûni Sultan Süleyman'ın Şeyhü'l-islâmı Ebu's-suud Efendi'nin Eyüp'teki mezarında görüldüğü gibi, silindirik sütunları tercih eden bu zümrenin, mezar taşlarında kavuk şekli kullanmanın, mezarlara suret yapılmasını yasaklayan İslâmiyet'in koyduğu kurallara göre hareket ettiği anlaşılmaktadır. Ancak XVIII. yüzyılın ortalarından itibaren tören kavuğu olarak kullanılmaya başlayan örfi tabir olunan başlıklar, kısa zaman sonra bu sınıfın mezar taşlarında da yer bulmaya başlamıştır. Yukarıya doğru daralan oval şekilli bu kavuğun üzeri, geniş destarlarla tamamen kuşatılmıştır.

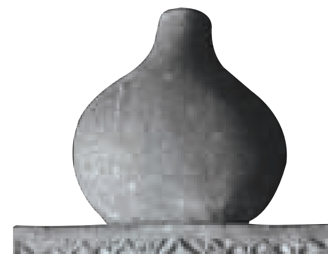
Destarının kafes biçiminde sarılmış olması nedeniyle "kafesi" olarak adlandırılan tür ise, daha çok divan ve sadaret kâtipleri, tevkiî, beylikçi, reisü'l-küttâb, defterdar, tersane ve darphane emini gibi hâcegân ünvanına sahip olan kişiler tarafından kullanılmaktaydı. "Kalafat" olarak adlandırılan ve üst kısmı mantar şeklinde sonlanan tür, bu modelin en belirgin örneklerinden biridir. Ancak bunun kullanımı, yüzeyi yivlerle zenginleştirilmiş düz tepeli silindirik kavuğa sahip olan türün yanında daha nadirdir.



Mevlevî Sembolü
Yenikozlu 82



Mevlevî Sembolü
Merkez Efendi 1046



Topçu Sembolü
Merkez Efendi 1019



Hanım Mezar Taşı Kitâbesi
Merkez Efendi 616

Yine bu türün içinde bulunmakla birlikte, dilimli küre şeklinde olması ile diğerlerinden ayrılan bir tür vardır ki, bu serpuşu kullanan kişilerin sosyal statüleri de farklıdır. Zira daha çok dîvan kâtipleri tarafından kullanılan diğer türlerin aksine, kapıkulu tabir olunan sipahiler tarafından kullanılmaktaydı. Nitekim XVIII. yüzyılın ortalarından itibaren, daha alt kademelerde bulunan kâtipler de, bu başlığı kullanmaya başlamışlardır.

Ancak bunlar gibi kâtipler ve memurlar, "kâtibi" olarak adlandırılan kavuğu kullanmaktaydı. Osmanlı Dönemi mezar taşlarında en sık rastlanan serpuş türü olan kâtibinin, birkaç değişik türü bulunmaktadır. Bu serpuşun kullanım aralığı ise, XVII. yüzyılın başlarından, XIX. yüzyılın ortalarına kadar uzanmaktadır. Öte yandan bu türün kullanıcı grubuna bakıldığında ise, kâtiplerin yanı sıra, aralarında saray görevlileri, kapıkulları, değişik meslek gruplarına mensup kişiler ve hatta alt kademe din görevlilerinin de bulunduğu geniş bir kitle tarafından kullanıldığı dikkati çekmektedir.

Kavuğu yukarıya doğru genişleyen silindir şeklinde olan bu türün, sargının bağlanma şekline göre farklılaşan birkaç şekli vardır. Oluşan bu çeşitliliğin, kullanıcı grubunun genişlemesinin bir sonucu olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bu dönemde bazı loncaların başkanları ile esnafların bu tür başlık kullanmaya başladığı dikkati çekmektedir. İlk modelde kavuğun etrafı düz destar ile ön kısmında V biçiminde bir açıklık oluşturacak şekilde sarılmaktadır. Bunun bir alt türünde ise kavuğun alt kısmına sarılan destar, önde altta ters U ve üstte de V şeklinde bir açıklık oluştururken, iki yana doğru genişleyerek serpuşa ters V şekli vermektedir. Öte yandan bu serpuşların bazılarında görülen gül bezemesinin, bir süsleme olmaktan ziyade, henüz genç yaşta iken vefatı belirten bir simge olduğu görülmektedir. Destarın sarılma şekli buna benzemekle birlikte, alt kısmı daha toplu olan bir başka türde farklılaşan bir diğer özellik ise, üzeri baklava şekilleri ile bezeli olan diğerinin aksine, kavuğun yivli oluşudur. Yine bu türün bir başka varyantında ise, kavuğun üzeri yıldızlarla bezeli ve destar kavuğun alt kısmına düz olarak sarılmaktadır.

Öte yandan kullanıcı gurubu ve kullanım yaygınlığı açısından en sık rastlanan tür ise, tepesi bazen yuvarlak biten konik bir külaha değişik şekillerde sarılan destar ile oluşturulan kavuktur. Değişik meslek gruplarından, bazı tarikatların mensuplarına kadar çok zengin bir kullanıcı grubuna sahip olan bu serpuşun, daha ziyade kapıkulu tabir olunan sipahi ve yeniçeri ocaklarının çorbacı, çavuş vb. ileri gelenleri tarafından kullanıldığı anlaşılmaktadır. Tabii ki bu zümrenin kullandığı kavuklar da, olduğu gibi bazı farklılıklar içermekteydi. Sahibinin devlet kademesi içindeki mevkiini belirtme görevi ise, muhtemelen günümüze intikal etmeyen renklerle sağlanmaktaydı.

Şekil olarak buna benzemekle birlikte, külahının küçüklüğü ve kılıçlamasına birbiri üstüne sarılan destarının etekte genişlemesi ile üçgen bir görünüm kazanan kethüda kavuğu ise, bu meslek grubunun alâmet-i fârikasıdır. İster bir hanım sultanın ya da bir paşanın hizmetinde olsun, ister bir asker ocağın ya da çarşının başında bulunsun, tüm kethüdalar tarafından kullanılan bu başlık, oldukça yaygın bir kullanıma sahipti.

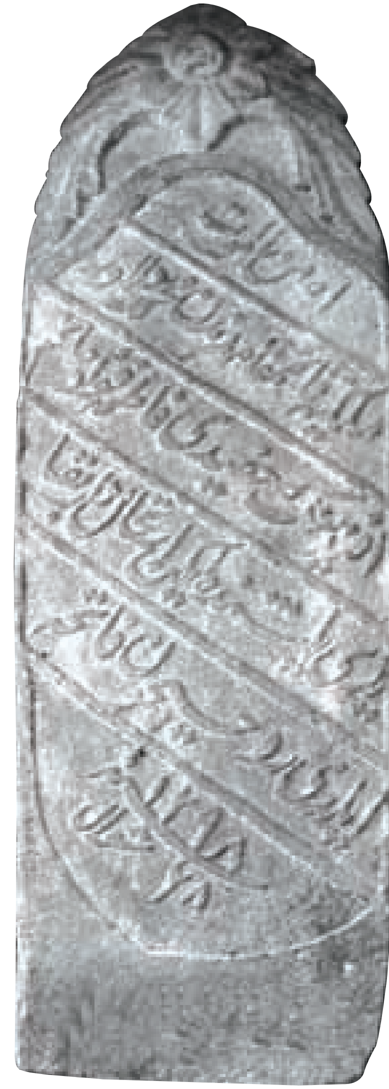
Kullanıcı gurubunu ilk bakışta yansıtan serpuşlar ise, hiç şüphesiz "zerrin" olarak adlandırılan başlıklar ile yeniçerilerin giydiği "börk" adı verilen özel başlıklardır. Tabii ki bunlara, "tac" ve "sikke" adı verilen, tarikatlara ait özel başlıkları da eklememiz gerekir. Çuhadar, hazinedar, hasodabaşı gibi Enderun'da görev alan üst düzey memurlar tarafından kullanılan zerrin, genellikle tepesi yuvarlatılmış silindir şeklindedir. Ancak sıklıkla karşılaşılmıyor olsa da, yine tepesi yuvarlak olup aşağıya doğru daralan değişik bir türü daha vardır. Üzeri son derece süslü olan bu başlıklar, 1829'daki kıyafet devriminden sonra ortadan kalkmıştır. 1826'daki Vaka-i Hayriye neticesinde lağvedilen Yeniçeri Ocağı ile birlikte tarihe karışan börk ise, daha da şanssızdır. Börklü yeniçeri mezar taşı kitâbesi günümüzde yok denecek kadar azdır.

Kaynaklarda, Zeytinburnu Silivrikapı Mezarlığı'nda bulunan Yeniçeri Mezar taşları resimleri ile birlikte verilmiştir.[2] Fakat, bugün bu taşlar yerlerinde bulunmamaktadır. Zeytinburnu mezarlıklarında börklü ve üsküflü başlık bulunmamakla birlikte dardağanlı başlıklara yer yer rastlanmaktadır. Maltepe mezarlığında 96 numaralı taş yeniçeri kethüdası olan Nazmi Ağa'ya aittir. Başka Yeniçeri taşlarıda bulunmaktadır.

Tarikatlara ait başlıklar da, ilk bakışta kendilerini belli ederler. Özellikle Mevlevîler'in kullandığı, etekte genişleyen tepesi yuvarlak silindir şeklindeki sikkeler dikkat çekicidir. Mevlevî dervişleri bu başlığı kullanırken, dede statüsünde olanlar bu sikkenin alt kısmına destar dolamaktaydılar. Bektaşiler'in kullandığı on iki terkli "hüseynî" ve dört terkli "edhemî" tacları da, ilk bakışta ayırt edilebilen başlıklardır. Diğer tarikatlarda ise, takkenin üzerindeki dilim sayısı belirleyici olmaktadır. Bayramî Tarikatı altı terkli takke kullanırken, Celvetî Tarikatı on iki terkli takke kullanmaktaydı. Öte yandan sivil ve resmi kişilerin bu tarikatlarla olan ilişkileri, daha çok mezar taşları üzerine işlenen simgeler vasıtasıyla belirtilmekteydi. Tarikate girmeyip sadece "muhib" olarak kalanların taşlarına bu başlıklar konulmamış, sadece rölyef olarak işlenmiştir.

Belirlenmesi kolay olan bir başka başlık ise, kadınların kullandığı "hotoz" adı verilen özel başlıklardır. Genellikle basık yarım küre şeklinde olan bu başlıklar, bazen dilimli ya da halkalı olabilmekte, bazı örneklerde ise yüzeyin dönemin üslubunda desenlerle bezendiği görülmektedir. Boyun kısımları çoğunlukla çiçek demetleri ile bezeli olmakla birlikte, maddi gücünü yansıtmak isteyenlerin, muhtemelen sağlıklarında sahip oldukları kolye, gerdanlık gibi ziynet eşyalarını nakşettirdikleri de görülmektedir. Onlar da kendi sosyal statülerini, herhalde böyle belirtmişlerdir.

1829 yılında yürürlüğe konan kanun ile, çeşitli devlet kurumlarının resmi başlığı olan fes, bunun hemen akabinde mezar taşlarında da kendine yer bulmaya başlamıştır. Kullanıldığı yaklaşık yüz yıllık süreçte, çeşitli modaların etkisiyle, ancak çalışılan kurum ve statüyü yansıtacak unsurları muhafaza ederek değişik şekiller alan fes, müteakip yıllarda kullanımının toplumun hemen her kesimine sirayet etmesi neticesinde, mezar taşlarından kavukları neredeyse tümüyle silecek, ancak benzer bir dili kullanmaya devam edecekti. Feslerin de üç ayrı çeşidi; Mahmûdi, Azîzi ve Hamîdi fes mezarlıklarda görülmektedir.



Hanım Mezar Taşı Kitâbesi
Merkez Efendi 317



Hanım Mezar Taşı Kitâbesi Başlığı Merkez Efendi 995



Hanım Mezar Taşı Kitâbesi Başlığı Merkez Efendi 955



Hanım Mezar Taşı Kitâbesi Başlığı Ayvalık A 62



Hanım Mezar Taşı Kitâbesi Başlığı Merkez Efendi 927



Hanım Mezar Taşı Kitâbesi Başlığı Merkez Efendi 527



Uzun Boylu Hanım Mezar Taşı Başlığı Çamlık 74

2- Hans-Peter Laqueur. Hüve'l-Bâki, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1997, s. 44, 177.

2.1.2. Serlevha

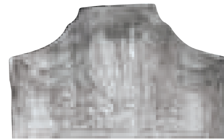
Bu kısımda Arapça veya Osmanlıca olarak Allah'ın kuvvet ve kudreti ile bekâsına işaret eden, yahut ölümün mukadder olduğuna işaret eden bir cümlecik bulunur. Mezar taşlarının büyük kısmında bu ibarelerden birisi yer almaktadır.

Zeytinburnu mezarlıklarında da çok farklı serlevhalar tespit edilmiştir:

1- Allahu subhânehû ve Teâlâ: Mrkz 641; Çmlk 64, 78, 83, 93;
2- Huve'l-hayyu'l-lezî Lâ yemût: Mrkz 718
3- Huve'l-Hayyu'l-Bâkî: Mrkz 741
4- Allah Bâkî: Mrkz 743
5- Yâ Hayy: Mrkz 391
6- Yâ Allah: Mrkz 688
7- "İnnâ ileyhi râciûn": Mrkz 717
8- Lâ mevcûde illâ Hû: Mrkz 159, 802, 987; Ayv (A) 60; Ynkp 141
9- Ey Tanrı Kulu: Mrkz 935
10- Bismillâhirrahmanirrahîm: Mrkz 1028
11- Ehadun Ğafûr: Mrkz 1108
12- Mevtu'l-âlimi kemevti'l-âlemi: Mrkz 901
13- Hû Dost: Erkl 01; Ynkp 51
14- Allah Hû: Ydk 37
15- Şefâati li ehli'l-kebâri min ummetî (Tuğra formunda): ETpk 27, 182
16- Subhâne'l-lezî Hayyun Lâ Yemût (Tuğra formunda): ETpk 56
17- Yâ Feyyâz: ETpk 73
18- Lâilâheillallâh Muhammedün Resûlullah: Mrkz 359; ETpk 79, 116; Mltp 111; Çmlk 261; Ayv (C) 85; SNzm 01
19- Kullu şey'in Hâlikun illâ vechehu: Etkp 86, 104
20- Lâilâheillâ Hû (Huve'l-Hayy): Kzl 29
21- Lâ Yemût ve Bâkî Rabbu'l-âlemîn: Kzl 70
22- Allâhu mûnisu kulli vahîdin: Çmlk 25, 75
23- Allâhu mûnisu likulli vahîdin: Çmlk 107
24- Maşallah: Çmlk 132
25- Hak Dost: Ynkp 72
26- El-Hukmu Lillâh: Thr 13
27- Kemâ Huve Hakkuhâ: Snzm: 133
28- Yâ Allah Yâ Hayy: Snzm 133
29- Lillâhi'l-fâtiha: Ayv (B) 20
30- Lâ Halâse mine'l-mevt: Ayv (B) 45
31- Huve'l-Bâkî: Mrkz 56; Mltp 06
32- Huve'l-Hallâku'l-Bâkî:
33- Bâkî Hudâ Dost Cumle Fânî:
34- Huve Ni'me'l-Ğafûr: Kzl, 87
35- Huva'l-lahu'l-Bâkî:
36- Yâ erhame'r-râhimîn irhamnâ:
37- Kullu Nefsin zâikatu'l-mevt: Mrkz 326



"Huve'l-hayyu'l-lezî Lâ yemût"
Hattat Sâmi Efendi Hattıyla Merkez Efendi 969



"Huve'l-Hallâku'l-Bâki"
Merkez Efendi 947



"Allâhu Subhânehu ve Teâlâ"
Çamlık 93



"Mevtu'l-âlimi kemevti'l-âlemi"
Merkez Efendi 901



"Huve'l-Bâki"
Çamlık 46



"Allâhu mûnisu kulli vahîdin"
Çamlık 25



Yâ Hây; "İnnâ Lillâhi ve innâ ileyhi râciûn"
Merkez Efendi 391



"Huve'l-Hallâku'l-Bâkî"
Dedeler 45



"Âh mine'l-mevt"
Merkez Efendi 384



"İnnâ ileyhi râciûn"
Merkez Efendi 717



38- Lâilaheillallah: Mrkz 280, 332, 1015; ETkp 230
39- Huve'l-Hayyu Lâyemût: Mrkz 363, 947
40- Huve'l-Hayyu'l-Bâkî: Mrkz 101, 143, 284, 796
41- Âh mine'l-firâk: Mrkz 89, 90
42- El-Firâk: Mrkz 92, 664
43- Allah Lâilâheillallah Muhammedün Resûlullah: Mrkz 99
44- Lâ Taknatû min rahmetillah: Mrkz 122
45- Huve'l-muîn: Mrkz 123
46- Âh Firâk: Mrkz 126, 200, 715
47- Allah Bes Bâki Heves: Mrkz 144, 770
48- Âh: Mrkz 136
49- Âh Fehîme: Mrkz 138
50- Huve'l-Hayy: Mrkz 152, 283, 38951-
Ey Zâir: Mrkz 186
52- Âh mine'l-mevt: Mrkz 49, 52, 733
53- Hû: Mrkz 111
54- Huve'l-Ğafûr: Mrkz 77
55- Allah Hû: Mrkz 79, 985
56- Yâ Hû: Mrkz 87, Çmlk 218, SNzm 74, 75
57- El-Bâkî: Mrkz 167
58- Yâ Hayyu ve Yâ Bâkî: Mrkz 243
59- Ey Zâirân: Mrkz 260
60- Yâ Hû Dost: Mrkz 266
61- Kullu men aleyhâ fân: Mrkz 275, 383
62- El-Fâtiha: Mrkz 303, 481, 841
63- Allahu Hayyun: Mrkz 302
64- Fe'lem ennehû Lâilâheillallah Muhammedün Resûlullah: Mrkz 358
65- Huve'l-Mevcûd: Mrkz 402
66- El-Mu'minûne Lâ Yemûtûn: Mrkz 453
67- Allah Bâkî: Mrkz 455
68- Yâ Ğaffâr: Mrkz 527
69- Yâ Ali meded: Mrkz 538



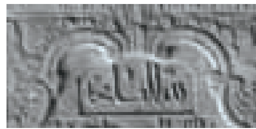
"Kullu men aleyhâ fân"
Merkez Efendi 383



"Hû Dost"
Erikli Baba 4



"Huve'l-Hallâku'l-Bâki"
Yeni Kozlu 162



"Lillâhi'l-fâtiha"
Ayvalık B 20



"Huve'l-Bâkî"
Merkez Efendi 56



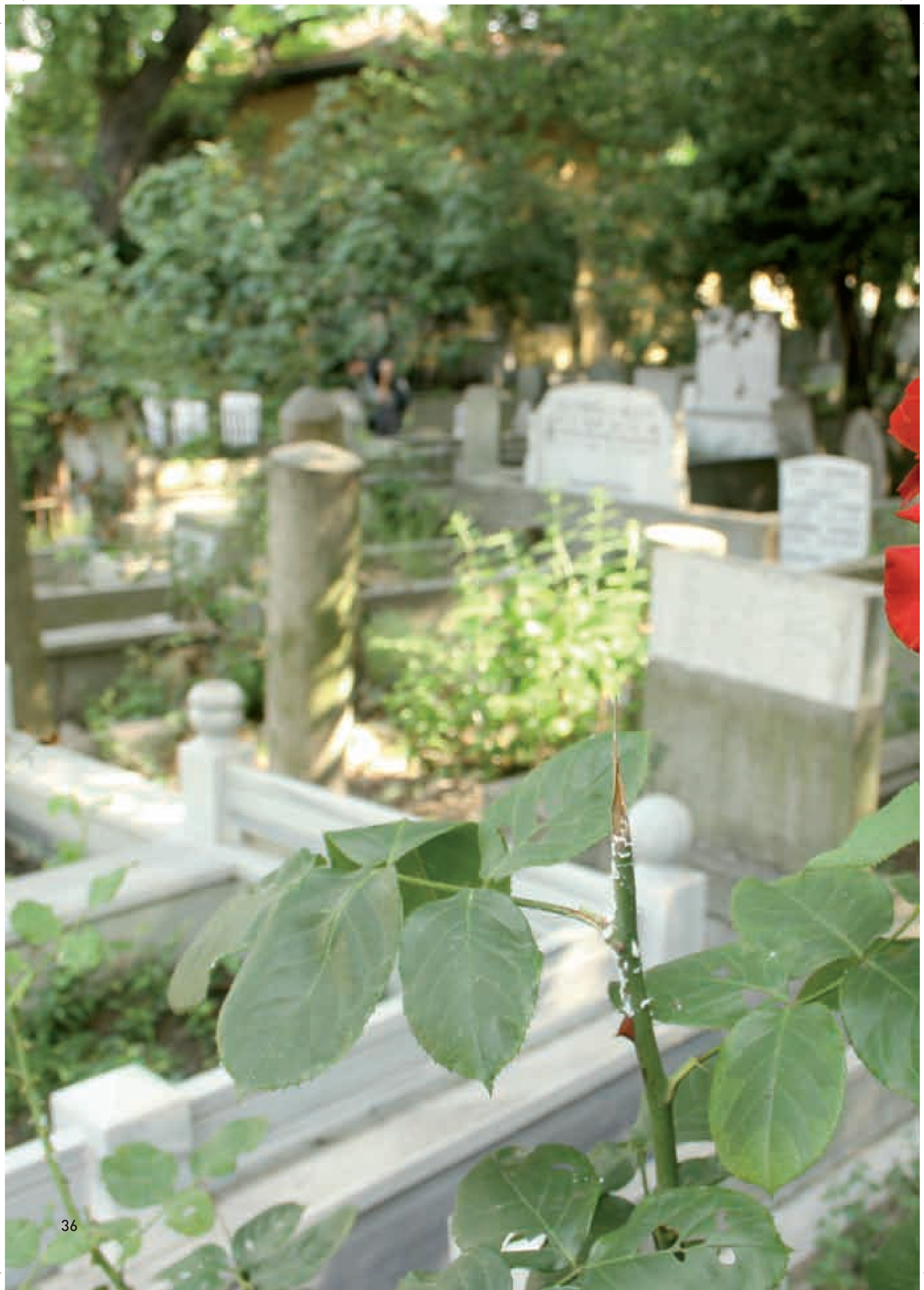
"Huve'l-Hayy"
Merkez Efendi 152



"Huve'l-Muîn"
Merkez Efendi 123



"Şefâati li ehli'l-kebâri min ummetî"
Eski Topkapı 182





Rindlerin Ölümü

Hâfız'ın kabri olan bahçede bir gül varmış;
Yeniden her gün açarmış kanayan rengiyle
Gece, bülbül ağaran vakte kadar ağlarmış
Eski Şîraz'ı hayâl ettiren âhengiyle

Ölüm âsûde bahâr ülkesidir bir rinde;
Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter.
Ve serin serviler altında kalan kabrinde
Her seher bir gül açar; her gece bir bülbül öter.

Yahya Kemal BEYATLI

2.1.3. Kimlik

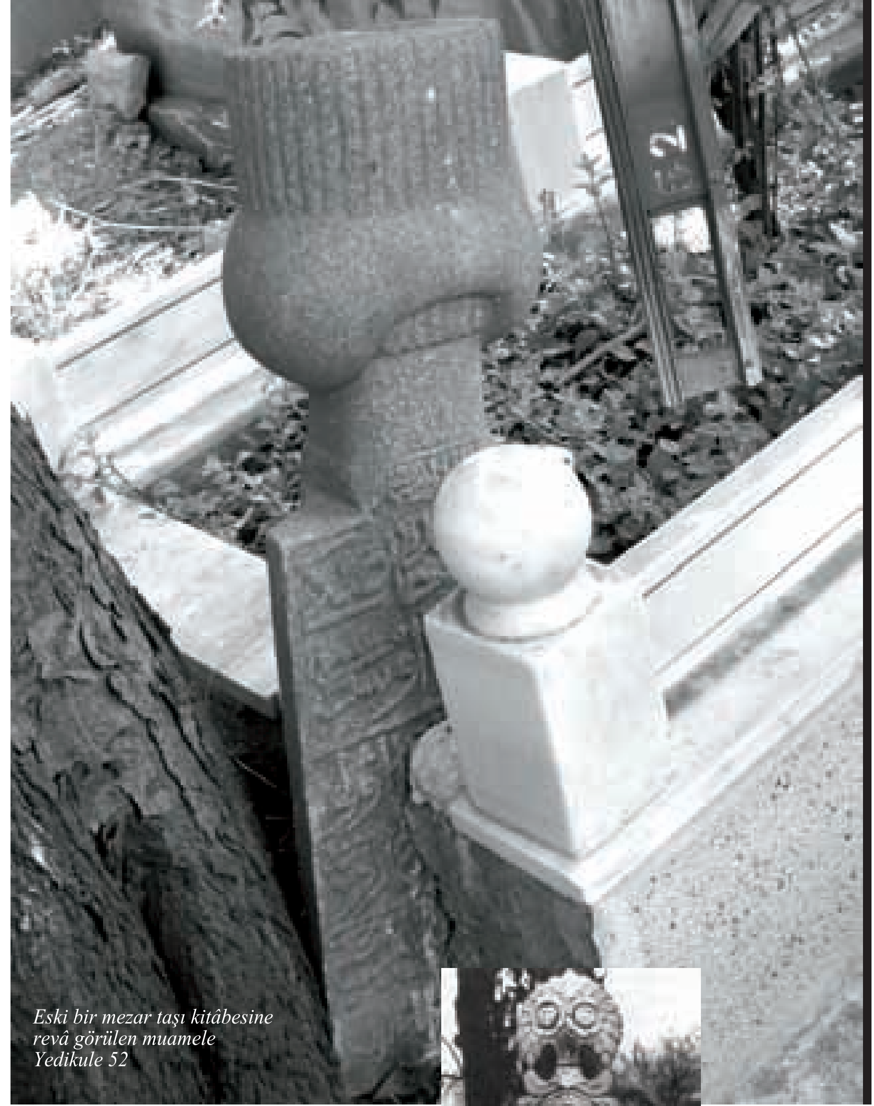
Mezar taşının bu kısmında ölen kimsenin kimlik bilgileri, hayatta iken taşıdığı ünvanları, bazı dua cümleleri ile birlikte verilmiştir. Bu ifadeler gayet kısa olabildiği gibi son derece uzun ifadelerle de verildiği olmuştur. Kimlik bilgileri yanında vefat sebebinin yazılı olduğu taşlar da bulunmaktadır.

"Kaşıkçılar Kethüdâsı Hacı Emin Ağa
Merhumun hafîdesi ve Maliye Mümeyyizlerinden
Merhum Bâki Efendinin kerîmesi
Ticâret Mahkemesi kâtiplerinden Eşref
Beyin halîlesi Fatma Fethiye Hanımın kabrin" Mrkz 281

"Enderûn-i Hümâyun'da
Kilar-i Hassa-i Hazret-i
Şehriyâriden es-Seyyid
Hasan Bey birâderi
Merhum ve mağfûrun leh
Es-Seyyid Abdullah Bey ruhuna" Çamlık 63

"Bu cihan bağına geldim mürüvvet görmedim.
Derdime çare aradım bir ilacın bulmadım
Âh ile zâr kılarak tazeliğime doymadım
Çün ecel peymânesi dolmuş murada ermedim
Plevne'de Gazi Ali Bey sülâlesinden
Vakıf mütevellisi Ali Beyzâde
Abdi Bey'in halîlesi Ayşe Hanım
ruhuna Fâtiha" Çamlık 99

"Otuz seneden mütecâviz
Arnavutluk'ta teferrüd eden
Yanya Sancağı Mutasarrıfı sâbık
Meşhur Tepedelenli
Ali Paşanın ser-i maktûudur."
Ayvalık A 26



Eski bir mezar taşı kitâbesine revâ görülen muamele Yedikule 52



Kaynaklarda Eski Topkapı Mezarlığında bulunduğu kaydedilen fakat bugün yerinde olmayan Pierre Loti'nin roman kahramanı Aziyade'nin mezar taşı Kitâbesi (Bayrak, İstanbul'da Gömülü Meşhur Adamlar, 86)



Kaynaklarda daha sağlam görünen mezar taşı kitâbesi, bugün epeyce yıpranmış durumdadır. (Tarih Hazinesi, sy. 5 (15 Ocak 1951), s. 244)



Merkez Efendi (968) Mezarlığı'nda insanı tebessüm ettiren bir mezar taşı kitâbesinde şu ifadeler bulunmaktadır: El Bakî Merhum ve Mağfur ilâ rahmeti Rabbihi'l-Ğafûr karı Dırıltısından Vefat eden es-Seyyid Halil Ağa'nın ruhuna Fâtiha Sene: 1260



Zamanın ve insanların gadrine maruz kalmış bir mezar taşı Yeni Kozlu 190

2.1.4. Dua

Dünya hayatı sona ermiş bir insanın mezarda isteyeceği tek şey dua olsa gerektir. Bu sebeple mezar taşı kitâbelerinde kimlik tanımından sonra mutlaka dua talebi yer almaktadır. Genel dua ifadesi yanında, çok değişik ifadelerle dua talebi taşlarda yer almıştır.

"Âh Minel-Mevt !
Ey zâir-i müşfik, bu hazin kabrin içinde
Hâbide olan duhter-i pâkize dilber
Meşkûre Hanım'dır. Ona bir Fâtiha gönder"Mrkz 246

"Şerîfe Ayşe Hanım'ın ve kâffe-i
Ehl-i îman ervahlarına Fâtiha" Mrkz 331

"Rûhiçun birer Fâtiha-i şerîfe
Kıraat eylemeleri niyaz olunur . Mrkz 358

"Fatma Zehra hanımın Rûhiçun el-Fâtiha. Mrkz 282

"..... halilesi Fatma Fethiye Hanımın kabrin
Mevlâ ğarîk-i rahmet eylesin âmin" Mrkz 281



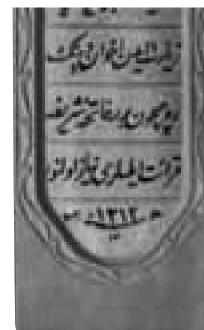
Kimlik Tanımı
Ayvalık A 26



Kimlik Tanımı
Eski Topkapı 30



Dua Kısmı
Eski Topkapı 36



Dua Kısmı
Merkez Efendi 358



Dua Kısmı
Çamlık 78

2.1.5. Tarih

Mezar taşında yer alan bütün ifadelerin sonunda mevtanın ölüm tarihi yer almaktadır. Bu tarih sadece hicrî yıl olduğu gibi (Mrkz no 267'de Sene 1310), ay ve yıl (Mrkz 260, Ramazan sene 1323; Mrkz No 266'da Şaban sene 1293), yahut gün, ay ve yılın yer alması (Mrkz No 272, 2 Zilhicce sene 1323; Mrkz 273, 22 Cemâziyelûlâ 1300) şeklinde de olmuştur. Bazen tarihin hangi gün olduğu da yazılmıştır. (Mrkz 61, fî 19 Ramazan sene 1327 Cuma gecesi; Mrkz 156, fî 10 Cemâziyelevvel sene 1299 Yevm-i Perşembe; Mrkz 293, Fî 13 Rebiulevvel sene 1291 Çarşamba) Ölüm tarihi, özel gün ve gecelere denk düşmüşse bunlar da kaydedilmiştir. Osmanlının son dönem mezar taşlarında hicrî tarih yanında rûmi tarihin de kaydedildiği olmuştur. (Mrkz no; 211: Sene 1317 bu tarihin yanında "Arabî sene 1319 tarihi bulunmaktadır; Mrkz no: 301, 22 Cemâziyelâhir sene 1321- Rûmi 2 Eylül [1] 319; Mrkz no: 331, fî 24 Cemâziyelâhir sene 1330- fî 28 Mayıs sene 1328; Mrkz no 340, fî 6 Şevval sene 1327- fî 8 Teşrînievvel sene 1325; Mrkz no 343, fî 6 Rebiulevvel sene 1307- fî 8 Teşrinisâni sene 1305)

Yine son dönem taşlarında, ölüm tarihi yanında doğum tarihi biliniyorsa (Mrkz no: 281, Tevellüdü fî Muharrem sene 1298- Vefatı fî 4 Muharrem sene 1327; Mrkz 41, Târih-i vilâdet 1246- Vefatı fî 15 Zilkâde sene 1327 Müddet-i hayatı 81 sene) taşa kaydedilmiştir. Tarih kısmından sonra nadiren taşı yazan hattat, imzasını atmıştır. Zeytinburnu'nda bulunan tarihi mezar taşlarında da çok nadir olarak hattat imzası atılmıştır.

Mezar taşlarında kullanılan hicrî takvim ve sembolleri şunlardır:[3]

1- Muharrem: mim
2- Safer: sad
3- Rebiulevvel: râ
4- Rebiulâhir: rı
5- Cemaziyelevvel: câ
6- Cemaziyelâhir: cim
7- Recep: be
8- Şaban: şın
9- Ramazan: nun
10- Şevval: lâm
11- Zilkade: zâ
12- Zilhicce: zel

Bunların yanında, gün sayısı kullanılmaksızın bazı terimler kullanılmıştır. Bunlar şunlardır:

Evâil: Ayın 1-10. günleri arasını

Evâsıt: Ayın 11- 20. günleri arasını

Evâhir: Ayın 21- 30. günleri arasını

Gurre: Ayın ilk gününü (Mrkz 38, fî Gurre-i Muharrem sene 1327)

Selh: Ayın son gününü ifade etmek üzere kullanılmıştır.



Yenikapı 141



Çamlık 97

3- Daha geniş bilgi için bkz. Faik Reşit Unat. Hicrî Takvimleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu. Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1988, 175 s.

2.1.5.1. Mezar Taşlarında Ebced

Bazı mezar taşı kitâbelerinin metni manzum olarak tertip edilmiş, vefat tarihi de, son mısrada ebced hesabı ile düşürülmüştür. Bilindiği gibi ebcedde, İslâm harflerinin her birinin sayısal bir değeri bulunmaktadır. Manzum olarak tertiplenen kitâbede, kitâbe konusu işlenmekte son mısrada ise, mısranın harflerinin sayı toplamının mevtanın ölüm tarihini vermesi sağlanmaktadır. Şüphesiz bu mahâret ve sanat isteyen bir durumdur.[4]

Hüve'l-Bâki
Ricâl-i devletin bir sâdıkı Neş'et Efendi âh!
Reîs-i meclis-i Mâliye olmuş idi dünyada.
Tekâüt eyleyüb haliyle meşgul iken nâgâh,
Cihandan eyleyip rıhlet makamun buldu ukbâda.
Tarîk-ı Mevleviyye, Nakşibendiyye, Rufâiyye
Usûlünce tutup el, dâim idi zikr-i Mevlâ'da
Melek hasletli sîret idi ol ârif ve âgâh.
Kabrin rahmet olsun kurb-i Hak teâlâ'da
Oku ihlasla bir fâtiha gel ruhuna bahşet.
Nazîri gelmemişdi merhamette Lütfi o senhâda
Hüdâ bâkilere ömr-i tavîl ihsan edip dâim.
Mekân tutsun o zatın ruhu illiyyîn-i a'lâda.
Erenler göz yaşı ile yazdı Şem'î fevtine târih,
"Bula Neş'et Efendi neş'e bâlâ-yı me'vâda. Fatihâ.
Sene 1274" (Mrkz 289)

Hüve'l-Hayyu'l-Bâki
Vâh ki Neşet Bey'in mahdumu civan
Serv-i revân idi bu Mîr Mehmed Reşâd
Girmiş idi on sekiz yaşına ol Mehlika
Heman gül neşatında bulundu hazân tene bâd
Kameti bir nev-nihâl kendi melâik-i hisâl
Göçdü teverrüm edip olmadı âlemde şâd
Vâlideyne hak vere ecr-i cezîl ol mühimin
Eyleye hem zâtını sabr-ı cemîl itiyad
" Çıkdı sekiz cinândan fevtine tarih-i Şems
Cennet ola meskeni göçdü Mehmed Reşad 1308"
(Mrkz 357)

"Bir âh çekdi Muhtar tarihi yazarken
Hacı Zeki Bey etti bezm-i behişti me'vâ
Sene 1319" (Mrkz 322)



Merkez Efendi 357

4- Konu ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. Türk-İslâm Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme, İstanbul, Ötüken Yayınları, 2003, 496 s. ; A. mlf. "Vefat Tarihlerinde Ebced Ve Anlam Sanatı", Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu (18-20 Aralık 1998), Sempozyum Bildirileri, İstanbul, Mezarlıklar Vakfı Yayını, 1999, s. 405-417.



*Hattat Bakkal
Ahmed Ârif Efendi imzalı
Mezar Taşı Kitâbesi
Merkez Efendi 783*

2.1.5.2. Mezar Taşlarında Yazı Sanatı

Mezar taşlarının, taş işçiliği ve edebî özelliği yanında yazı sanatı bakımdan önemi bulunmaktadır. İstanbul'un tarihi mezarlıkları yanında, Zeytinburnu'nun tarihî mezarlıklarında Osmanlı'nın önemli hattatlarının yazdığı imzalı mezar taşı kitâbeleri bulunmaktadır. Mezar taşlarında genellikle celî sülüs, celî talik, kûfi yazı çeşitleri kullanılmıştır. Sanatta üslup sahibi hattatlar yazdıkları mezar taşı kitâbelerinin sonuna imzalarını atmışlardır. İmza sadece hattat ismi olduğu gibi genelde "bunu yazan" anlamına gelen Arapça "ketebehû" fiiliyle birlikte de kullanılmıştır.

Zeytinburnu'nun tarihî mezarlıklarında Osmanlı'nın maruf bazı hattatlarının yazdıkları önemli taşlar bulunmaktadır. Merkez Efendi Camii Hazîresi'nde maalesef kırık halde bulunan Zihni Efendi taşı hattat Sâmi Efendi hattıyladır. Hattat Şevki Efendi hocası Mehmed Hulûsi Efendi taşını kendi hattıyla yazmıştır. Hattat Sâmi'nin güzel bir taşı da Mevlevihâne'de bulunmaktadır. Sâmi Efendi, hocası Ebubekir Mümtaz Efendi mezar taşını celî sülüsle yazmıştır. Mevlevihâne'de hattat Hâmid'in de celî talik yazı ile bir mezar taşı bulunmaktadır. İlgili yerde hattatların, taşların yeri ile birlikte listesi verilmiştir.

Mezar taşı hazırlanırken, yazılması istenen metin önce kâğıda yazılır. Eskiden bu kâğıttaki metnin mermere geçirilmesi için harflerin kenarları iğne ile delinirdi. Daha sonra bir çuha içine alınmış kömür tozu bu iğne deliklerinin üstüne vurularak harflerin izinin mermere geçmesi sağlanırdı. Bugün daha pratik olarak, metnin yazıldığı kâğıdın altına karbon kâğıdı konarak yazı mermere çizilmektedir. Kaynaklarda, çok acele durumlarda, yazının kamış kalemle doğrudan mermere yazıldığı da kaydedilmiştir.[5]

Mermere çizilen yazı, gayet dikkatli bir şekilde işlenir. Yazının güzel yazılması kadar aynı dikkat ve titizlikle taşa geçirilmesi önemlidir. Aksi takdirde yazının sanat özelliği kalmaz. Bu sebeple titiz hattatlar, yazılarını taşa geçirecek ustaları kendileri seçmiş, bazıları yazı oyulurken bizzat başlarında durmuşlardır. Yazı kısmının pahının alınması yazıya ayrı bir güzellik vermektedir.

Kitâbeler de aynı usulde hazırlanmış ve taşa geçirilmiştir. Farklı olarak kitâbelerin zemini ördek başı yeşile boyanmış, harfler varakla kaplanmıştır.

Mezar taşlarına hattatlar bazen isimlerini de yazmışlardır. Yani ketebe atmışlardır. Türk hat sanatı açısından önemli bazı örnekler, mezar taşı kitâbelerinde bulunmaktadır.

5- M.Uğur Derman, "Mezar Kitâbelerinde Yazı San'atımız", Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, sy. 49 (Eylül-Ekim 1975), s. 36, 47



Hattat Hamid Aytaç imzalı mezar taşı kitâbesi
Merkez Efendi 613

2.1.5.3. Hattat imzalı Mezar Taşı Kitâbeleri

Merkez Efendi Mezarlığı

34 Hâce Seher Hanım Mezar taşı kitâbesi
Hattat: Hasan Çelebi
214 Osman Ağa mezar taşı kitâbesi Hattat: Zihni Efendi
291 Şerife Rukiye Hanım mezar taşı kitâbesi Hattat: Şevki Efendi
384 Aliye Kâmile Hanım mezar taşı kitâbesi Hattat: Tevfik Efendi
486 Ahmed Halim Efendi mezar taşı kitâbesi Hattat: Ferid Efendi
783 Abdullah Reşad Efendi mezar taşı kitâbesi Hattat: Bakkal Ârif Efendi
789 Mezar taşı kitâbesi Hattat: Bakkal Ârif Efendi
794 Hattat Şevki Efendi mezar taşı kitâbesi Hattat: Said Efendi
795 Hattat Mehmed Hulûsi Efendi mezar taşı kitâbesi Hattat: Şevki Efendi
983 Reşad Efendi mezar taşı kitâbesi Hattat: Mısrî Efendi
989 Hattat Zihnî Efendi mezar taşı kitâbesi Hattat: Sâmi Efendi
425 Hattat Burdur'lu Kayışzâde Hafız Osman mezar taşı
Hattat: Muhsinzâde Abdullah

Yenikapı Mevlevihânesi

43 Ayşe Hayrânıdil Hanım Hattat Bakkal Arif Efendi
44 Rukiye Cemile Hanım mezar taşı kitâbesi Hattat: Bakkal Ârif Efendi
141 Ebûbekir Mümtaz Efendi mezar taşı kitâbesi
Hattat: Sâmi Efendi
213 Ahmed Kemal Dede mezar taşı kitâbesi
Hattat: Hâmid Aytaç
216 Ahmed Nâzım mezar taşı kitâbesi Hattat: Aziz Efendi

Seyyid Nizam Camii Mezarlığı

48 Mehmed Nuri Efendi mezar taşı kitâbesi
Hattat: Sâmi Efendi

Yedikule Mezarlığı

08 Emîne Hanım mezar taşı kitâbesi
Hattat: Sâmih

Maltepe Mezarlığı

127 Hâfız Ahmed Efendi mezar taşı
Hattat: Mahmud Cemâleddin

Erikli Baba Hazîresi

08 nolu mezar taşı Hattat: Ali Rıza Efendi
09 nolu mezar taşı Hattat: Aziz Efendi



Hattat Saîd Bey İmzalı, Hattat Mehmed Şevkî Efendi
Mezar Taşı Kitâbesi
Merkez Efendi 794

2.1.6. Okuma Parçası / Elif Şafak

Mezar taşlarını okuyamayan toplum

Kafamı kurcalar durur. Niye böylesine bakımsız, viranedir mezarlıklarımız?
Şehirlerin içinde sıkışmış, köylerin, kasabaların kenarında tutulmuş, içlerini otlar bürümüş, nizamdan, plânlamadan yoksun, hırsızdan geçilmeyen, alabildiğine kimsesiz ve tekinsiz, adeta bir koyvermişlik...

Osmanlı'dan bu yana Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi tarihini mezarlıklar ve mezar taşları üzerinden incelemek çarpıcı bir açı sunabilir. Üzerlerinde birbirinden özenli hat karakterleriyle 'Hüvel Baki' yazılı, başlıklarından kimin hangi yola ya da mesleğe bağlı olduğunun anlaşıldığı, kimi zaman şiirler kimi zamansa ancak ebced hesabıyla çözülebilen şifreli mesajlar barındıran oymalı, kakmalı mezar taşlarından, özensizce aynılaştırılmış mezarlıklar anlayışına ne zaman, nasıl geçiverdik?

Türkiye'de bugün tek tek bakıldığında mezarlar sahipli; ama mezarlıklar sahipsizdir. Her aile kendi büyüklerinin, yakınlarının mezarı başında dua eder etmesine de, bir bütün olarak mezarlıkları korumak, güzelleştirmek ve sahiplenmek nedense pek gelmez akla. Kamusal alanı tanımayan ve sahiplenmeyen yanımız burada da gösterir kendini.

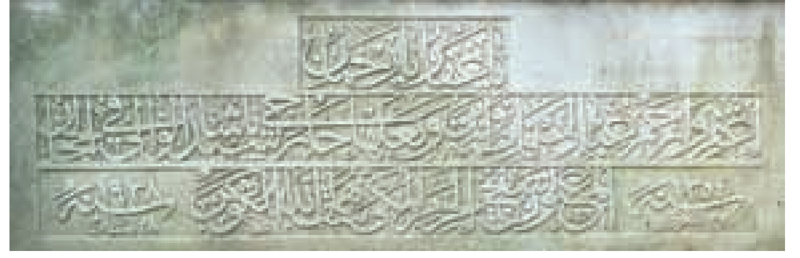
İstanbul'da yaşayanlar bilir bu mukayeseyi. Gözünüzün önündedir daima iki dönemin ürünü mezar taşları. Bu açıdan muazzam bir farklılık arz eder şehr-i İstanbul.

Başka başka şehirlerde, bilhassa Avrupa başkentlerinde, nizamlı, korunaklı, bakımlı yerlere ayrılmıştır mezarlıklar. Oysa İstanbul'da mezarlar her yerdedir. En beklenmedik noktalarda çıkıverirler karşınıza; çarşıda, pazarda, sokak ortasında, her yerde... Bu şehirde ölülerle canlılar beraber yaşar. Buna rağmen, yaşanan çarpık kentleşmeden mezarlar da nasibini almıştır fazlasıyla. Modernleşirken yitirdiklerimiz arasında, ölüm ve ölülerle kurduğumuz insancıl temas da var.





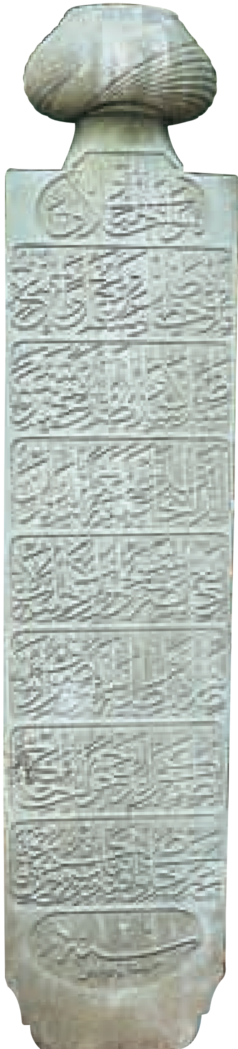
Tahir Efendi Mezarlığı'nda
şekil ve yazı bakımından farklı bir mezar taşı kitâbesi



Hattat İsmail Hakkı Altunbezer Hattı ile Bir Mezar Taşı Kitâbesi
Merkez Efendi Mezarlığı

"Hızlandırılmış Batılılaşma" ile "bir-türlü-Batılılaşamama" arasında zikzaklar çizen toplumsal sergüzeştimizi daha yakından anlayabilmek için daha fazla "mikro tarihçilik" çalışmasına ihtiyacımız var.

Seneler boyu resmî tarih çatısı altında insansız, hissiyatsız, kalıplaşmış bir tarih anlayışı dayatıldı hepimize kuşak kuşak. Bilerek ya da bilmeyerek içselleştirdik öğretilenleri. Ve çoğumuz tarih derslerinden nefret ettik. Ne Osmanlı'yı lâyıkıyla inceleyebildik, ne Bizans'a hakkını verebildik. Bir tarafta Osmanlı dendi mi otomatik olarak "gericilik" anlayan, geçmişi önemsemeyen, yüzü sadece ve sadece geleceğe dönük, taklitçi ve mekanik Batıcı elit kesim, bir tarafta sırf o elit kesime tepkisinden ötürü Osmanlı dendi mi sadece övmeyi bilen, "atalarıma laf söyletmem" diye diye eleştirel düşünceyi baltalayan, varlığı öfkeli bir karşıtlık üzerine kurulu tepkisel-muhafazakar refleks... Al birini vur ötekine. İkisi de benzer şekilde ayıklamacı, ikisi de alabildiğine indirgemeci... Siyaset bilimciler tarafından "Kemâlist-İslâmcı çatışması" diye adlandırılan paradigmanın bizleri sıkıştırdığı çıkmaz sokak...



Hattat Şevkî Efendi'nin Hocası
Mehmed Hulûsi Efendi İçin Yazdığı
Celî Sülüs Mezar Taşı Kitâbesi
Merkez Efendi 795

Milletçe geçmişle ve ölümle ilişkimiz böylesine yaralı ve arızalı olunca, ardından gelecek adına kurduğumuz her yapı boşlukta asılı kaldı. Bu yüzden işte, başlangıçlarımızda ne yazı, ne kelâm, sadece dipsiz boşluklar var. Dilden ayıkladığımız ve "eski" diye tanımladığımız canım kelimeler, tarihimizde işimize gelmediği için sahiplenmediğimiz safhalar, Batılı imajımızdan kazımaya çalıştığımız "Doğululuğumuz", kültürel dokumuzdan çıkarmaya çalıştığımız melez desenlerimiz, bunca hor görmemize rağmen gene de bizimle gelen, bizimle kalan kozmopolitlik ve artık okuyamadığımız tarihî mezar taşlarımız... Hepsi atıldıkları çöplüklerde usul usul bekleşmekte ve ayıklanmış hayatlarımızın, ayıklanmış kültürümüzün yutucu boşluğunda bir başlarına salınmaktalar.

Zaman Gazetesi/ 08.08.2006



Hattat Bakkal Ahmed Ârif Efendi'nin
Bir Mezar Taşı Kitâbesindeki İmzası

Hattat Sâmi Efendi'nin Hattat
Mehmed Zihni
Efendi Mezartaşı Kitâbesindeki
İmzası
Merkez Efendi 989





Zeytinburnu Mezarlıklarından

Merkez Efendi Mezarlığı

Tahir Efendi Mezarlığı

Dedeler Mezarlığı

Eski Kozlu Mezarlığı

Yeni Kozlu Mezarlığı

Silivrikapı - Ayvalık Mezarlıkları

Seyyid Nizam Mezarlığı

Yedikule Mezarlığı

Erikli Baba Hazîresi

Topkapı - Çamlık Mezarlığı

Eski Topkapı Mezarlığı

Maltepe Mezarlığı

Takkeci Camii Hazîresi

Yenikapı Mevlevihânesi Hazîresi



Seçme Mezar Taşları



Mazinin Taş Bahçeleri

Merkez Efendi Mezarlığı


Fotoğraf: Mustafa Yılmaz

Taşlara işlenen kültür

Merkez Efendi Mezarlığı



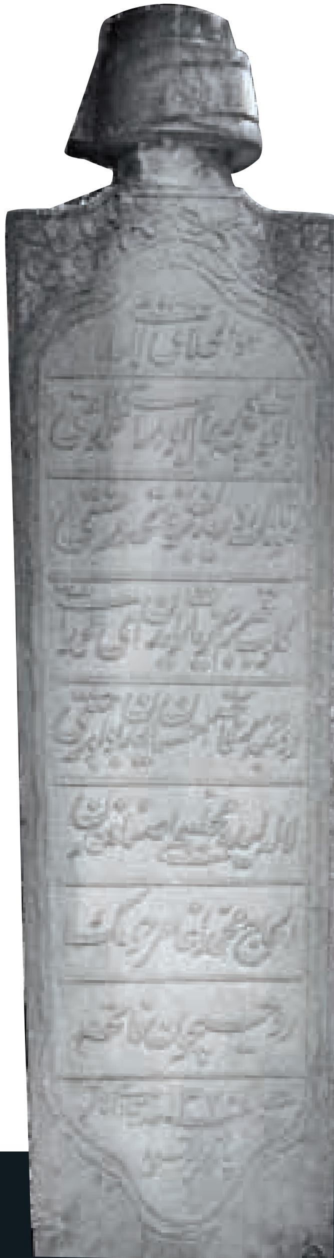

Fotoğraf: Mustafa Yılmaz

Merkez Efendi Mezarlığı'nda bir bayan mezar taşı kitabesinden detay

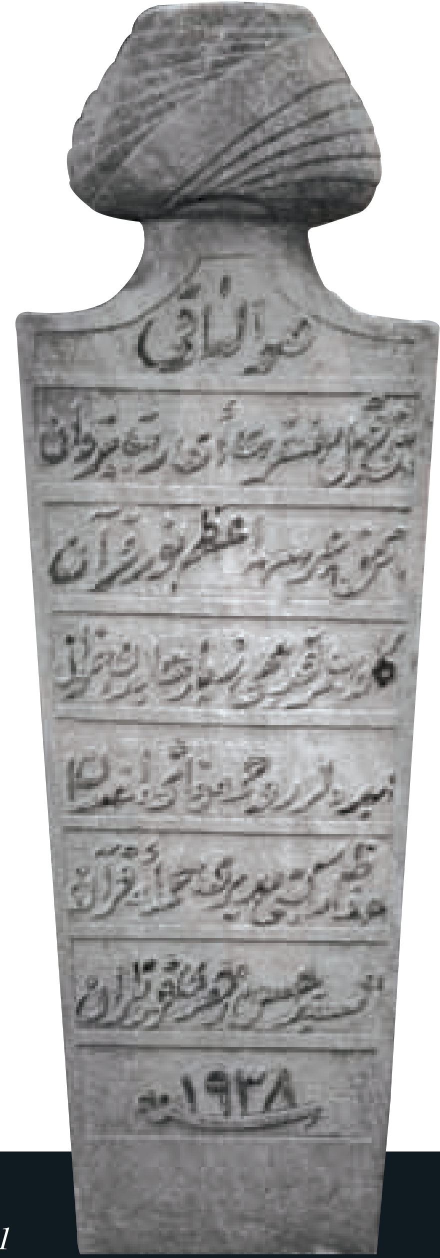
Merkez Efendi Mezarlığı

Hüve'l-Hallâku'l-Bâki
Bakıp geçme ricam budur ey Muhammed ümmeti
Mevtanın diriden bir Fâtihadır minneti
Gelip kabrim ziyaret eden ey Muhammed ümmeti
Ruhuma bir Fâtiha ihsan eden bulur Cenneti
Lâleli'de muhallebici esnafından
el-Hâc Mehmed Ağa merhumun
Rûhîçun Fâtiha
Fî 14 Cemâziyeâhir Sene 1329
Pazartesi

Hüve'l-Bâki
Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân
Bi-hakk-ı arş-ı a'zam nûr-ı Kur'an
Gelip kabrimi ziyâret eden ihvân
Edeler rûhuma bir Fâtiha ihsan
Huffâz mekâtibi Müdürü hamele-i Kur'an
Es-Seyyid Hasan Zühdî Kurtaran
sene 1938



Merkez Efendi 1



Merkez Efendi 11



Merkez
Efendi 52

Âh mine'l-mevt
Hey meded bulunmadı ecelin çâresi
Genç yaşında tekmil etmiş meğer kîm va'desi
Nice Ruhâni ve cismâniler tedbir ettiler
Gelse Lokman neylesin dolmuş ecel peymânesi
Çırpan Muhâcirlerinden doğramacı
Ahmed Efendi'nin zevcesi Hayriye Hanım'ın
Rûhuna Fâtiha
Fî 12 Ramazan sene 1295

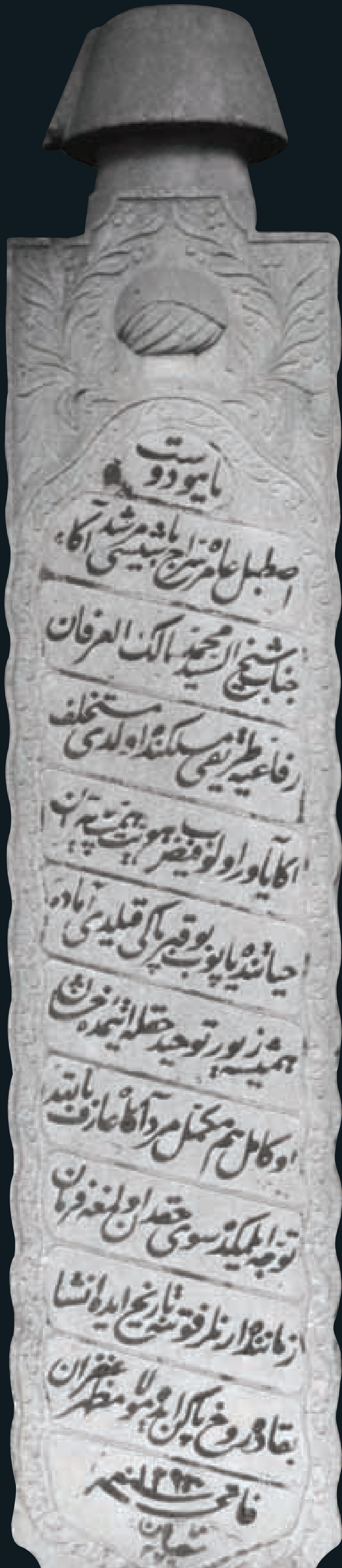
Merkez Efendi Mezarlığı



Ah
Tîğ-ı ecel tıfleyi devirdi aman
Sübhâneke Sübhâneke yâ ğufran
Kıbrıslı Ciyâsizâde İrfâni Efendi'nin
Mahdûmu Ahmed Rıza Bey'in
Rûhîçûn Fâtiha.
Fî 4 Receb sene 1315.



Merkez Efendi 205



Merkez
Efendi 266



Yâ Hû Dost
İstabl-i Âmire Saracbaşısı Mürşid-i Âgâh
Cenâb-ı Şeyh es-Seyyid Mehmed mâlikü'l-irfan.
Rufâiyye tarîkı mesleğinde oldu müstahlef.
Ona yâver olup feyz-i hüviyyet himmet-i pîrân,
Hayâtında yapıp bu kabr-i pâki kıldı âmâde.
Hemîşe zîver-i tevhîd hakla etmede rahşân,
O kâmil hem mükemmel merd-i âgâh-ı
ârif-i billâh
Teveccüh eylemekte sûy-i Hak'tan
olmağa fermân.
Zamanında erenler fevtine târih ede inşâ !
Bekâda rûh-i pâkin ede
Mevlâ mazhar-ı gufrân !
Fâtiha.
Şaban sene 1293.

Merkez Efendi Mezarlığı



Hüvelbâkî
Ecille-i Ricâl-i
Devlet-i Aliyye'den
Sâbıkan zimemât
Komisyonu Reîsi
Merhûm ve mağfûru'n-leh
Mehmed Şakir Bey
Efendi'nin Rûhîçûn
Rızâen lillâhi'l-Fâtiha.
sene 1275.

Merkez Efendi 288

"Küllü men aleyhâ fân"
Hicâbından kızarmış gül,
Ona aşıkdürur bülbül.
Bende-i Hazreti Sünbül
Mimâr-ı dergâh-ı Şerîfi Seccâde
Nişîni eş-Şeyh el-hac Mustafa
Sûfî Efendi'nin zevcesi merhûme
Dervîşe Şerîfe Habibe bâcının
Rûhîçun rızâen lillâhi teâle'l-Fâtiha
Sene 1282



Merkez Efendi 275



Hüve'l -Bâkî
Ricâl-i devletin bir sâdıkı Neşet Efendi âh !
Reis-i Meclis-i Mâliye olmuş idi dünyâda.
Tekâüt eyleyip haliyle meşgul iken nâgâh,
Cihândan eyledi rıhlet makâmın buldu ukbâda.
Tarîk-ı Mevleviyye, Nakşibendiyye, Rufâiyye
Usûlünce tutup el, dâim idi zikr-i Mevlâ'da
Melek hasletli sîret idi ol ârif ve âgâh.
Kabrin rahmet olsun kurb-i Hak Teâlâ'da
Oku İhlasla bir Fâtiha gel rûhuna bahşet.
Nazîri gelmemişti merhamette lutf u ashâda.
Hüdâ bâkilere ömr-i tavîl ihsan edip dâim.
Mekân tutsun O zâtın ruhu İlliyyîn-i a'lâda.
Erenler göz yâşı ile yâzdı Şem'î fevtine târih,
Bula Neşet Efendi neş'e bâlâ-yı me'vâda.
Fâtiha.
sene 1274.

Merkez
Efendi 289

Merkez Efendi Mezarlığı

Yâ Hû
Emlâk-i Hümâyûn memuru
Sâbık Ali Rıza Efendi'nin
Halîlesi merhûme
Ve mağfûrun lehâ Şerîfe Rukiyye
Hanım'ın Rûhîçûn el-Fâtiha.
Fî 2 Şaban sene 1281 Yevmüs-Sebt.
Ketebehû Şevki

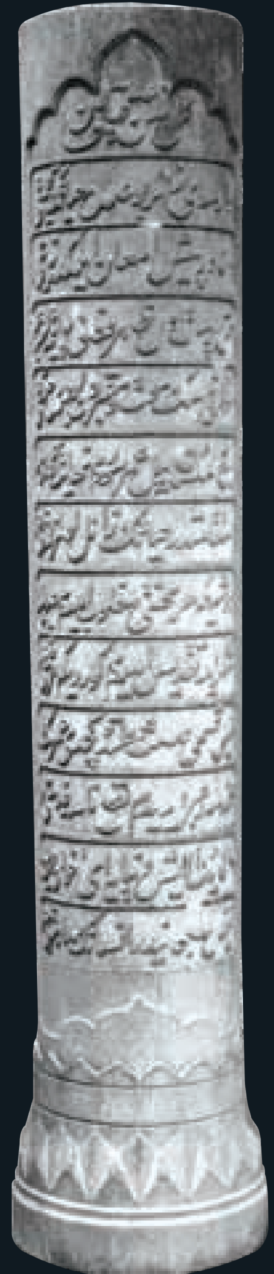


Merkez Efendi 291



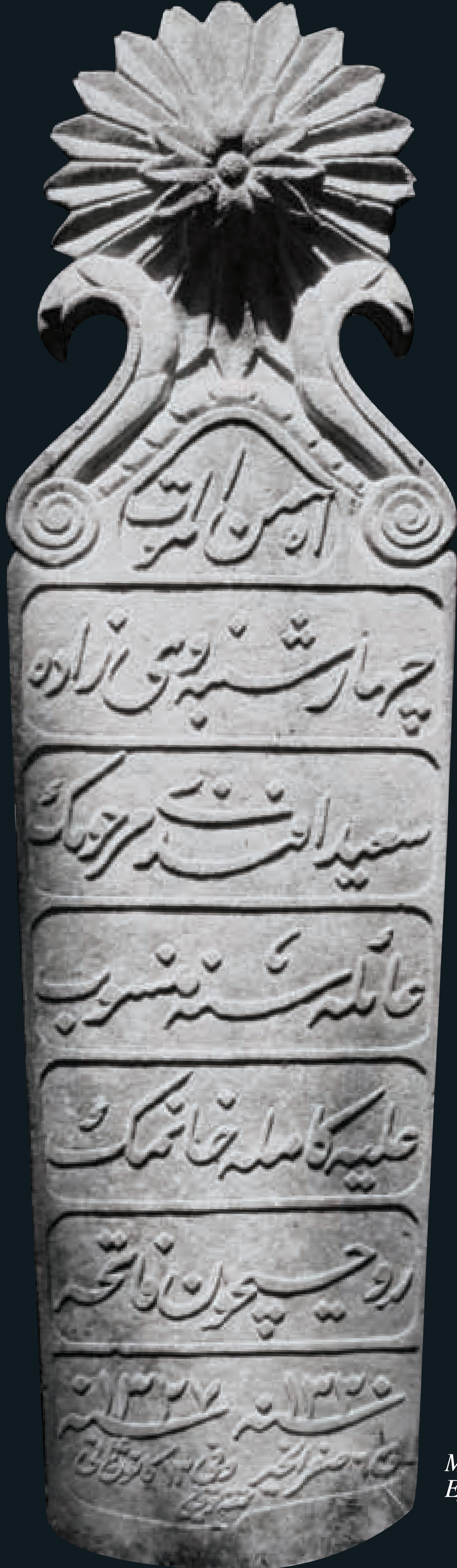


Küllü men aleyhâ fân
Varsa ey zâir bu âlemde hayâtın kıymeti,
Dâima der-pîş-i im'ân eylemektir gâyeti.
Hak-perest ol zâhir u fâniye etme itibar.
Öğrenirsin mevt u makberden bu derin hikmeti,
Ta kîm seksen yıl ömür sürdüm nihayet anladım.
İstikamettir hayâtın zâil olmaz lezzeti.
Düştüğüm her mihneti mağlub ederdim sabr ile,
Şükür ile takdis ederdim gördüğüm her nimeti.
Hayli kısmı hizmet-i devlette geçti ömrümün,
Kendime rehber ettim nef'-ı nâsa hizmeti.
Dalmayın alayiş-i dünyâyâ ey ihvân-ı din,
Feyz-i Subhan'dır insanın medâr-ı izzeti.
Kırîmî Seyyid Mehmed Efendi
İnzivagâh-ı ebedisidir.
lillâhi'l- Fâtiha
Tarih-i irtihali 9 Ramazanu'l-mübârek
sene 1323 Cuma gecesi



Merkez
Efendi 383

Merkez Efendi Mezarlığı



Merkez Efendi 384

Âh mine'l-mevt !
Çarşambavîzâde
Said Efendi merhûmun
Ailesine mensub
Aliye Kâmile Hanım'ın
Rûhîçûn Fâtiha
Fî 6 Saferu'l-hayr sene 1330 ve Fî 13
Kanûnisâni sene 1327
Nemekahu Tevfik

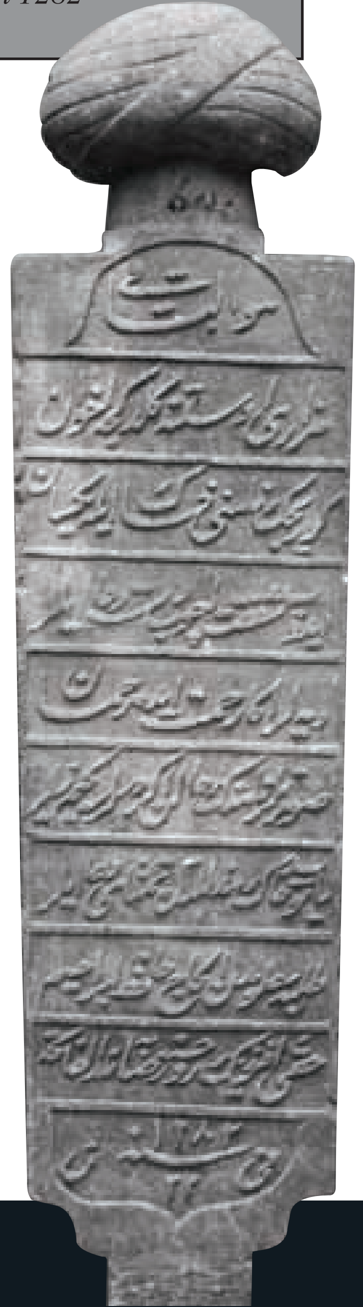


آه من الموت
سعید افندی مرحومک

Merkez Efendi Mezarlığı



Hüve'l-Bâki
Mezarı ustüne geldikçe ihvân,
Görecek namını hâk ile yeksân.
Edib şefkat açıp dest duâ eyler,
Diyeler âna rahmet ede Rahman.
Soranlar Nâ mi'nin halin eğer derlerse kîm neyler,
Bakıp hâk-i mezelletde temanna-yı duâ eyler.
Talebe-i ulumdan el-Hâc Hâfız İbrahim
Hakkı Efendi'nin rûhuna rızâen lillâhi'l-Fâtiha
fi sene 22 Şaban 1282



Merkez Efendi 417





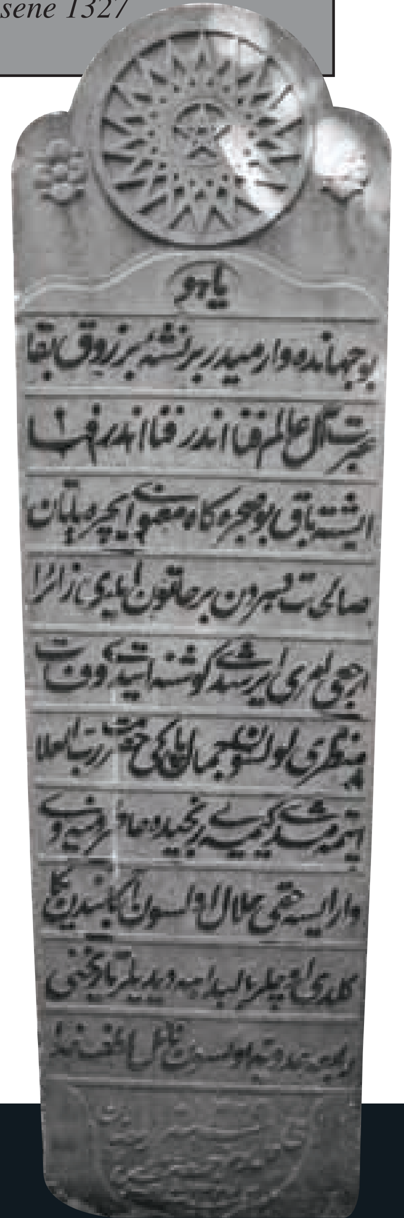
Hüve'l-Bâki
Yüz yedinci Mushaf-ı Şerif'in
Sure-i Yusuf'daki
"Ersilhu meanâ gaden yertâ' "
Âyet-i kerîmesine kadar tahrir edip
Ve teravih namazını kıldırır iken
Esnâ-yı rukû'da vefat eden
Meşâhir-i hattat ve muallim-i sıbyandan
Burdûrî Kayışzâde el-Hâc
Hâfız Osman Efendi'nin
Rûhîçûn rızâen lillâhi Fâtiha
4 Ramazan 1311
Yevm-i Pazartesi

Merkez
Efendi 425

Merkez Efendi Mezarlığı



Yâ Hû
Cihânda var mıdır bir neş'e bir zevk-i bekâ ?
İbret al âlem, fenâ ender, fenâ ender fenâ.
İşte bak bu hücre-gâh-ı mânevi içre yatan
Sâlihat-ı dehrden bir hâtun idi zâirâ !
İrci'î emri erişti gûşine etti vefat
Manzarı olsun cemâl-i pak-i hazret-i Rabbü'l-alâ !
Etmemişti kimseyi rencide hâtır-ı dünyevî
Var ise hakkı helâl olsun âna benden yâna.
Geldi üçler bi'l-bedâhe dediler tarihini
Râbia Adviye olsun nâil-i lütf-i Hüdâ.
Fî 15 Ramazan sene 1329 Yevm-i Cuma
Ve Fî 1 Ağustos sene 1327



Merkez Efendi 447



Merkez
Efendi 448



Yâ Hû
Merhûm Neş'et Efendi
Câriyelerinden ve Tarikat-ı Kâdiriyye
Muhibbelerinden Kiğılızâde
Şeyh Veys Efendi bacıyânından
Merhûme ve mağfûre
Dervîşe Şîrin Bacı
Rûhuna Fâtiha
sene 1292

Merkez Efendi Mezarlığı



Hû
Tarikat-ı Aliyye-i Halvetiyye-i Şabaniye
Sâlikânından Duhânizâde
Sahhaf el-Hâc
Ahmed Halim Efendi'nin
Rûhîçûn rızâen lillâhi Teâlâ
Fâtiha
Fî 1 Muharrem sene 1333
Ketebehu Ferid



Merkez Efendi 486

Merkez Efendi Mezarlığı



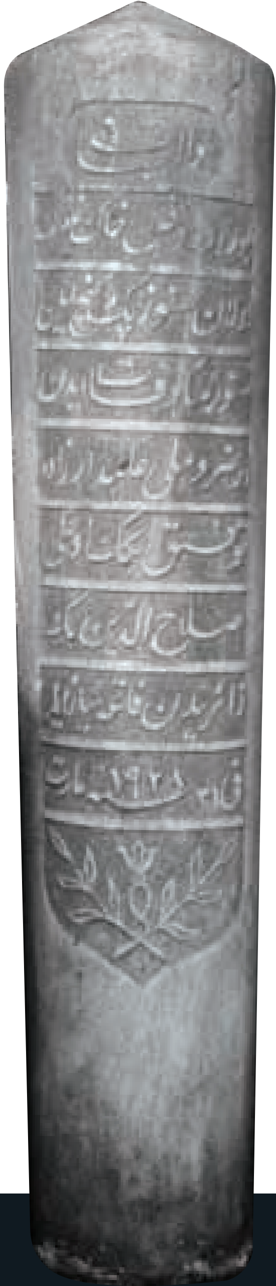
Yâ Gaffâr
Cismi burada ruhu meleklerle semada,
Âğûşuna almış o gülü bister-i lâhut.
Bilmem ne için gizledin ey Haliku Ekber,
Bir cevher-i nadideyi mermer içinde.
Miralay şehid Mehmed Ali Bey'in
Kerîmesi Fâtıma Verme Hanım'ın rûhuna
Fâtiha
15 Cemâziyelâhir sene 1316 ve Fî 29
Teşrinievvel sene 1314

Merkez Efendi 527



Merkez Efendi Mezarlığı

Hüve'l-Bâkî
Burada defn-i hâk-i Gufrân
Olan henüz pek genç iken
Müteverrimen vefât eden
Erzurumlu Alemdarzâde
Tevfik Bey'in oğlu
Selâhaddin Bey
Zâirinden Fâtiha niyâz eder
Fî 31 Mart sene 1928



Merkez Efendi 561



Âh mine'l-mevt
Burada Erzurumlu Cumâzâde ve Hacı Mehmed
Efendi'nin kerîmesi Alemdarzâdelerin
Yeğeni Bedîa Hanım medfundur
Zâirlerinden Fâtiha niyâz Eyler
Tevellüdü 1910
Vefâtı 1929
Sinni 19

Merkez Efendi 563

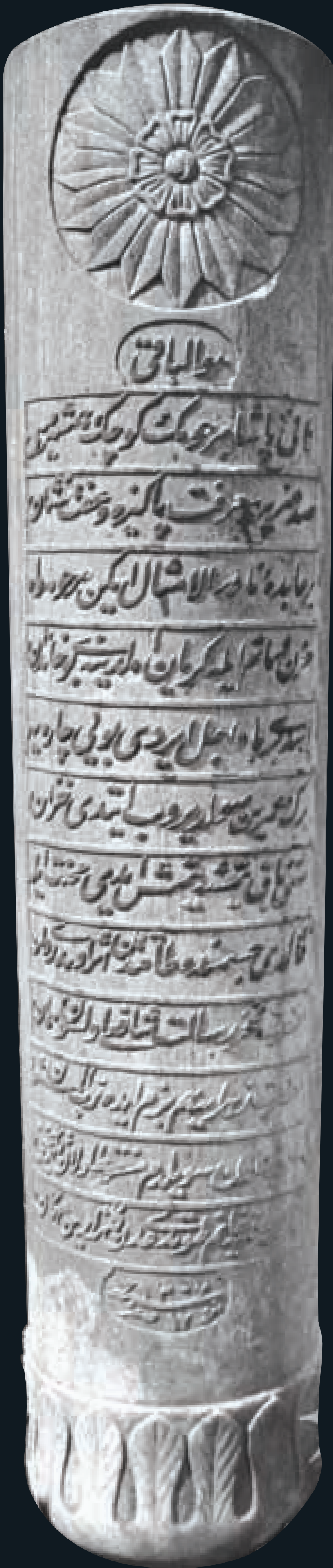




Merkez
Efendi 564

Terk eyledin bâr-ı hayâtı bu cihândan
Geçdin gülerek âlem-i bâlâ-yı bekâyâ
Yakdın beni hem anneni candan
Âmmâ ki erişdin harem-i bezm-i Hüdâyâ
Tevellüdü 15 Kanûn-ı sânî 1914 Pazartesi vefatı 7
Teşrîn-i Evvel 1929 Pazartesi
Alemdarzâde Fîkret Bey
1914 - 1929

Merkez Efendi Mezarlığı



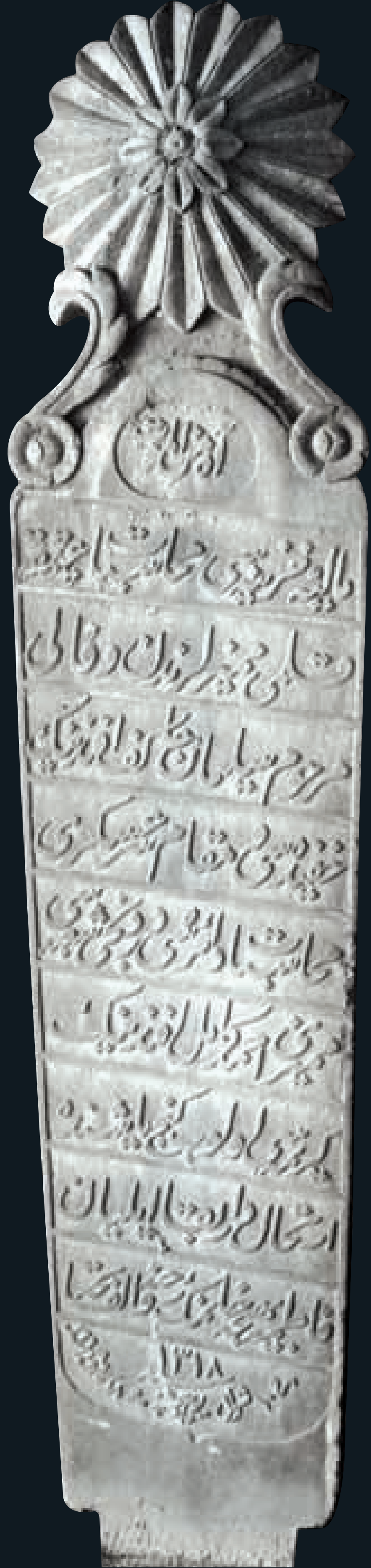
Merkez Efendi 660

Hüve'l-Bâki
Kâni Paşa merhûmun küçük hemşîresi
Sad-fer pür-marifet pakize ve iffet-nişan
Bir âbide-i nâdirü'l-emsâl iken merhûme vâh
Hüzn ü matem ile giryân oldu yine bu hânedan.
Esdi bir bâd-ı ecel erdi bu bî çareye,
Terk-i ömrün soldurup etti hazân.
Sinni bak yetmişe yetmiş idi mihnet ile,
Kalmadı cisminde takatten eser oldu revan.
Hazret-i fahr-ı risâlet şafii olsun heman,
Hazret-i Zehra'yâ bezm ede Rabbü'l-müsteân
Sûzi-dilden söyledim menkut olan tarihini,
Fâtıma Şadiye Hanım tuttu adn-i gülzârın mekân.
Fî 17 Safer sene 1307

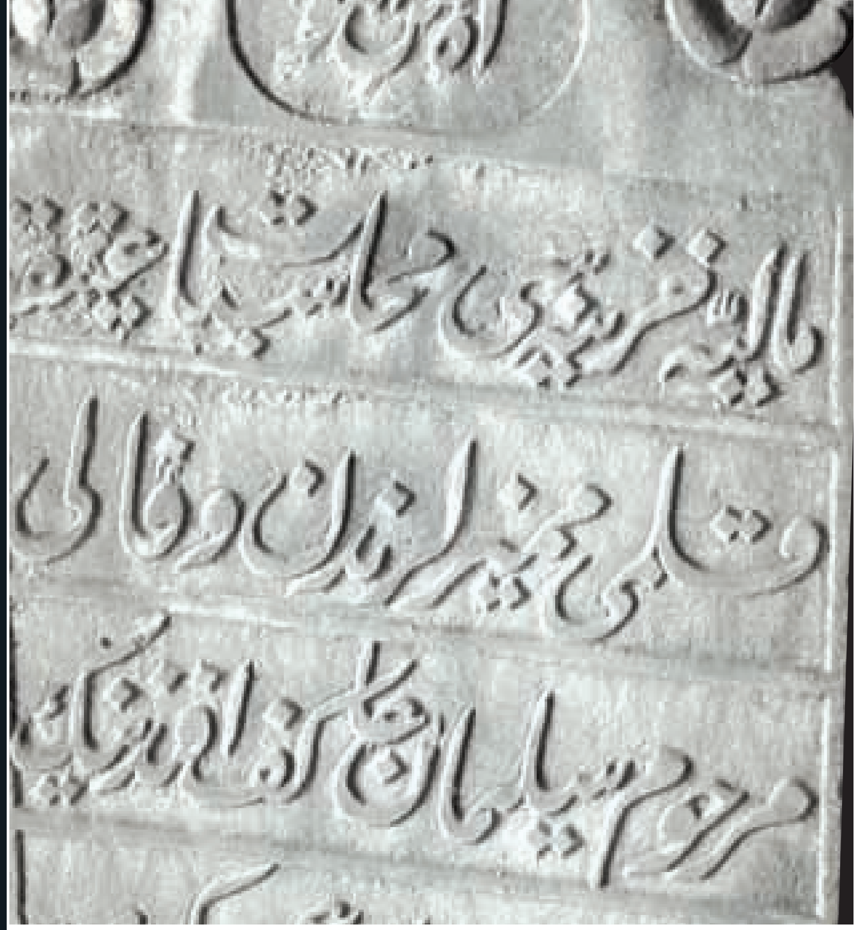


Hüve'l-Hallâku'l-Bâki
Evkâf-ı Hümâyun Serperdecisi olup
Vedâ-ı âlem-i fâni eden
Merhûm ve mağfûrun leh Ömer
Tâhir Efendi'nin Rûhîçûn
rızâen lillâhi Teâlâ Fâtiha
Fî 20 Zilhicce sene 1302

Merkez Efendi 697



Merkez
Efendi 703



Âh mine'l-mevt
Mâliye Hazinesi Muhasebât-ı atîka
Kalemi mümeyyizlerinden Vefalı
Merhûm Süleyman Âkif Efendi'nin
Hafîdesi ve makâm-ı Seraskerî
Muhâsebat dâiresi dördüncü şûbesi
Mümeyyizi Ahmed Kâmil Efendi'nin
Kerîmesi olup genç yaşında
İrtihal-i dâr-ı bekâ eyleyen
Fâtıma Behice Hanım'ın rûhuna el- Fâtiha
Fî 10 Şevvâl sene 1318 Yevm Perşembe
ve Fî 18
Kanûnisâni sene 1316



Merkez
Efendi 794

Merkez Efendi Mezarlığı

Hüve'l-Bâki
Şehzadegân hazeratının
Hüsn-i Hat muallimi meşâhir-i
Hattatîn-i kirâmdan merhûm
Hacı Şevkî Efendi'nin
Rûhîçûn lillâhil'l- Fâtiha
14 Şabanu'l-muazzam sene 1304
Ketebehû Said

MEHMED ŞEVKİ EFENDİ

XIX. yüzyıl hat sanatının Osmanlı hattatları eliyle gelişmesini tamamladığı altın çağdır.Bu asrın sülüs ve nesih yazılarına son âhengini ve saf güzelliğini veren hattat Mehmed Şevki Efendi'dir. Üç yaşlarında iken İstanbul'a getirilen Şevki Efendi, dayısı Râgıp Paşa Kütüphanesi Hâfız-ı kütübü,aynı zamanda Hekimoğlu Ali Paşa Camii'nde hatip ve Nusretiye Camii Kürsü şeyhi hattat Hulûsi Efendi ile (ö.1874) damadı Harputlu Hoca İshak Efendi'den temel dini bilgileri öğrendi. Aksaray Yûsufpaşa'da sıbyan mektebinde okudu. Bu eğitim ve öğrenimi esnasında ayrıca dayısı Hulûsi Efendi'den sülüs ve nesih yazılarını meşkederek on iki yaşında icazet aldı. Şevki Efendi için "fenâ fi'l-hat"mertebesine erdi dendiği nakledilir.



Merkez Efendi 795

Hüve'l-Hallâku'l-Bâki
Kıdve-i Hattâtîn ve Meşâyih-i cevâmi-i
Selâtîn ve sülâle-i tâhire-i Mehmed
Şemseddin el-Buhari aleyhi rahmetü'l-Bâriden
Cami-i Nusret Şeyhi olup hilye-i kemâlât-ı
Zâhire ve bâtına ile mevsuf olan
Mazınne-i kirâmdan Hâce el-Hâc Seyyid
Mehmed Hulûsi Efendi'nin Rûhîçûn Fâtiha
Fî Rebîulâhir sene 1291
Ketebehû Şevkî

MEHMED HULÛSİ EFENDİ

Evvela Mahmud Raci Efendiden, sonra Aliyülvasfi Efendiden sülüs ve nesh teallüm ve Ragıp Paşa kütüb hanesinde bir çok talibe talim etti.Hemşiresinin oğlu hattatı şehir Şevki Efendi şakirdlerinin en ser firazıdır ve zamanındaki hattatların bihakkın en mümtazlarındandır.Bu güzide şakirdine on dört yaşında icazet verdikten sonra "Yazıyı ben, bu kadar öğretebilirim.Bundan ilerisini Mustafa İzzet Efendiden ve diğer hattatlardan öğren" demesile Şevki Efendi "Ben sizden başka hocaya gitmem" cevabını verdi. Hoca efendi bu sözden mahzup olup ağladı, dua etti.

Koskada Ragıb Paşa kütüphanesinde birinci hafızı kütüb, Hekim oğlu Ali Paşa camiinde hatib ve Tophanede Nusret camiinde senelerce kürsi şeyhi idi.

Merkez Efendi Mezarlığı



Âh mine'l-mevt
Füc'eten vefat eden
Halîl Kemâl Efendi
Mahdûmu İbrahim Bey'in
Kerîmesi merhûme Behice
Hanım'ın rûhuna Fâtiha
Târih-i vilâdeti / Târih-i vefâtı
Fî 16 Cemâziyelevvel sene 1301
Fî 30 Cemâziyelâhir sene 1344



Merkez Efendi 818



Merkez
Efendi 819



Hüve'l-Bâki
Rütbe-i sâniyeyi hâiz Hazîne-i Mâliye'de
İttifak-ı sıdkile âza iken Hayru'n-neseb
İrci'î fermânı gûşuna erince nâgehân
Can atıp terk-i hayâtı günc kıldı der-akab
Sofra-i dünyâda nâm-ı zü-şârib-ârâ idi
İftirak etti Halîl Kemâl Efendi a'ceb
Rütbe-i sâniye ashâbından Arabgirli Hacı
Halîl Ağazâde Hüseyin Ağa'nın mahdûmu ve
Mâliye Hazîne-i Celîlesi tahsilat komisyonu
Azasından iken irtihâl-i dâr-ı bekâ eden
Halîl Kemâl Efendi'nin rûhuna Fâtiha
Fî 8 Safer sene 1293


Merkez Efendi 825

Merkez Efendi Mezarlığı

Böyle buldum bu cihânı sanki bir zıll-i hayâl,
Ol sebebden kimse halimden benim etmez suâl.
Ben dedim el-Hükm-i lillâh râzıyım her emrine,
Çün ezelden böyle takdir eylemiş ol zü'l-Celâl.
Bender muhafızı merhûm İbrail'de
Şehîden maktul olan Ahmed Paşa
Rûhîçûn el- Fâtiha
Safer sene 1204


Ahmed Paşa'nın mezar taşı kitâbesi başlığı



Âh mine'l-mevt !
Molla Gürâni kurbunda Seydibey
Mahallesi Sâkinlerinden
Ve ecille-i ulemâ-i izâmdan Saray-ı Hümâyun
Hâcesi Reisü'l-mukarrirîn Gölpazârî
Müteveffa Mehmed Şakir Efendi'nin kerîmesi
Vâsıla-i rahmet-i Mevlâ olan merhûme
Ve mağfûrun lehâ Fâtımatü'z-Zehra Hanım'ın
Rûhuna ve kâffe-i ehl-i îmân ervahlarına
rızâen lillâhi'l-Fâtiha
Fî 11 Ramazan sene 1306
Yevm-i Cumartesi



Hüve'l-Bâki
Eshâm mukataacısı
İken rıhlet-i dâr-ı bekâ eden
Teşrifatcı-ı esbak Mustafa Münif
Efendi merhûmun halîlesi
Merhûme ve mağfûrun lehâ
Saraylı Ayşe ...... Hanım'ın
Rûhîçûn Hak rızasîçûn Fâtiha
Fî 22 Zilhicce sene 1241

Merkez Efendi 961

Merkez Efendi 995

Merkez Efendi Mezarlığı



*Mühendishane-i Berrî-i Hümâyunun
İlk yetişdirdiği zâbitlerden olup
Tophane divân-ı harb azası
İken fî 12 Haziran sene 1318
Tarihinde vefat eden kudemâ-yı
Askeriyyeden ve ricâl-i ulviyeden Karagöz
Hacı Osman Bey burada medfundur*

*Merkez
Efendi 1019*



Merkez Efendi Mezarlığı



Allahu Rabbi
Rahm ümidiyle ey Hüdâ-yı Muîn !
Geldi Dergâhına Salahaddîn.
Ânı sen rahmetinle dil-şâd et,
Bi'n-nebiyyi ve âlihi âmîn.
Mevlevî Hacı Mehmed Selâhaddin Orhan
Vilâdeti 1283 vefatı 1955

Merkez Efendi 1046



کلب درگاه صلاح الدین
بالنبی و آله آمین
ولادتی ۱۲۸۳ وفاتی ۱۹۵۵


ZEYTİNBURNU
BELEDİYESİ

Tahir Efendi Mezarlığı



Taşlara işlenen kültür

Tahir Efendi Mezarlığı





Tahir Efendi Mezarlığı'ndan bir görünüm

Tahir Efendi Mezarlığı



Tahir Efendi 1



Hüve'l Hallâku'l- Bâkî
Geçme ey zâir kemâl-i lütf ile Allah için
Fâtiha ihdâ edip ervâh-ı eyle şâd-mân.
Çividizâde ehl-i kalem deyu yazdı bu nazmı başıma,
İdi İbrahim ki gülzâr-ı Adnı hakk-ı mekân.
Şehremâneti Hendese hâne Müdürü
Rütbe-i- ûlâ sınıf-ı sânîsi ricâlinden
Merhûm İbrahim Ethem Beyin
Rûhîçûn rızâen lillâhi'l- Fâtiha.
Fî 1 Receb sene 1321.Yevm-i Pazar.



Tahir Efendi Mezarlığı



Hüve'l Hayyü'l-Bâkî
Ticarethâne'de Ebniye Dâiresi
Keşf Odasının genç
Hulefâsından Hacı Âkif Efendi'nin
Kerîmesi Fâtıma
Behice Hanımefendi'nin
Rûhiçûn el- Fâtiha.
27 Rebîulâhir 1284.



Tahir Efendi 2



Tahir Efendi Mezarlığı

El-Fâtiha
Dergâh-ı Âlî Silahdârân-ı
Hakânî Kâtiplerinden
Kethüdâ Pirîzâde merhum
ve mağfûr İsmail
Efendi'nin ruhuna
Fi 15 Şaban
sene 1221



Tahir Efendi 10





Tahir Efendi 16

Hüve'l -Bâkî
Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân !
Çün Arş-ı Azam nûr-i Kur'ân,
Kayseriyeli cennet-mekân Fîrdevs
Aşiyân Esnaf Mecid Efendi
Rûhîçûn rızâen lillâhi
Teâle'l- Fâtiha.
Fî 12 Muharrem sene 1248

Tahir Efendi Mezarlığı



Adapazarı
Eşrâfından Arabzâde Saîd Bey mahdûmu
Osman Şevkî Bey rûhuna Fâtiha.
Tevellüdü fî 2 Ramazan 1318
Vefatı 23 Nisan sene 1333.

Tahir Efendi 24



Tahir Efendi Mezarlığı



Hüve'l -Bâkî
Ey nur iken intifâ eden mâh !
Ettin niçin gurûb nâgâh.
Vâlideyni bî-kes kılıp âh,
Versin bize sabır ve tâkat Allah !
Bu gülzârda bir nihâl idin sen,
Güller çıka Hakkın âh senden.
Ayırdı seni zorla bizden,
Yattıkça bu hâk içinde rüchan.
Etsin garîk-ı rahmet Yezdân
Fî 25 Muharrem sene 1324.
Necibe Kâzime.

Tahir Efendi 27







Kimse bâkî değildir bu cihân-ı batn-ı hût,
Pasbanı bûm olupdur bir de dârı.
Ankebût Silâhtar Ocağı'nda
Gülşen Mustafa Çavuş Ağa'nın
Rûhuna el-Fâtiha.
sene 1147.



Tahir Efendi 36



ZEYTİNBURNU'NUN
TARİHİ MEZAR TAŞLARI

Dedeler Mezarlığı



Taşlara işlenen kültür

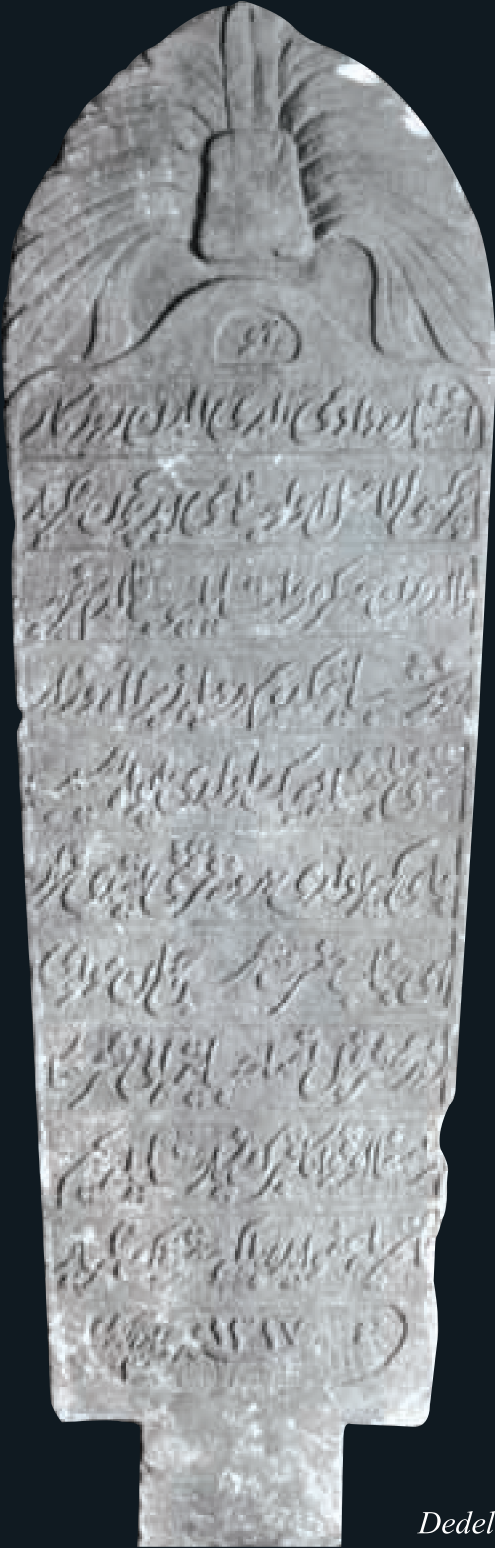
Dedeler Mezarlığı



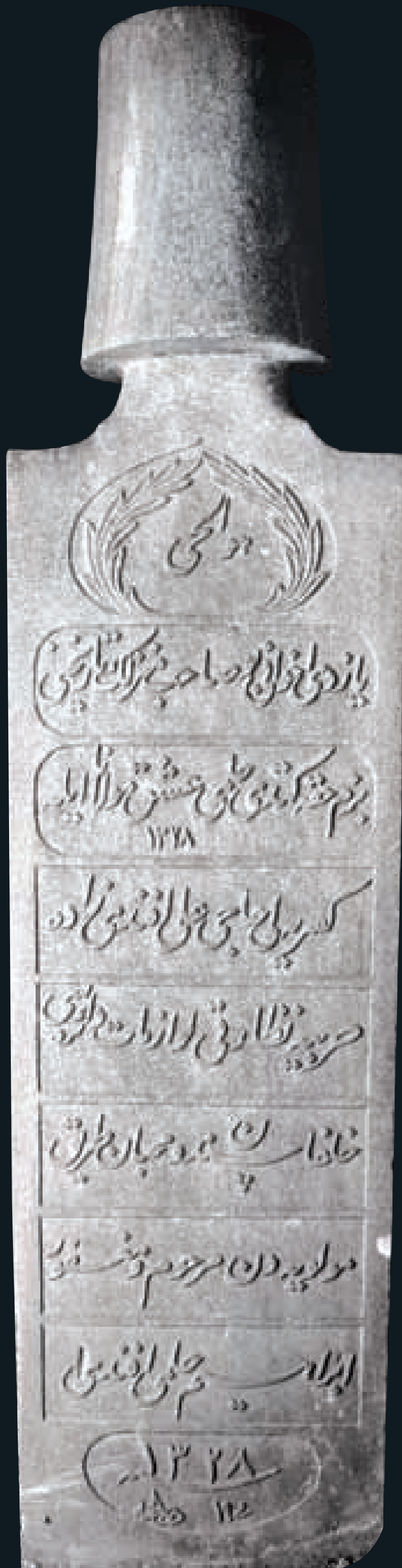

هو الحی
۱۳۲۸



Dedeler Mezarlığı


Dedeler 8

Huve'l-Hayy
İhtiyâra dâd mı aldı ? Elden rûzgâr.
Çerkesü'l-asl olup namı eyledi çün Fikriyâr,
Vâlidemden sonra rıhlet eyleyip kaldım garîp.
Rûz u şeb etmekteyim derdiyle zira âh u zâr,
Hakkını bağışla demek olmadı eyvah nasîb.
Cây-gîr oldu derûna firkati etti karar.
Ey Cenâb-ı hazret-i şems-i cihân-ı Mevlevî.
Rûz-i mahşer kıl tesâhub etme onu şermsâr.
.... safâ oku ona kabrin ziyâret eyle kîm,
Fâtihayla afvede belki hukûkun Fikriyâr.
Fî 30 Cemâziyelevvel sene 1317.



Dedeler 23

Hüvel Hayy
Yazdı ihvânı bu sahib-i menzilin târihini
Bezm-i Hakka gitti Hilmi, aşk-ı Mevlâna ile
1328
Kesriyeli Hacı Ali Efendizâde
Harbiye Nezâreti Levâzımât Dâiresi
Hulefâsından ve muhibbân-ı Tarîk-i
Mevleviyye'den merhûm ve mağfûr
İbrahim Hilmi Efendi
Fî 19 Zilhicce sene 1328.



Dedeler Mezarlığı

Hüve'l -Bâkî
Mevtime sebep kıldın yâ Rab illet-i verem.
Eyleye ihsan bu demde
bana lütfunla kerem.
Genç iken cihân bağında gonca gül âsâ,
Ne acep soldu görün bu nazik tenim.
Evlad u iyâlim nice tahammül kılsınlar buna,
İhsan et Yâ Rab onlara bunu dâim,
Halâs oldum cihân-ı zulemden şimdi,
Zulmette koyma beni bunda Yâ Mukî-i zulem.
Yüzüm döndüm dergâhına
Yâ Afüvvü, yâ Rahîm !
Mağfiret kıl beni yâ ze'l-Celâli ve'l- Kerem.
Bin iki yüz seksen beş sâlinde kıldım rıhlet,
Görmeye cânım bi-ğayrillah ikâb ile hızem
Kaymakam Mustafa Bey'in zevcesi
Fâtımatü'z-Zehrâ Hanım Rûhîçûn
El- Fâtiha Safer sene 1285.

Dedeler 35



Allahu Sübhânehü ve Teâla
Mukâbele-i Süvâri Baş
Halîfesi el-Hâc Osman
Efendi kuluna ve cemîi
Mü'minîn ve mü'minâta rahmet
Eyleye bi-hurmeti'l- Fâtiha.
Fî 24 Cemâziyelâhir sene 1172.

Dedeler 49

Dedeler Mezarlığı





Hüve'l Hallâku'l- Bâkî
Allahu Sübhanehu ve Teâla mukâbele-i
Süvâri baş halîfesi
El-Hâc Osman Efendi'nin
Zevcesi Hatice Hâtun
Ve cemî-i müminin-i mü'minâta rahmet
Eyleye bi-hurmet-i'l- Fâtiha
Fî 24 Cemâziyelâhir sene 1172.

Dedeler 51





ZEYTİNBURNU'NUN
TARİHİ MEZAR TAŞLARI

İstemem nakl-i cenâzemde çeleng u âhenk,
Debdebeyle gidilen saha değildir makber.
Orası medhalidir Bârigâh-ı Mevlâ'nın,
Kapısından içeri acz ile girmek ister.

Tâhirü'l-Mevlevî

Eski Kozlu Mezarlığı



Taşlara işlenen kültür

Eski Kozlu Mezarlığı

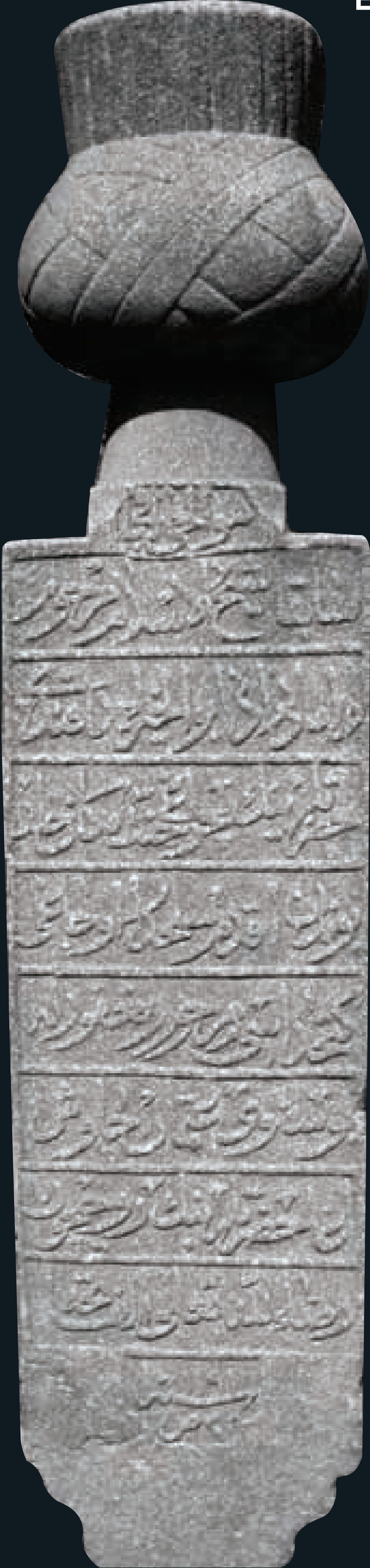




Eski Kozlu Mezarlığı'nda burma sarıklı bir mezartaşı kitâbesi

Eski Kozlu Mezarlığı





Hüve'l Hayyü'l-Bâkî
Sâbıkan Şeyhülislâm merhûm
Damadzâde Ebul-Hayr Ahmed Efendi
Hazretlerinin çerâğı Cennet-mekân hallede
Bundan akdem Silâhtar Ocağı
Kethüdâsı Merhûm ve mağfûrun leh
Bosnevî Osman Çavuş
Ağa Hazretlerinin Rûhîçûn
Rızâen lillâhi Teâle'l-Fâtiha.
20 Safer sene 1191

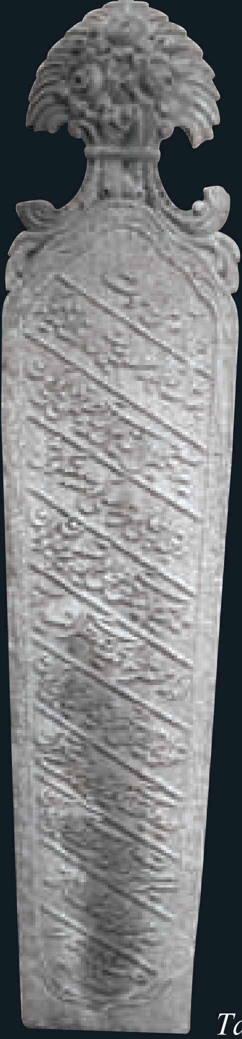
Eski Kozlu 16

Hüve'l -Bâkî
Dâr-ı dünyâ bir misafirhânedir.
Aklı olan benden alsın ibreti.
Cümleden el çekip ettim bekâyâ rıhleti,
Bıraktım geriye mal, mülk, devleti.
Gelip de kabrimi ziyâret eden ihvânımız
Okusunlar rûhum için "Kul Hüvallâh" âyeti.
Mevâlî-i İzâmdan sâbıkan Medine-i Münevvere Kadısı
Olup irtihâl-i dâr-ı bekâ eden Sıtkızâde
İmamı demekle maruf merhûm ve mağfûr
Hâfiz Süleyman Rüştü Efendi Rûhîçûn
Fâtiha.
Fî 5 Receb sene 1274



Eski Kozlu 17

Eski Kozlu Mezarlığı



Tahir Efendi 10



Âh Minel-Mevt
Cenâb-ı zevce-i ismet-cân-ı Ârif Efendi kîm,
Edip tekmîl-i enfâs eyledi cismin nihân bu gün.
Olunca İrciî emr-i nidâsı gûşa mengûş,
Hemândem, eyledi Hak
Hak deyu teslîm-i cân bu gün.
Ola Mahşerde onun hemdemi hayrunnisâ yâ Rab !
Tüvân-ı ahlâfı ol merhûmeye ed'iye hân bugün.
Dedi Hâfiz da târihin edince vakt-i hamsi terk,
Münîre davet-i Yezdân ile oldu revân bu gün.
Rûhîçûn rızâen lillâhi Fâtiha.
Fî 16 Muharrem sene 1290.



Eski Kozlu 25

Hüve'l -Bâkî
Hüve'l Hayy
Merhûm ve mağfûr
El-muhtâc ilâ rahmet-i Rabbihi'l
Ğafûr sâbıkan Tersâne Emîni
El-Hâc Yusuf Efendi
Rûhuna el- Fâtiha.
sene 1189.

Eski Kozlu Mezarlığı



Hüve'l Hayyü'l-Bâkî
Merhûm ve mağfûru'l-muhtâc
İlâ Rabbihi'l-Ğafûr el-Hâc Yusuf
Efendizâde sâbıkan Arpa
Emîni el-Hâc Abdullah
Şefik Efendi'nin
Rûhîçûn Fâtiha.
Fî 20 Ramazan sene 1210.

Eski Kozlu 26





Eski Kozlu Mezarlığı



Eski Kozlu 29

Lâ-ilâhe (Hüvel Hayy) İllâ Hû
Hattâtînden Hüseyin Hüsnî Efendi'nin
Halîlesi merhûme Hâcer Saâdet
Hanımın Rûhîçûn lillâhi Teâle'l-
Fâtiha.
8 Rebîulâhir sene 1312.





Ey Zâir !
Vatan ve milletime senelerle ettim hizmet,
En nihayet yakaladı beni illet.
Ben hayâta artık vedâ ettim,
Var olsun yaşasın büyük millet.
Ey evlâd-ı vatan bizleri rahmetle yâd et !
Hayât fânidir geçerken bir Fâtiha ithâf et.
Çemişgezekli Bâhir İmamzâde Abdurrahman
Efendi'nin oğlu mütekâidîn-i Seraskerî'den
Ahmed Hamdi Efendi Rûhîçûn Fâtiha.
Tevellüdü: 11 Şubat 1284
Vefatı: 1 Ramazan-ı Şerîf sene 1929.



Eski Kozlu 40

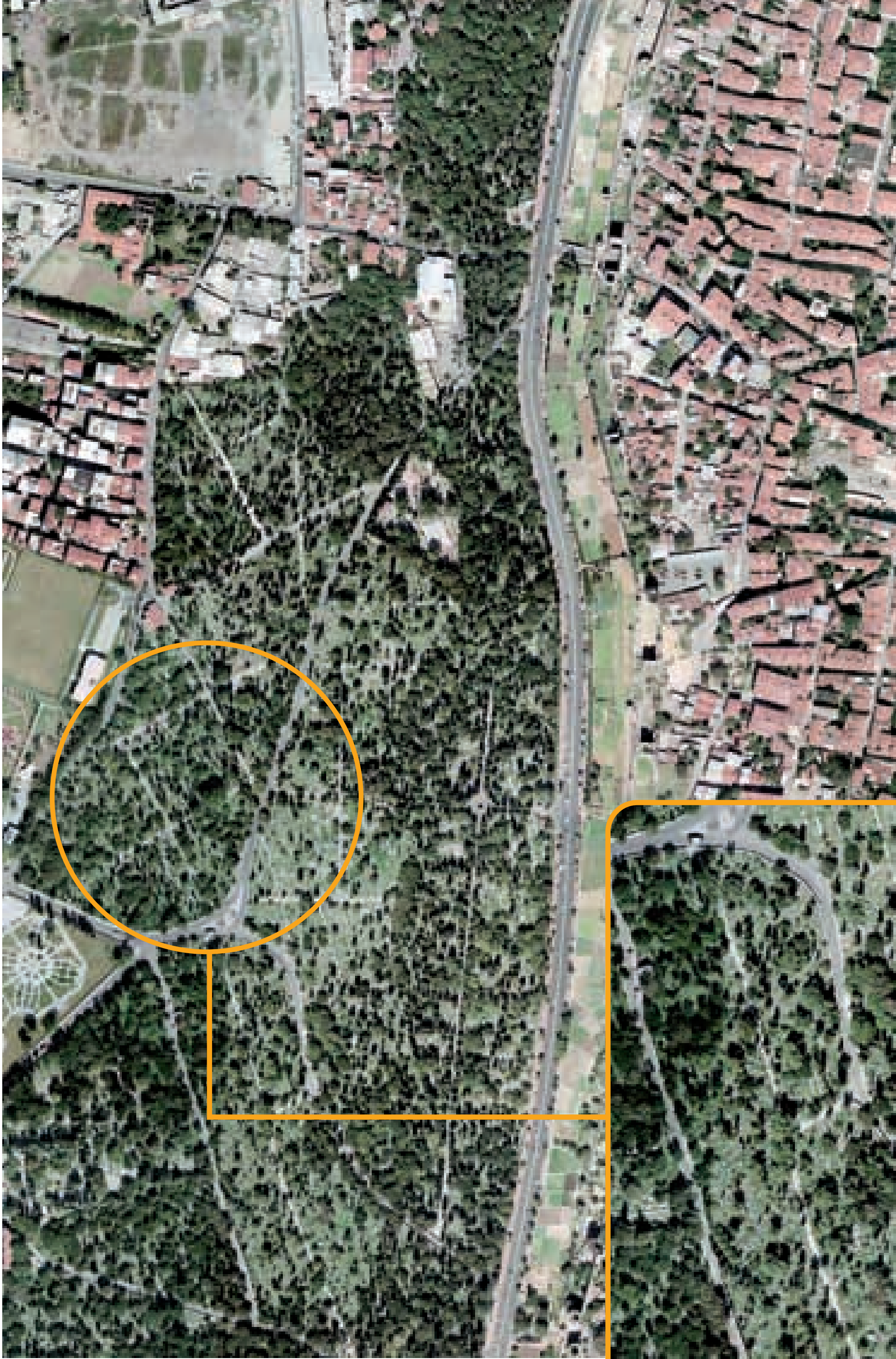


Yeni Kozlu Mezarlığı



Taşlara işlenen kültür

Yeni Kozlu Mezarlığı







Yeni Kozlu Mezarlığı'nda başlığıyla bir mezar taşı kitâbesi

Yeni Kozlu Mezarlığı



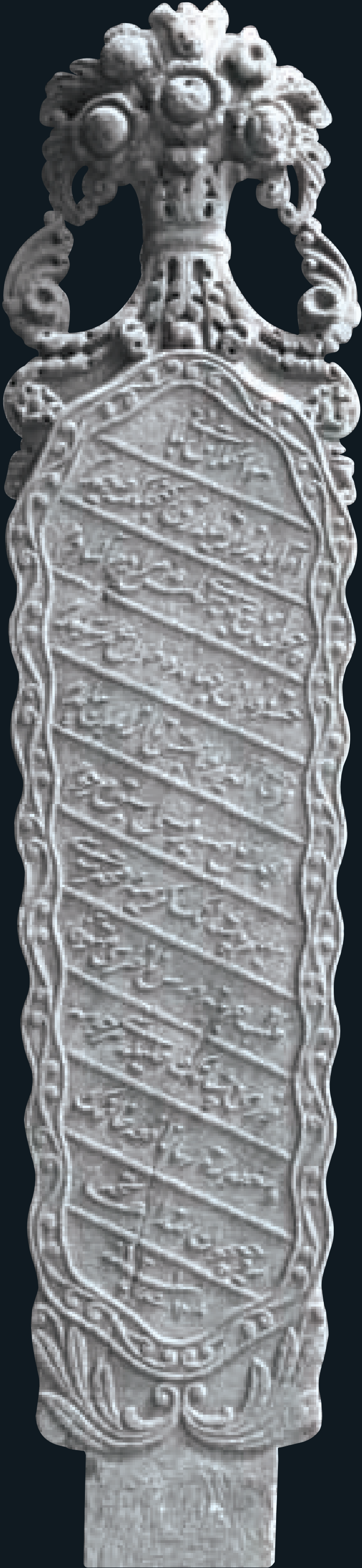


Yeni Kozlu 82

Yâ Hû
Miralaylıkla Vücûh Ordusuna zâbit iken
Âkibet çekti ... Ukbâyâ felek
yani münşî ...ret ...gûn
Kıldı sarf... .. dünyâdan fek
Munsarif oldu vücûdu masdarına
Hâl-i müstakill ... ... bî şek
...etti ....
Subh ... Bekâsın âh tahassür çekerek
Mahveder rûh-i mevâlîdi bu târîh-i vefât
Eyledi cennet-i Fîrdevs-i makâm Esad Bey
Tarîkat-i Kâdriyyeden Miralay
Mehmed Esad Bey rûhuna
Fâtiha.
21 Cemaziyelâhir sene 1303.



Yeni Kozlu Mezarlığı



Hüve'l Hallâku'l- Bâkî
Âh ile zâr kılarak gençliğime doymadım.
Çün ecel peymânesi dolmuş murâdım almadım.
Hasretâ ! Fâni hayâtta tûl-i ömür sürmedim.
Fîrkatâ ! Takdîr bu imiş tâ ezelden bilmedim.
Meclis-i Hâssa Reis-i esbak merhûm
Halim Paşa'nın kerîme-i muhteremesi
Mekteb-i Harbiyye Ders Nâzırı müteveffâ
Nûri Paşa'nın halîlesi merhûme
Ve mağfûre lehâ Nâfia Hanım'ın
Rûhîçûn lillâhi'l- Fâtiha.
Fî 12 Şaban sene 13(kırık)1.

Yeni Kozlu 83



Yeni Kozlu Mezarlığı

Yâ Hû
Menba-i Feyz kapı ...Hazret-i bâb-ı
Emîr
Nâşını kapıp düştüm fakîr
Bu makâm-ı âlemînde seccade
Nişîn olan kesîru'l-cürm
Ve'l-isyân Merhûm ve mağfûrun leh
El-muhtâc ilâ rahmet-i Rabbihi'l-Ğafûr
Eş-Şeyh es-Seyyid Hasan Basri
Efendi'nin Rûhîçûn el- Fâtiha
Baba Şâdi
Şaban-ı Şerîf sene 1321.





Yeni Kozlu 89



Yeni Kozlu 117

Âh mine'l-mevt!
Böyle buldum bu cihânı, sanki bir zill-i hayâl!
Ol sebepten kimseler etmez benim hâlimden suâl!
Ben dedim el-hükmü lillâh râzıyım her emrine,
Çün ezelden böyle takdîr etmiştir Zü'l-Celâl.
.... Kasaplarda
.... Kasap Haydar
.... Efendi'nin halilesi
Esmâ Hanım'ın rûhuna el-Fâtiha.
24 Şaban sene 1321

Yeni Kozlu Mezarlığı



Hüve'l -Bâkî
Genç iken göçtü cihândan,
Böyle bir halim dilerim kabrini
Pür-nûr eyleye Rabbü'l-Kerîm. Yirmi beş
yaşına ermişken bu nev-civân
Dünyâsına doymayan, derdine hem
Çâre bulmayan Balkapanı'nda Hacı
Mehmed Ağa'nın oğlu Kassam Kâtibi
Merhûm Hâfiz Feyzullah Efendi
Rûhîçûn el- Fâtiha.
sene 1240.

Yeni Kozlu 148


هو الباقی

Yeni Kozlu Mezarlığı



Yeni Kozlu 150

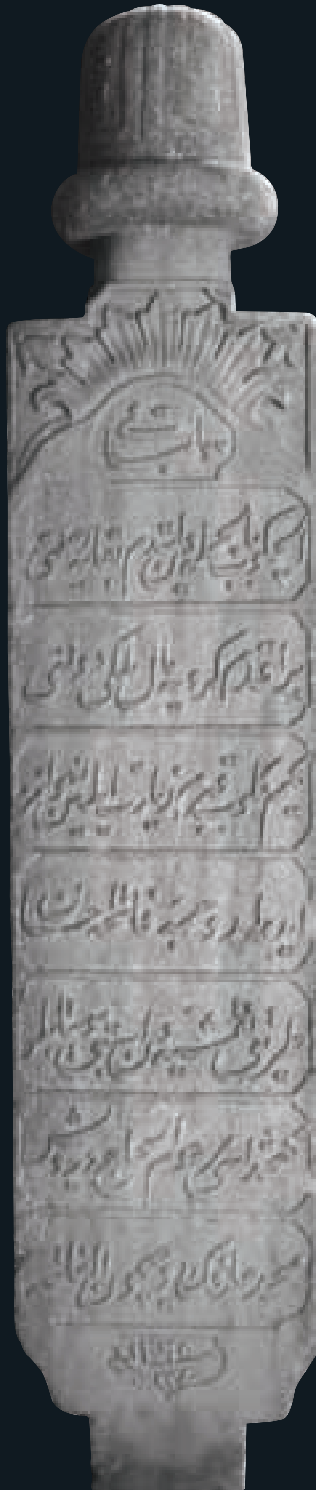
Nev-civânım uçtu cennet bağına,
Fîrâkı kaldı vâlideynin canına.
Gençliğine doymayan ve babasına
Hasret giden es-Seyyid Berber
Ali'nin Rûhîçûn
Fâtiha.
sene 1224.



Yeni Kozlu 152

Koska kurbunda Kızıltaş
Mahallesi'nde yağlıkçı
Merhûm Mehmed Emîn Ağa
Rûhîçûn el- Fâtiha.
Fî 13 Zilkâde sene 1176.

Yeni Kozlu Mezarlığı



Yeni Kozlu 153

Hüve'l -Bâkî
El çekip bil-cümleden ettim Bakâyâ rıhleti,
Bıraktım geriye mal, mülkü devleti.
kîm gelip kabrim ziyâret eden ihvânımız,
Edeler rûhuma Fâtiha ihsân.
Tarîk-ı Nakşiyye'den esbak mûytâblar
Kethüdâsı merhûm el-Hâc Derviş
Mehmed Ârif'in Rûhîçûn el- Fâtiha.
Fî 22 Ramazan sene 1265.



Yeni Kozlu 154



Tırnovalı merhûm ve mağfûr
El-muhtâc ila rahmet-i rabbihi'l-Ğafur
Es-Seyyid Hâfız Yusuf
Efendi Rûhîçûn
el-Fâtiha.
sene 1227.

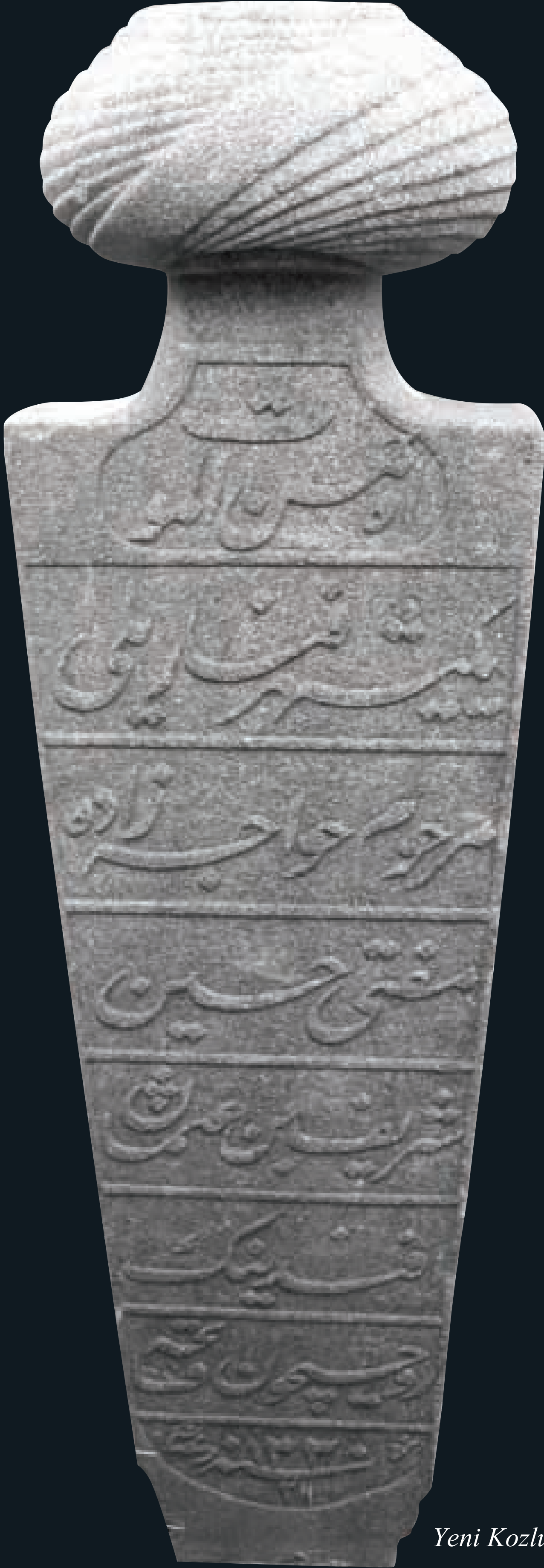
Yeni Kozlu Mezarlığı



Yeni Kozlu 162

Hüve'l Hallâku'l- Bâkî
Üstâzü'l-kul Mevlânâ
El-Merhûm Yakovalı Ali Efendizâde
Mehmed Hayri Bey'in halîle-i
Muhteremesi fahru'l-muhadderat
Zeynep Servet Hanım'ın
Rûh-u şerîfiçün el- Fâtiha.
Fî 2 Şevvâl sene 1327.

Âh mine'l-mevt !
Yenişehir Fenârîli
Merhûm Hocazâde
Müftü Hüseyin
Şerif bin Osman
Efendi'nin
Rûhîçûn Fâtiha.
Fî 21 Ramazan sene 1330.



Yeni Kozlu 285



Yeni Kozlu Mezarlığı



Hüve'l -Bâkî
Dersaâdet Gümrüğü
Salon Müdürü Ârif
Bey'in Vâlidesi Emîne Havva
Hanım'ın Rûhîçûn el- Fâtiha.
Fî 22 Şabanü'l-Muazzam sene 1323.
Ve 8 Teşrinievvel sene 1321.

Yeni Kozlu 293


هو الباقی

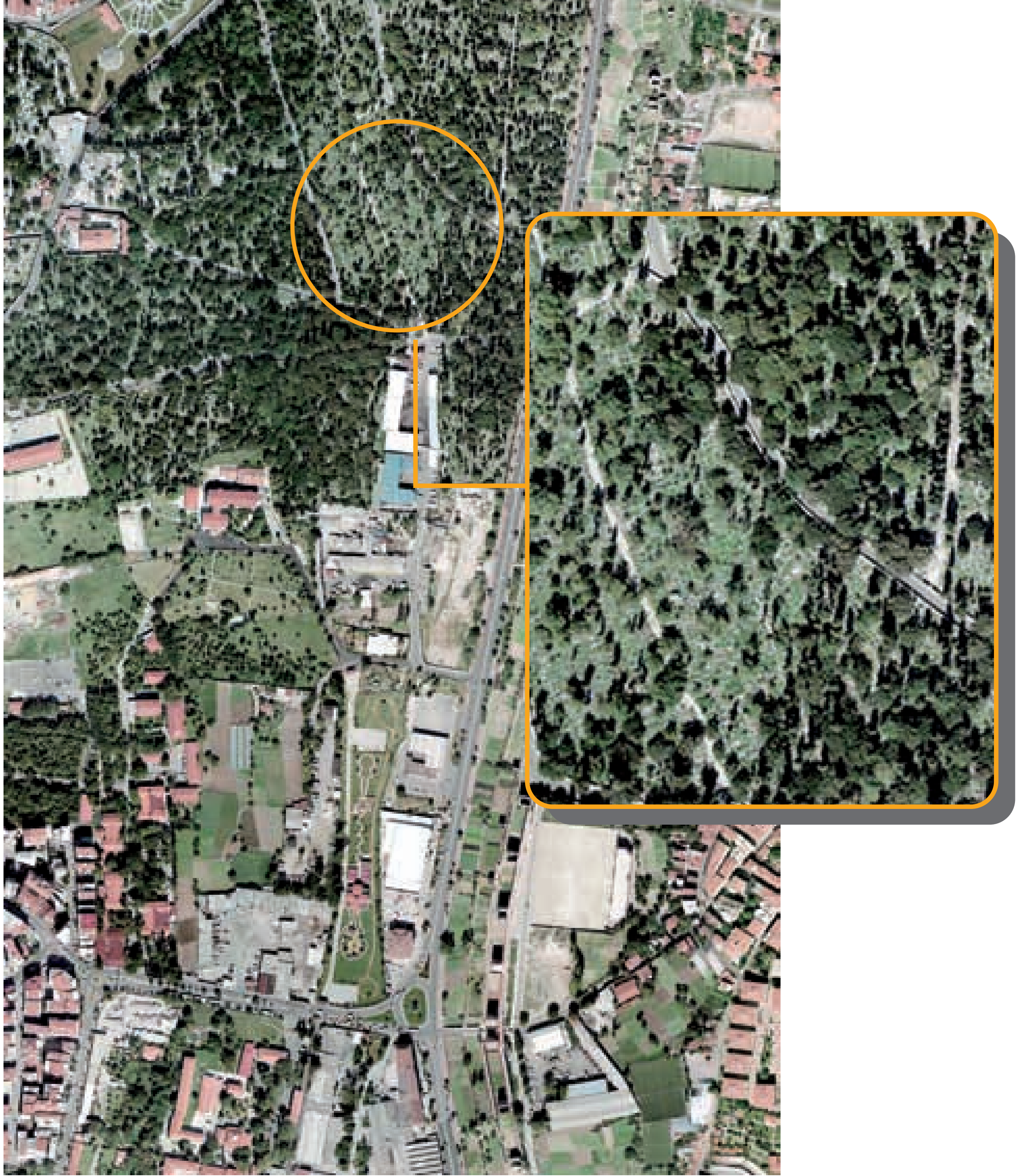

ZEYTİNBURNU
BELEDİYESİ

Silivrikapı Mezarlığı



Taşlara işlenen kültür

Silivrikapı Mezarlığı




هو الباقی



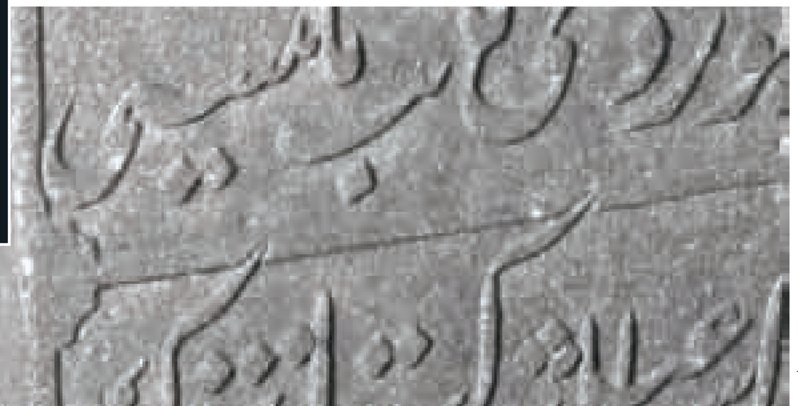


Silivrikapı Mezarlığı



Silivrikapı 46

Hüve'l -Bâkî
Saray-ı Hümâyûn
Ağavâtından ve Harem
Ağalarından Teâvün
Yurdu Kâtib-i Sânîsi
İsmail Şevket Efendi'nin
Rûhîçûn Fâtiha.
10 Muharrem sene 1338.



Hüve'l - Bâkî
Bozcaadalı Halil Paşa
Merhûmun yeğeni merhûme
Ve mağfûre leha el-muhtâc ilâ rahmeti
Rabbihi'l-Ğafur Fâtıma Hanım
Rûhîçûn lillâhi'l-Fâtiha.
Fî 20 Zilkâde sene 1220



Silivrikapı 48

Silivrikapı Mezarlığı



Âh ile zâr kılarak tazeliğime doymadım.
Çün ecl peymânesi dolmuş murâdım almadım.
Hasretâ! Fâni cihânda tûl-i ömr sürmedim.
Fîrkata! Takdir bu imiş tâ ezelden bilmedim.
Ufacıkzâde kemhacı diyâr-ı gurbete Kara hummadan
Vefat eden merhûm Sâlih Usta
Rûhîcûn Fâtiha.



Silivrikapı 51




ZEYTİNBURNU
BELEDİYESİ

“Kabrimi kimse ziyaret etmesin Allah için,
Gelmesin reddeylerim billâhi öz kardaşımı.
Gözlerim ebnâ-yı âdemden o rütbe yıldı kim,
İstemem ben fâtiha, tek çalmasınlar taşımı!tz

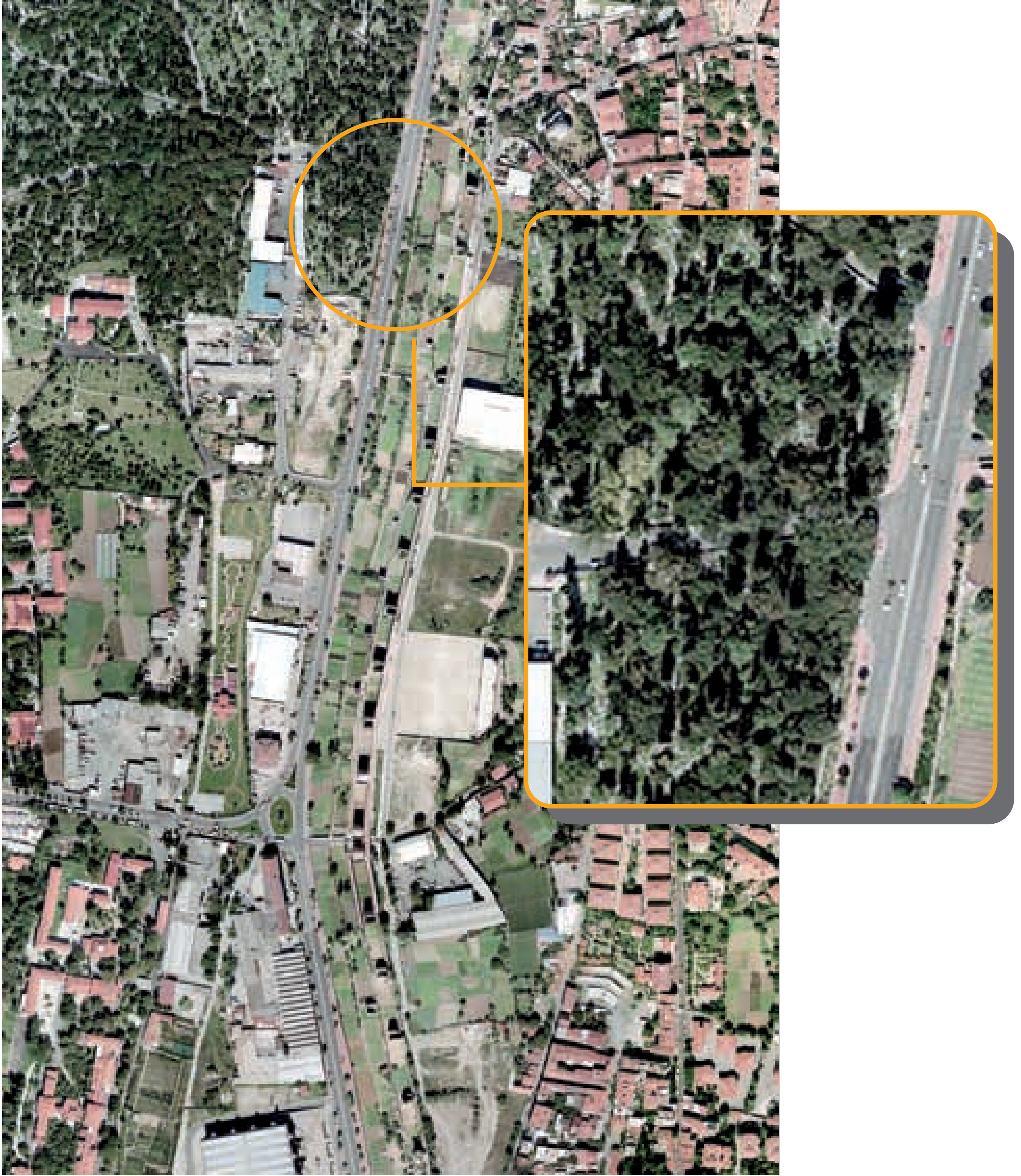
Şair Eşref (1847-1911)

Ayvalık-A Mezarlığı



Taşlara işlenen kültür

Ayvalık-A Mezarlığı





Ayvalık-A Mezarlığı





Ayvalık-A 7

Hüve'l Hallâku'l- Bâkî
Bîr nev-civân-ı nâzenînin meskenidir bu mezar,
Eyledi nazik tenini hâke yeksân.
Meskenim dağlar başı sahraya hacet kalmadı,
İçtim ecel şerbetini Lokman'a hâcet kalmadı.
Hacı Abdullah Ağa'nın kerîmesi
Merhûme Hatice Hanım
Rûhîçûn el-Fâtiha.
Fî 15 Zilhicce 1203



Ayvalık-A Mezarlığı



Hüve'l -Bâkî
Otuz seneden mütecâviz
Arnavutluk'ta teferrüd eden
Yanyâ Sancağı Mutasarrıfı Ali
Meşhur Tepedenli Ali
Paşa'nın Ser-i ınaktûudur.
El-Fâtiha.
Fî 5 Cemaziyelâhir sene 1237.



Ayvalık-A 26





Hüve'l Hallâku'l-Bâkî
Sâbıkan Yanyâ Sancağı Mutasarrıfı
Maktul Tepedelenli Ali Paşa'nın
Oğlu olup sâbık Turhala
Sancağı Mutasarrıfı olan
Veli Paşa'nın ser-i maktûudur
El-Fatiha.
Fî 5 Cemaziyelâhir sene 1237

Ayvalık-A 27




ZEYTİNBURNU
BELEDİYESİ

Ayvalık-B Mezarlığı



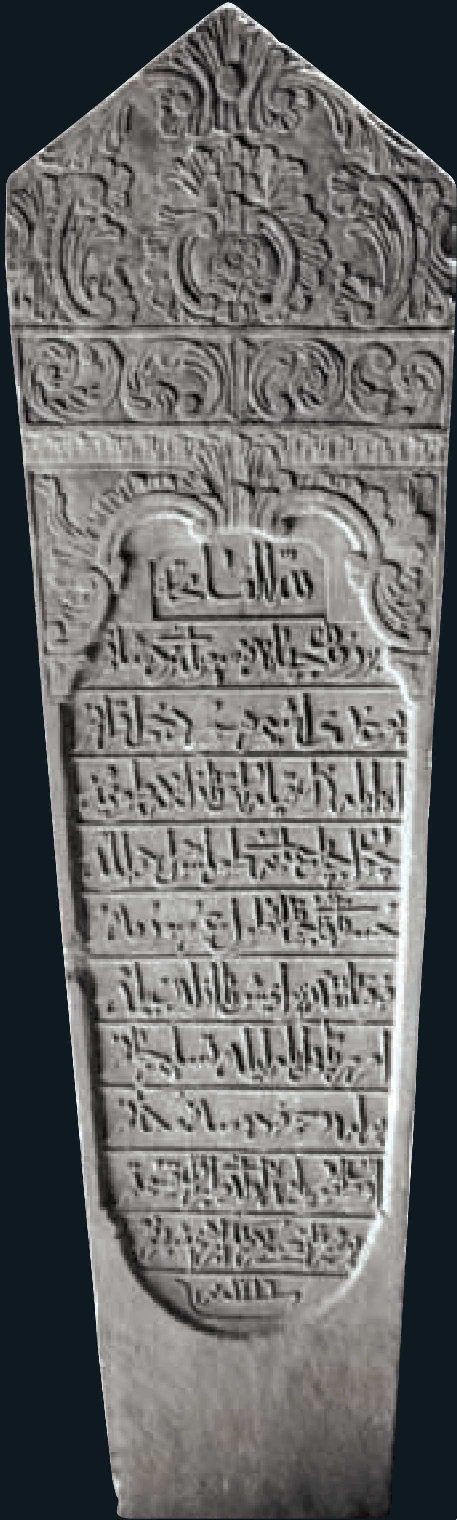
Taşlara işlenen kültür

Ayvalık-B Mezarlığı



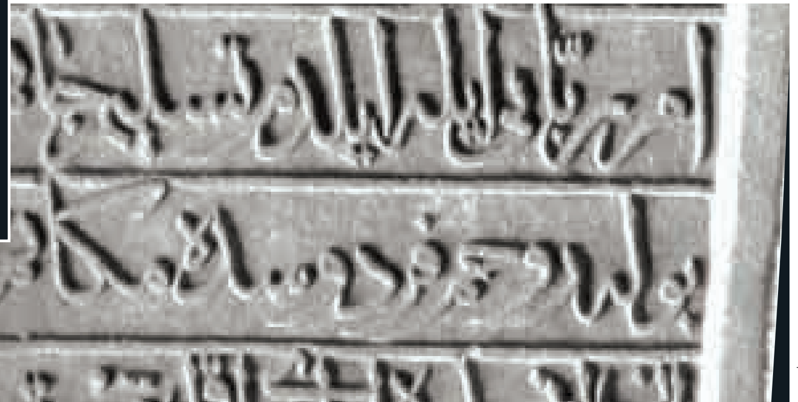






Ayvalık-B 20

Lillâhi'l-Fatiha
Bir zaman cihânda söylenirdi şânım.
Yoğidi eşim hem dahi akranım.
Âh ile zâr kılarak tazeliğime doymadım.
Çün ecel peymânesi dolmuş murâdım almadım.
Hasretâ' Fânî cihânda tûl-i ömr sürmedim.
Fîrkatâ! Takdîr bu imiş tâ ezelden bilmedim.
Emr-i Rabbânî ile eyledim teslim-i cânım.
Bula ruhum Fîrdevste mekânım.
On dokuz yaşında oldu toprak kısmetîm,
Bu şerîfe imetî kerîme İbrahim şöhretim.
sene 1216.





Ayvalık-B 31

Hüve'l Hallâku'l- Bâkî
Merhûme ve mağfûrun lehâ el-muhtâce ilâ
Rahmet-i Cenâb-ı Kibriyâ ve muhtâce Şefâat-i
Sultân-ı Enbiyâ aleyhi ekmeli's-salâti
Ve ecmeli't-tahâyâ Ayşe Hâtun
Kerîme-i merhûm Mustafa Ağa
Rûh-ı merhûmân için el- Fâtiha.
sene 1181



Ayvalık-B Mezarlığı



*Tarîhi'l merhûm el-mebrûr
Li rahmeti'l-Gafûr Haleb hânedân ve tüccar-ı
Muteberândan Mahfelzâde es-Seyyid Muhammed
Necib Efendi nukile li rahmeti Rabbihi'l-Ğafûr
Fî 2 Zilkâde sene 1322.*

Ayvalık-B 38

Kolağası Ahmed Efendi
Ve Yüzbaşı Selahaddin
Efendi'nin refikası Şehide
Nazmiye Hanım'ın Rûhîçûn Fâtiha.
sene 1335.



Ayvalık-B 44

Ayvalık-B Mezarlığı





Hüve'l -Bâkî
Merhûm ve mağfûru'l-muhtâc
İlâ rahmet-i Rabbihi'l-Ğafûr Sâbıkan
Sipah Ocağı Kethüdâsı el-Hâc
Hüseyin Ağa'nın kerîmesi merhûme
Fâtıma Hâtun rûhuna
El- Fâtiha.
14 Receb sene 1163.

Ayvalık-B 51


هو الباقی

Ayvalık-B Mezarlığı



Ayvalık-B 68



Hüve'l Hallâku'l- Bâkî
Sancaktarzâde Ahmed Efendi'nin
Hayretle dâr-ı bekâyâ irtihal
Eden hemşîresi merhûme
Ve mağfûre Habîbe Hanım
Rûhîçûn Fâtiha.
sene 1185.




ZEYTİNBURNU
BELEDİYESİ

Ayvalık-C Mezarlığı



Taşlara işlenen kültür

Ayvalık-C Mezarlığı





Ayvalık-C Mezarlığı





Ayvalık-C 7

Hüve'l Hallâku'l- Bâkî
Çatalca İstihkâmâtına memur
Topçu İkinci Alayının Birinci
Taburu İmamı müteveffâ Şumnulu
İsmail Efendi'nin zevcesi
Bahriye-i Şâhâne Mülâzim-i Evvellerinden
Ömer Bahri Efendi'nin ve İnâs
Rüştiye Mektebi Muallimelerinden Bedriye
Hanım'ın vâlideleri merhûme
Ve mağfûre lehâ Cemile Hürmüz Hanım'ın
Rûhuna ve kâffe-i ehl-i îmân ervâhına Fâtiha.
Fî 26 Ağustos sene 1321
Ve fi 8 Receb sene 1323.Yevm-i Cuma
Tevellüdü 1268.





Ayvalık- C Mezarlığı



Ayvalık-C 53

Hüve'l Hayyü'l-Bâkî
Merhûm ve mağfûr
İlâ rahmet-i Rabbihi'l-Ğafûr
Debbâğlar Kâtibi
El-Hâcı Muhammed Efendi
Rûhîçûn el- Fâtiha.
Gurre-i Muharrem sene 1205.



Merhûm ve mağfûr
el-muhtâc ilâ rahmet-i Rabbihi'l-
Ğafûr Afîfe Kadın
Rûhîçûn el- Fâtiha.
Fî 18 Muharrem sene 1179.

Ayvalık-C 54


ZEYTİNBURNU
BELEDİYESİ

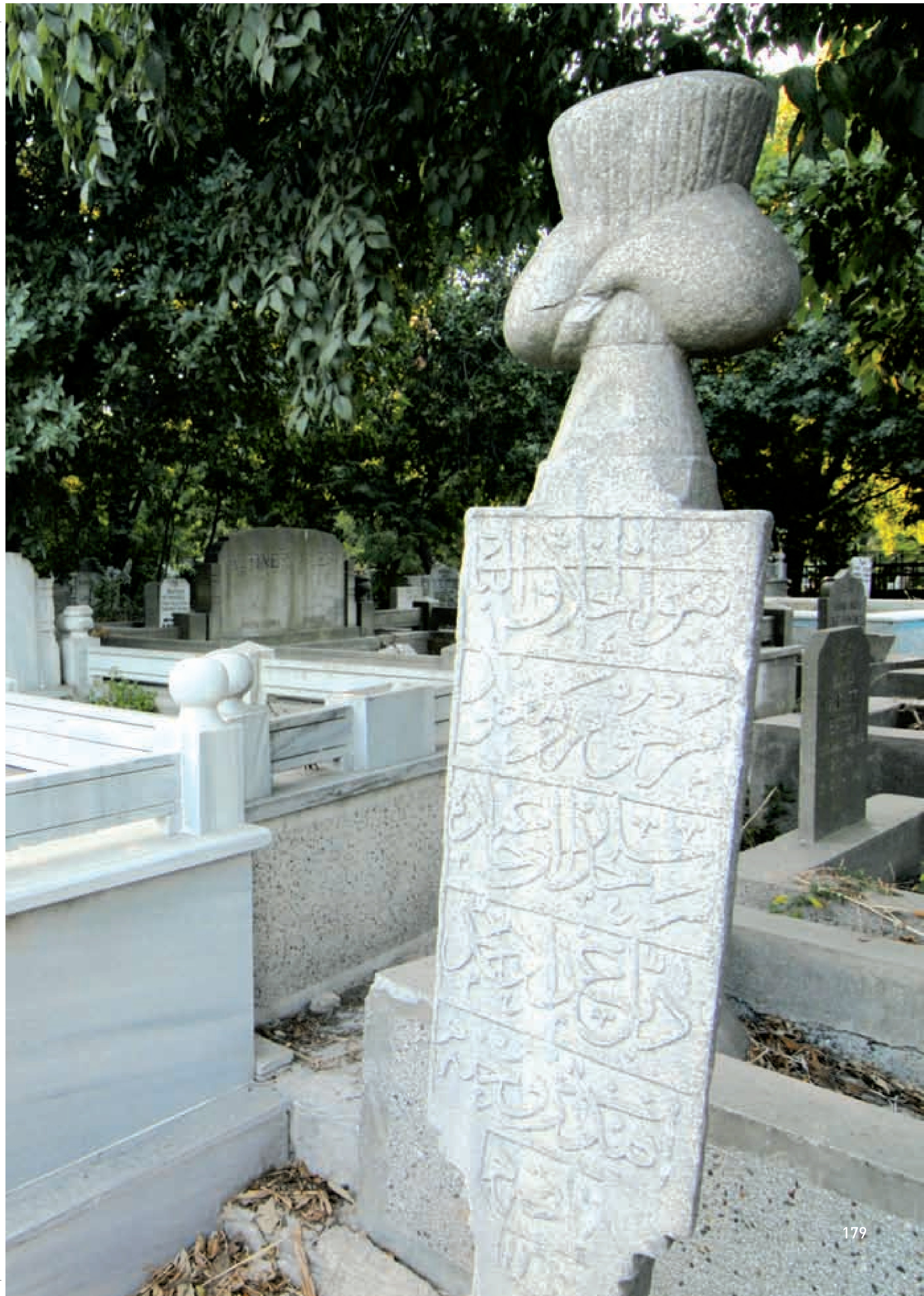
Ayvalık-D Mezarlığı



Taşlara işlenen kültür

Ayvalık-D Mezarlığı







Ayvalık-D Mezarlığı



Ayvalık-D 3

Hüve'l Hayyü'l-Bâkî
Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân !
Bi-hakk-i Arş-i Azam nûr-i Kur'ân.
Gelip kabrim ziyâret eden ihvân,
Edeler rûhuma bir Fâtiha ihsân.
Müderrisîn-i Kirâmdan sâbıkan Haremeyn Müfettişi
Merhûm ve mağfûr el-Hâc Mehmed Fikri
Efendi'nin Rûhîçûn el- Fâtiha.
Fî 20 Safer sene 1224.


هو الباقی


ZEYTİNBURNU
BELEDİYESİ

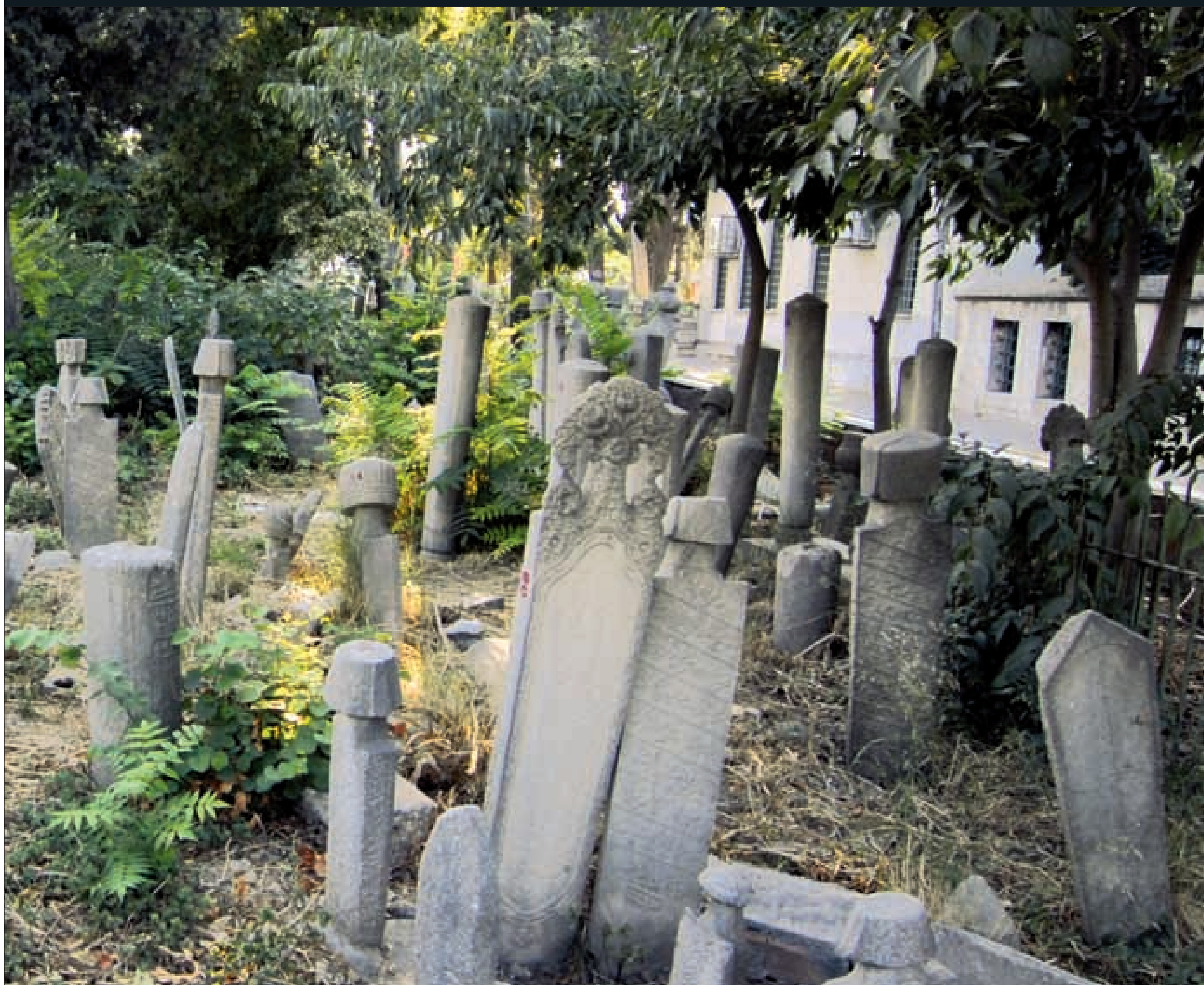
Seyyid Nizam Mezarlığı



Taşlara işlenen kültür

Seyyid Nizam Mezarlığı





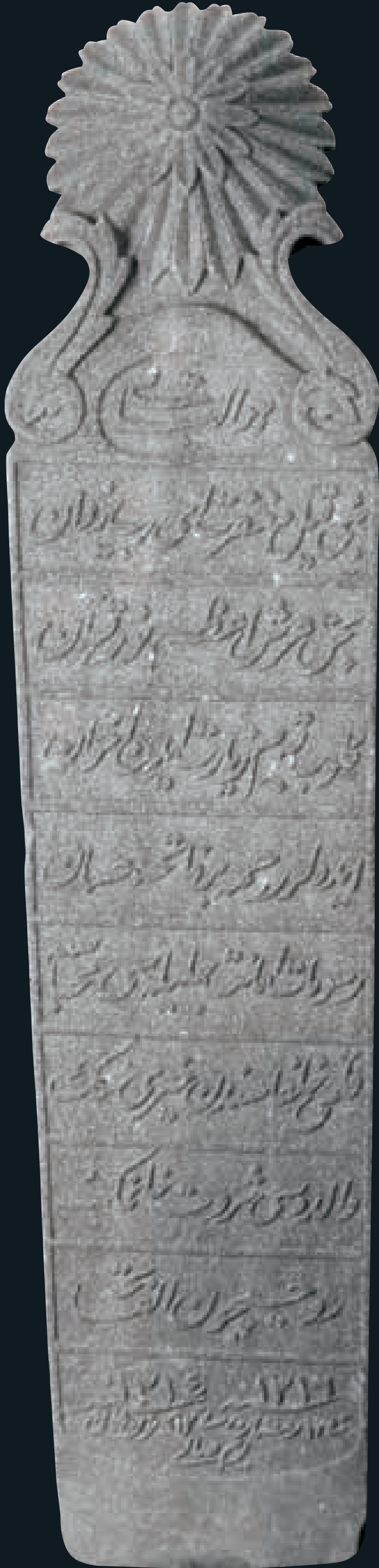
Seyyid Nizam Mezarlığı

Esdi gülzâr-ı hayâtı üzerine bâd-ı ecel
Hayf kîm kâffem elimden soldurdu bu vechegânı
Mâder-dâder akranından firâk içre koyub
Mah-i Mart'ta edüb hem âzim-i divan-ı celbî
Âşık-ı sadık, muhibb-i bende-i Haydar idi
Eyledi Hakk'a ikrâr-ı ezel-i kâlû-belâ
İntisab etmiş idi bî-şek Tarîk-i Bârîye
Şâfii mahşerde olsun Hacı Bektâşî Velî
Âb-ı çeşmim çıkdı kalemi fevtine tarih-i tâm
Gitti Hak Hak diyerek Adn'e bu nâm-ı Ali
Sadr-ı esbak merhûm Ali Paşa'nın Câme-şuy
Ağası Ali Bey rûhuna
El- Fâtiha
Fî 21 Muharrem sene 1194





Seyyid Nizam 21



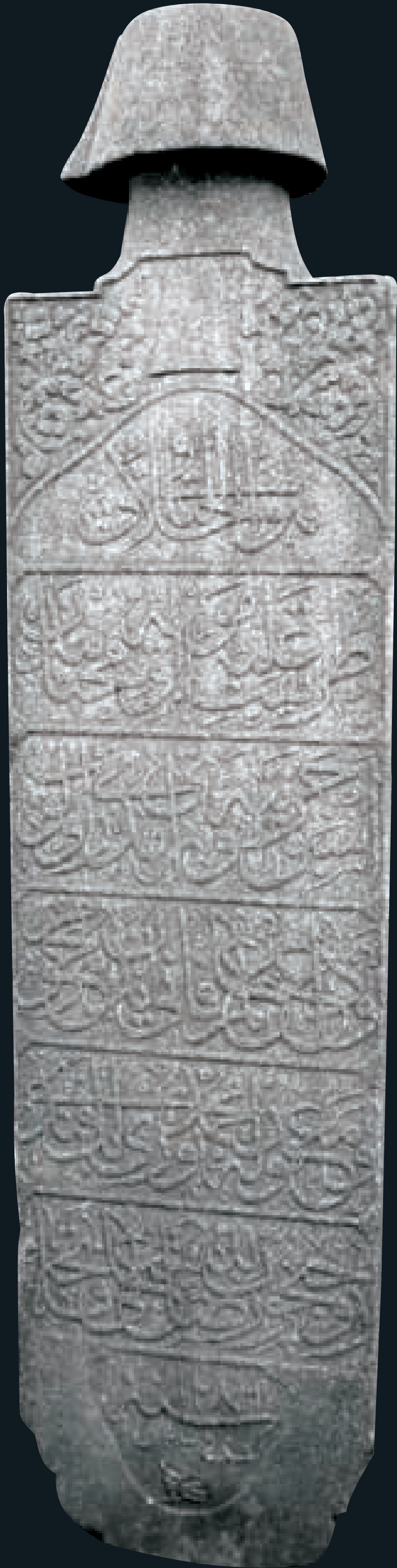
Seyyid Nizam 25

Hüve'l-Bâkî
Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân
Bi-hakkı arş-ı azam-ı nûr-ı Kurân
Gelüb kabrim ziyâret eden ihvân
Edeler rûhuma bir fâtiha ihsân
Rüsûmât Emânet-i Celîlesi Muhasebe
Kalemi hülefâsından Hayri Bey'in
Vâlidesi Servet Hanım'ın
Rûhîçûn el- Fâtiha
Fî 12 Ramazan sene 1316 Fî
12 Kânun-ı sânî sene 1314
Yevm-i Salı



Seyyid Nizam Mezarlığı





Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî
Tarikat-ı Aliyye-i Mevleviyye muhibbânından
Esbak Hazîne-i Evrak Müdürü olub
Vedâ-ı âlem-i fânî eden merhûm
Ve mağfûrun lehû Mehmed Nûri Bey Efendi
Rûhîçûn rızâen lillâhi Teâlâ Fâtiha
Fî 23 Rebiülahir sene 1286
Ketebehu Sâmi

Seyyid Nizam 48

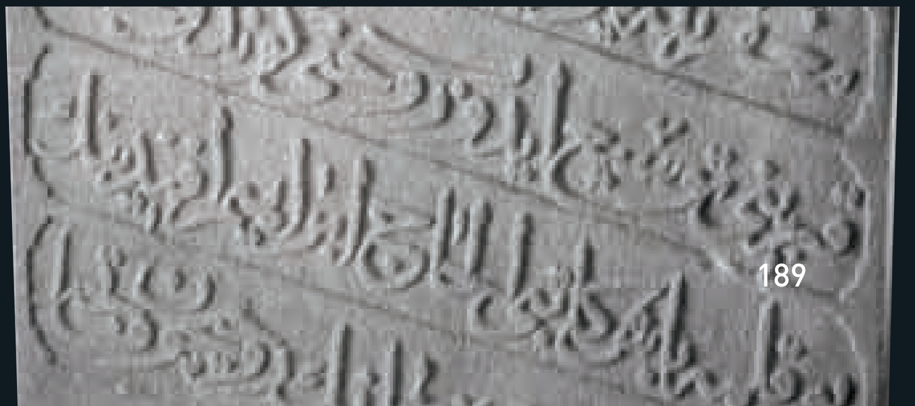






Seyyid Nizam 49

Hüve'l-Bâkî
Nevcivânım on sekiz yaşında erdi mahabbete
Tazelikde uğradı âh çâresiz bir illete
Bir buçuk yıl âh u vâh ile geçirüb ömrünü
âkibet göçdü cihândan nûr-ı aynım gurbete
Hiç olur mu sabra takat böyle hüzn-i firkate
Vâlideynin yâkdı bağrın koydu nâr-ı hasrete
Mağfiretle yârlığa yâ Rabb Habib'in aşkına
Kabrini tevsi' edüb rûhunu gönder cennete
Yoklama Başkâtibi el-Hâc İbrahim Efendi'nin
Kerîmesi merhûme Tevhîde Hanım'ın Rûhîçûn Fâtiha
Fî 15 Şevvâl sene 1252

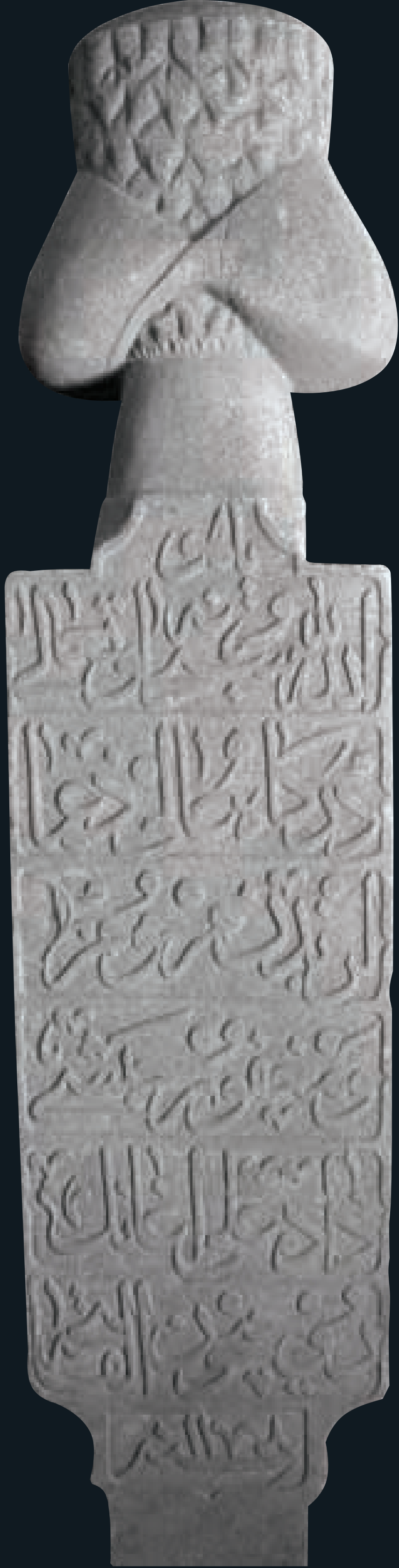


Seyyid Nizam Mezarlığı



Seyyid Nizam 66

Hüve'l-Bâkî
Esbak Hazîne Nâzırı
Emîn Efendi'nin kerîmesi
Ve Bâb-ı Âli Hazîne-i Evrak
Müdürü Merhûm Mehmed Nûri
Bey'in halîlesi Tarikat-ı
Aliyye-i Nakşîbendiyye'den Fâtıma
Zehrâ Hanım'ın Rûhîçûn
Lillâhi'l- Fâtiha
Fî sene 1316

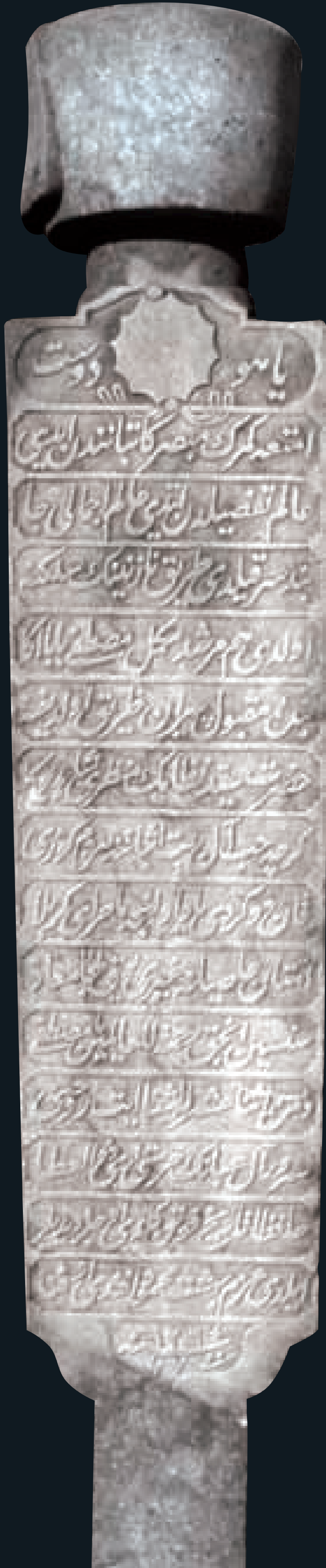


Seyyid Nizam 77

Yâ Hû
Allâhu sübhânehû ve Taâlâ
Dergâh-ı âlî zuamâ-larından merhûm
Ve mağfûr Habeşîzâde Ali Ağa'nın
Rûhîçûn el- Fâtiha
sene 1178



Seyyid Nizam Mezarlığı



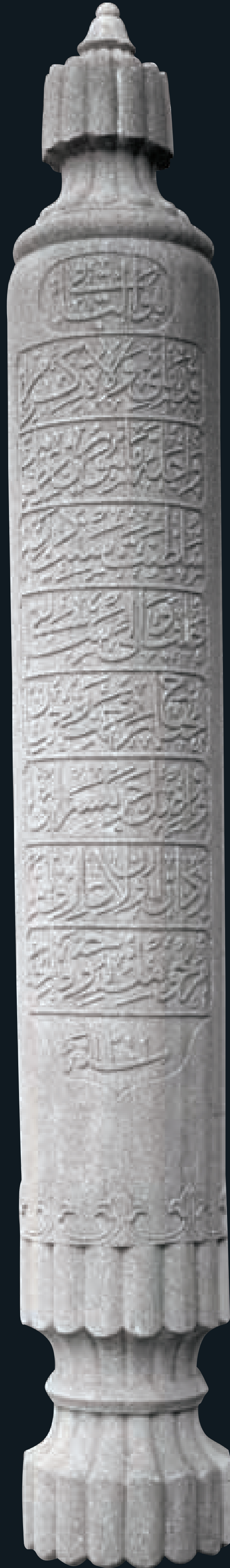
Yâ Hû
Emtia Gümrüğü mubassır kâtibânından idi,
Âlim-i tafsîldan etti alem-i icmâl-i ricâ,
Bendeser kıldı Tarîk-i Nazenîn'in sülküne
Oldu hem mürşid-i mükemmel Mustafa Baba ona
Bende-i makbûl pîrân-ı tarîk olduğuna
Hazret-i Seyyîd Nizâm'ın munzırı şâhid buna
Gerçi hubb-i Âl-i Beyt isbatına her dem gözü
Kan dökerdi yâd olunca mâcerâ-yı Kerbelâ
Ümmetân-ı âsiyâne gayri yok melce-i meâd
Sensin ancak rahmeten li'l-âlemîn yâ Mustafa
Zümre-i isnâ aşerle âşinâ et rûhunu
Server-i Âl-i Abâ'nın hürmeti ey zü'l-atâ
Hâfiza ! tarih-i fevtin geldi uçler dediler
Eyledi azm-i behişt Mahmûd Efendi ez-fenâ
Fî 7 Cemâziyelevvel sene 1264

Seyyid Nizam 90



Hüve'l-Bâkî
Kudemâ-yı vâlâ-yı kirâm
Ve ecille-i memûrîn-i izâm-ı
Saltanat-ı Seniyyeden
Haleb Vâli-i sâbıkı
Muhtâc-ı rahmet-i Rahmân
Ve vâsıl-ı ceremsaray-ı
Yezdân olan Gâzi Paşa
Merhûmun rûhuna Fâtiha
sene 1312

Seyyid Nizam 129



Seyyid Nizam Mezarlığı

Hû dost
Lâ ilâhe illallâh Muhammed
Rasûlüllâh
Ecille-i ricâl-i saltanat-ı seniyyeden
Merhûm Sadullah Nûri Efendi'nin
Kerîmesi ve Vilâyet-i Bitlis Celîlesi
Valisi saadetlü Gâzi
Paşa hazretlerinin halîlesi
Muhibbe-i handân-ı Ehl-i Beyt merhûm
Ve mağfûrun lehâ Ayşe Hasîbe Hanım
Efendi'nin Rûhîçûn rızâen
lillâhi Teâlâ Fâtiha
Fî 6 Cemaziyessâni sene 1299





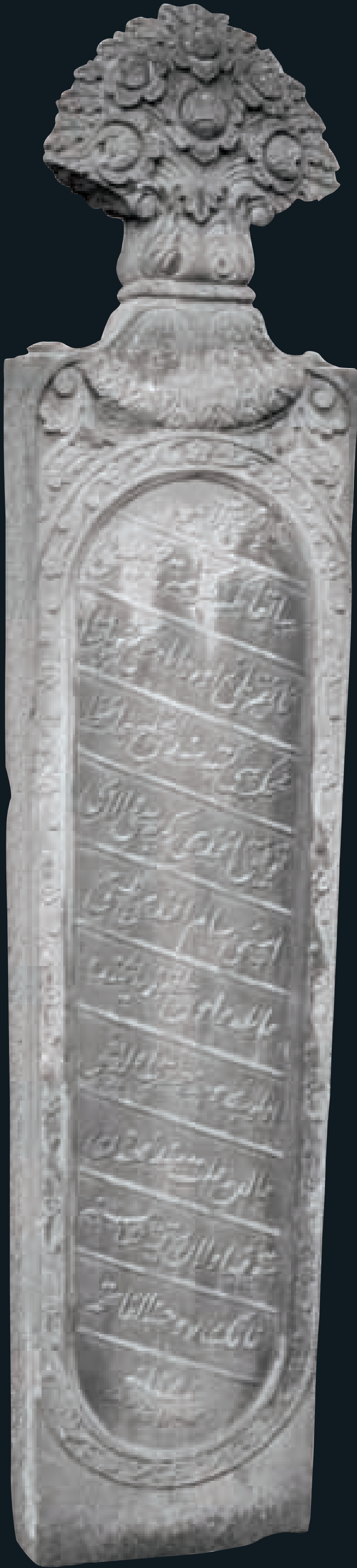
Seyyid Nizam 130



Seyyid Nizam 157

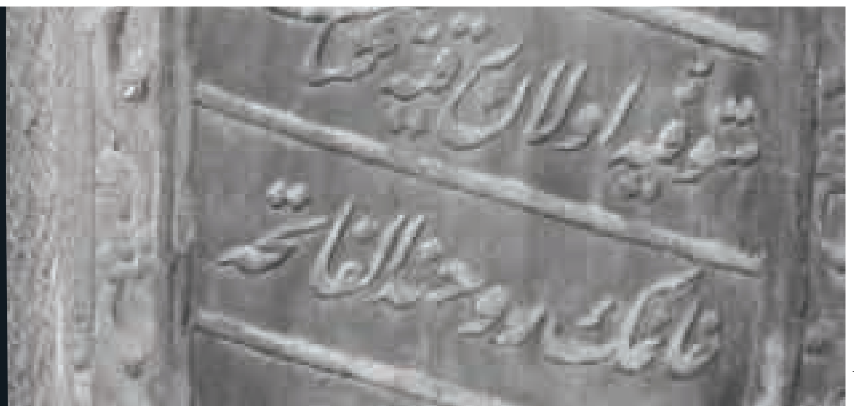
Âh mine'l-mevt
Mâderin, hem pederin kurretü'l- aynî nev-mâh
Tıfl hem sâlim iken ayırdı âgah hem âle
Ne sebeb uğradı ta ki bir hummâ-yı muhrika
Bağına aldı ve durdu çillesi Rıfat Paşa
Hûriyân bir yâr ile yâzdı tamam tarihinin
İki yüz seksen dokuzda Fâtıma Hanım öldü vâh
Ahmed Bey kerîmesi Rûhîçûn Fâtiha



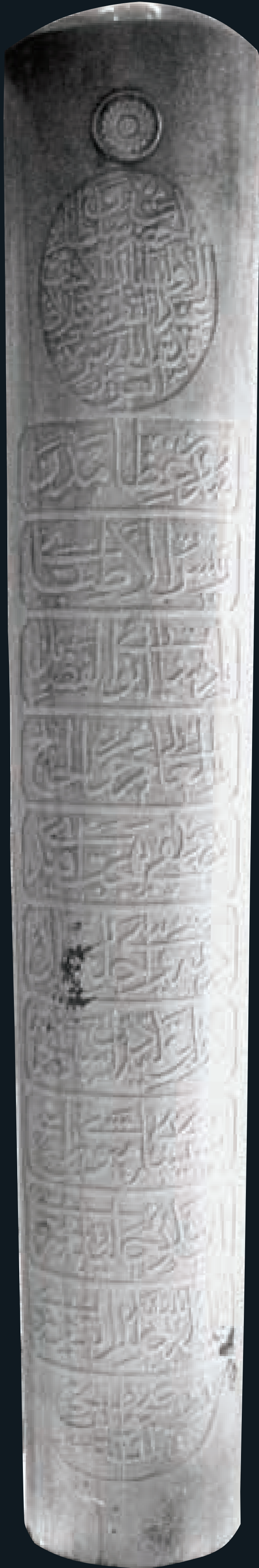


Hüve'l-Hayy lâ yemût
Sâbıkan Mekke-i Mükerreme Kadısı
Çankırılızâde damadı Mahmud Paşa
Mahkemesi ketebesinden el-Hâc Hâfız
Tevfik Efendi kerîmesi ve Alay
Emîni Salim Efendi gelini
Hamile ve on dokuz yaşında
Olub vechine hasret olduğu
Halde illet-i mündefiadan
Müteveffiye olan Rukiyye Şahsenem
Hanım'ın rûhuna el- Fâtiha
Fî 12 Rebîulevvel sene 1282

Seyyid Nizam 178



Yâ hazret-i Sultanü'l- evliyâ,
Yâ za'l-âminîn Abdülkadir Geylânî
Kaddesallahü sirrahü'l-Azîz
Sudûr-ı ızâmdan
Reisü'l-etıbbâ-yı
Pâdişâhî ebu'l-fezâil
Ve'l-meâlî merhûm el-Hâc
Mustafa Behcet Efendi
Kerîmesi ecille-i ricâl-i
Devlet-i Aliyyeden esbak Bahriye
Müsteşarı müteveffâ Râsih
Efendi'nin halîlesi muhtereme
Fâtıma Nebîhe Hanım el-Kâdirî
Rûhîçûn el- Fâtiha
Fî 11 Şevvâl sene 1291



Seyyid Nizam 207





ZEYTİNBURNU'NUN
TARİHİ MEZAR TAŞLARI

Yedikule Mezarlığı



Taşlara işlenen kültür

Yedikule Mezarlığı




هو الحي الباقي



Yedikule Mezarlığı



Yedikule 11

Hû
Genç iken bir derde oldum mübtelâ
Kardeşlerim etdi bin türlü devâ
Vakit erişti çare olmaz ki ona
Kabrimi bâğ-ı cinân et yâ Rabbenâ
Üzümcüzâde Kerîme bint-i
Mehmed Ali rûhuna Fâtiha
Fî 14 Ramazan sene 1342; Fî 28 Mart 1926



Merhûm Küçük
Hüseyin Ağa'nın
Çırağı Selim Ağa'nın
Rûhuna Fâtiha
sene 1174

Yedikule 12



ZEYTİNBURNU'NUN
TARİHİ MEZAR TAŞLARI

Erikli Baba Mezarlığı



Taşlara işlenen kültür

Erikli Baba Mezarlığı

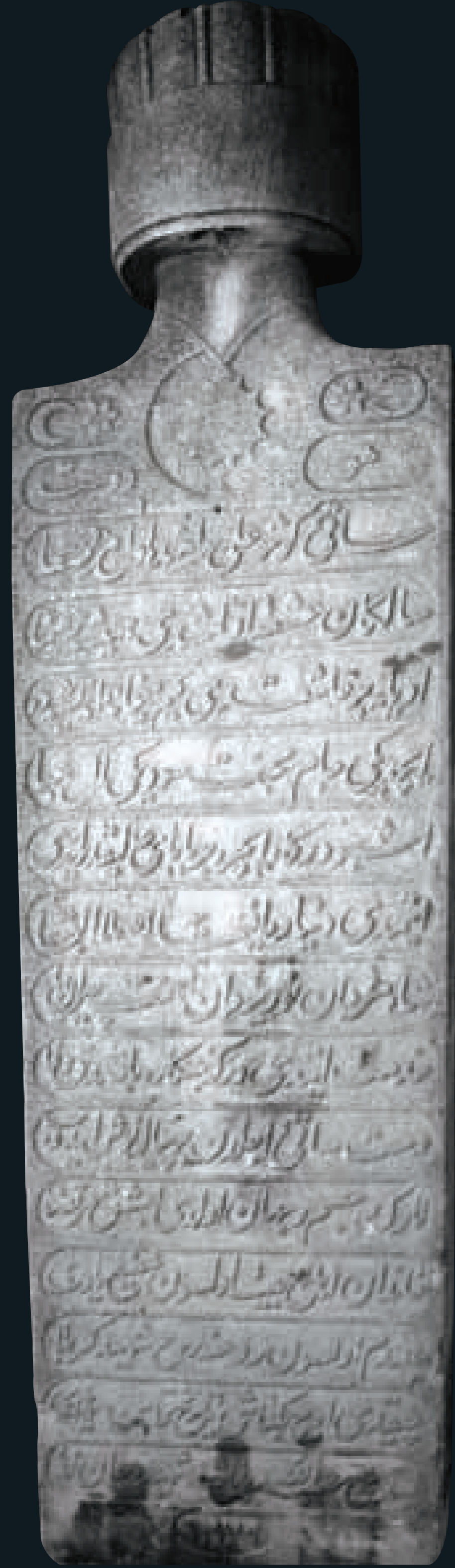






Erikli Baba Mezarlığı

Hû Dost
Sâkî-i kevser Ali râmında ol mezd-i safâ
Sâlikân aşka olmuşdu hemîşe-i reh-nümâ
Öyle bir âşıktı kîm meyhâne-i endîşede
İçdiği câm-ı mahabbet sevdiği Âl-i abâ
İşbu dergâh içre bu baba-yı âlikadr idi
Etmedi dünyâ ve mâ-fîhâyâ asla ilticâ
Şâh-ı merdân nûr-ı yezdân ehemmet-i pîran ile
Hizmet etti derke-i hünkâra bâ-sıdk-ı vefâ
Dest-i sâkî-i ecelden bir piyâle nûş edüb
Târik-i cism ve cihân oldu bi-aşk-ı mürtezâ
Hanedân-ı Ehl-i Beyt olsun şefî-i yâveri
Hemdem olsun rûhuna rûh-ı şehîd-i Kerbelâ
Çıkdı üç Bektâşî tell-i hamâsî söyledi
İdi Abdullah Baba şâh-ı şehîde can fedâ
1339



Erikli Baba 1

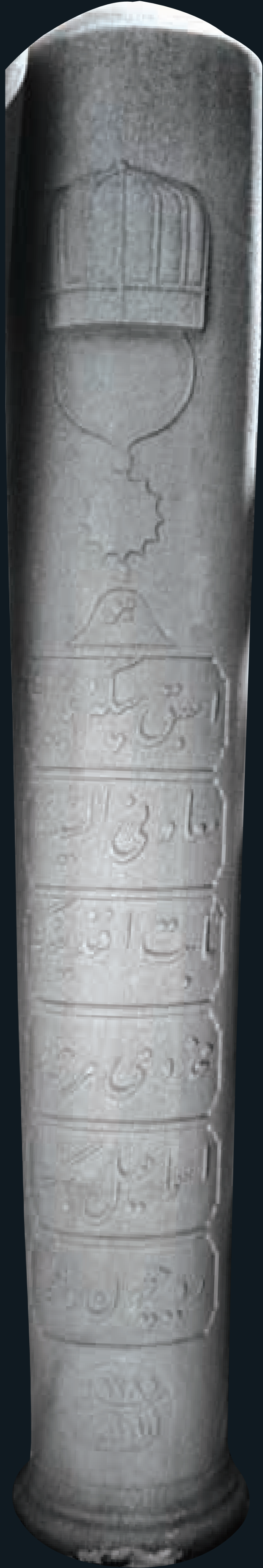




Erikli Baba 2

An asl Ergirili olub Ayzut (?)
Paşa zâdelerinden Arişî Beyzâde
Mustafa Tevfik Paşa eyledi azm-i cinân
Eylesün Mevlâ her settârîn nâib-i hûriyân
Handân u hânedanzâde Necib ibn-i Necib
Ârif her müşkilât-ı devlet idi her zaman
Çâr bâğ-ı bî-bekâda göz göre oldu dirîğ
Kurretü'l-ayn ulû'l-ebsâr iken gözden nihân
Merkadin yâptı hayâtında zihî kalb-i hekîm
Melheminle edüb keşf-i meâdinin fikân
Hâtif-i gayb-i eşrefâ telvîh eder tarihi
Sahn-ı Tûbâda hıram ettikçe ol serv-i revân
21 Rebiül evvel sene 1307

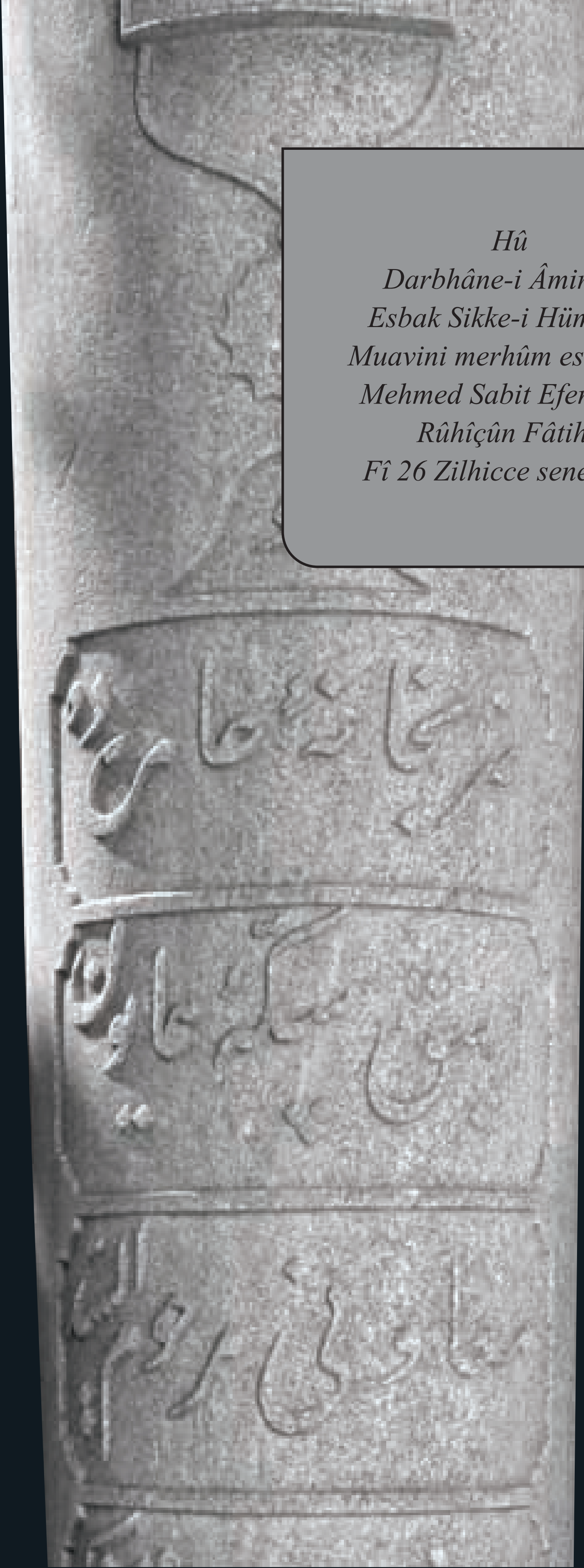
Erikli Baba Mezarlığı



Hû
Esbak Sikke-i Hümâyûn
Muavini es-Seyyîd Mehmed
Sâbit Efendi'nin
Mahdûmu merhûm
İsmail Bey'in
Rûhîçûn Fâtiha
Fî 19 Zilhicce sene 1285

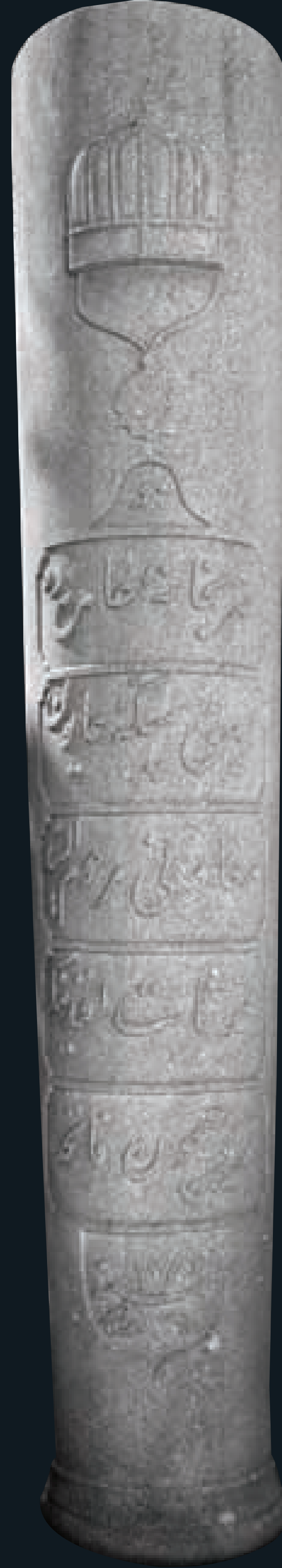
Erikli Baba 12





Hû
Darbhâne-i Âmire'de
Esbak Sikke-i Hümâyûn
Muavini merhûm es-Seyyîd
Mehmed Sabit Efendi'nin
Rûhîçûn Fâtiha
Fî 26 Zilhicce sene 1287

Erikli Baba 13



Erikli Baba Mezarlığı



Âh mine'l-mevt
Azmi Beyzâde Hasan Rafet
Bey'in halîlesi merhûme
Elâdil Hanım'ın ve kâffe-i ehl-i
İmânın ervâhlarına Fâtiha
Fî 14 Rebiulûlâ sene 1297

Erikli Baba 14



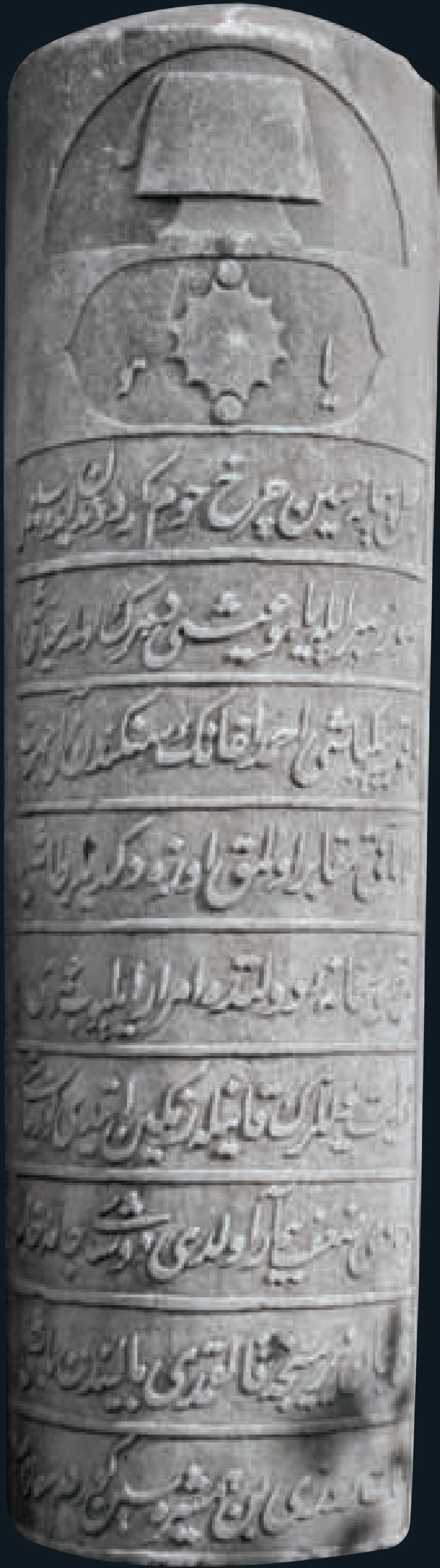
Erikli Baba Mezarlığı



Hû
Darbhâne-i Âmire'de
Esbak Sikke-i Hümâyûn
Muavini merhûm es-Seyyîd
Mehmed Sabit Efendi'nin
Rûhîçûn Fâtiha
Fî 26 Zilhicce sene 1287



Erikli Baba 28



Erikli Baba 30

Yâ Hû
Ecel peymânesin çarh-ı hûm-ı gerdûndan edüb memlû,
Hüner-i sabır ile yâ hû îş-i dehrin olma ayyâşı.
Bakub Bektâşî Ahmed Ağa'nın senginden al ibret,
Alâmât-ı mekabir olmak uzre dikdiler taşı.
Bu demürhâne-i devlette emrâr eyleyüb ömrü,
Nihayet yolların kanıyla rengîn etti gözyâşı.
Vücud-ı zaîfi bîmar oldu, düşdü cana habe
Teni can vermeyince kalkmadı belinden başı
Vefat-ı rûzu ben hemşîresin gördüm maazallah

Erikli Baba Mezarlığı



Hüve'l-Bâkî
Beyrut Vilâyeti Valisi İbrahim
Halîl Paşa hazretlerinin
Halîle-i muhteremeleri ve
Merhûm Ahmed Rasim Paşa'nın
Kerîmesi Fâtıma Nezihe
Hanım'ın rûhuna Fâtiha
sene 1325

Erikli Baba 35


١٣٢٥



ZEYTİNBURNU'NUN
TARİHİ MEZAR TAŞLARI

Türkler için mezarlıklardan daha aziz bir şey yoktur.

Carl Humann

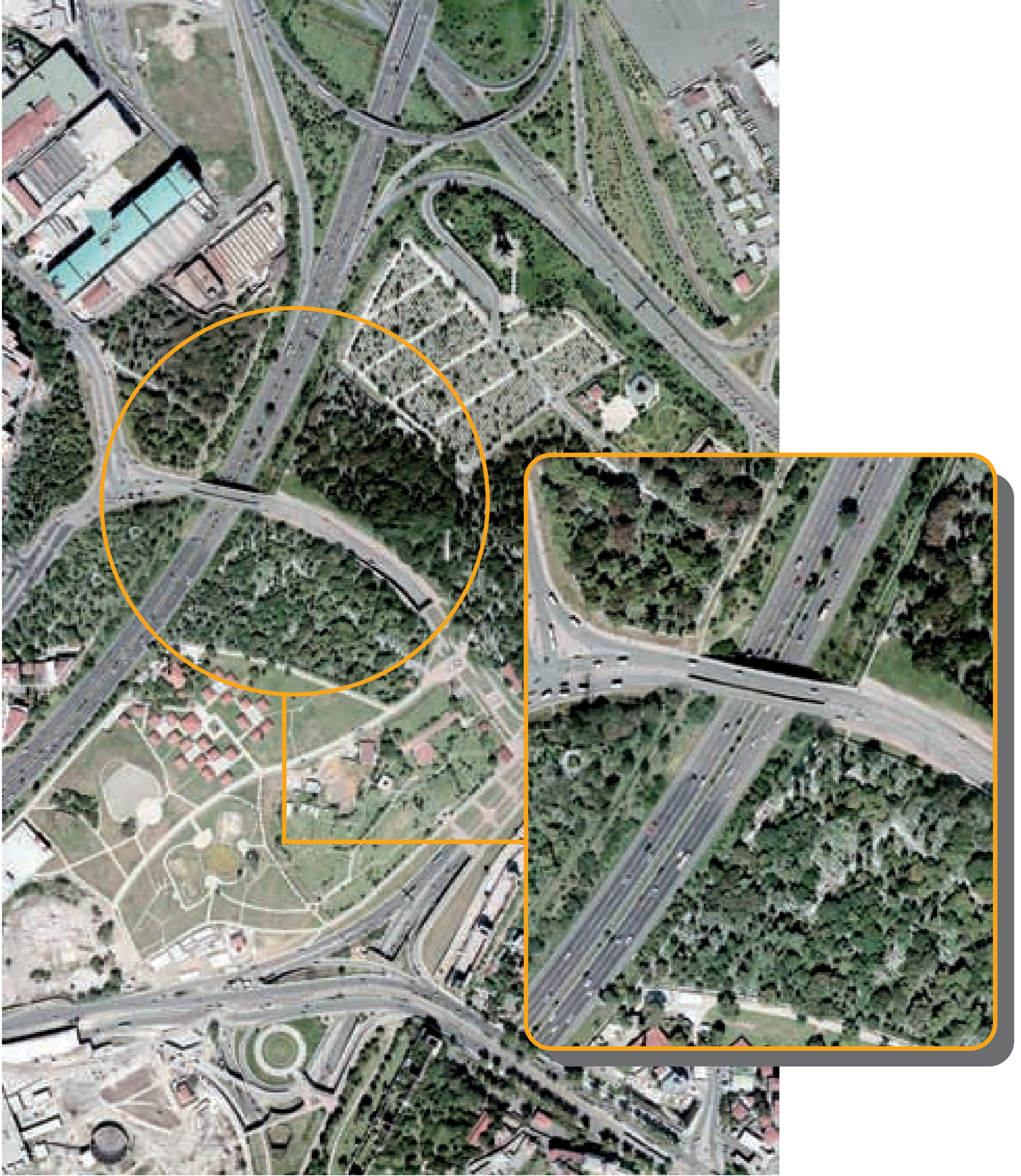
Çamlık Mezarlığı



Fotoğraf: Mustafa YILMAZ

Taşlara işlenen kültür

Çamlık Mezarlığı





Çamlık Mezarlığı'ndan bir mezar taşı

Çamlık Mezarlığı



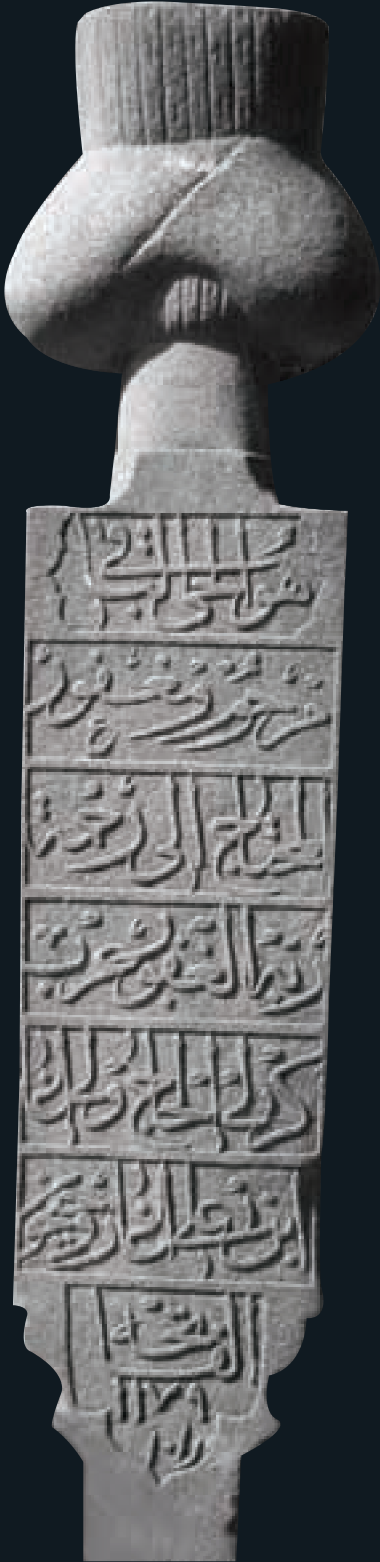


Çamlık 11

Fâtiha
Merhum Hasan Çelebi
Rûhuna sevabını
İn'âm eyleye
sene 1136



Çamlık Mezarlığı



Hüve'l-Hayyu'l-Bâki
Merhûm ve mağfûr
El-muhtâc ilâ rahmeti
Rabbihi'l-Ğafur Arapgirli
El-Muhtac Veli Ağa
İbn-i Ali ruhîçûn
El-Fâtiha
10 Rebîulevvel 1179

Çamlık 12



Çamlık Mezarlığı

Hüve'l-Bâki
Duhter-i pâkizesi Vehbi Efendi'nin dirîğ!
Îd-i Fıtrın etti dördüncü günü ömrün tamam.
Hamile idi henüz gençlikte ol-iffet penâh,
Gitti dünyâdan bekâyâ etmeden ahz-ı merâm.
Çeşm-i âdem görmedi dünyâda mislin hüsnile
Hûri-i Cennet idi ol eyledi Adn'e hırâm.
Vâlideynine edip sabr-ı cemil ihsan heman.
Eylesin Bâki iki ferzend İle Rabbü'l-enâm.
Sûkiyâ ihlâs ile ettim duâ tarihini
Eyleye Allah Nesibe Hanım'a Adn'i makam.
Fî 4 Şevvâl sene 1260

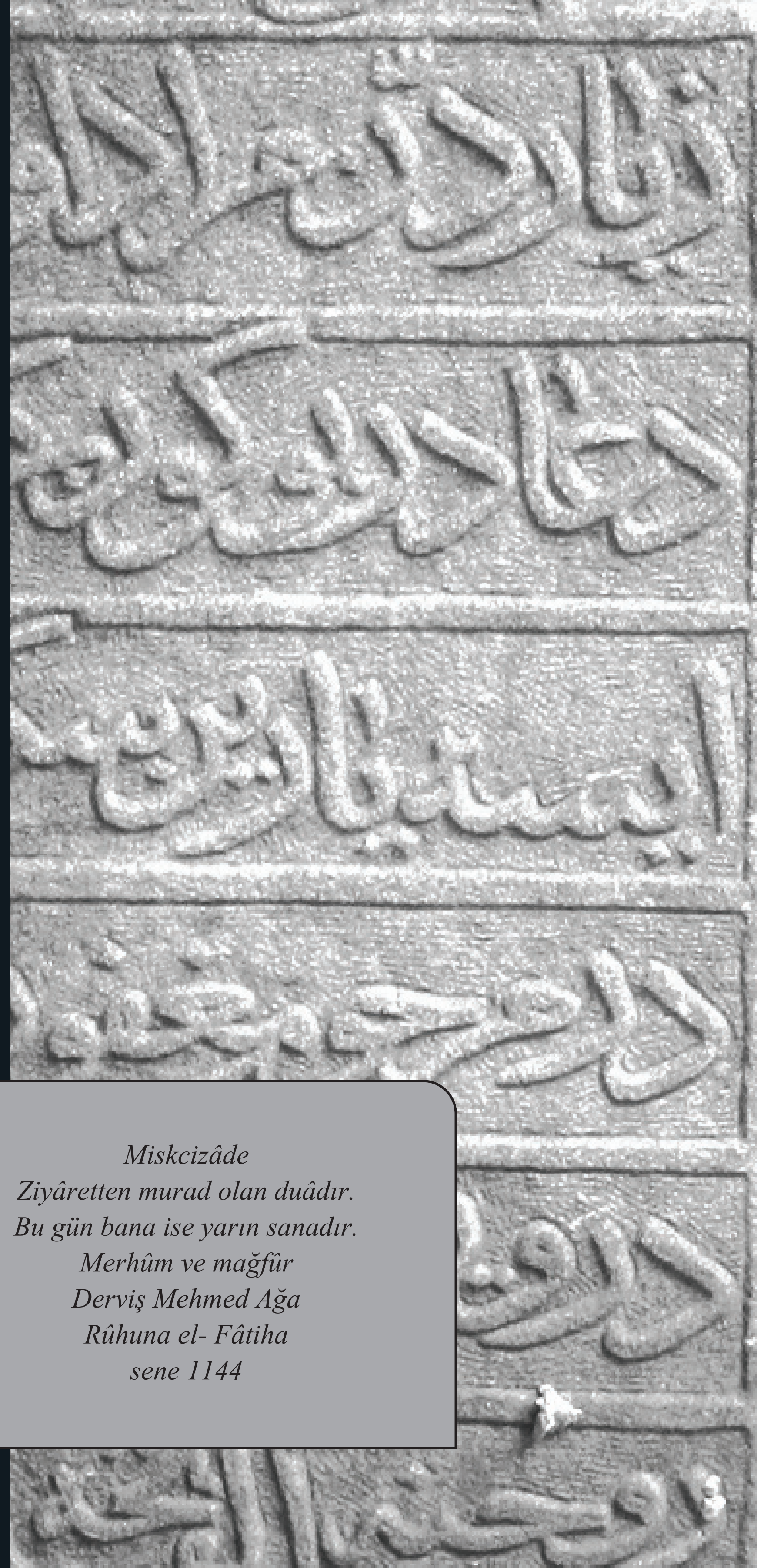




Çamlık 43



Çamlık 44



Miskcizâde
Ziyâretten murad olan duâdır.
Bu gün bana ise yarın sanadır.
Merhûm ve mağfûr
Derviş Mehmed Ağa
Rûhuna el- Fâtiha
sene 1144

Çamlık Mezarlığı



Hüve'l-Hayyu'l-Bâki
Merhûm ve mağfûr kerestecizâde
Seyyid Saîd Ağa'nın
Kerîmesi gençliğine doymayan
Merhûme Şerîfe Kerîme Molla
Hanım rûhuna el- Fâtiha
sene 1193

Çamlık 51



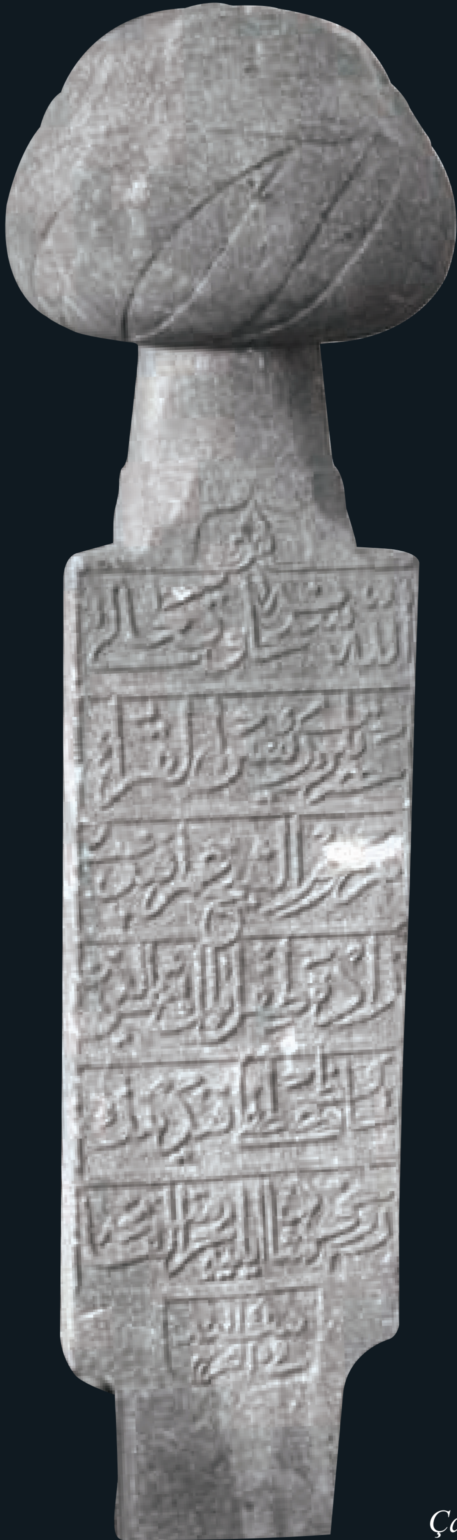
Hüve'l-Hayyu'l-Bâki
Hotinli İbrahim
Ağa'nın kayınpederi
Kartallı merhûm ve mağfûr
Mehmed Ağa'nın rûhuna
El- Fâtiha
sene 1213



Çamlık 57



Çamlık Mezarlığı



Çamlık 83

Allahu Sübhânehu ve Taâlâ
Hazretleri Reisü'l-kurra
Merhûm eş-Şeyh Ömer Efendizâde
Tıfl-ı pâk Şemseddin
Hâfiz Mustafa Efendi'nin
Ruhunu şâd eyleye bi-hürmeti'l- Fâtiha
Fî 15 Muharrem sene 1141


Çamlık 85

Merhûm
Şeyhu'l-
Kurrâ
Olan Süleyman
Efendi Rûhîçûn
El- Fâtiha
sene 1138



Çamlık Mezarlığı

Gayrullahi Fâni
Hasretiyle Peder u mâderinin
Boyâdı kana iki dîdelerin
Şeyhu'l-kurrâ Ömer Efendizâde'nin
Kerîmesi Necîbe Sâliha
Hanım rûhuna el- Fâtiha
Fî Rebîulevvel sene 1169

Çamlık 86

Kimseye bâki değildir çünki bu dehr-i sübût
Gel oku İhlâs ile bir Fâtiha etme sükût.
Çadırcılar kethüdası merhûm ve mağfûr ilâ
rahmeti Rabbihi'l-Ğafûr el-muhtc
El-Hâc Mustafa Ağa
Rûhiçün el-Fâtiha
sene 1203



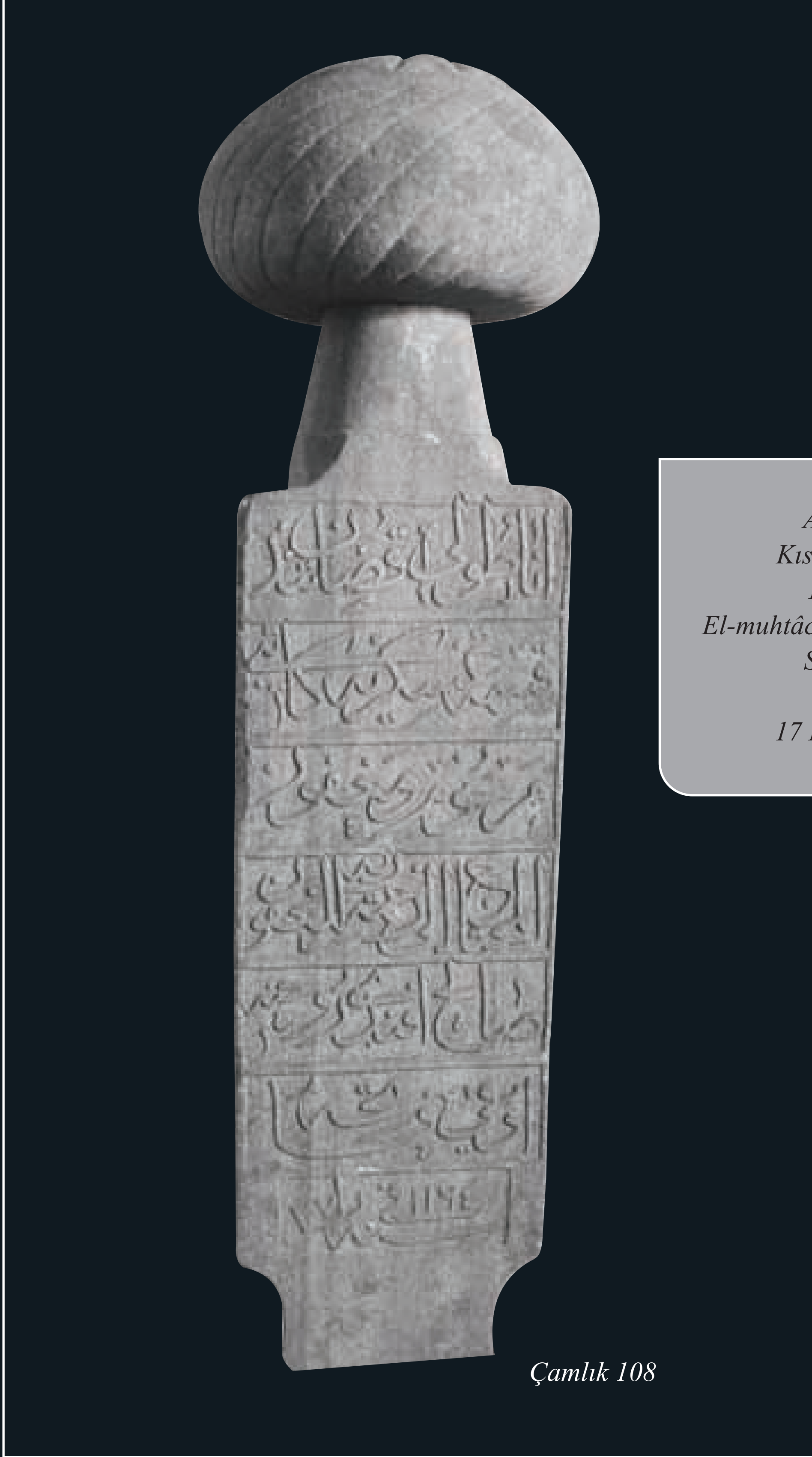
Çamlık 102

Çamlık Mezarlığı



"Allahu mûnisu li külli vahîdin"
Şeyhü'l-kurrâ Ömer Efendizâde
Kâzım Efendi'nin kerîmesi
Merhûme ve mağfûrun lehâ
Zekiyye Hanım'ın kabr-i şerîfidir
Fî Şevvâl sene 1197

Çamlık 106



Çamlık 108

Anadolu kudâtından
Kısmet-i Askeriyye kâtibi
Merhûm ve mağfûr
El-muhtâc ilâ rahmeti Rabbihi'l-Ğafûr
Sâlih Efendi rûhuna
Oku Fâtiha
17 Rebîulevvel sene 1164

Çamlık Mezarlığı



Hüve'l-Hayyu'l-Bâki
Kudât-ı Mısırdan erbâb-ı …….. iken,
Kazâ-yı mevt olup kâr-ı ömrüne encam
Göçüp bu dâr-ı fenâdan çün bekâyâ azm etti.
Mekân ede âna Cenâb-ı ızz-i Allam.
Vefatın dedi Hâtif duâ ile tarih,
Ola Mehmed Efendi'ye huld-i pâk makâm.
Rûhîçûn el-Fâtiha
sene 1128

Çamlık 109



Çamlık 141

El-Fâtiha !
Safiyye Kadın, o gül-berk-i gülşen-i iffet,
Hezâr şevkle emr-i Hüdâ'yâ etti müsûl.
Hukuk-u nân ve pek pîş ve kem helâl olsun
Dilinde var ise şayed bu hâheş u me'mûl
Duâ edip dedi tarih-i rıhletin Bahtî
Safiyye Kadın'a huld ola caygâh-ı nüzûl
sene 1150

Çamlık Mezarlığı

Merhûm ve mağfûr
Doksan altı cemaatin
Cizmeci İbrahim Beşe
Rûhuna lillâhi'l- Fâtiha
sene 1217





Çamlık 142



Çamlık 181

Kethüdâ-yı hazret-i
Mehd-i ulyâ
Yusuf Ağa'nın
Kerîmesi merhûme ve mağfûru'n-lehâ
Hamide Emîne Hanım
Rûhîçûn el- Fâtiha
Fî 7 Zilkâde sene 1215

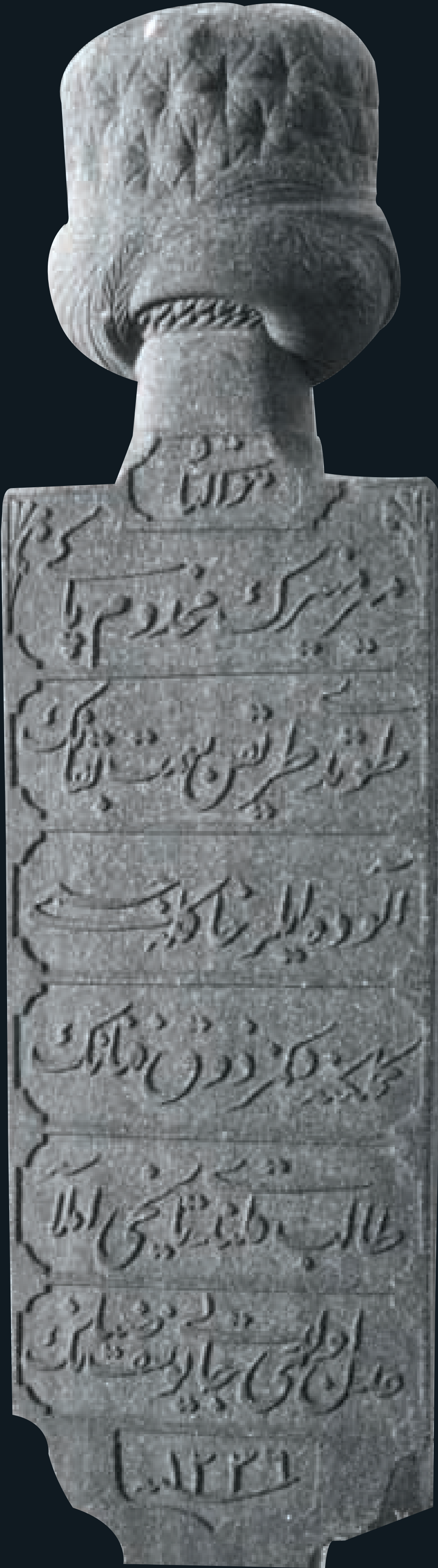




Hüve'l-Hallâku'l-Bâki
Ziyâretten murad olan duâdır.
Bugün bana ise yarın sanadır.
Merhûme ve mağfûru'n-lehâ Fîrdevs-âşiyân
Vâlide Sultan aleyhi'ş-şân hazretlerinin
Kethüdâları mağfiret-resân Yusuf Ağa
Biraderi cennet-mekân merhûm ve mağfûrun leh
Mustafa Ağa ve cemî-i mü'minîn ve mü'minât
Kullarının Rûhîçûn rızâen
lillâhi Teâla Fâtiha
Fî 15 Rebîulâhir sene 1245

Çamlık 182





Hüve'l-Bâki
Mîr Münîr'in mahdûm-ı pâki
Tuttu tarîkin semt-i bekânın.
Âlûde eyler hâk ile cismi,
Kemliğine deymez zevk-ı fenânın.
Talib kılındı tarihi imlâsına,
Adn oldu câyı Yusuf Ziyâ'nın.
sene 1236



Çamlık 187



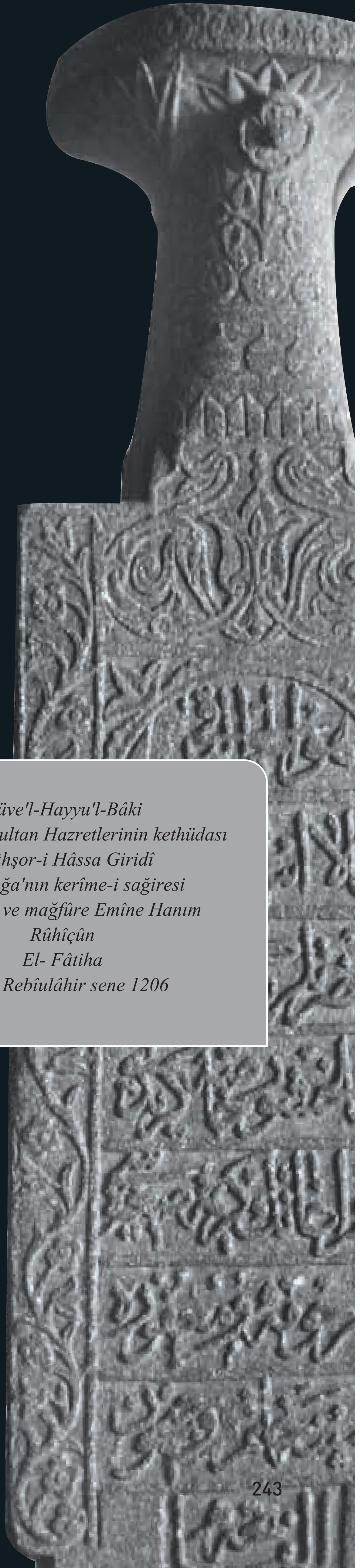
Çamlık Mezarlığı



Çamlık 194

Hüve'l-Hallâku'l-Bâki
Hâlâ kethüdây-ı hazret-i Vâlide Sultan
Aleyhi'ş-şân Efendimizin birâderi
Gedikliyân-ı Dergâh-ı Âlî'den Ahmed
Ağa'nın halîlesi gençliğine doymayan
Derdine dermân bulmayan
merhûme ve mağfûre
Emîne Hâtun Rûhîçün El- Fâtiha
Fî Gurre-i Cemâziyelâhir sene 1209





Hüve'l-Hayyu'l-Bâki
Hâlâ Esma Sultan Hazretlerinin kethüdası
Silâhşor-i Hâssa Giridî
Ömer Ağa'nın kerîme-i sağiresi
Merhûme ve mağfûre Emîne Hanım
Rûhîçûn
El- Fâtiha
Fî 22 Rebîulâhir sene 1206

Çamlık 197



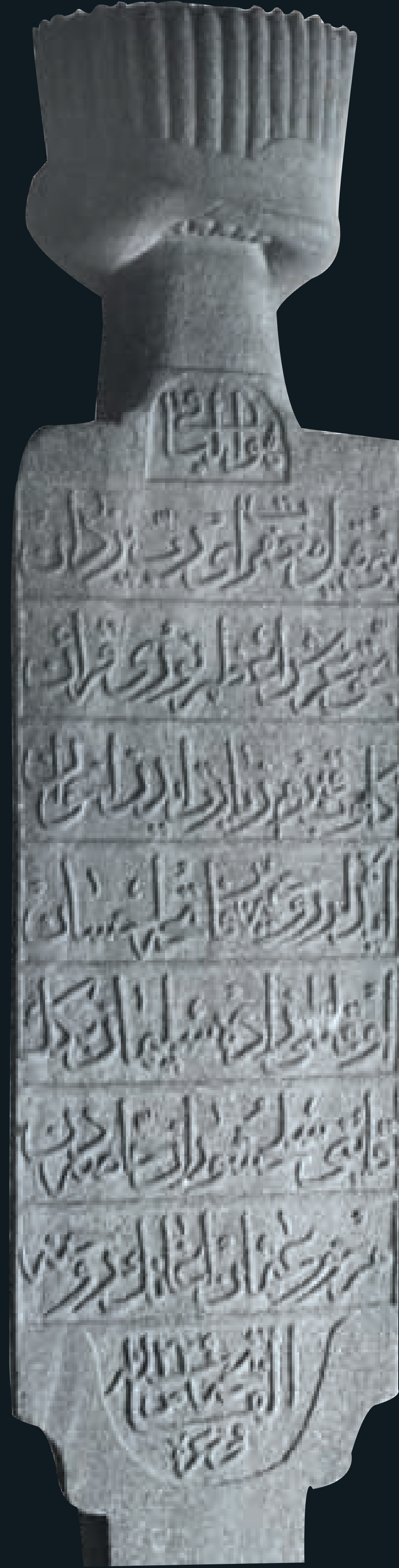
Çamlık Mezarlığı

Hüve'l-Bâki
Genç yâşımda tuttu vebâ, vermedi aman.
Sarıp nazik vücudum kıldı ta zîr-i zemin.
Almadan dünyâ murâdım
nâ-murâd gittim aceb,
Vere Cennette murâdım ol İlâhe'l-âlemîn.
Kethüdâ-yı Vâlide Yusuf Ağa'nın oğlu ben bil
Mehmed oldu ismim Şefik Bey muhlis-i hemîn
Yâ İlâhî rahmetinle cürmümü afveyle sen
Kalmadı gayrden imdâd sen Kerîmsin yâ Muîn
Bend edip Sezâyî zekiyyen mevtine târih-i tâm
Âh Şefik Bey rûhu içün oku bak kalb-i hazîn.
El- Fâtiha
Fî 19 Rebîulevvel sene 1229



Çamlık 203

Hüve'l-Bâki
Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân !
Bi-hakk-ı arş-ı azam nûr-ı Kur'an.
Gelip kabrim ziyâret eden ihvân,
Edeler rûhuma bir Fâtiha ihsan.
Okatlızâde Süleyman Bey'in Kaynı
Silâhşorân-ı Hâssadan
Merhûm Osman Ağa'nın rûhuna
El- Fâtiha
Fî Gurre-i Safer sene 1229



Çamlık 205

Çamlık Mezarlığı

Âh mine'l-mevt !
Vâlide Sultan kethüdası
Yusuf Ağa merhûmun hafîdi
Münir Beyzâde Mevâli-i izamdan
Edirne Kadısı faziletli Ragıb
Beyefendi'nin
Kerîme-i muhteremeleri Merhûme ve
mağfûru'n-lehâ
Nesibe Hanım'ın rûhuna
El- Fâtiha
Cemâziyelevvel sene 1282 Pazar





Çamlık 207

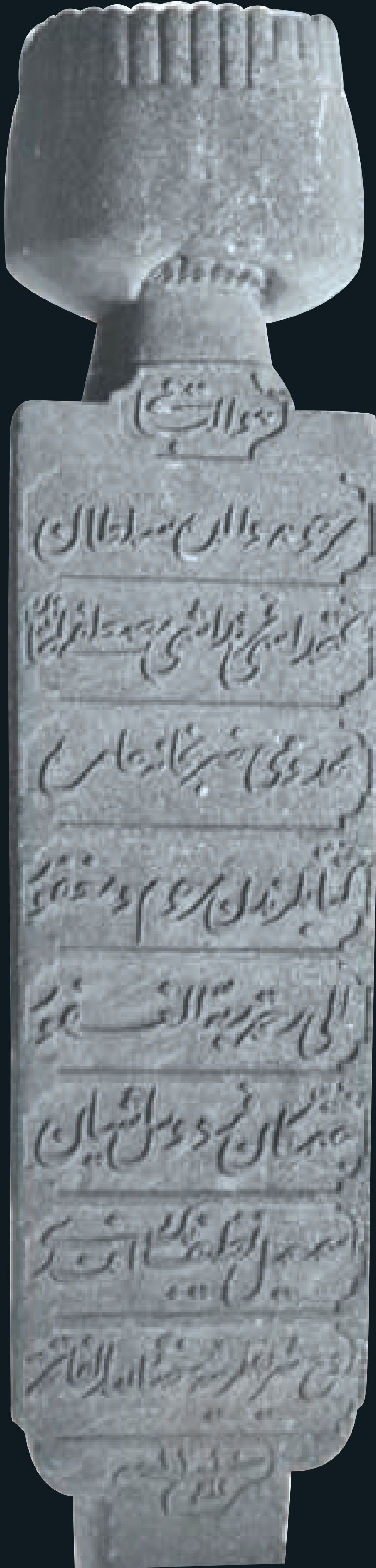


Çamlık 210



Hüve'l-Bâki
Fenâdan bekâya eyledi rıhlet,
Ede kabrini Hâk ravza-i Cennet
Merhum Vâlide kethudâsı Yusuf Ağa'nın
Gulâmlarından merhûm ve mağfûr
El - muhtac ilâ rahmeti
Rabbihi'l-Gâfûr Mesud Ağa'nın
Rûhîçûn el-Fâtiha
Fî 1 Rebiulâhir sene 1234

Çamlık Mezarlığı



Hüve'l-Bâkî
Merhûme Vâlide Sultan
Kethüdâsı karındaşı Mustafa Ağa'nın
Mahdûmu Darbhâne-i Âmire
Küttâblarından merhûm ve mağfûr
İlâ rahmeti Rabbihi'l-Ğafûr
Cennetmekân Fîrdevs-âşiyân
İsmail Nazif Beyefendi
Ruh-ı şeriflerine rızâen lillâhi'l- Fâtiha
Fî 15 Muharrem sene 1240

Çamlık 221


Çamlık 231

Hüve'd-Dâim,
Zâir bu mezara bir nigâh et
Aç dîde-i cânı intibâh et
Geç kayd-ı alâyık-ı mâsivâdan
Alâyiş-i gûn-ı bî-bekâdan
Derviş-i hakîkat âşinâ ol
Meczûb-ı mahabbet-i sadâ ol
Dünyâ evi bir müsafir-i hangâh
Mihmânı gerekdir olsun agâh
Lâhût idi rahat cenânım
Müstağnî gülşen-i cinânım
Nûr-ı ezel-i Ahmedî'den
Feyze erdi uyûnum oldu rûşen
Bir halka-ı pür-safâyâ girdim
Hâk oldu yerim alayâ erdim
Tarikat-ı Aliyye-i Kâdiriyye-i Cehriyye
Halkasından ve tasavvuf-ı pürvirân-ı
Şu dîde-i edâdan Debreli Derviş Ahmed
Hamdi Efendi'nin rûh-ı fütûhuna el- Fâtiha
Fî 11 Teşrîn-i evvel sene 1306



Çamlık Mezarlığı





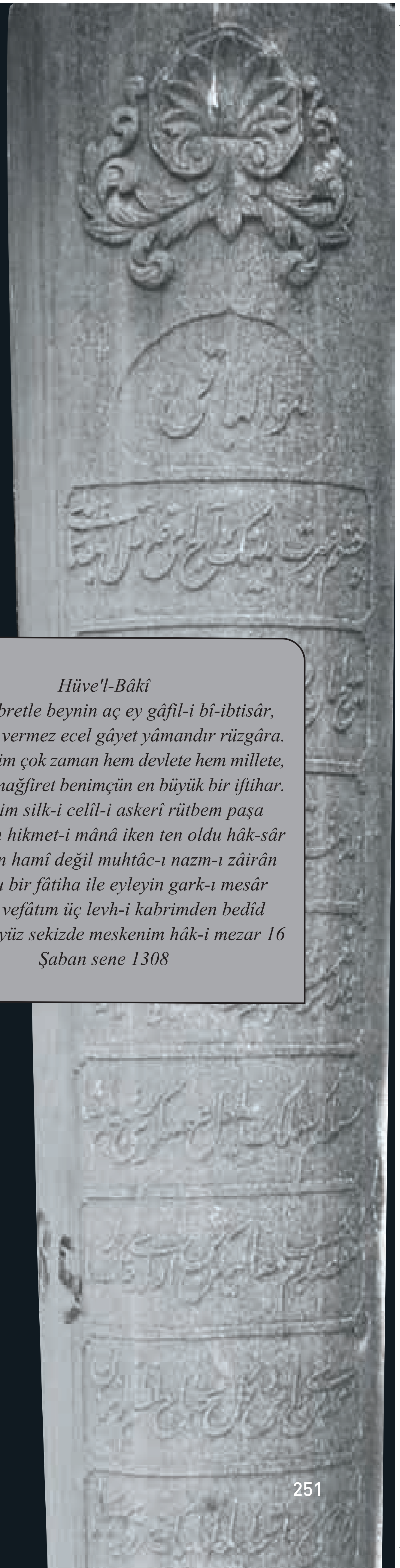
Çamlık 262

Hüve'l-Bâkî
Sâbık Süvarî
Mübâyâât Komisyonu
Reîsi müteveffâ
Hüseyin Hamî
Paşa'nın rûhuna
Fâtiha
Fî 16 Şaban sene 1307



Hüve'l-Bâkî
Çeşm-i ibretle beynin aç ey gâfil-i bî-ibtisâr,
Hiç aman vermez ecel gâyet yâmandır rüzgâra.
Hizmet ettim çok zaman hem devlete hem millete,
Kılar bir mağfiret benimçün en büyük bir iftihar.
Mesleğim silk-i celîl-i askerî rütbem paşa
Maksadım hikmet-i mânâ iken ten oldu hâk-sâr
Şimdi ben hamî değil muhtâc-ı nazm-ı zâirân
Rûhumu bir fâtiha ile eyleyin gark-ı mesâr
Târih-i vefâtım üç levh-i kabrimden bedîd
Oldu o uçyüz sekizde meskenim hâk-i mezar 16
Şaban sene 1308

Çamlık 263





ZEYTİNBURNU'NUN
TARİHİ MEZAR TAŞLARI

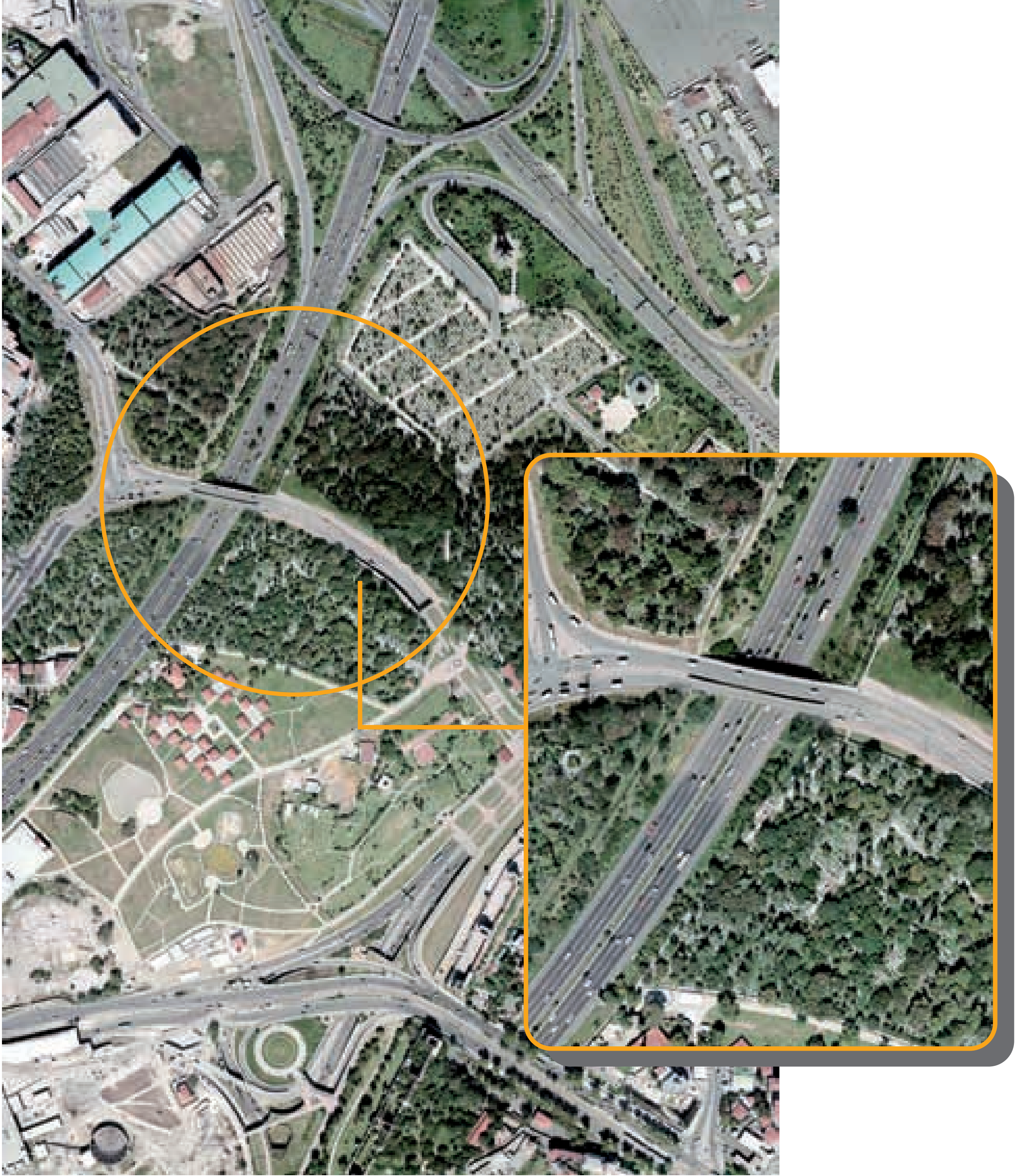
Çamlık-4 Mezarlığı



Fotoğraf: Mustafa YILMAZ

Taşlara işlenen kültür

Çamlık-4 Mezarlığı




Fotoğraf: Mustafa YILMAZ

Çamlık-4 Mezarlığı'ndan bir görünüm

Çamlık-4 Mezarlığı

Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî
Merhûm ve mağfûr
El-muhtâc ilâ rahmeti Rabbihi'l-Ğafûr
Silâhşor-i Hâssa el-Hâc
İsmâil Ağa rûhuna
El- Fâtiha
Fî 17 Cemâziyelevvel sene 1171





Çamlık-4 3



Çamlık-4 4

Rızâen lillâhi'l-fâtiha
Hak Sübhânehu veTeâlâ
Sâbıkan Yeniçeri Baş Halîfesi
Birinci Hüseyin Efendi rûhuna
Ve bi'l-cümle müminîn ve müminâta
rahmet eyleye bihürmet-i
Sûreti'l- Fâtihati'l-Kerîm
sene 1143

Çamlık-4 Mezarlığı



Allâh Sübhânehu ve Teâlâ
Hacı Abdurrahmân
Efendizâde el-Hâc
Ahmed Efendi rûhuna
Ve bi'l-cümle müminîn ve
Müminâta rahmet eyleye
Bihürmet-i sûreti'l-Fâtiha
sene 1139



Çamlık-4 5



Çamlık-4 19

Hüve'l-Bâkî
Anadolu Muhasebesi halîfelerinden
Merhûm Uncuzâde Ahmed Efendi'nin
Halîlesi merhûme ve mağfûrun lehâ
Fâtıma Hâtun Rûhîçûn
El- Fâtiha
sene 1211



ZEYTİNBURNU'NUN
TARİHİ MEZAR TAŞLARI

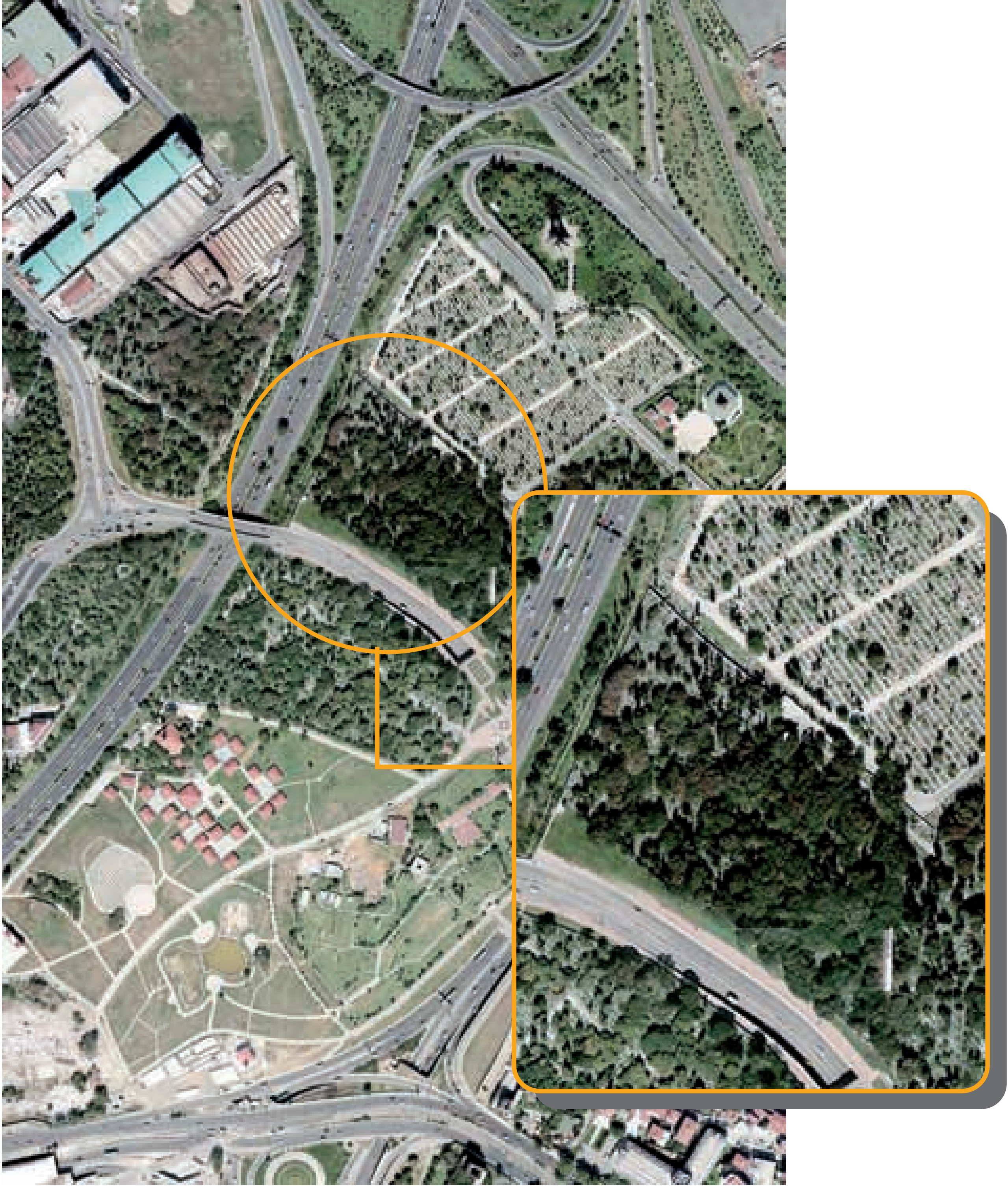
"Bak ne söyler
İnsana, mezardaki bu taşlar
Bir yalan burada bitti, bir gerçek burada başlarız"

Eski Topkapı Mezarlığı



Taşlara işlenen kültür

Eski Topkapı Mezarlığı




آه من الفراق

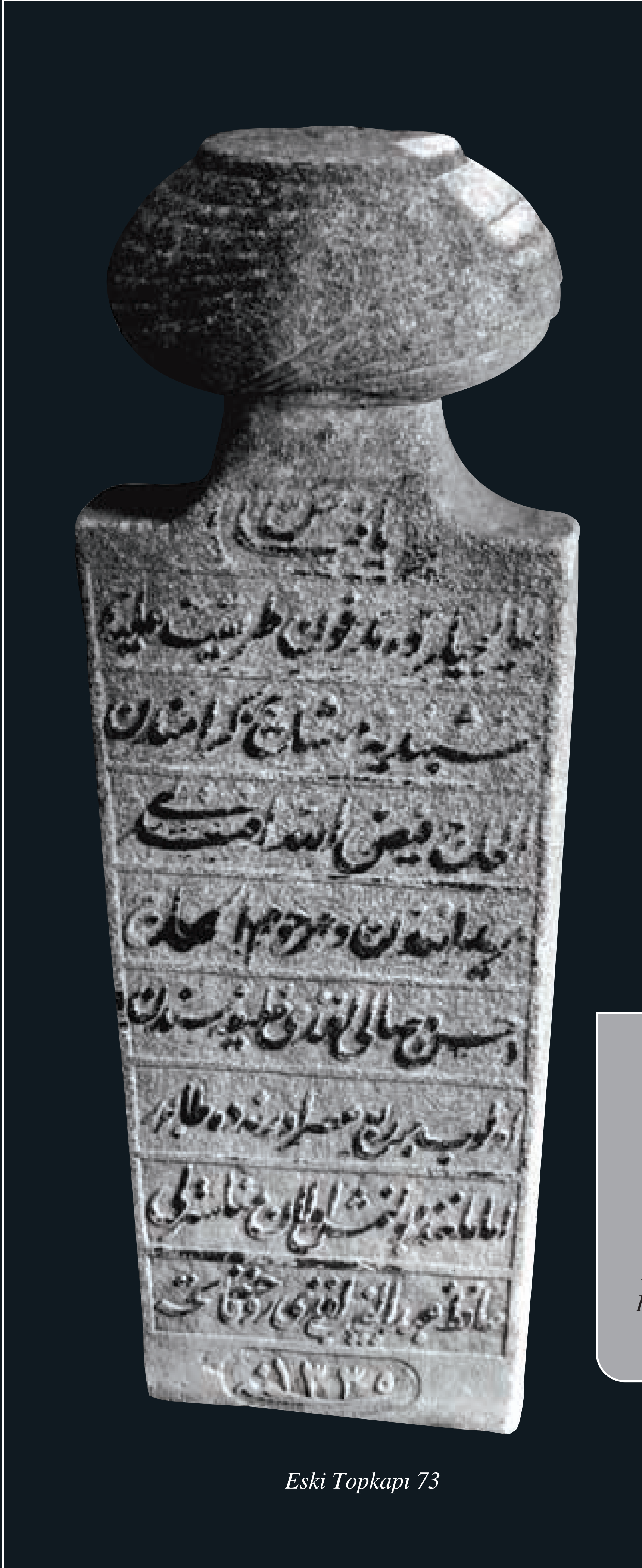
Eski Topkapı Mezarlığı



Eski Topkapı 71

Allah Hû
Hâzâ darîh-i rahmet
Sarîh Mustafa Ülfî
El-Hüseynî bin Hüseyin
Tevfîkül-feyzî
en-Nakşibendî
Lillâhi'l- Fâtiha Fî 27 Ramazan sene 1299





Eski Topkapı 73

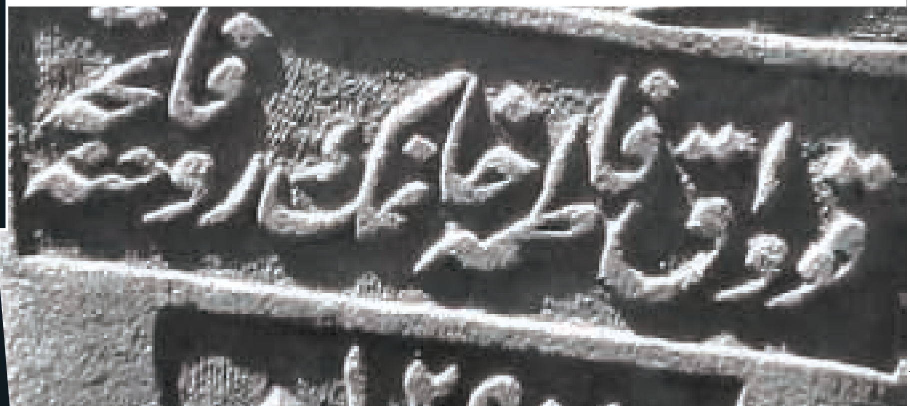
Yâ Feyyâz
Halıcılar'da medfûn Tarikat-ı Aliyye-i
Nakşibendiyye meşâyih-i kirâmından
El-Hâc Feyzullah Efendi
Mürîdânından ve merhûm el-Hâc
Hüseyin Visâlî Efendi halîfesinden
Olub bir rüb' asır Edirne'de tabur
İmamlığında bulunmuş olan Manastırlı
Hâfız Abdünnecîb Efendi rûhuna Fâtiha
sene 1335





Eski Topkapı 108

Âh mine'l-firâk
Çûn ecel geldi ona olmaz amân
Cürmünü affeyle yâ Rabbe'l-mennân
Mağfiret kıl olmasun halim yâmân
Mazhar-ı nûr-ı şefaat kıl her zaman
Muhâcirin-i Çerkeseden Şomaf (?)
Bey merhûmun harem-i
Muhteremeleri merhûme ve mağfûre
Kavak Fâtıma Hanım'ın rûhuna Fâtiha
sene 1297



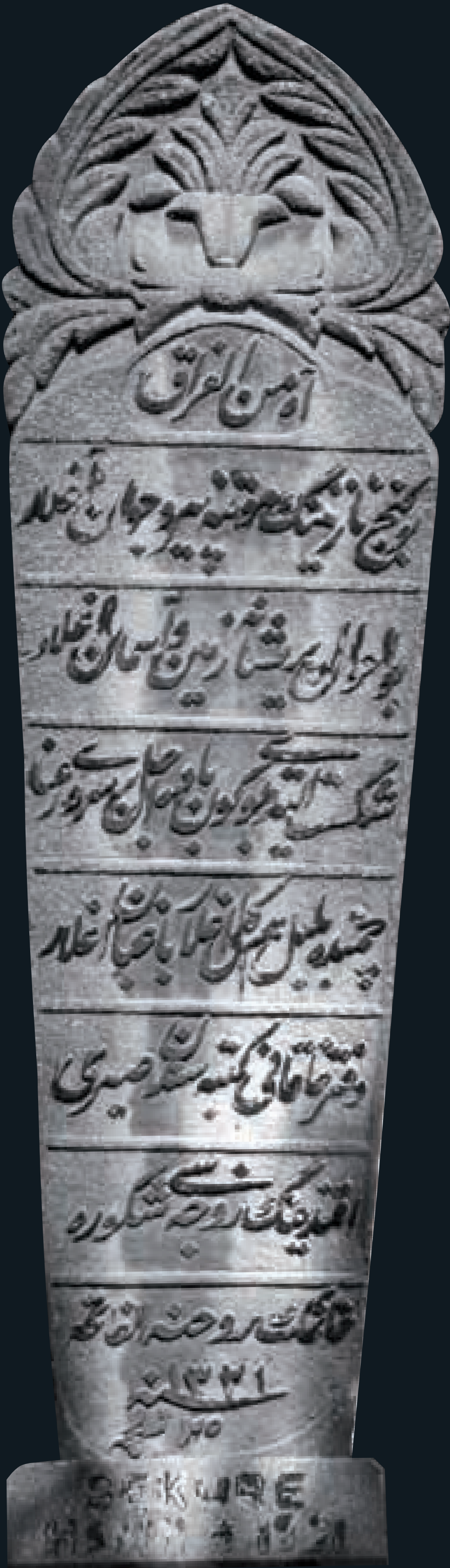

آه من الفراق

Eski Topkapı Mezarlığı



Eski Topkapı 122

Mazhar-ı hulk-ı cemil
Abdi Ağa-yı ekrem
Izz u ikbâline bulmuşdu
cihânda şöhret
Kapucubaşıların olmuşdu mümtâzı
Pertev-i izzet ile rüşd-i ricâl-i devlet
Sundu çûn sâkî takdir-i
şehâdet-i câm
Nûş edüb oldu hazân
mâ-cevvâr-ı rahmet
Dedi âh ile dilzâr vefata tarih
Salikdâr-ı naîm ola makâmı cennet
sene 1178



Eski Topkapı 141

Âh mine'l-mevt
Bu genc-i nâzenînin mevtine pîr u can ağlar,
Bu ahvâl-ı perişâna zemîn u âsumân ağlar.
Şîkest etti bugün bâd-ı ecel beyhûdesi ağlar
Çimende bülbül hem gül ağlar bağbân ağlar
Defter-i Hâkânî ketebesinden Sabri
Efendi'nin zevcesi Şekûre
Hanım'ın rûhuna Fâtiha
25 Zilhicce sene 1321


ZEYTİNBURNU
BELEDİYESİ

Maltepe Mezarlığı



Taşlara işlenen kültür

Maltepe Mezarlığı

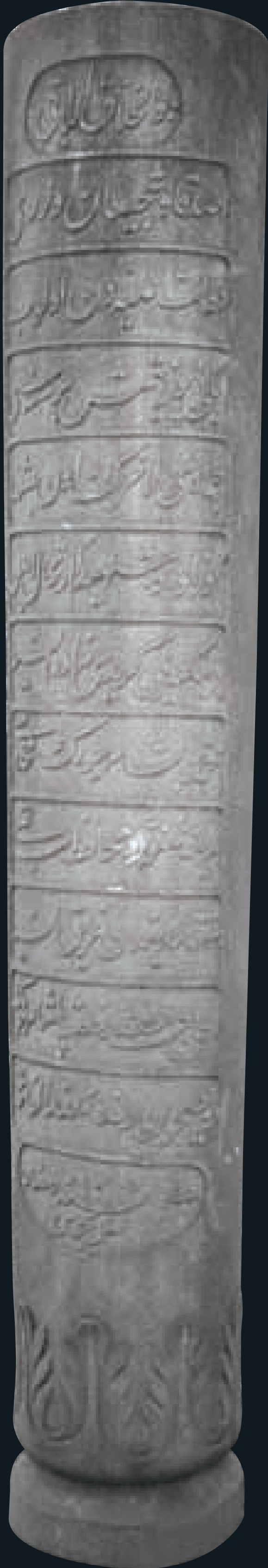




Maltepe Mezarlığı'nda Fransız Müslümanlar Mezarlığı Anıtı

Maltepe Mezarlığı





Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî
Esdikâ ve şecîân-ı vüzerâ-yı
Devlet-i Aliyyeden olub
İkiyüz yetmişbir senesi
Cemaziyelâhirinin onbeşinde
Güzelovada şehîden irtihâl eden
Balikesirli Girîdîzâde es-Seyyîd
Mehmed Paşa merhûmun mahdûmu
Medîne-i Münevvere Muhâfiz-ı sâbıkı
Mütekâidînden Ferîk es-Seyyîd
El-Hâc Mustafa Rıfat Paşa merhûmun
Rûhîçûn rızâen lillâhi'l- Fâtiha
Fî 18 Ramazan sene 1313
Salı gecesi

Maltepe 9

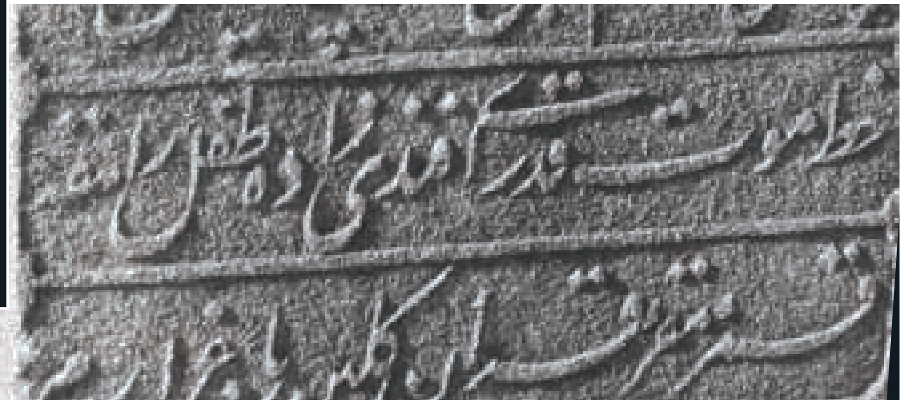


Maltepe Mezarlığı



Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Çaldı kader ism-i küttâbı sipâhîden yine
Hatt-ı mevt Kadri Efendizâde tıfl-ı raika
Kamer-i mükri-i Kurân gülüben-i
bâğ-ı irem
Nev-şüküfte-i gonca hüsn-i edeb bîgâ-yı
sekr-i nâtıka
Dest-i tâûn-ı ecelden nûş edüb çün şürbün
Telh-kâm oldu hayf ol şûh-ı şirîn-i zâikina
İrciî nassı erince gûş-ı hamûş ol civân
Bî-tereddüt canını teslîm kıldı Hâlika
Fevt-i tarihin duâberle dedim
Rabb-i Rahîm
Kasr-ı firdevsi mekân ede Mehmed Sâdık'a
3 Rebîulevvel sene 1173

Maltepe 17





Maltepe Mezarlığı

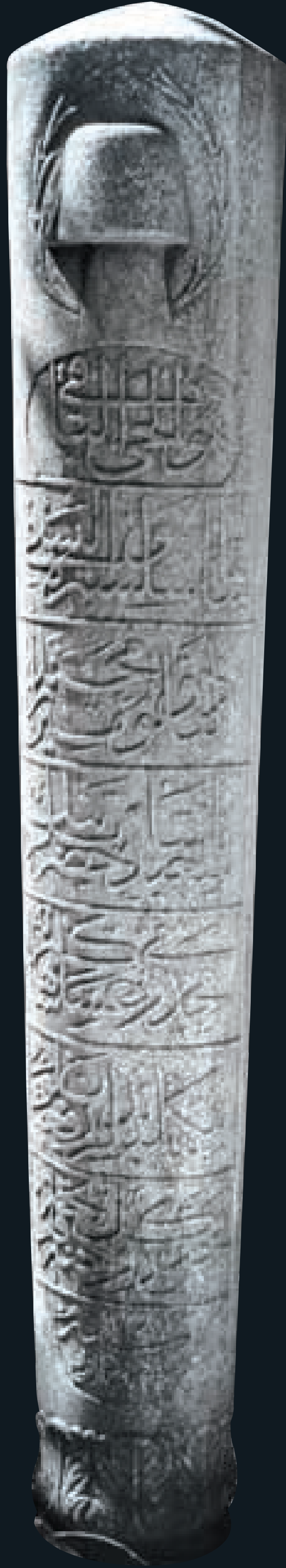
Hüve'l-Bâkî
Merhûme ve mağfûrun lehâ
Halîme Hanım Rûhîçûn
El- Fâtiha
Fî Gurre-i Şaban sene 1163





Maltepe 21

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Sâbıkan Silistre Vâlisi
Devletlü Mîrzâ Mehmed
Saîd Paşa hazretlerinin
Mahdûmu ve Asâkir-i Şâhâne
Binbaşılarından rif'atlü
Hakkı Bey'in rûhuna Fâtiha
Fî 21 Rebîulevvel sene 1281



Maltepe 26

Maltepe Mezarlığı

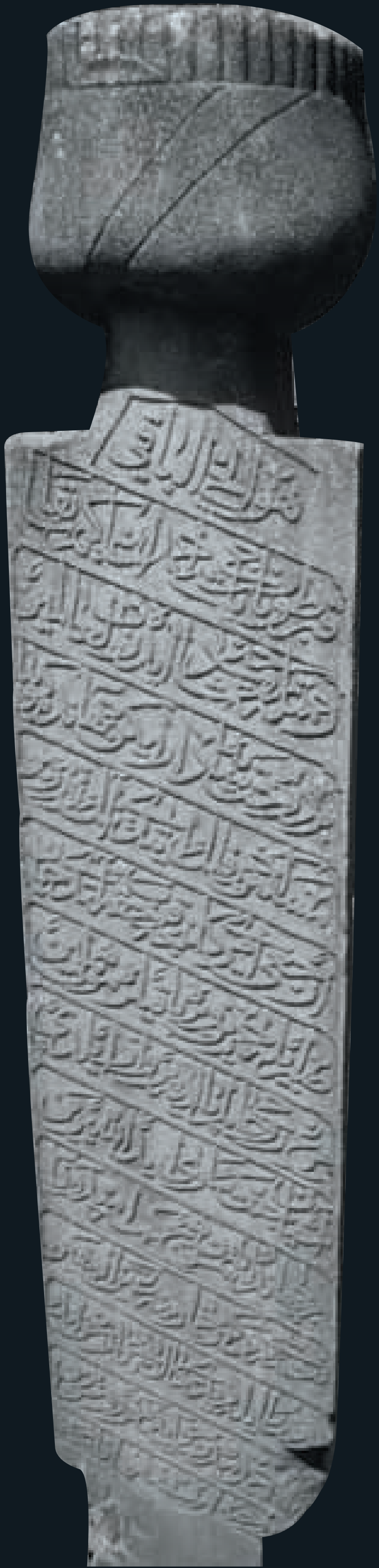


El-Bâki Hüvellâh
Esbak Haleb Valisi
Saâdetlü Enîs
Paşa hazretlerinin
Vâlidesi merhûme
Ve mağfûrun lehâ
Emetullâh Hanım'ın
Rûhîçun Fâtiha
Fî 5 Zilkade sene 1322

Maltepe 32



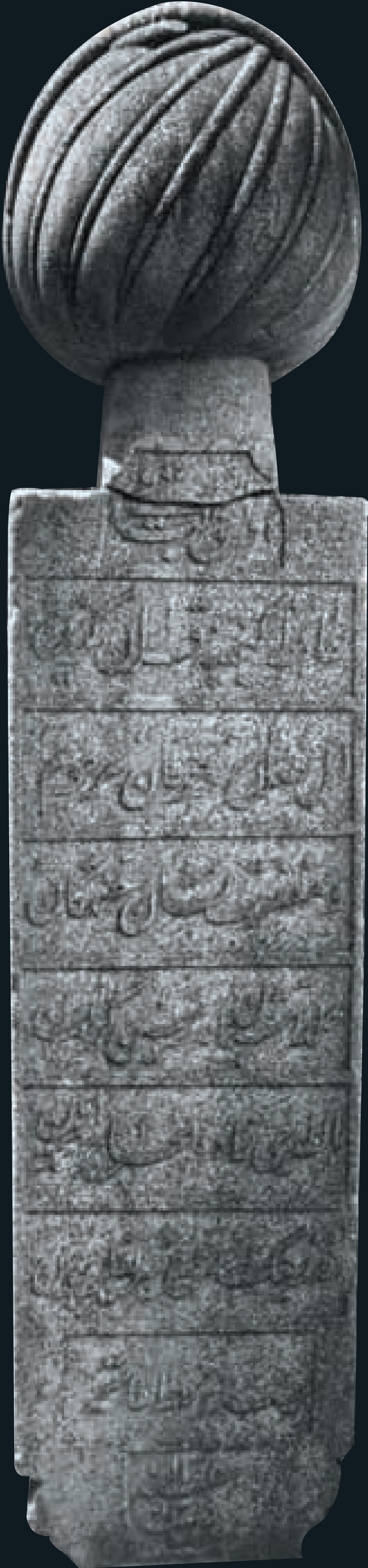
Maltepe Mezarlığı



Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Kabr-i Turnacıbaşı Ahmed Ağa kîm sabıkân,
rahmetle rûhunu şâd ede Rabbü'l-âlemîn.
Bir dırahş-ı sâyedâr iken cihânda kevkeban,
Meskenin âhir felek etti onundur zemîn.
İrciî emri gelince kurb-ı Hakka etti cân,
Sabr ile ecrini vere bâkilere Mevlâ hemîn.
Murg-ı rûhu âlem-i bâlâyâ pervâz eyledi,
Âşiyân-ı cennet-i Me'vâ ede Allâh yerin.
Bu cihândan etmesün hiç kimse umîd-i vefâ,
Neşesi değmez humarına ayne'l-yâkîn.
Duâ ile dedi Kâlâyî tarihin onun
Ahmed, medfenin Hak ede Fîrdevsi yerin
Rûhuna Fâtiha sene 1232

Maltepe 42

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Hâfiz-ı kemine-i Kurân-ı güzîn,
Ehl-i salâh ü irfân merhûm,
Ve mağfiret-i nişân-ı cennetmekân
Huld âşiyân postnişin-i kirâmdan
Baltacızâde el-Hâc Mehmed Emin
Efendi'nin rûh-ı şerifleri içun
Rızâen lillâhi'l-Fâtiha
Fî 3 Safer sene 1208





Maltepe 43



Maltepe Mezarlığı



Maltepe 42

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Kabr-i Turnacıbaşı Ahmed Ağa kîm sabıkân,
rahmetle rûhunu şâd ede Rabbü'l-âlemîn.
Bir dırahş-ı sâyedâr iken cihânda kevkeban,
Meskenin âhir felek etti onundur zemîn.
İrciî emri gelince kurb-ı Hakka etti cân,
Sabr ile ecrini vere bâkilere Mevlâ hemîn.
Murg-ı rûhu âlem-i bâlâyâ pervâz eyledi,
Âşiyân-ı cennet-i Me'vâ ede Allâh yerin.
Bu cihândan etmesün hiç kimse umîd-i vefâ,
Neşesi değmez humarına ayne'l-yâkîn.
Duâ ile dedi Kâlâyî tarihin onun
Ahmed, medfenin Hak ede Fîrdevsi yerin
Rûhuna Fâtiha sene 1232

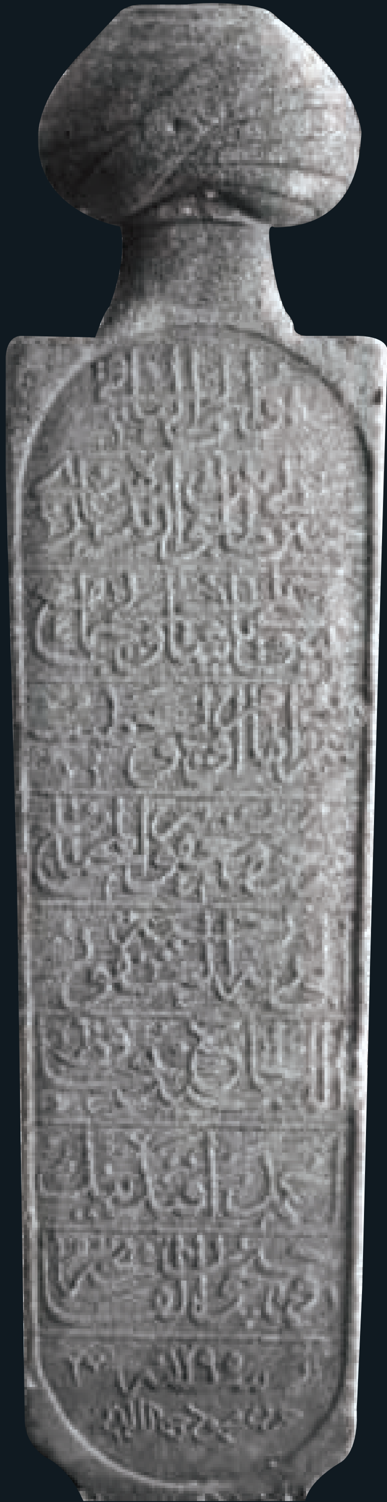




Maltepe 96

Sâbıkan Yeniçeri Kethüdâsı olan
Merhûm Nazmi Ağa
Rûhîçûn Fâtiha
el-vâki fi 13
Ramazan sene 1076

Maltepe Mezarlığı



Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Çemberlitaş civarında Gazi
Atik Ali Paşa Velî Cami-i
Şerîfi İmamı Evveli ve Hatib[i]
Merhûm ve mağfûru'l-muhtâc
İlâ rahmeti Rabbhi'l-ğafûr
Es-Seyyîd el-Hâc Hâfiz Ahmed Efendi'nin
Rûhîçûn el- Fâtiha
27 Rebîulâhir sene 1295
Harrerehû Mahmud Cemâleddin

Maltepe 127




ZEYTİNBURNU
BELEDİYESİ

Takkeci Cami Mezarlığı



Taşlara işlenen kültür

Takkeci Cami Mezarlığı





Takkeci Cami Mezarlığı





Âh el-mevt
Ey zâiran-ı merkad olanlar nazar kılın
Yâd eyleyün duâyla ondan güzer kılın
Eûzü billahi mineşşeytanirracîm
Küll-i şeyin hâlikun illâ vechehu lehü'l-hükmü
ve ileyhi türceûn
Küllü nefsin zâikatü'l-mevt sümme ileynâ türceûn
Tahriren Fî leyl min şehr-i Rebîulevvel

Takkeci Cami 1



Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Merhûm ve mağfûrun leh
Takıyyeci Camii Şeyhi
Kutbu'l-ârifîn Sûfî
Eş-Şeyh Ali Efendi
Rûhîçûn el- Fâtiha
sene 1173

Takkeci Cami 3



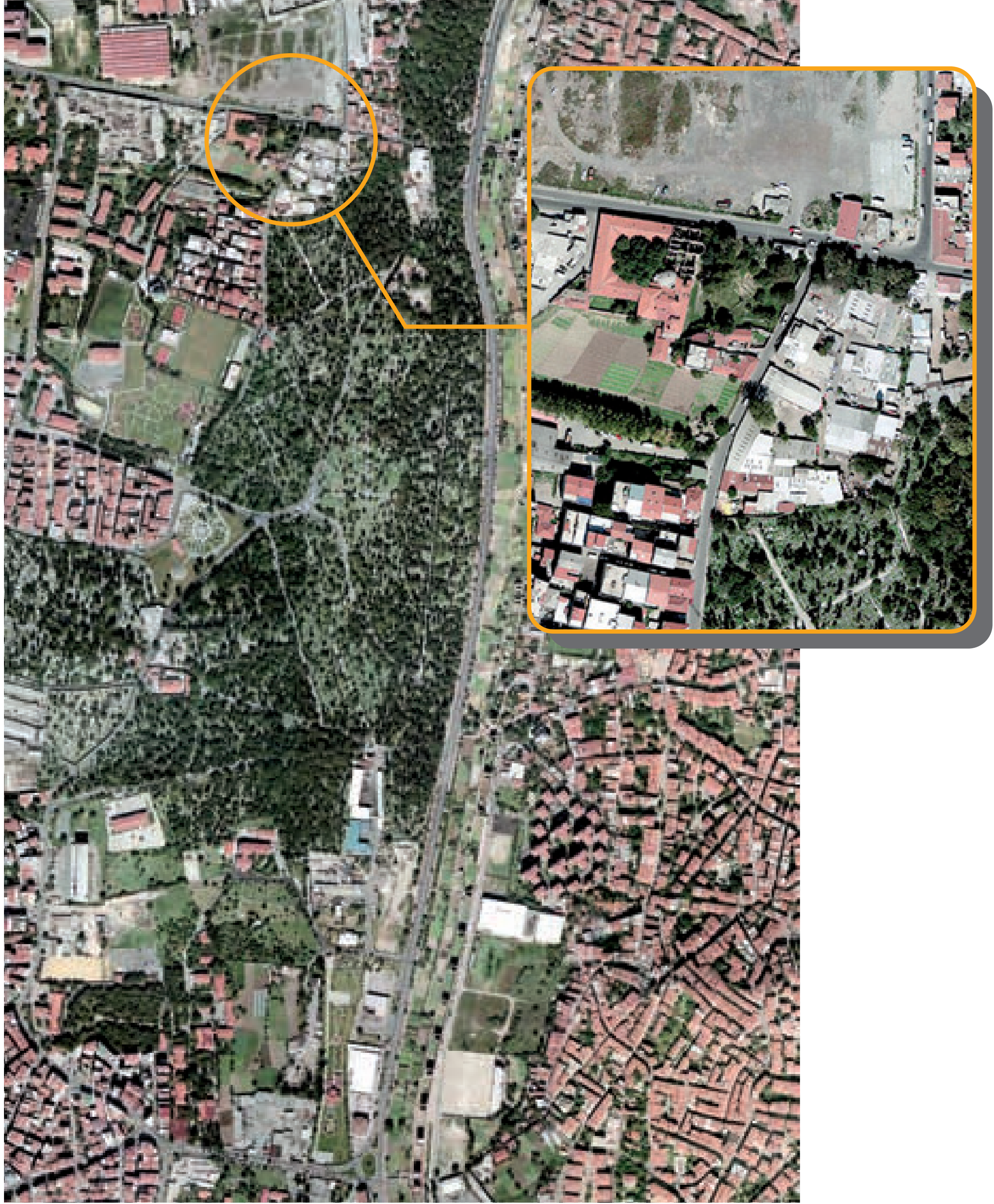
ZEYTİNBURNU'NUN
TARİHİ MEZAR TAŞLARI

Yenikapı Mevlevihânesi



Taşlara işlenen kültür

Yenikapı Mevlevihânesi





Yenikapı Mevlevihânesi'nde
Bir Mezar Taşı Kitâbesinde Bulunan Mevlevî Sikkesi

Fotoğraf: Mustafa YILMAZ

Yenikapı Mevleviânesi





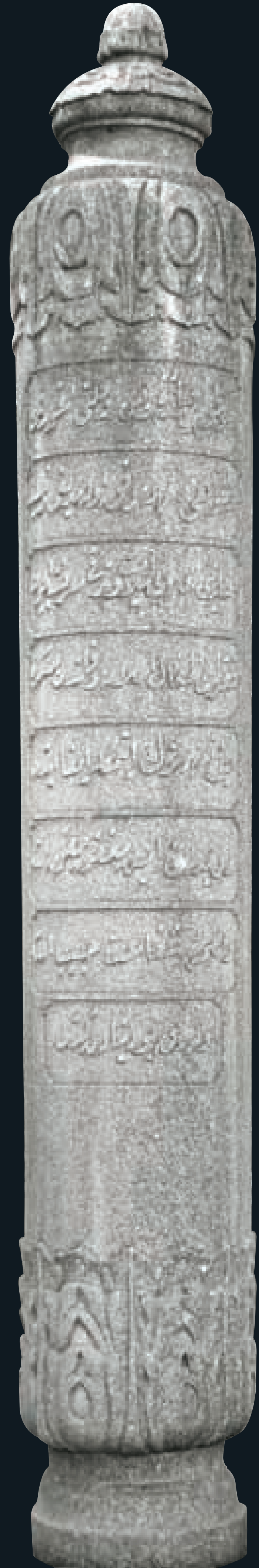
Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Sadrazam-ı esbak merhûm Nailî Abdullah
Paşa hazretlerinin halîle-i muhteremesi
Merhûme ve mağfûre Emetullah Molla Kadın
Bint-i Şeyhü'l-Mevlevî Ârif
Ahmed Dede Efendi rahmetullahi
Aleyhâ ve liruhiha el- Fâtiha
sene 1172

Yenikapı
Mevlevihaânesi 5

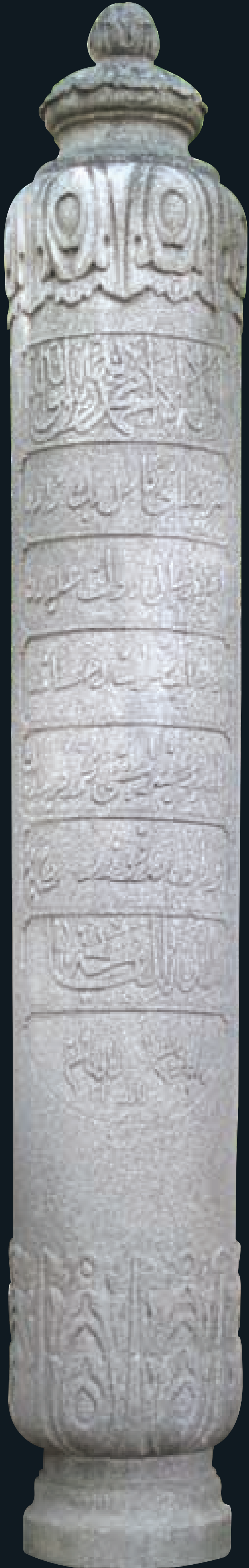


Merhûm hayâtında vatanı ve milleti uğruna
... Vechen muvaffak olamadığı vazife
İnsanî alâ-yı selamet u terakk-î izzet içün
Fukara-yı etfâl-i İslâma vefattan sonra
Mebaliğ-i mühimme terk etmekle ifa etti
Ve vicdan emin, mağfiret-i nasratüllah
Ve rahmet-i şefaat-i Habibullah
Olarak bu dünyâdan gitti

Yenikapı
Mevlevihânesi 10



Yenikapı Mevleviânesi



Lâ ilâhe illallah Muhammed Rasûlüllah
Teşrifatî Kâmil Beyzâde
Ve Ecille-i ricâl-i Devlet-i Aliyye'den
Ve erbâb-ı hayrât ve hasenattan
Madrid Sefir-i esbakı Mehmed Ferid Bey
Burada medfundur Rûhîçûn
lillâhi'l- Fâtiha
Fî 12 Recebü'l-hayr sene 1321 ve
Fî 21 Eylül sene 1319

Yenikapı Mevlevihânesi 11





Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî
Ah İsmail Paşa'nın birader zevcesi
Tazelikde koydular hâke Nefise Hanım'ı
Kanlu yâş dökdürdü seylâb-ı ecel seller gibi
Çeşme-i çeşm-i pederden madere verdi gamı
Nice feryâd ettiğim zevci dahi bu sözüyle
Deyr etdi eyvah elimden aldılar mihmânımı
Halet-i nezinde bilmem handeler etti niçün
Yoksa kîm ehl-i cenanın bu seniyye meramımı
Afv edüb isyânını yâ Rabb onun kıl mağfiret
Bu duâlarla kabül eyle benim efganımı
Fâtiha Rûhîçûn ey Cabir dedim tarihini
Hayf ecel çaldı civânlıkda Nefise Hanım'ı
sene 1285

Yenikapı
Mevlevihânesi 23

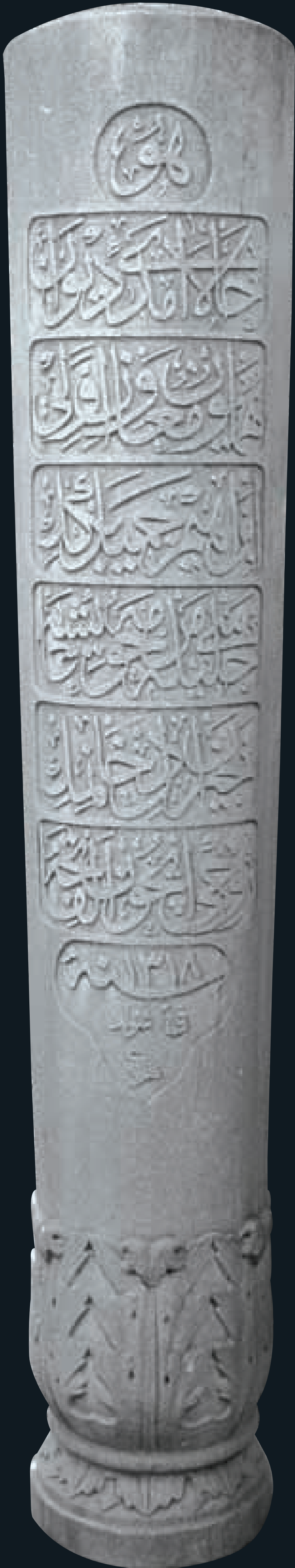
Yenikapı Mevlevihânesi



Yenikapı
Mevlevihânesi 27

Hû Dost
Hazret-i Mevlanâ kuddisellah
Sırrahü'l-alâ Efendimizin
Sülâle-i tâhirelerinden
Es-Seyyîd Mehmed Said Dede'nin
Kerîme-i muhteremesi merhûme
Hatice Rafîa Hanım'ın
Rûhîçûn el- Fâtiha
Fî 18 Rebîulâhir sene 1299

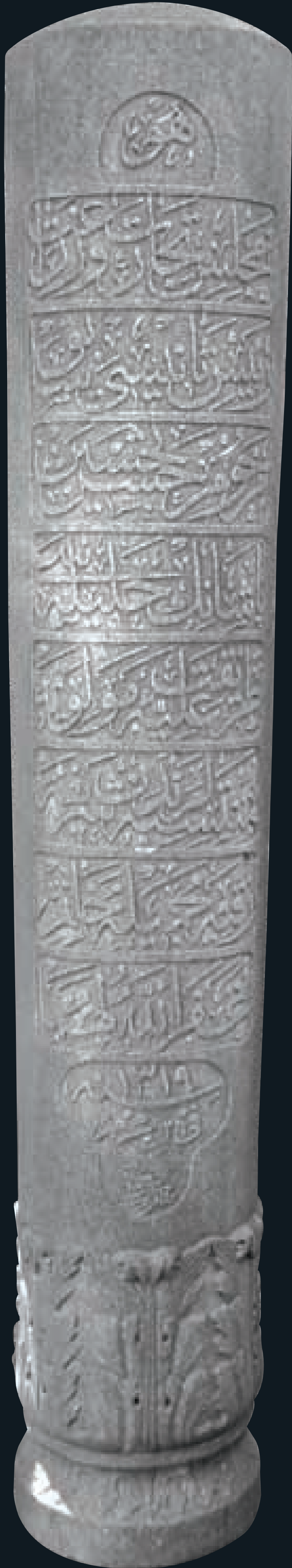






Hû
Halen Âmedî-i Divân-ı
Hümayûn Muavin-i Evveli
İbrahim Cemil Bey'in
Halîlesi merhûme Ayşe Hayranıdil Hanım'ın
Ruhiçûn el- Fâtiha
Fî 19 Şevvâl sene 1318
Ketebehû Ârif

Yenikapı
Mevlevihânesi 43



Yenikapı Mevlevihânesi

Hû
Meclis-i Ticaret ve Ziraat
Reis-i Sanîsi sâbık
Merhûm Hasan Tahsin
Paşa'nın halîlesi
Ve Tarikat-ı Aliyye-i Mevleviyye
Müntesibelerinden Şerîfe
Rukıyye Cemile Hanım
Gaferallah lehüma
Fî 26 Muharrem sene 1319
Ketebehu Ârif

Yenikapı
Mevlevihânesi 44



Hû
Âmedî-i Divan-ı Hümayûn
Muavin-i Evveli İbrahim Cemil Bey'in
HaFîdesi bahriye tabib kaymakamlarından
Ahmed Reşâd Bey'in kerîmesi Ayşe
Fasîha Hanım'ın rûhuna el- Fâtiha
Fî 8 Rebîulâhir sene 1317

Yenikapı
Mevlevihânesi 45



Yenikapı Mevlevihânesi

Hû
Ceride Nazırı iken ikiyüz ellibeş
Tarihinde vefat eden Süleyman Faik
Efendi'nin kerîmesi ve mefsûh Dâr-ı Şurâ-yı
Askerî a'zasından iken ikiyüz elli
Dokuz senesi Zilhicce'sinde vefat
Eden Ahmed İzzet Efendi'nin halîle-i
Metrûkesi merhûme Atiyyetullah Hanım'ın
Rûhîçûn rızâen lillâhi'l- Fâtiha
sene 1287

Yenikapı
Mevlevihânesi 80





Yenikapı Mevlevihânesi

Merhûm ve mağfûr
Ser Neyzen Hacı
Mehmed rûhuna
El- Fâtiha
sene 1160

Yenikapı
Mevlevihânesi 86



Allah Hû
Tarikat-ı Aliyye-i Mevleviyye'den ve ecille-i ricâl-i
Devlet-i Aliyyeden Evkaf-ı Hümâyûn Muhasebecisi
Esbak Recaîzâde merhûm İbrahim Şefik Bey
Efendi'nin kerîmesi ve Mâliye Hazine-i Celîlesinin
Hukuk Müşavirliğine mülhak Tahsilat Kalemi
Hülefasından izzetlü Hacı İzzet Efendi'nin
Zevcesi Şerîfe Zeliha Hürmüz Hanım'ın Rûhîçûn el- Fâtiha
Fî 4 Receb sene 1311



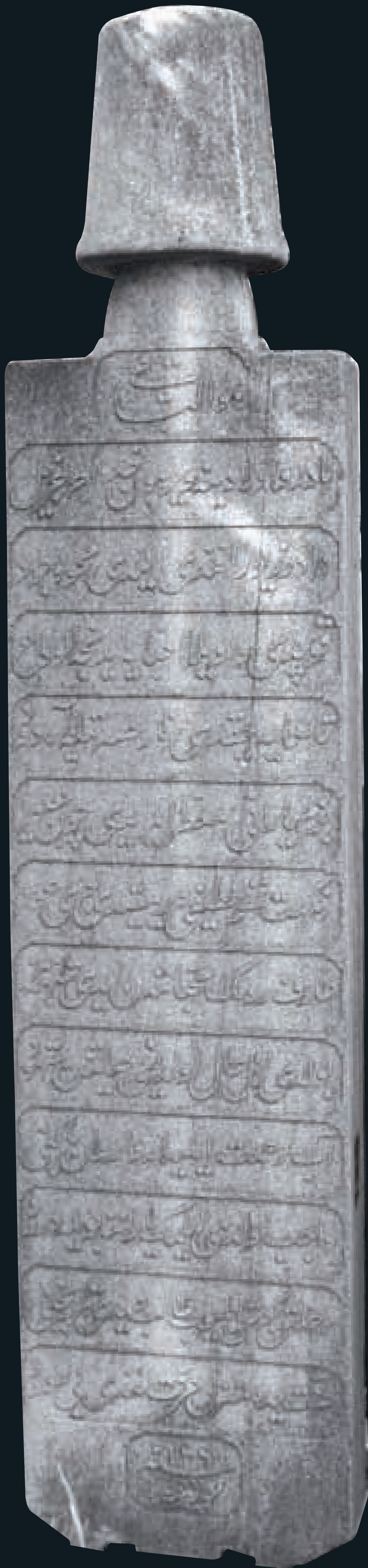
Yenikapı
Mevlevihânesi 111



Yenikapı Mevlevihânesi

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Diriğâ Miralay Muhyiddin Bey'in ferzend-i bedâsı (?)
Otuz iki yaşında kıldı azm-i gülşen-i ukbâ.
İki evladını, rıhlet edüb terk eyledi nâgâh
Yürekler yânar nar-ı firkatiyle âh semr-i (?) tâbâ
Tarîk-i Mevleviye intisab etmişti el-hak
Cinân-ı bahra enis u hamd u meyder (?) ruh-ı Mevlana
Yüzün sürmüş idi hâk-i harim-i Kabetüllaha
Vücudu pâkine değmez azab-ı ahiret asla
Ziyâret eyleyen kabr-i Şerîfin eylesün lütfen
Revan-ı pâkine ihlâs ile bir Fâtiha ihdâ
Bahaî eyledi tarihini eşk ile imlâ
Gülistan-ı bekâyı kıldı Sabri Bey Efendi câ
sene 1311

Yenikapı
Mevlevihânesi 117





Hüve'l-Bâkî
Mader ve evladına versün Hüdâ ecr-i cezîl
Dâder-i Ziver Efendi eyledi mahv-ı vücud
Koptu vâveylâ ehibbâyâ edince elveda'
Tâ semayâ çıkdı nâr-ı hasretiyle âh dûd
Bezm-i yâranı muattar eyler idi çün abîr
Nükhet-i nazm-ı latifi vermişdi bû-yı ûd
Ârif-i Rûmin muhibbânından idi şübhesiz
Buldu ehl-i hal olduğu hayâtında şühûd
Âb-ı rahmet eyleye irvâ revan-ı pâkini
Vacib oldu eylemek yâranına böyle dürûd
Rıhletin gûş eyleyüb Talib dedi tarihini
Cennet ede menzil-i İzzet Efendi'yi Vedûd
Fî 23 Receb sene 1262
Ketebehu Ahmed Refet

Yenikapı Mevlevihânesi 138

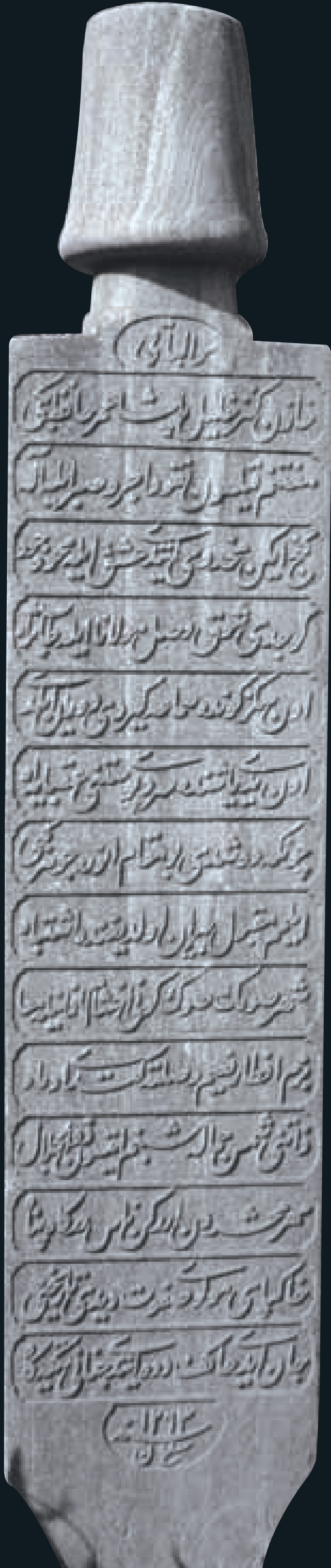
Yenikapı Mevlevihânesi

Lâ mevcûde illâ hû
Deavî Nazır-ı sabıkı
El-merhûm el-Mevlevî
Es-Seyyid Ebû Bekir Mümtâz Efendi
rahmetullah aleyh
Fî 19 Zilkâde sene 1287
Ketebehû Sami



Yenikapı Mevlevihânesi 141



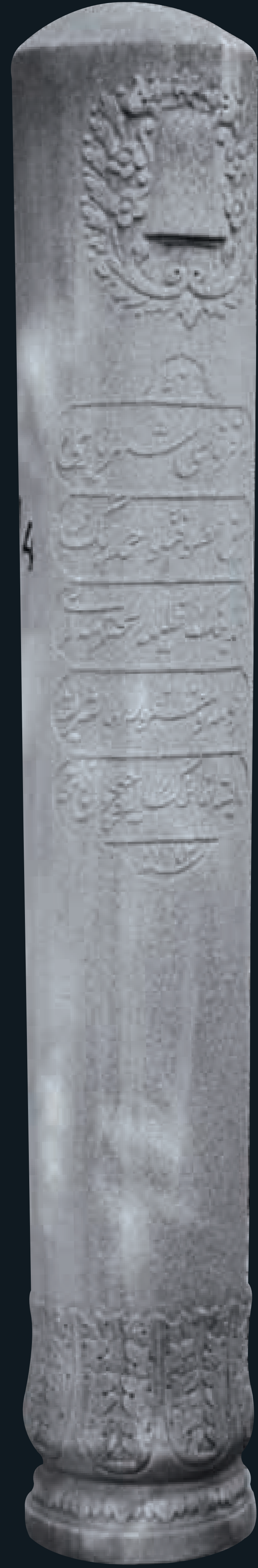


Yenikapı Mevleviânesi

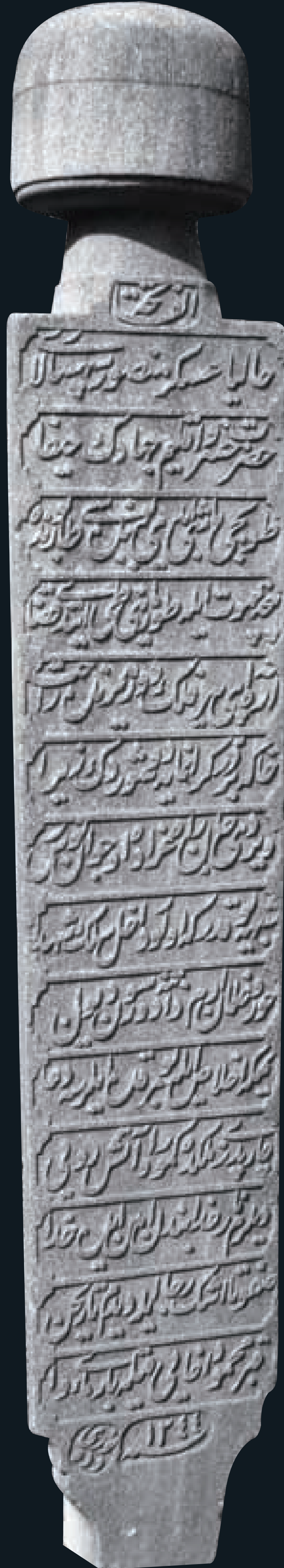
Hüve'l-Bâkî
Hâzin-i kenz Halîl Paşa, Ömer Hâfız Beyi
Muğtenim kılsun nükûd ecr u sabr ile İlah.
Genç iken mahdûmu etti aşk ile mahv u cûd,
Göçdü şevk-i vasl-ı Mevlana ile tâbe serâh.
On sekiz günde semâa girdi devran eyledi,
On yedi yaşında serdi postunu ukbâyâ âh.
Çünkü düşdü bu makam-ı envere cevher gibi,
Eylemem makbûl-ü pîrân olduğunda iştibâh.
Şehr-i savmın son günü akşam ezanıyla maan
Bezm-i iftar naîm-i vuslata gitti o mâh
Zatını şems-i Cemâle şebnem etsün zü'l-Celâl
Mihr-i mahşerden erirken nâs-ı dergâh-ı penâh
Hakipâ-yı Mevlevî Safvet dedi tarihini
Can ede Akif Dede etti cinânı tekye-gâh
Selh-i Ramazan sene 1263

Yenikapı
Mevlevihânesi 143

Hû
Ser kurenâ-yı Şehriyârî
Esbak atûfetlü Ahmed Bey
Efendi'nin halîle-i muhteremeleri
Merhûme ve mağfûrun lehâ Şerîfe
Ayşe Hanım'ın Rûhîçûn Fâtiha
sene 1282



Yenikapı Mevlevihânesi 149

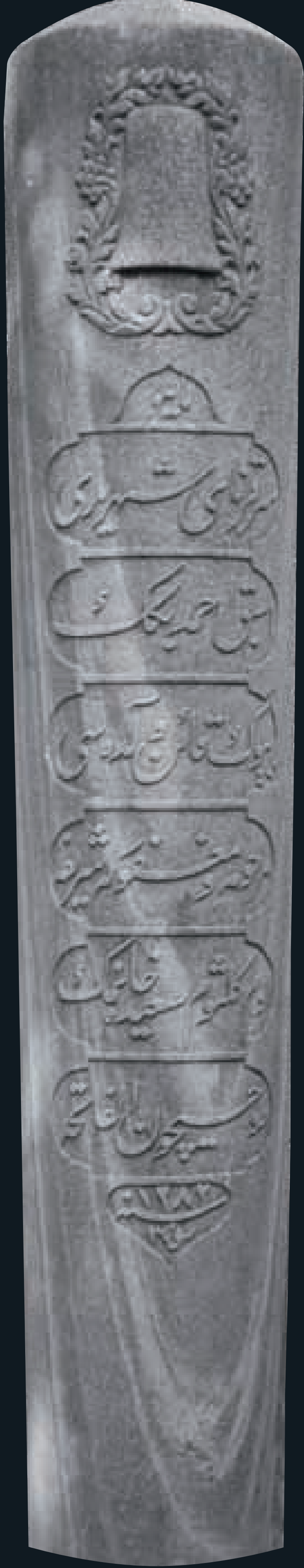


Yenikapı Mevlevihânesi

El- Fâtiha
Haliyen Asâkîr-i Mansûr-ı Sipehsâlârî
Hazret-i Husrev, iklim-i cihadın hayfâ !
Topçubaşı idi bu bendesi taburunda,
Pençe-i mevt ile tomarını tay etti kazâ.
Ara-yı pîr-i felek devr-i mirinde rahat,
Hâke bir zerr-i girânmaye düşürdük zîra.
Verdi can râh-ı garrâda o civân-ı nev-ser,
Şübhe yokdur ki olur dahil-i silk-i şühedâ.
Hûr-ı gılmân-ı irem zatına dursun deyüb,
kîm ki ihlâs ile bu merkada eylerse duâ.
Çâr-ı pederini mülkde kümûn o ateş rûyı,
Dilerim nâr-ı azabından emn ede Hüdâ.
Safvet'ten eşk-i rica ile dedim tarihin,
Kabr-i Mahmûd Ağa'yı kıla Bârî Me'vâ.
sene 1244
Nûri Dede



Yenikapı
Mevlevihânesi 144

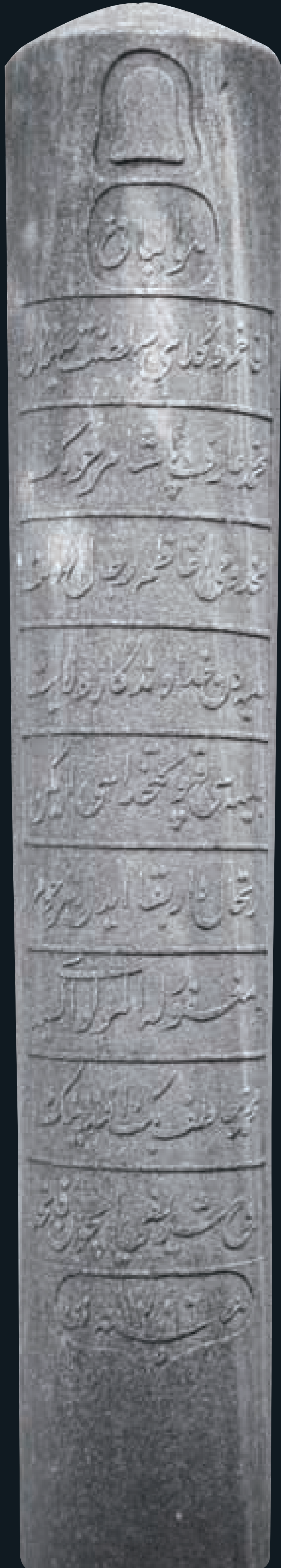


Yenikapı Mevleviânesi

Yâ Hû
Ser kurenâ-yı Şehriyârî
Esbak Ahmed Bey'in
Büyük kayınvâlidesi
Merhûme ve mağfûrun leh Şerîfe
Ümmü Gülsüm Saîde Hanım'ın
Rûhîçûn el- Fâtiha
Fî 14 Rebiülahir sene 1282



Yenikapı Mevlevihânesi 150



Hüve'l-Bâkî
Efâhim-i vükelâ-yı Saltanat-ı Seniyyeden
Mehmed Ârif Paşa merhûmun
Mahdûmu eâzım-ı rical-i Devlet-i
Aliyyeden Hüdâvendigar Vilâyet-i
Celîlesi Kapu Kethüdâsı iken
İrtihal-i dâr-ı bekâ eden merhûm
Ve mağfûrun lehû el-Mevlevî es-Seyyid
Mehmed Atıf Bey Efendi'nin
Ruh-ı Şerîfîçun Fâtiha
Fî 5 Zilkâde sene 1296

Yenikapı
Mevlevihânesi 151

Yenikapı Mevlevihânesi



Yenikapı
Mevlevihânesi 158

Âh mine'l-mevt
İkinci Daire-i Belediye
Müdürü saadetlü Mustafa
Beyzâde Reşâd Bey'in kerîmesi
Fâtıma Zahide Hanım'ın rûhuna Fâtiha
Fî 29 Cemâziyelâhir sene 1311





Allah Hû
Sergi Halîfesi Said Efendi
Merhûmun halîlesi
Merhûme ve mağfûrun lehâ
Zeliha Hanım'ın rûhuna
rızâen lillâhi Taâle'l- Fâtiha
Li sene isnâ ve semanin ve mieteyn ve elf
Fî 18 Cemeziyelevvel 1282

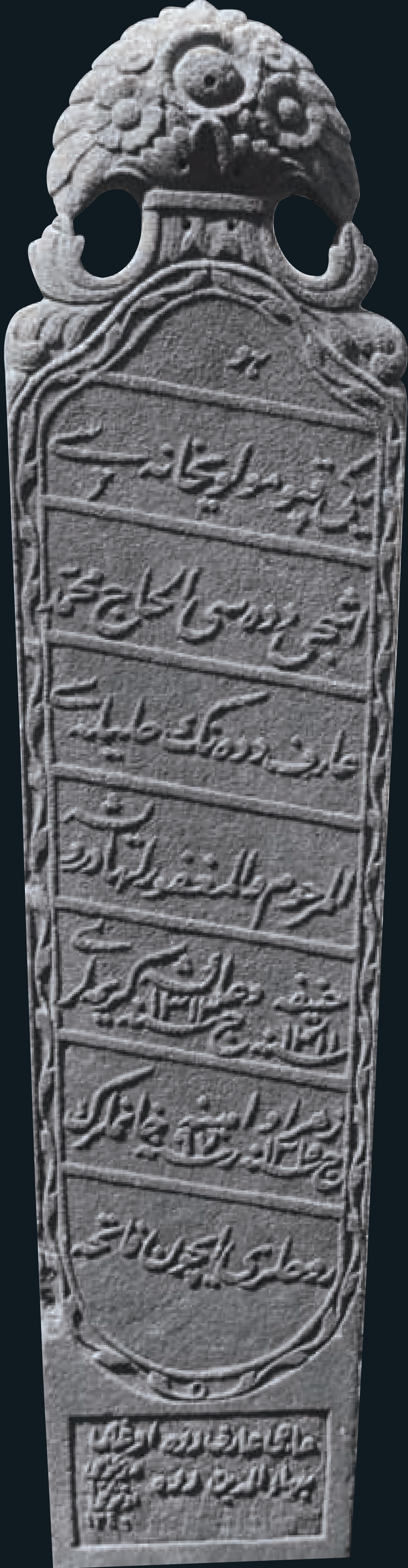
Yenikapı
Mevlevihânesi 160

Yenikapı Mevlevihânesi

Hüvallah
Hazine-i Hâssa-ı Şâhâne
Meadin Meclisi kâtibi merhûm
Ve mağfûrü'l-muhtac
İla rahmeti Rabbihi'l-Ğafûr
Süleyman Kâmil Bey'in
Rûhîçûn rızâen lillâhi
Taâle'l- Fâtiha
Fî 3 Receb sene 1282



Yenikapı Mevlevihânesi 162



Hû
Yenikapu Mevlevîhanesi
Aşçı Dedesi el-Hâc Mehmed
Ârif Dede'nin halîlesi
El-merhûm ve'l-mağfûru'n- lehâ Dervişe
Hanife R. sene 1311 ve Ayşe C.sene 1313
kerîmeleri
Zehra C.sene1315 ve Emîne R. 1297 hanımların
Ruhlarîçûn Fâtiha
Hacı Ârif Dede oğlu
Bahaüddin Dede
Doğumu 1280 ölümü 1340

Yenikapı Mevlevihânesi 178

Yenikapı Mevlevihânesi



Hû
Yenikapı Mevlevîhanesi
Meşayih-i kiramından
Eş-Şeyh Abdülbâkî Dede
Efendi merhûmun damadı
Mevlevîhane-i mezkûr Ser
Tabbâhı el-merhûmü'l-Mevlevî
El-Hâc Mehmed Ârif Dede
Fî 11 Cemâziyelevvel sene 1299

Yenikapı Mevlevihânesi 180



Yenikapı
Mevlevihânesi 186

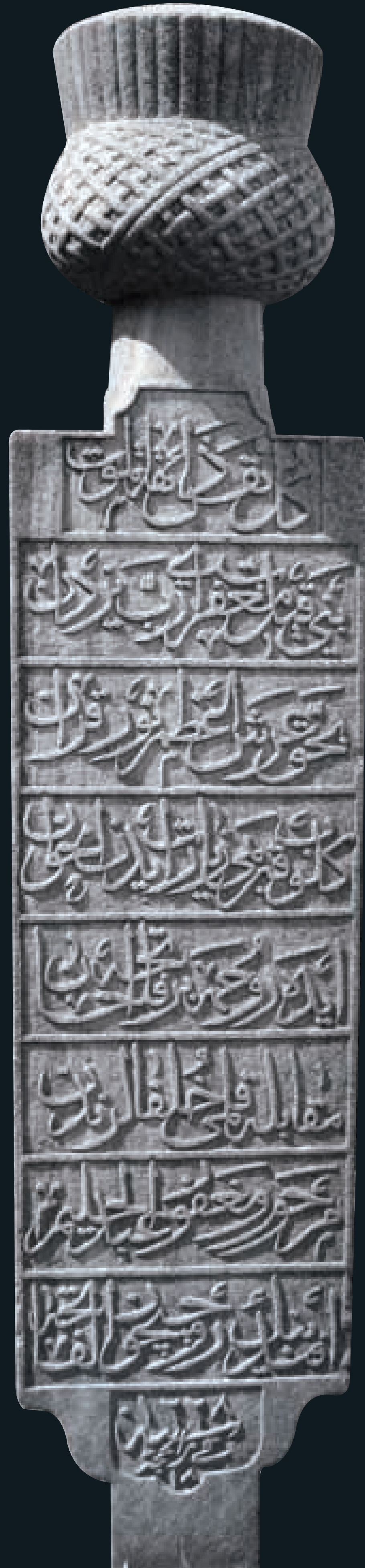


Eğer şâh-ı cihân olsan
Felek kaddini bükmez mi
Kara yerde türâb olduk
Sana ibret bu yetmez mi
Ferikan-ı kirâmdan Moravî
Mehmed Paşa Rûhîçûn
El- Fâtiha
1291
Hâfız Ahmed

Yenikapı Mevlevihânesi

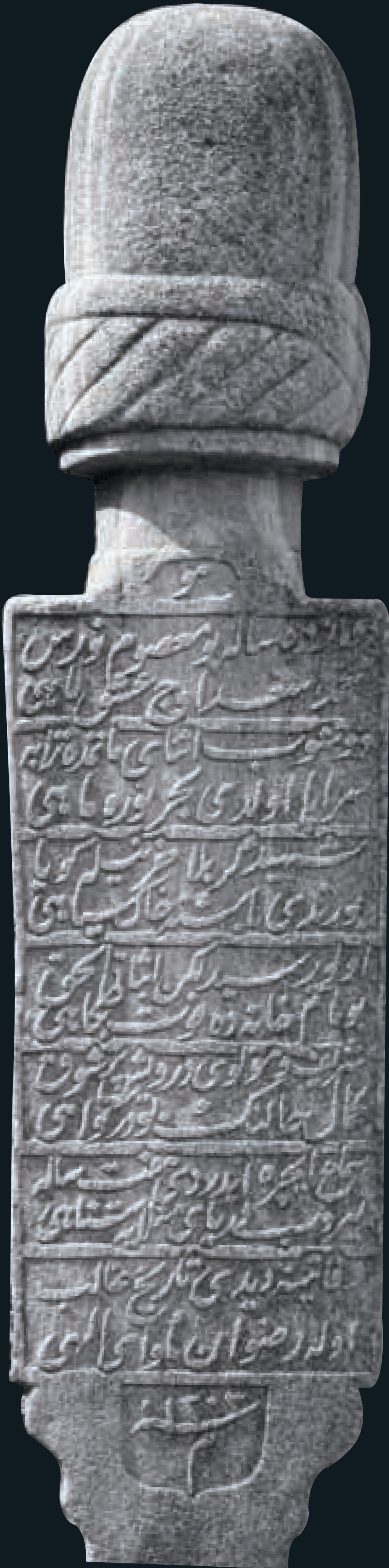


Küllü nefsin zâikatü'l-mevt
Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân
Bi-hakkı arş-ı azam-ı nûr-ı Kurân
Gelüb kabrimi ziyâret eden ihvân
Ede rûhuma bir fâtiha ihsân
Mukabele Kalemi hülefâlarından
Merhûm ve mağfûr Abdülhalim
Efendi'nin Rûhîçûn el- Fâtiha
Fî 18 Zilhicce sene 1228



Yenikapı
Mevlevihânesi 189

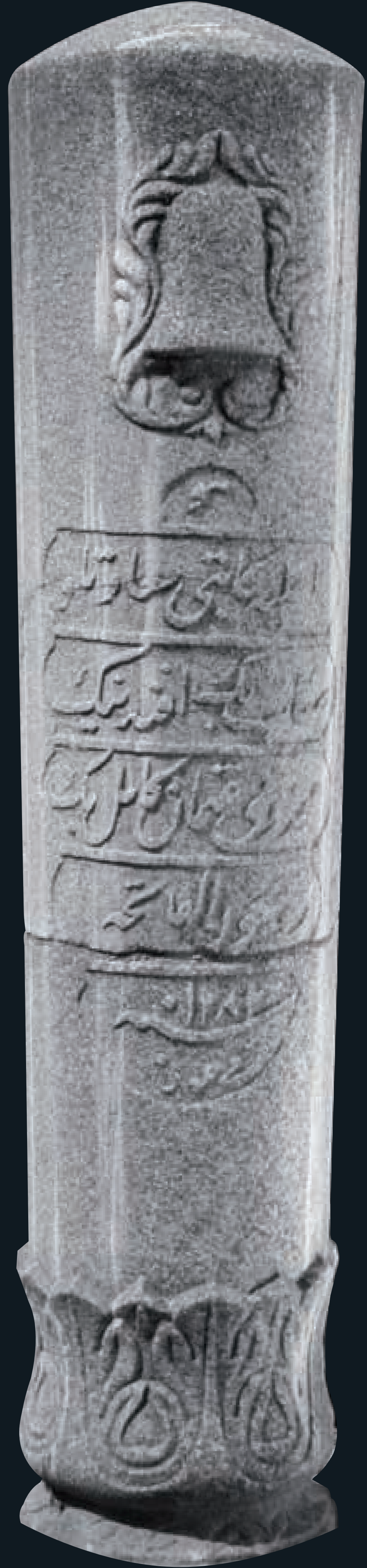
Yenikapı Mevlevihânesi



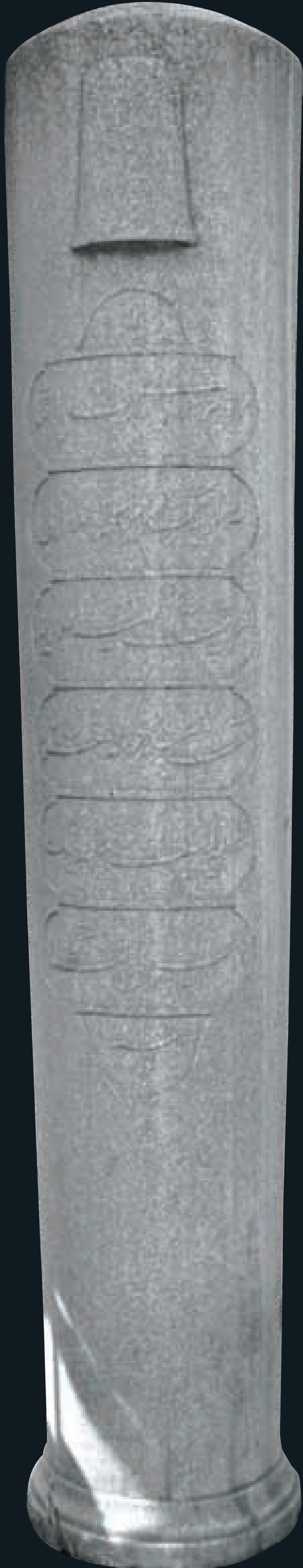
Hû
Düvaz deh sâle bu masûm-ı nevres,
Mehmed Esad evc-i aşk-ı mâhî.
Düşüb esna-yı matemde türâba
Serapâ oldu bahr-ı nûra mâhî
Şehid-i Kerbelâ hüznüyle güyâ
Büründü başına hâk-i siyâhî
Şerif u Mevlevî derviş-i pür-şevk
Kemâl-i halinin budur güvâhı
Semâ içre ederdi heft-sâle
Girüb deryâ-yı mollayâ şinâhî
Vefatına dedi tarih Galib
Ola rıdvan me'vâ-yı İlâhî
Muharrem sene 1203.

Yenikapı
Mevlevihânesi 191

Hû
Dahiliye kâtibi saadetlü
Saib Bey Efendi'nin
Mahdûmu Osman Kâmil Bey
Rûhîçûn el-Fâtiha
Fî Gurre-i Zilhicce sene 1282



Yenikapı
Mevlevihânesi 192



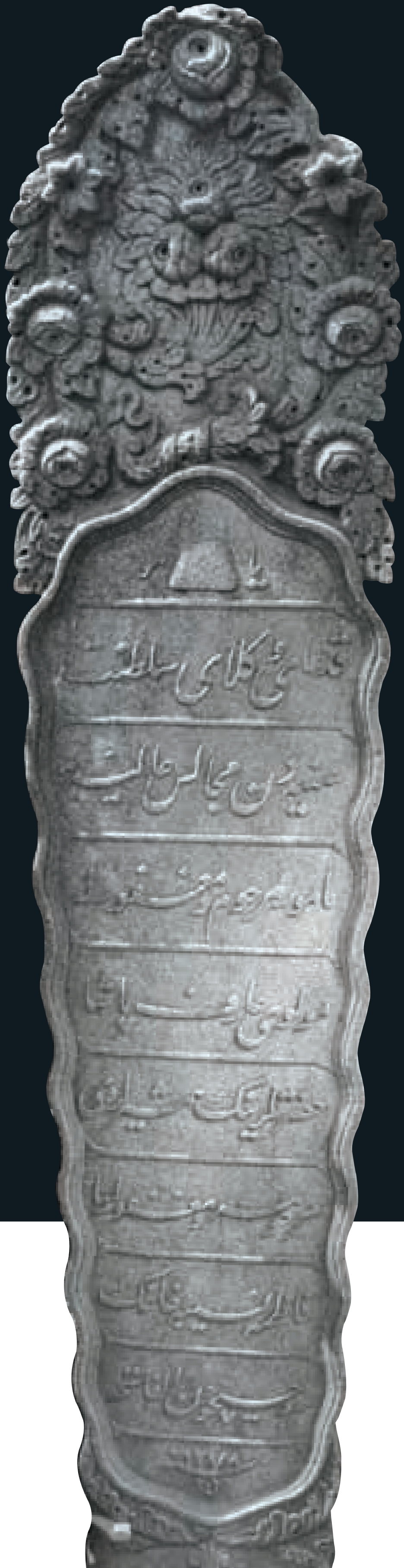
Yenikapı Mevlevihânesi

Hû
Merhûm Mevlevî Nailî Paşa
Hazretlerinin harem-i muhteremeleri
Tarikat-ı Aliyye-i Mevleviyye
Müntesibelerinden merhûme ve mağfûre
Şerîfe Emîne Hanım Efendi'nin
Rûhîçûn el- Fâtiha
Zilkâde sene 1281



Yenikapı
Mevlevihânesi 199

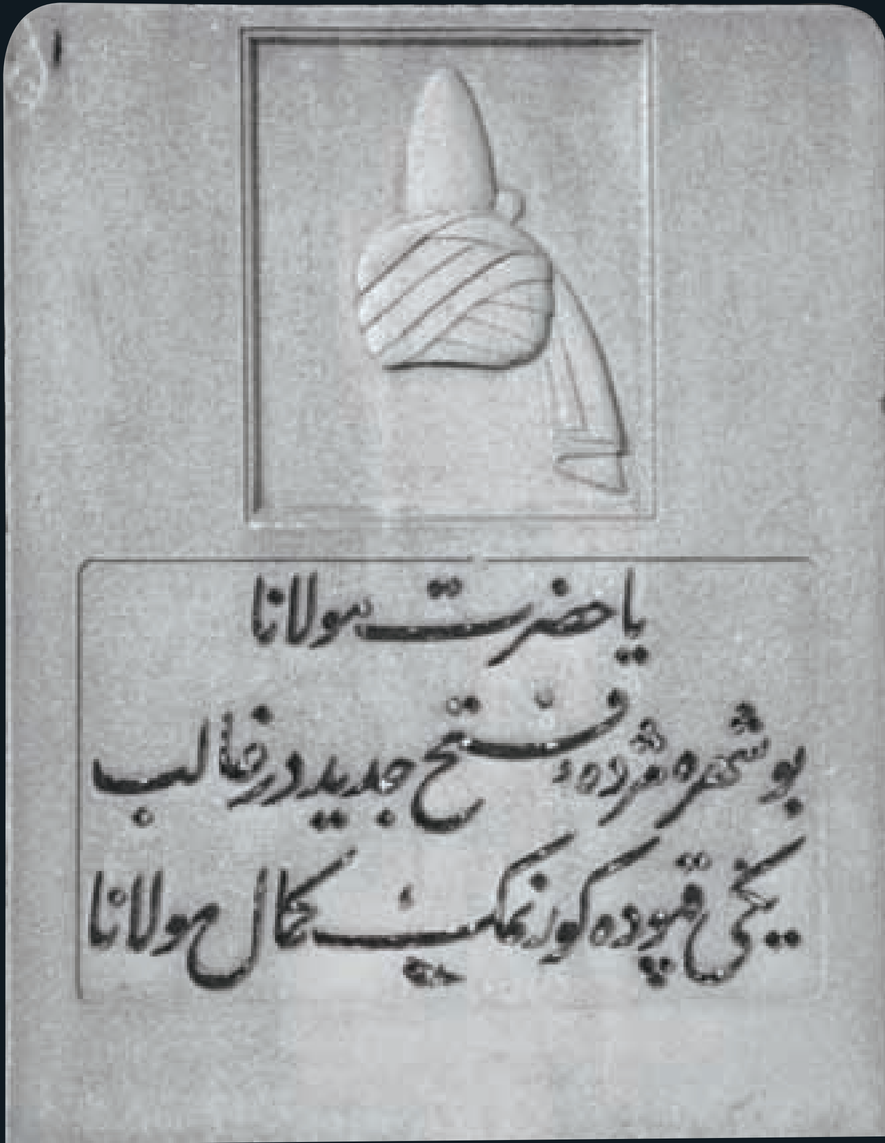




Yâ Hû
Kudemâ-yı vükelâ-yı Saltanat-ı
Seniyyeden Mecalis-i Aliyyeye
Memur merhûm ve mağfûrun leh
Mevlevî Ârif Paşa
Hazretlerinin hemşireleri
Merhûme ve mağfûrun lehâ
Fâtıma Nesibe Hanım
Rûhîçûn el- Fâtiha
Fî 2 Zilhicce sene 1278

Yenikapı
Mevlevihânesi 201

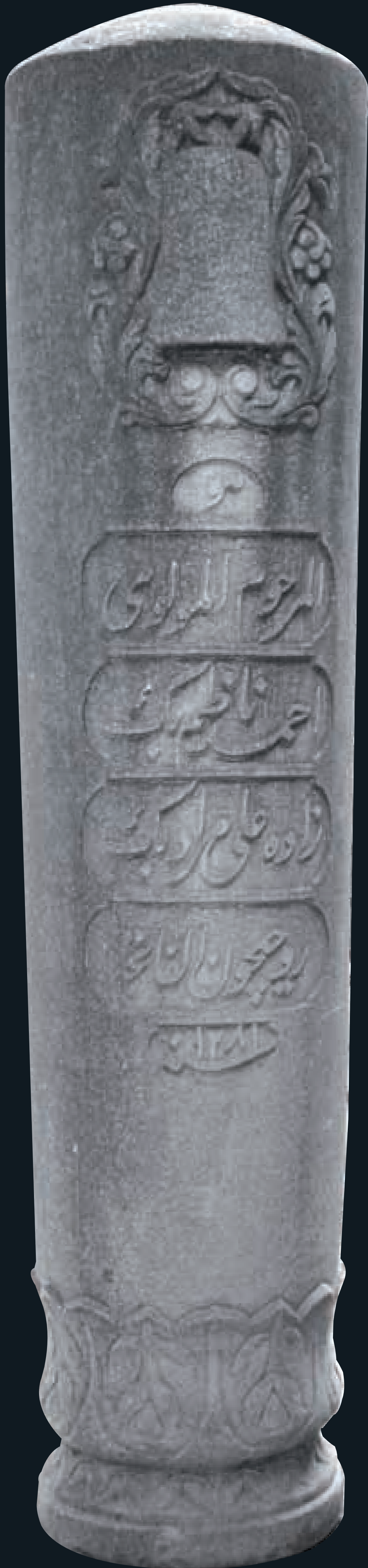
Yenikapı Mevlevihânesi



Yenikapı
Mevlevihânesi 213

Yâ Hazret-i Mevlâna
Bu Şehre müjde feth-i cedîddir Galib
Yenikapı'da görünmek Kemâl-i Mevlana

(Mezar taşının arka yüzünde)
Hû
Bu Dergâhın ilk şeyhi
Kemâleddin Ahmed
Dede Efendi
Şeyhliği Hicrî sene 1006-1010



Hû
El-merhûmü'l-Mevlevî
Ahmed Nazım Bey
Zâde Ali Murad Bey
Rûhîçûn el- Fâtiha
sene 1281



Yenikapı
Mevlevihânesi 215



Zeytinburnu

Kitabeleri

Ek Bölüm 

Taşlara işlenen kültür

4.1 Zeytinburnu Kitâbeleri





Fotoğraf: Murat AYDIN

Merkez Efendi Camii Genel Görünüşü

4.1.1. Cami Kitâbeleri

Zeytinburnu İlçesi sınırları içerisinde bulunan tarihî eserlerdeki kitâbeler aşağıya çıkarılmıştır.

4.1.1.1. Merkez Efendi Camii Avlu Giriş Kapı Kitâbesi[6]

Tuğra
"Mahmud han bin Abdülhamid el-Muzaffer dâima"(Adlî)7
Merkez-i pergâr-ı şevket kutb-i vakt-i saltanat
Mihver-i çerh-i velâyet Hazret-i Mahmûd Han
Bu şehinşâh-ı kerâmet-menkıbet tecdîd edip
Koymadı mülkünden aslâ köhne kalmış bir mekân
Edicek ihyâ Cenâb-ı Merkezin dergâhını
Beyt-i ma'mûr-i surûr oldu kulûb-ı sâlikân
Sâyesinde ol şehin tecdîd olundukça binâ
Şevket u ömrün füzûn etsin Cenâb-ı Musteân
Geldi bir pîr-i suhân Ziver dedi târihini
"Yapdı zîbâ hânkâh Merkezi kutb-i cihân" 1252



Merkez Efendi Camii Kitâbesi

Merkez Efendi Türbe Saçağı Yazısı

Türbe saçağının ortasında 2004 yılına kadar zerendûd celî sülüs bir yazı bulunmakta idi. Aynı yıl, yazı tahtadan kesme olarak yapılarak (Naht işi) yerine asılmıştır. Bu yazı aynı zamanda altın varakla kaplanmıştır. Yazının aslı hattat Vahdetî Efendi'ye ait idi. Bu yazının ibâresi şöyledir:

"Bes tevessül sana türbe-i iksîr-i turâb/ Bundadır sür yüzünü Merkez-i kutbu'l-aktâb"

Merkez Efendi Abdulbâkî Paşa Darulkurrâsı Kitâbesi

"Selâmun aleykum tıbtum fedhulûhâ hâlidîn"   Zümer sûresi âyet 73 [sene] 1027



Merkez Efendi Türbesi Saçağı Yeni Levhası



Merkez Efendi Türbesi Saçağı Eski Levhası



Seyyîd Nizam Camii Kitâbesi

4.1.1.2. Seyyid Nizam Camii Kitâbesi

"Bu makâm-ı şerîfin Cenâb-ı Hudâ'nın rızâ-yı pâki için hazreti
Rasûlullah ve İmâmeyn hazerâtına ve sâir evlâd-ı Rasûlullaha muhabbeten
Ve şefaatlerini niyaz içun harem-i hümâyun baş kâtibi iffetli Râyet
Keşan kalfanın kerîme-i muhteremi iffetli Ebrunigâr kalfa inşâ
Ve ihyâ buyurulmuştur. Cenâb-ı Hudâ lem yezel hazretleri din
Ve dünyaların mamur iki cihanda aziz ve rûz-i cezâda
Şefaatlarına nâil eyleye. Âmin. Fî sene 15 Ş. 1289

4.1.1.3. Seyyid Nizam Camii Sarnıcı Kitâbesi

"Ve mine'l-mâi kulle şeyin Hayy"
Susuzluktan bırakmaz ba'de-zâ renc
Nizameddin es-Seyyid'de bu saharnıc
Hudâya dergâhında eyle makbûl
Şu hayr-ı Âdile Sultanı meczûl
O aliyyişânın âdâtı kerâmat
Dolup suyun lutfundan meberrât
Bihâr-ı himmet-i hayrâta mahsûr
Bu bâlâ katresini dürr-i menşûr
Okunsun nâmı haşre dek necât
Su hayrâtı oldu târih inâyet"[8]



Seyyid Nizam Sarnıç Kitâbesi

6- Kitabenin okunuşu ile ilgili bkz. Baha Tanman, "Zeytinburnu İlçesi'ndeki Tekkeler", Surların Öte Yanı Zeytinburnu, İstanbul, Zeytinburnu Belediye Başkanlığı Kültür Yayınları, 2003, s. 106-107.

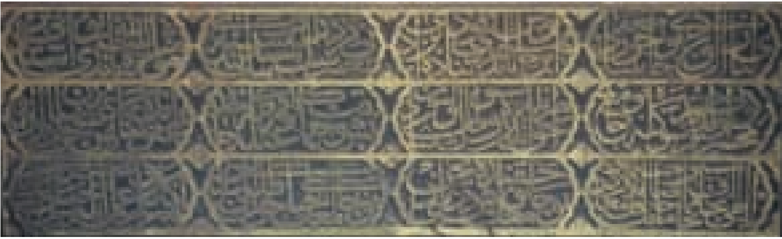
7- Bu kitabenin ortasında çelenk içerisinde bulunan II. Mahmud tuğrası, hattat Hâşim Efendi tarafından çekilmiştir. Haşim Efendi, Hattat Mustafa Râkım Efendi'nin talebesi ve evlatlığıdır.

8- Ferdâ Mazak. Sultan II. Mahmud'un Kızı Âdile Sultan. İstanbul, Çamlıca Kültür ve Yardım Vakfı, 2000, 113.

Fotoğraf: Murat AYDIN



Takkeci Camii Genel Görünüşü



Takkeci Camii Kitâbesi

Fotoğraf: Mustafa YILMAZ



Takkeci Camii Avlu Kapı Kitâbesi



Kara Mustafa Paşa Kitâbesi

4.1.1.4. Takkeci Camii Kitâbesi

1- "Binâ-yı ezel urdı bu câmie çün bünyâd
İbrâhim Çavuş yabdı dünyâda kodı bir ad
Ta'mirini gördür sen olmuşdı sene bin yıl
Mü'minlere beytullah yabdı bunu bir üstad

2- Mahşer güni oldukda karşu gele bu câmi
Hak emrinle ide senün ruhın olsun şâd
Beş vakt cemaatle her kim kıla câmide
Afv ide günahın Hak isyandan ola âzâd

3- Yâ İlâhi neccinâ mimmâ nehâf işbu câmiin
sâhibine(i) kıl belâlardan muâf
Bu camiin hakkında Nûş (i) dedi târihin
Bu camiin ihyâsı (sene 100) kıldı çün anı irşâd
Hem ana ilm u amel eylesun nasîb
habîbin hurmetiyçun yâ mucîb"

4.1.1.5. Takkeci Camii Kuzey Avlu Giriş Kitâbesi

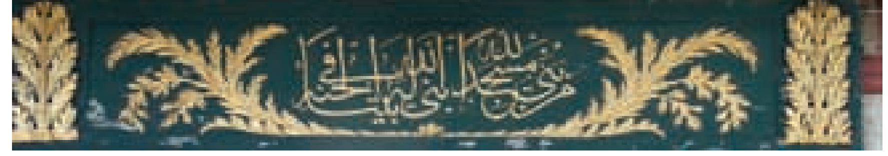
1- "Câmi'n-nûr-ı hilâfetdir O Sultan Mahmûd
Ki yerin mahz-ı irfanına kandil oldu
2- Öyle bir kıble-i hacât-ı mülk-i meserret kim
Beyt-i mamurda hayrâtına tehlil oldu
3- Kıldı bu ma'bedi tecdîd ile vakfın ihyâ
Ahsen-i vech ile nev sûrete tebdîl oldu
4- Şarkdan garba değin cum'a güni her iydîn
Heb meğâbirde anın hilyesi tertil oldu
5- Aynî târihi dedi secde-i şükr etdi imam
Takyeci Câmii çıkdı yaşa tekmil oldu

4.1.1.6. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Camii Kitâbesi

Vedûd u ihsân ile cennet-i Firdevs'İ
Sâhibu'l-hayrât Kara Mustafa Paşa Merzifonî Sene 1239



Kazlı Çeşme Camii Genel Görünümü



Kazlı Çeşme Camii Kitâbesi

4.1.1.7. Kazlı Çeşme Camii Kitâbesi

"Men benâ beyten li'l-lâhi bena'l-lâhu beyten fi'l-cenneti"
Manası: Kim Allah için bir ev inşâ ederse, Allah da ona Cennette bir ev inşa eder. (Hadîs-i şerif)

4.1.2. Yenikapı Mevlevihânesi Kitâbeleri

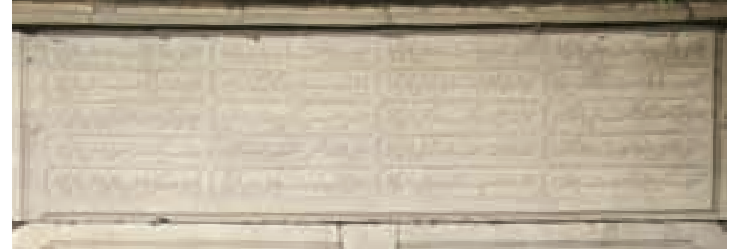
4.1.2.1. Cümle Kapısı Kitâbesi

Kıldı bu tekyeyi mânend-i cinân Hân Mahmûd
Edüp ızhâr-ı kerâmet ne gönüller yapdı
Dem çeker nâmına gülbank-keşân-ı eflâk
Himmetin aldı yine Hazret-i Mevlânâ'nın

Kevserî eyledi bâbında revân Hân Mahmûd
Nice esrârı nihânı kıldı âyân Hân Mahmûd
Hucurât içre dedikçe dedegân Hân Mahmûd
Ola eltâf-ı Hüdâya mekân Hân Mahmûd
Hâmeme olsa vird-i zebân Hân Mahmûd

Eyleyüb hankâh-ı bab-ı cedîdi tecdîd
Baylar şimdi bu dergâha gedâdır Yâ Hû
Buldu hüsn-i zikri Devlet-i Osmâniye
Feyzolup şems-i hakîkatten o bedr-i tâbân
Mevlevihâneye İzzet dedi pîrim tarih

Etdi irfânını dünyâya beyân Hân Mahmûd
Fukarâya olalı kehf-i aman Hân Mahmûd
Verdi ân saltanata ân be ân Hân Mahmûd
Rûz u şeb bin sene etsin lem'an Hân Mahmûd
Yapdı bu dergehi Sultân-ı cihan Hân Mahmûd
1232/1816-17



Yenikapı Mevlevîhânesi Cümle Giriş Kapısı Kitâbesi



Yenikapı Mevlevîhânesi Cümle Giriş Kapısı


Yenikapı Mevlevîhânesi Hünkar Giriş Kapısı

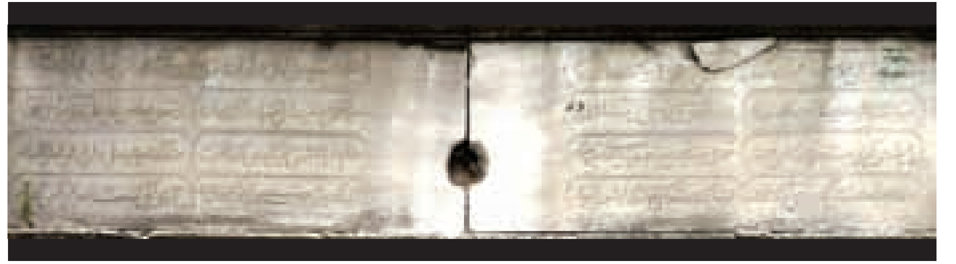
4.1.2.2. Hünkâr Giriş Kapısı Üzeri Kitâbesi

Sağ kitâbe

Kutbu cihanbân-ı zaman Sultan Mahmûd'un Felek
Devletini dehre lûle kılsa medâr-ı iftihar
Sît-ı kudûm-ı şevketi verdikçe dehre lûle
Budur şevk içre sema etse nola ehl-i diyâr
Yapmışdı yirmi bir sene akdem bu dergâhı o şeh
Şimdi yine tecdîdine sarf etti nakd-ı bî şümâr
Sultan Velid devrinde tâ geldi...
Ol şâhın cehd-i şevketi nusretle olsun nev-bahar

Sol kitâbe

Molla ve Şemse edeli ol mihr-i şevket-i ihtiram
Çerh üzre olmuş Mevlevi mâh ile mihr-i tâbdâr
Hep nekhuvân-ı vasfıdır ol kalb-i devrânın cihân
Etsin duâsın ehl-i dil âmin her leyl u nehâr
Âlem-i dû bâlâ şevk ile gitti külâh-ı mefheret
Uşşâkın ihyâ edeli can u dilin ehl-i tâcdâr
Ziver kehr-i veş çıkdı bir tarih genç hâneden
Kıldı iki kere bina o hankâhı şehriyâr


Yenikapı Mevlevîhânesi Hünkâr Giriş Kapısı Üzeri Kitâbesi

4.1.2.3.Muvakkithane Kitâbesi

"Dergâh-ı Mevlânada aşk ile muvakkithâneyi
Ben bende-i hazreti hemân kıldı hulûs ile binâ
Leyl u nehâr devvâr olub gerdûn-i semâ ettikce tâ
Bâ hurmet-i molla bu hizmet ola makbûl-i Hudâ
Târihini mu'cemle hod bânisi Nâfiz söyledi,
1265 Hâkipâyi evliyâ Seyyid İzzet Mustafa

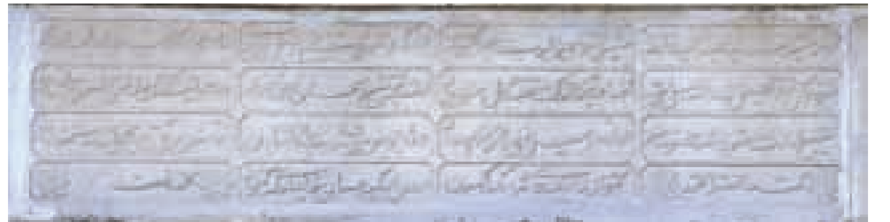

Yenikapı Mevlevîhânesî Muvakkithâne Kitâbesi

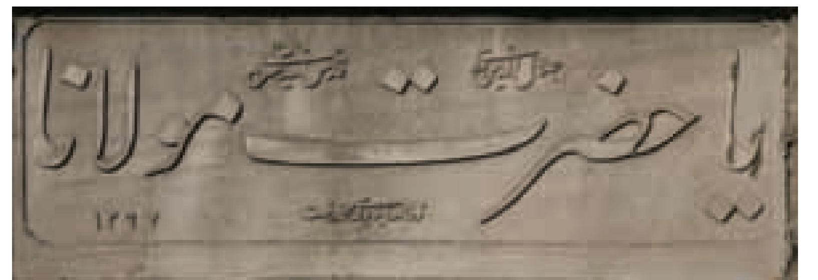
4.1.2.4. Nâfiz Paşa Kütüphânesi Kitâbesi

Erenler Himmetiyle sâye-i Abdülmecîd Handa
Azizim gel oku tahsil-i ilm u dânişe sa'y et
Şefî' olup düstûr-ı benâma hazret-i Molla
Müşîr Nâfizu'l-emr eyleyib ihyâ kütüphâne
İzâa kılma vaktin vâkıf ol esrâr-ı pîrâne
Ola zikr-i cemîli Ziver-efzâ bizim devrâna
"Kütüphâne binâ olundu canlar dergâha gelsin"
1232/1816-17

Budur ki canları da müstefîd-i ilm u fazl oldu
Okundukça tetebbu' bu mahalde nüsha-i edvâr
İdâd-ı cevherîden 'ad olunsa câr-ı nâşayân
"Derûn-ı dergâha civân-ı makam oldu kütüphâne"
1267/1850-51

Ne a'la yâdigâr-ı hayrdır erbâb-ı irfâna
Dedem bânisinin nâmıyla şen olsun semâhâne
Hitâmında yeni tarih yazdım müstemendâne
Ketebehu'l-fakîru'l-hakîr Mehmed Rif'at 1267


Yenikapı Mevlevîhânesi Nâfiz Paşa Kütüphânesi Kitâbesi


Nâfiz Paşa Kütüphanesi Giriş Kapısı Üzerinde Bulunan Kitâbe
" Yâ Hazreti Mevlânâ Celâleddin Rûmî Kaddesallahu sirrehu'l-âlî "
Hattat Mehmed Rif'at Efendi 1267



Mevlevîhâne Giriş Kapısı Kitâbesi



Hattat İsmail Hakkı Altunbezer tarafından çekilen h. [1]330 tarihli Sultan Reşad Turası

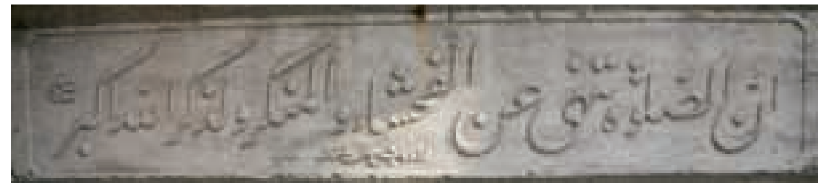
4.1.2.5. Mevlevihâne Giriş Kapısı Üzeri Kitâbesi

Tuğra
"Mehmed Reşad Hân b. Abdülmecid Hân el-Muzaffer dâimen"
(Hattat İsmail Hakkı Altunbezer)

Zîb u bahş hilâfet-i uzmâ
Kutb-ı devr-i zamân u zıll-ı Hudâ
Hazret-i Hân Mehmed el-Hâmis
Mahzar-ı feyz u lutf-i Mevlâ
Dil- virân-ı âşıkânı Yapıp
Muhterik âsitânı kıldı binâ
Etdi bâb-ı cedîd-i aşkı küşâd
Oldu zâhir kerâmeti Hakkâ
Ömr-i şahânesi füzûn olub
Sâyesinde cihâns ola ihyâ
Dedi İsmet tamâmına târih
"Etti Dergâhı Padişâh inşâ, 1330"

4.1.2.6. Mescid Giriş Kemeri Üzeri Kitâbesi

"Namaz, insanı hayasızlıktan ve kötülükten alıkor. Allah'ı anmak (olan namaz) elbette en büyük ibadettir. " Ankebut, 29/45
Hattat Derviş İsmet 1330



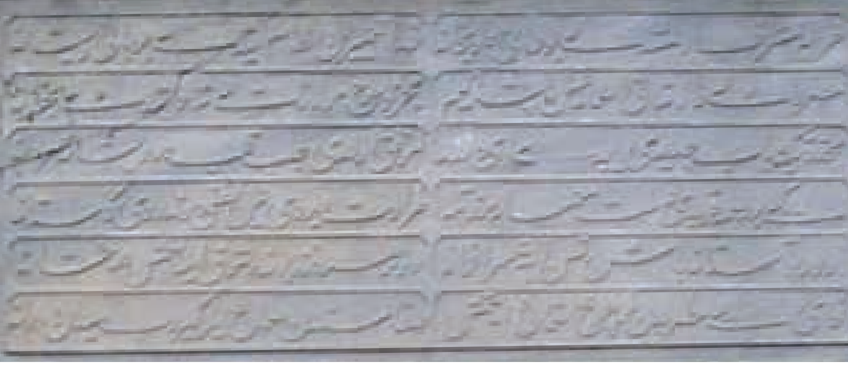
Mescid Giriş Kapısı Kitâbesi

4.1.2.7. Matbah Giriş Kitâbesi

Farsça olan kitâbenin anlamı:
"Kim ki burada ikrar verirse sırların mahremi olur
O sırlara vâkıf olanın kalbi, âteşbâzın aşkından nurlarla dolar."



Matbah Giriş Kitâbesi



Mevlevihane Selâmlık Cümle Kapısı Kitâbesi

4.1.2.8. Selâmlık Cümle Kapısı Kitâbesi

Harâbe müşrif olmuşdu bu âli Mevlevihâne
Hüdâ tamirin ilham etdi bir bâniy-i zîşâne
Mısır vâlîy-i vâl-şânı İsmail Paşa kim
Mücerred rûh-i Mevlânâyı şâd etdi muhibbâne
Mücedded Tekye-i Bâb-ı cedîd-i yapdı eyvallah
Muvaffak oldu celb-i kalb-i dervişâne merdâne
Yeni bir resme koydu dest-i mimar mürüvvetle
Terâvet verdi Nîl-i lutfu döndürdü gülistâne
Olur bu astâne baş kesen elbette ser-efrâz
Döner her zerre bunda şems-i dırahşâne
Nevây-ı nây-ı mıtrıbdan bir çerh istima' etmiş
Safâsından semağ eyler girub meydân-ı devrâne

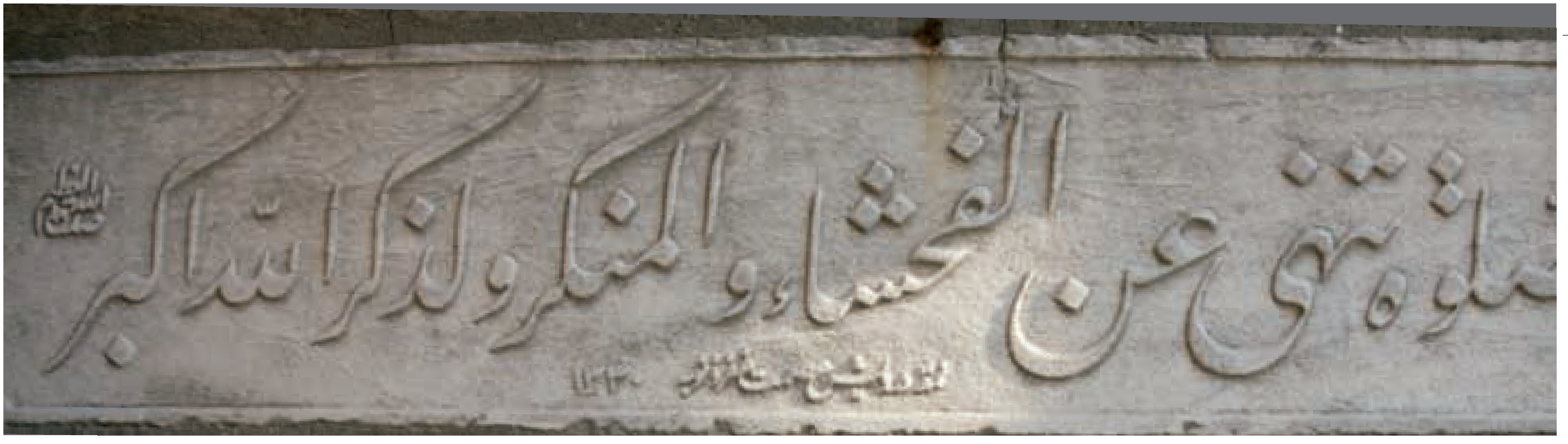


Yenikapı Mevlevihanesi ve Semâhâne Kısmı Restorasyon Hâlinde (Haziran 2006)

4.1.2.9. Semâhâne Giriş Kitâbesi[9]

Olmuşdu bundan akdem virân bu astâne
Tecdîdi oldu mülhem kalb-i şeh-i cihâne
Dergâh-ı Mürşid-i Rûm olsun mu lâne-i bûm
Etmişdi çerh-i meş'ûm mürgâne aşiyâne
Mollaya hürmet etti tevsie himmet etti.
Hakkâ kerâmet etti ol hüsrev-i yegâne
Mahmud Hân-ı agâh yani halifetullah
Devrinde bunca dergâh fetholdu aşikâne
Tevs-i mülk-i devlet etmektir anda hikmet
Zirâ hümây-i himmet ahdında bulda lâne
Aldı semâğzenler meydanını erenler
Pervâne der görenler döndükce yâne yâne
Hurşîd kaldı bîtab yandı yanında mehtâb
Kandil-i bâb ü mihrâb fer verdi farkdâne
Şems anda mevlevîdir tennûre pertevidir
Bir sırr-ı mânevîdir kim çıkmış asmâne
Bahre dönüb bu meydan mevc urdu mağz-ı Kur'an
Daldı niheng-i irfân deryây-ı bigirâne
Mıtrıb çalub nevây-ı yâd ile kutb-ı nâyı
Peyveste kıl duây-ı âmin kudsiyâne
Döndükçe çerh-i gerdân dönsün anınla devrân
Mazhar olub o hâkan eltâf-ı müsteâne
Envâr-ı Şems-i Tebriz tarihim etdi lebrîz
Devr-i Semâya döndü bâb-ı semâğhâne
1232/1817

9- Semâhane hâlen yıkılmış durumdadır. Kitâbesi ise, Fatih Amcazâde Hüseyin Paşa Medresesi avlusunda parçalanmış bir halde durmaktadır. Kitâbe metni içi bkz. Baha Tanman, "Yenikapı Mevlevîhânesi IX. Vakıf Haftası Kitabı, Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü, 1992, s. 102





Mevlevîhâne Giriş Kapısı (Ağustos 2005)



Yenikapı Mevlevîhânesi Semâhâne Kitâbesinin, Vakıflar Türk İnşaat Eserleri Müzesi'ndeki Durumu

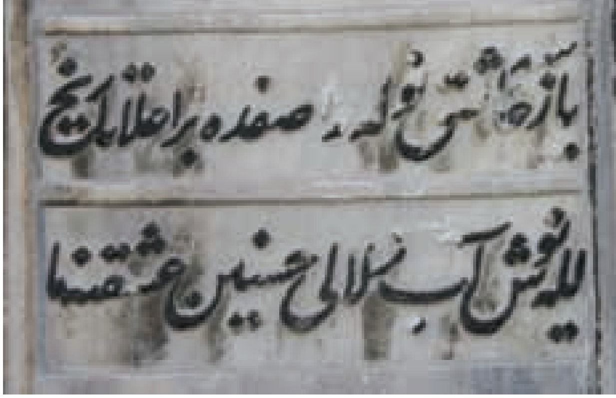


Yenikapı Mevlevîhânesi'nin Yanan Semâhânesi Yeniden İnşa Edilirken Ekim 2006

4.1.3. Çeşme ve Sebil Kitâbeleri

4.1.3.1. Merkez Efendi Çeşmesi Kitâbesi

"Yazsa âşık nola vasfında bir alâ târih
Eyle nûş âb-ı zülâl-i Hasaneyn aşkına mâ"



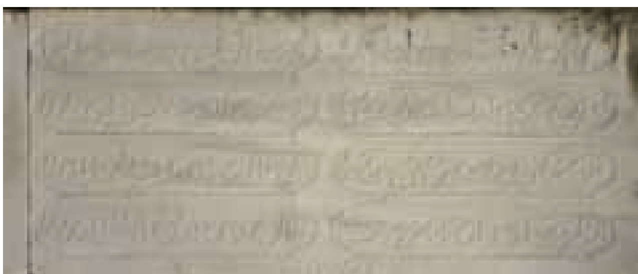
Merkez Efendi Çeşmesi Kitâbesi

4.1.3.3. Takkeci Çeşmesi Kitâbesi

"Gûyâ bu bir çeşme-i sakkadürür
Her tarafda teşne eyler cüst u cû
Önüne gelene ben deyüb târih
Mâ ile Hüseyin Hasan aşkına
Tamam oldukda irişmişdi târih
Dokuzyüzseksenin altıncısına 986"[12]

4.1.3.4.Derviş Paşa Çeşmesi Kitâbesi

"Himmeti fahr-i âlem hazret-i Derviş Paşa
Nice hayrâtı kıldı vâkıa İslâmbol'u ihyâ
Suyun meşrebce buldu teşnegân füzûn olsun
Bu semtide zülâl-i şefkatiyle eyledi irvâ
Hüdâ meşkûr ede sa'yin bi hakk-ı sûre-i Kevser
İki âlemde me'cûr eyleye lutfi ile Mevlâ
Erenler himmetiyle söyledim târihini Hayrî
Zülâl-i cûdini Derviş Paşa eyledi icrâ"[13]



Derviş Paşa Çeşmesi Kitâbesi

4.1.3.2. Takkeci Sebili Kitâbesi

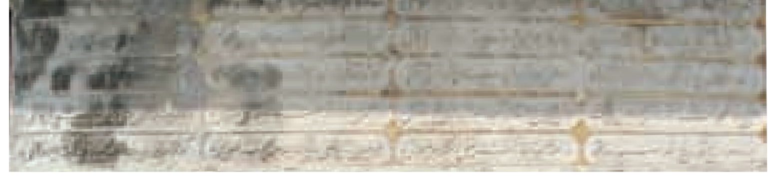
Yâ İlâhi mimma nihâf işbu çeşme sahibine kıl belâlardan muaf
Hem ana ilm u amel nasib eylesun habibin hurmetiyçun yâ mucîb
Hediyye sundı sun'undan sana lutfeyleyub Allah
Sebilhânesin yabdun ki suyın kıldun sebîlullah
Ola âb-ı hayat herkim gelub içerse bu sudan
Şerâb-ı havz-ı kevserden suna yarın Habîbullah
Hudâ bâ hubb-i hayr-i visâl-i cûdan eyle müstedâm
Ki yabdı bir sebilhâne dahî bir âlî beytullah
Dem-i âhirde Yârab ana îmânı yoldaş et
Çün adı sen kodın Yârab İbrâhim Halîlullah
Dedi târihini Nûşî içub âb-ı sebîlinden
Hasan-Hüseynin aşkına açılsın bu sebîlullah (Sene 1002)[10]
Kâle'n-nebiyyu sallahu aleyhi vesellem
Men sekâ kâfiran fekeennemâ sâme savmen senetin
Ve men sekâ behîmeten fekeennemâ sâme işrîne seneten
Ve men sekâ şecereten fekeennemâ sâme
Erbeîne seneten ve men sekâ mü'minen fekeennemâ
Sâme seb'îne seneten sadaka Resûlullah[11]



Takkeci Sebili Kitâbesi



Bezmiâlem Vâlide Sultan Çeşmesi



Bezmiâlem Vâlide Sultan Çeşmesi Kitâbesi

4.1.3.5.Bezmiâlem Vâlide Sultan Çeşmesi

Bu çeşme ilk olarak Beşiktaş Yıldız Saat Kulesi karşısına inşa edilmiştir. 1943-45 yıllarında sökülerek Topkapı dışına nakledilmiştir. 1957-59 yıllarında tekrar sökülerek bugünkü yerine monte edilmiştir. Kitabenin okunuşu şöyledir:

"Bezmiâlem Vâlide Sultan kerem-pirâyedir
Mâder-i zî-şân-ı Şehinşâh-ı yenbû-u'l-nevâl
Şâh-ı âlem Hazret-i Abdülmecid Hanın olur
Hayr-i câri yed-i ahd-i şevketindeyim misâl
Mâder-i zî-şânı ile ol Şehinşâhı zaman
Kıldılar icrây-ı hayrâta cihanda bezl-i mal
Öyle nev âsâr-ı hayrat-ı cihân-pirâye kim
Göricek eyler duâ Tahsin idüp ehl-i kemâl
Vâlide Sultan o Şâhın vâlid-i zî-şânının
Ruhunu ihyaya yapdı çeşme-i hayrat-neval
Kevser akdıkca bu zîbâ çeşmeden şâdân olur
Cennet-i âlada rûh-i mahmudi'l-hisâl
Menba-ı mâu'l-hayat olsa sezâ bu ayn-i pâk
Can veren atşâna âb-ı sâfıdır bî kıyl u kâl
Vâlidi buldukça cennetde safay-ı selsebîl
Mâderiyle olşehî hay ide Rabb-i lâ-yezâl
İç bu sudan oku üç ihlasla bir fâtiha
Ruhuna Mahmud Hanın kıl anınla arz-ı hâl
Cevherîn târihini Ziver dedim içub suyun
Kevser olsun ruhuna Mahmud Hanın bu zülâl 1259

10- 1002 hicri tarihi, 1593-94 milâdi tarihine tekâbül etmektedir. Burası sebîlin yapılışına, tarih olarak düşürülmüştür.

11- Hadisi şerifin anlamı: Bir kâfire su veren, bir sene oruç tutmuş gibidir. Bir hayvanı sulayan, yirmi sene oruç tutmuş gibidir. Bir ağacı sulayan, kırk sene oruç tutmuş gibidir. Bir mü'mine su veren, yetmiş sene oruç tutmuş gibidir.

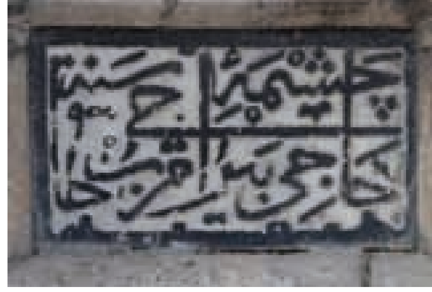
12- Bugün bu çeşme yerinde bulunmamaktadır. Bu çeşme ile ilgili bkz. Affan Egemen, İstanbul'un Çeşme ve Sebilleri. İstanbul, Arıtan Yayınevi, 1993, s. 792'de şu bilgiler yer almaktadır.

"Topkapı dışında Takkeci İbrahim Ağa Camii berisindeki köşede yapılı sebile bitişik olduğu "İstanbul Çeşmeleri"nde kaydedilen çeşme görülememiştir. Kimin yaptırdığı bilinmiyormuş. Tarihi şöyle imiş: "Temam oldukda irişmişdi

13- Bu çeşme ile ilgili bkz. Egemen, s. 250-251



Hacı Bayram Çeşmesi ve Namazgâh



Hacı Bayram Çeşmesi Kitâbesi

4.1.3.6. Hacı Bayram Çeşmesi Kitâbesi

Çeşme, yolun epece altında kalmakla birlikte kitabesi yol üstünde kalmıştır. Suyu akmayan çeşmenin kitabesi celî sülüsle yazılmış olup, ibâresi şöyledir:
"Çeşme-i Hacı Bayram bin Hacı sene 955 "

4.1.3.7. Kazlı Çeşme Kitâbesi[14]

Çeşme, aynası ile kitâbe arasında bulunan kaz rölyefi sebebiyle bu isimli anılmaktadır. Kesme taştan inşa edilmiştir. Sivri kemerli niş içerisinde kitâbesi, kabartma kaz rölyefi ve çeşme lülesi bulunmaktadır. Çeşme üzerindeki Kaz rölyefi, Ekim 2000 tarihinde çalınmıştır.[15]



Kazlı Çeşme



Kazlı Çeşme Kitâbesi

"Kim nazar etti bu âb-ı sâfiye
Dedi buna kevser olmaz kâfiye
Gördü bir âşık dedi târihini
Nûş eden yârâna sıhhan âfiye, Sene 953/ 1546

İki beyit arasında daha ince yazı ile şu beyit bulunmaktadır:
Mehmed Bey ki yaptı hayr-i âlî
Getirdi âleme bir mâ-i cârî

4.1.4. Zeytinburnu Belediye Başkanlık Binası Kitâbesi

Sultân-ı âsumân-câh Abdülhamid Hân'ın
Envâr-ı lutfu adli tutdu cihânı yer yer

Tedbîr-i hikmetidir mahz-ı hayât-ı devlet
Te'sîr-i himmetidir ruh-i kıvâm-ı leşker

Nev-hastahâne yapdı evvelkiden mükemmel
Bünyân-ı dilnişîn hayrân olur görenler

Eczâ-sarây-ı dünyâ oldukça hikmet-ârâ
Tevfîkın îde Mevlâ ol şehr-yâre yâver

Abd-i hakîri Muhtar târîhin itdi inşâ
Vâlâ binâ olundu sıhhat-sarây-ı asker
Mısrîzâde Ali Rıza Üsküdârî 1311/1893



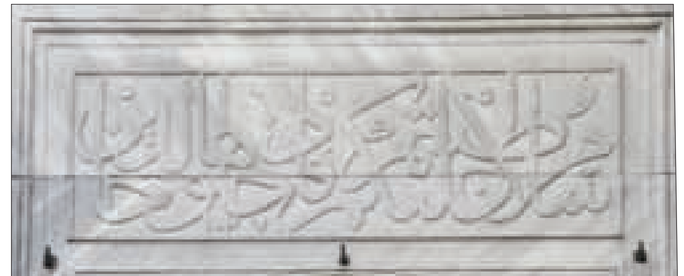
Zeytinburnu Belediyesi Başkanlık Binası Kitâbesi



Zeytinburnu Belediyesi Başkanlık Binası Genel Görünüş

4.1.5. Merkezefendi Abdulbâkî Paşa Dârulkurrâsı Kitâbesi

"Selâmun aleykum tıbtum fedhulûhâ hâlidîn" [sene] 1027
Manası: "Size selâm olsun! Tertemiz oldunuz. Haydi ebedi kalmak üzere buraya girin."
Zümer sûresi 39/73

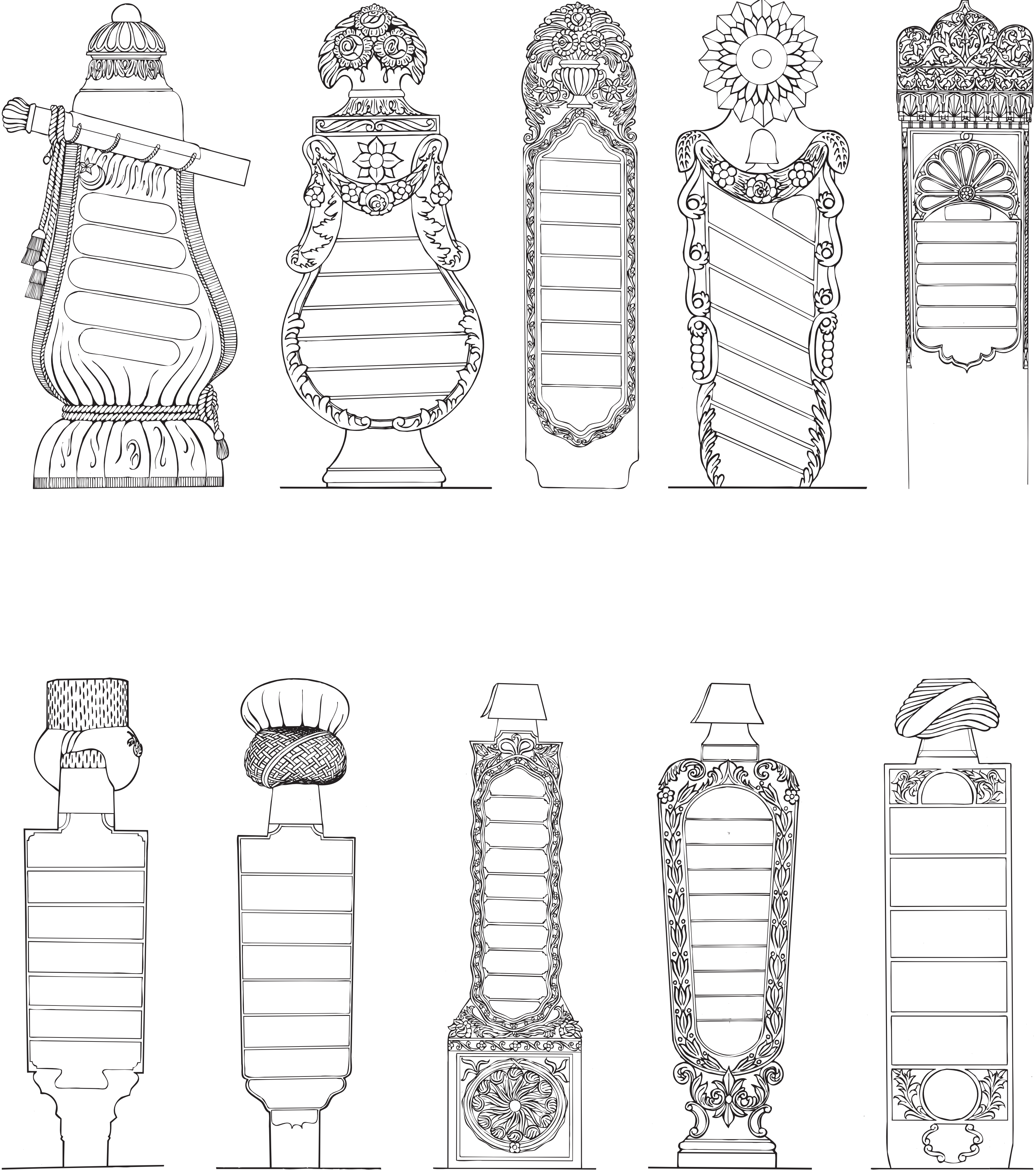


Merkez Efendi Abdulbâki Paşa Kütüphânesi Kitâbesi

14- Bu çeşme ile ilgili bkz. Egemen, s. 464, 467.

15- Daha geniş bilgi için bkz. Cengiz Kahraman, "Kazı Kim Kesti", Toplumsal Tarih, sy. 107(Kasım 2000), s. 6

ÇİZİMLER



Çizimler: İsmail ORMAN



Celî Sülüs Hat İle
“Lâ Mevcûde illa Hû”
Mevcud-u Mutlak Yalnız O [Allah]’dur.

Hattat : Sâmi Efendi (1838-1912)

Fotoğraf: Mustafa YILMAZ

Topkapı Çamlık Mezarlığı’ndan Çiğdem



Yeni Topkapı Mezarlığı'nda Adnan Menderes, Hasan Polatkan ve Fatin Rüştü Zorlu Anıt Mezarı



Topkapı Surlarından Zeyzinburnu'na Bakış



Yeni Topkapı Mezarlığı'nda 8.Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL Anıt Mezarı

Seçme Bibliyografya

ACAR, Şinasi. Gelimli Gidimli Dünya Hattat Mezar taşı Kitabeleri. İstanbul, 2004, 128 s.
-"Arakiyeci İbrahim Ağa Camisi", Yapı Dergisi, sy. 284 (Temmuz 2005), 96-100.
-"Hattat Mezar Taşları (I-II)", AD Art Dekor, sy. 81-82 (Aralık 1999- Ocak 2000), s. 112-122; 112-118
-"Ebced Hesabıyla Tarih Düşürme", Yapı Mimarlık, Kültür ve Sanat Dergisi, sy. 243 (Şubat 2002), s. 80-85.
AYANOĞLU, Fazıl, "Türk Tarihi Vesikalarından Eşsiz Mezartaşları", Tarih Hazinesi, Yıl: 1, sy. 12 (1951), s. 598- 602.
AYMAZ, Abdullah. "Bre Ekmek Atmak Günahtır, Size Portokal Verelim!", Zaman Gazetesi, 17 Temmuz 2005.
AKAR, Azade, "Eski Türk Mezartaşı Süslerine Dair", Sanat Dünyamız, Yıl: 1, sy. 2 (Eylül 1974), s. 12-20
AKINCI, Sırrı. "Aziyade'nin Mezarı Nerede?" Hayat Tarih Mecmuası, sy. 4 (1 Mayıs 1966), s. 29-31.
-"Bir Mezar Taşı", Hayat Tarih Mecmuası, Yıl. 4 (1 Ekim 1968), cilt 2, sy. 9, s. 9
AKYAVAŞ, Beynun.Sultanîyegâh İstanbul. Ankara Türkiye Diyânet Vakfı Yayınları, 2001, 234 s.
AYVERDİ, İlhan. Misalli Büyük Türkçe Sözlük (I-III), İstanbul, Kubbealtı Neşriyâtı, 2006, 3549 s.
BAĞDATLI, Mustafa- ŞAHİN, Recep, "Şükrü Paşa", Sızıntı, Yıl 28, sy. 328 (Mayıs 2006), s. 32-34.
BERK, Süleyman, "Eyüpsultan Sınırları İçerisinde Hattat Mustafa Râkım'a Ait Mezartaşı
Kitabeleri", III. Eyüpsultan Sempozyumu Tebliğler (28-30 Mayıs 1999), İstanbul, Eyüp Belediyesi, 2000, s. 242-249.
-"Hattat Mustafa Râkım Efendi'nin İstanbul'daki Mezartaşı Kitâbeleri", AD Art Dekor, sy. 87 (Haziran 2000), s. 120- 125.
BALMAN, Vahap. Mezar Sesleri. Ankara, Balman Yayınları, ts. 275 s.
BAYRAK, M. Orhan. İstanbul'da Gömülü Meşhurlar. İstanbul, Türkiye Anıtlar Derneği İstanbul Şubesi Yayını No: 5, 1979, 276 s.
- İstanbul'da Gömülü Meşhurlar. İstanbul, Mezarlıklar Vakfı, 1998, 214 s.
- Türbeler Sözlüğü, İstanbul, İstanbul, Mezarlıklar Vakfı, 1998, 127 s.
- İstanbul'da Gömülü Meşhur Adamlar, İstanbul, Milenyum Yayınları, 2003, 222 s.
-"Eski Mezar Taşları", Tarih ve Toplum, sy. 19 (1985) s. 22- 24.
BERGER, Albrecht, "Mezarlıklar", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, 1994, c. IV, s. 442.
BEYATLI, Yahya Kemal. Kendi Gök Kubbemiz, İstanbul, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, 1988, 166 s.
BIYIKOĞLU, Ebru, "Kazlı Çeşme Artık Kazsız Çeşme", Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi, sy. 15 (1999- 2000), s. 19-21.
BOYDAŞ, Nihat, "Plastik Değerler Açısından Bir Mezar Taşı", IX. Millî Mevlâna Kongresi, 15-16 Aralık 1997, (Tebliğler), Konya, Selçuk Üniversitesi, 1998, s. 115 121
BOYRAZ, Şeref. Mezar Taşı Sözleri, Ankara, Akçağ Yayınları, 2003, 255 s.
BURAK, Cihat, "Ol Tâc-ı Zerrîn Bâşına", Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, sy. 49/328 (Eylül-Ekim 1975), s. 9 -13.
CÜNDİOĞLU, Dücane. "Mezar taşları Müzesi I-IV", Yeni Şafak Gazetesi, 12-13, 19-20Nisan 2003.
ÇETİNTAŞ, Burak, " Mezarlıklarımızın Perişan Hâli Yahut Hâl-i Pür-melâli...", Sanat Dünyamız, sy. 98 (Bahar 2006), s. 156-169.
ÇETİNTAŞ, Sedat. "Mezar taşları", Cumhuriyet Gazetesi, 23 Eylül 1936.
ÇORUHLU, Yaşar, "Mezarlıklar; Osmanlı Döneminden Bugüne", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, 1994, c. IV, s. 442- 445.
DERMAN, M. Uğur, "Mezar Kitâbelerinde Yazı Sanatı", Belleten (Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu), sy. 49, 1975, s. 36-47.
DEVELLİOĞLU, Ferit. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat. Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları, 2004, 1195 s.
ELDEM, Edhem, "Quelques Reflexions Sur Les Chronogrammes Funeraires Ottomans",
İslâm Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Geleneği, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1996, s. 1165- 170.
-İstanbul'da Ölüm, İstanbul, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi , 2005, 300 s.
EGEMEN, Affan. İstanbul'un Çeşme ve Sebilleri. İstanbul, Arıtan Yayınevi, 1993, 860 s.
EYGİ, Mehmet Şevket. "Tapu Senetlerimizi Yırttık", Milli Gazete, 03. 08. 2005
EYİCE, Semavi. "Mezarlıklar ve Hazireler", İslâm Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Geleneği, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1996, s. 123- 134.
EYİCE, Semavi, "Tarihi Mezarlar ve Mezarlıklara Dair Notlar", Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu (18-20 Aralık 1998), Sempozyum Bildirileri, İstanbul, Mezarlıklar Vakfı Yayını, 1999, s. 495-541.
GAUİTER, Theophile (çev. Nurullah Berk), "Yabancı Gözüyle Türk Kabristanı", Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, sy. 49/328 (Eylül-Ekim 1975), s. 16- ,17.
GÜLERSOY, Çelik, "İstanbul Tarihinin Mezar Taşları", Türkiye Turing ve OtomobilKurumu Belleteni, sy. 49/328 (Eylül-Ekim 1975), s. 2-6.
GÜLMEZ, Sedat. "Halil Ağa Dırdırdan Öldü", Zaman Gazetesi Turkuaz Eki, 5 Eylül 2004.
GÜRLEK, Dursun. Ayaklı Kütüphâneler, İstanbul, Ötüken Yayınevi, 2003, 380 s.
- Çınaraltı Kitap Sohbetleri, İstanbul, Timaş Yayınları, 2003, 296 s.
- Karınca Huzura Varınca, , İstanbul, Timaş Yayınları, 2003, 320 s.
HASEKİ, Metin. Plastik Açıdan Mezar Taşları, İstanbul, 1976, 68 s.
IŞIN, Ekrem, "Yenikapı Mevlevîhanesi" Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c. VII, s. 477- 481.
-"Mezar Taşları", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, 1994, c. IV, s. 438- 442.
-"Melâmilik", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, 1994, c. IV, s. 380- 386.
İNAL, Mahmud Kemal (İbnülemin). Son Hattatlar. İstanbul, MEB, 1955, 837 s.
-Hoş Sadâ. İstanbul, 1958. "Karı Dırıltısından Ölen Adam", Tarih Hazinesi, sy. 5 (15 Ocak 1951), s. 244.
KAHRAMAN, Cengiz. "Kazı Kim Kesti", Toplumsal Tarih, sy. 107 (Kasım 2000), s. 6

KARA, İsmail. Biraz Yakın Tarih Biraz Uzak Hurafe, İstanbul, Kitabevi, 1998, 178 s.
KARAAĞAÇ, Demet. Bursa'daki 14.-15. Yüzyıl Mezar taşları. Ankara, 1994, 216 s.
KUŞOĞLU, M. Zeki. Mezar Taşlarında Huve'l-Bâki. İstanbul, 1984, 84 s.
LAQUEUR, Hans- Peter. "Osmanlı Mezartaşlarının Süslemesinde Bitkisel Motifler", Suut Kemal Yetkin'e Armağan, Ankara, 1984, 263 s.
-Stelae Turcıcae II, Tübingen, Ernst Wasmuth Verlag Tübingen, 1993, 260 s.
-Osmanische Friedhöfe Und Grabsteine In İstanbul. Tübingen, Ernst Wasmuth Verlag Tübingen, 1993, 289 s.
-Einige Anmerkungen Zur Klassifizierung Der Kopfbedeckungen Auf Grabsteinen, İslâm Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Geleneği, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1996, s. 159-163.
KEPECİOĞLU, Kâmil, " Tarihî Bilgiler ve Vesikalar", Vakıflar Dergisi, sy. 2, 1942, s. 406
KOLOĞLU, Orhan.İslam'da Başlık. Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1978, 183 s.
KOMAN, Mesut, "İstanbul'un Bazı Önemli Eski Kabirleri", Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, sy. 49/328 (Eylül-Ekim 1975), s. 28-35.
KOYUNLU, Alparslan, "Hukuk ve İdare Sistemimizde Eski Mezar Taşları", Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, sy. 49/328 (Eylül-Ekim 1975), s. 27
KUMBARACILAR, İzzet. Serpuşlar. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, ts, 48 s.
MAZAK, Ferdâ. Sultan II. Mahmud'un Kızı Âdile Sultan. İstanbul, Çamlıca Kültür ve Yardım Vakfı, 2000, 113.
MEHMED Ziya Bey (İhtifalci). Yenikapı Mevlevihanesi. İstanbul, Ataç Yayınları, 2005, 261 s.
MUALLİM Nâci. Lûgat-ı Nâci. İstanbul, Çağrı Yayınları, 1978, 960 s.
"Ölü Kadın Mezarda Çocuk Mezarda Doğurdu", Tarih ve Düşünce Dergisi, sy. 63 (Şubat 2006), s. 48-49.
ÖZÖNDER, Hasan, "Yangınlarla Kaybettiğimiz: Yenikapı Mevlevîhanesi", IX. Millî
Mevlâna Kongresi, 15-16 Aralık 1997, (Tebliğler), Konya, Selçuk Üniversitesi, 1998, s. 143-189.
PAKALIN, M. Zeki. Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü (I-III). İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı, 1993.
PALA, İskender. "Kahramanlar", Zaman Gazetesi, 25 Ağustos 2005.
SARACOĞLU, Necibe. Türk Mezarlarına Dair Araştırma, İstanbul, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, 1950, 67 s.
SAYAR, Ahmed Güner. Hasan Âli Yücel'in Tasavvufî Dünyası ve Mevlevîliği, İstanbul, Ötüken Yayınevi, 2002, 206 s.
SERİN, Muhittin. Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar. İstanbul, Kubbealtı Neşriyatı, 2003, 383 s.
SUBAŞI, M. Hüsrev, "Mezartaşları Üzerine", Bülten, sy. 5 (1994), s. 10- 11.
"Bir Tarihî Kimlik Belgesi Olarak Mezarlıklarımız", Dergâh, sy. 80 (1996), s. 20-22.
ŞAFAK, Elif, "Mezar taşlarını okuyamayan bir toplum", Zaman Gazetesi, 08.08.2006
ŞEMSEDDİN Sami, Kâmûs-i Türkî. İstanbul, Çağrı Yayınları, 1995, 1574 s.
TANMAN, Baha. "Zeytinburnu İlçesi'ndeki Tekkeler", Surları Öte Yanı Zeytinburnu, İstanbul, Zeytinburnu Belediye Başkanlığı Kültür Yayınları, 2003, s. 92-113.
-"Yenikapı Mevlevîhanesi IX. Vakıf Haftası Kitabı. Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü, 1992, s. 93-108
TAYANÇ, M. M. "Türk Süsü Sanatında Mezar Taşları", Tarih Hazinesi, sy. 7 (15-28 Şubat 1951), s. 334-337.
TİBET Aksel, IŞIN Ekrem, YELKENCİ Dilek, "Yenikapı Mevlevîhanesi Haziresi", İslâm
Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Geleneği, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1996, s. 223- 281.
TOROS, Taha. Mâzi Cenneti. İstanbul, İletişim Yayınları, 1998, 232 s.
TUNCALP, Enver. Mezar Taşları ve Manzum Kitâbeler. Ankara, 1971, 16 s.
Türk ve İslâm Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Gelenekleri Hakkında Uluslararası Bir Kaynakça Denemesi, İslâm Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Geleneği, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1996, c. II, s. 211- 255.
TÜRKMENOĞLU, Hüseyin, "Mezar- Mezarlık ve Mezartaşları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", Ankara, Kültür Bakanlığı, 1989, 67 s.
UNAT, Faik Reşit. Hicrî Takvimleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu. Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1988, 175 s.
ÜNVER, A. Süheyl. "Yenikapı Mevlevihânesi", Süleymaniye Kütüphanesi Süheyl Ünver Bölümü Defter No: 41
-"Takkeci", Süleymaniye Kütüphanesi Süheyl Ünver Bölümü Defter No: 30
Mezarlıklarnâme", Süleymaniye Kütüphanesi Süheyl Ünver Bölümü Defter No: 125
-"Mezarlıklarnâme", Süleymaniye Kütüphanesi Süheyl Ünver Bölümü Defter No: 490
-"Mezarlıklarnâme", Süleymaniye Kütüphanesi Süheyl Ünver Bölümü Defter No: 369
-"Karacaahmetnâme", Süleymaniye Kütüphanesi Süheyl Ünver Bölümü Defter No: 268
-"Karacahmed Mezarlığı", Süleymaniye Kütüphanesi Süheyl Ünver Bölümü Defter No: 54
-"Hattatlar ve Bazı Zevat Mezar taşları", Süleymaniye Kütüphanesi Süheyl Ünver Bölümü Defter No: 284
-"Garip Mezar taşları", Süleymaniye Kütüphanesi Süheyl Ünver Bölümü Defter No: 654
-"Eyüpsultan Mezarlığı", Süleymaniye Kütüphanesi Süheyl Ünver Bölümü Defter No: 663
-"Ey Mezar Taşlarımız!", Türk Yurdu, sy. 296 (Ocak 1961), s. 41-42.
YAKIT, İsmail. Türk-İslâm Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme, İstanbul, Ötüken Yayınları, 2003, 496 s.
-"Vefat Tarihlerinde Ebced Ve Anlam Sanatı", Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu (18-20 Aralık 1998), Sempozyum Bildirileri, İstanbul, Mezarlıklar Vakfı Yayını, 1999, s. 405-417.
YAZIR, Mahmud Bedreddin. Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli. Ankara, DİB, (I-III), I/1972, II/1974, III/1989.
- Eski Yazıları Okuma Anahtarı. Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü, 1978, 284 s.
YÜKSEL, İ. Aydın. "Takyeci İbrahim Çavuş Camii" Lâle Mecmuası, sy. 3 (Kasım 1985), s. 2 -10.





www.zeytinburnu.bel.tr

ISBN 975-92356-6-8

